

**Stichting Bedrijfspensioenfonds
voor de Koopvaardij**

Jaarverslag 2022

Ten geleide

Geachte heer, mevrouw,

Hierbij bieden wij u het jaarverslag 2022 aan van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij.

Het jaarverslag bestaat uit het bestuursverslag, de jaarrekening en de overige gegevens. In het bestuursverslag informeren wij u over de karakteristieken van het pensioenfonds, waaronder de missie, visie en strategie, het profiel van de organisatie en de kenmerken van de pensioenregeling, de gerealiseerde doelstellingen en de belangrijkste bestuursbesluiten die in het jaar 2022 zijn genomen. Tevens treft u in het verslag het oordeel en de bevindingen van de pensioenraad aan alsmede de rapportage van de raad van toezicht.

In de jaarrekening presenteren wij het pensioenfondsvermogen bestaande uit de reserves en technische voorzieningen en de mutaties daarin gedurende 2022. In de toelichting vindt u onder meer de grondslagen voor de waardering en de mutaties in de beleggingsportefeuille.

Onder de overige gegevens zijn de actuariële verklaring van de waarmerkend actuaris en de controleverklaring van de onafhankelijk accountant, daarnaast is in bijlage 2 de verklaring in het kader van de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) opgenomen.

Naast de perikelen rondom corona en de oorlog tussen Rusland en Oekraïne heeft 2022 ook in het teken gestaan van het nieuwe pensioenakkoord. Naar verwachting zal de nieuwe wet toekomst pensioenen (WTP) per 1 juli 2023 in werking treden en zal een overgangsregime van 3,5 jaar gaan gelden. In 2021 heeft het bestuur de eerste stappen gezet om zich goed voor te bereiden op het doorvoeren van de stelselwijziging binnen het fonds. Hoewel deze stelselwijziging pas uiterlijk 1 januari 2027 ingaat, heeft het bestuur hiervoor al eind 2020 een bestuurlijke werkgroep ingericht. Die is gestart met het voorbereiden van alle werkzaamheden die nu noodzakelijk zijn om de stelselwijziging voor te bereiden. Deze voorbereidingen hebben geleid tot het voeren van een dialoog tussen bestuur en sociale partners. Dit heeft geleid tot het principe besluit tot invaren waardoor het bestuur gebruik kon maken van meer ruimte voor indexatie over 2022 en voor 2023 alsmede het duiden van de keuze richting voor het nieuwe pensioencontract.

Het bestuur dankt allen die zich in 2022 voor het pensioenfonds hebben ingezet.

*Het bestuur van de
Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij*

R. Kloos, voorzitter

R.L.H. Devue, plaatsvervangend voorzitter

Inhoud

Kerncijfers	4
Bestuursverslag	
Profiel	6
Organisatie	9
Hoofdpijnen	17
Code Pensioenfondsen	20
Communicatie	30
Pensioenregeling	33
Algemene ontwikkelingen	39
Beleggingen	41
Risicoparagraaf	51
Transparantie van de kosten	65
Toekomstparagraaf	76
Pensioenraad: verslag, bevindingen en oordeel	81
Reactie van het bestuur	84
Rapportage raad van toezicht 2022	85
Reactie van het bestuur	94
Jaarrekening	
Balans per 31 december 2022	95
Staat van baten en lasten over 2022	97
Kasstroomoverzicht	98
Algemene toelichting	99
Grondslagen voor de waardering	101
Grondslagen voor de resultaatbepaling	107
Grondslagen voor het kasstroomoverzicht	108
Toelichting op de balans per 31 december 2022	109
Niet in de balans opgenomen activa & verplichtingen	120
Risicoparagraaf	121
Toelichting op de staat van baten en lasten	130
Actuariële analyse	135
Gebeurtenissen na balansdatum	136
Overige gegevens	
Actuariële verklaring	137
Controle verklaring van de onafhankelijke accountant	140
Bijlagen	
1: Lijst nevenfuncties ultimo 2022	150
2: Model voor de periodieke informatieverschaffing voor de financiële producten	155

Kerncijfers 2018 - 2022

(x 1 duizend Euro)	2022	2021	2020	2019	2018
Werkgevers en deelnemers (aantallen)					
Aangesloten werkgevers met personeel	168	177	183	193	207
Actieve deelnemers	4.925	4.842	4.932	5.232	5.394
Pensioengerechtigden	27.363	28.074	28.828	29.505	30.258
Gewezen deelnemers ¹⁾	19.263	19.195	19.282	19.046	18.575
Totaal deelnemers	51.551	52.111	53.042	53.783	54.227
Pensioenverplichtingen en pensioenvermogen					
<i>Technische voorzieningen</i>					
Voorziening pensioenverplichtingen	2.901.526	3.746.014	4.092.137	3.792.977	3.411.883
Voorziening prepensioenverplichtingen	25.864	32.964	37.198	36.273	34.756
Voorziening AIP verplichtingen	482	539	652	784	915
Overige technische voorzieningen	264	257	227	225	225
Totaal technische voorzieningen (a)	2.928.136	3.779.774	4.130.214	3.830.259	3.447.779
Marktrente verplichtingen ²⁾	2,55%	0,56%	0,19%	0,72%	1,35%
Verplichting in verband met VPL ³⁾	-	16.419	19.565	19.804	19.812
Verplichting in verband met AIP	7.071	9.066	9.101	8.340	13.036
<i>Reserves</i>					
Algemene reserve	199.447	276.273	42.407	49.151	- 15.368
Algemene reserve prepensioen	13.100	5.296	1.531	2.496	4.056
Solvabiliteitsreserve	335.221	445.237	470.879	471.163	442.884
Solvabiliteitsreserve prepensioen	2.974	3.923	4.278	4.498	4.484
Bestemmingsreserve kosten	15.251	16.414	-	-	-
Bestemmingsreserve premie egalisatiedepot	-	-	-	7.850	2.500
Totaal reserves (b)	565.993	747.143	519.095	535.158	438.556
Totaal vermogen (c = a + b)	3.494.129	4.526.917	4.649.309	4.365.417	3.886.335
Af: bestemmingsreserves (d)	15.251	16.414	-	7.850	2.500
Vermogen t.b.v. dekkingsgraad (e = c - d) ⁴⁾	3.478.878	4.510.503	4.649.309	4.357.567	3.883.835
Dekkingsgraad (f = e / a)	118,8%	119,3%	112,6%	113,8%	112,6%
Vereiste dekkingsgraad	111,5%	111,9%	111,5%	112,4%	113,0%
Beleidsdekkingsgraad ⁵⁾	123,1%	115,3%	109,2%	112,2%	113,7%
Reële dekkingsgraad ⁶⁾	95,1%	94,3%	90,3%	91,4%	92,8%

1) Inclusief ambtshalve uitkeringen.

2) Voor de marktrente van de verplichtingen wordt uitgegaan van de actuele rentetermijnstructuur (RTS) zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank (DNB).

3) Eind 2021 is de verplichting in verband met VPL van 16,4 miljoen Euro volledig afgelopen. Daarom is deze verplichting per einde 2021 in de jaarrekening gepresenteerd onder de kortlopende schulden. Voor alle voorgaande jaren is hier de volledige verplichting in verband met VPL vermeld.

4) Het totale vermogen bestaat uit het belegd vermogen en de overige activa en passiva op de balans. Deze overige activa en passiva zijn niet gerelateerd aan het vermogensbeheer en betreffen bijvoorbeeld de te vorderen premiebijdragen op werkgevers en de VPL- en/of AIP-verplichting. Daarnaast is het totale vermogen gelijk aan het totaal van stichtingskapitaal, reserves en de technische voorzieningen.

Het totale vermogen ten behoeve van de dekkingsgraad is gelijk aan het totale vermogen exclusief de bestemmingsreserves.

Deze bestemmingsreserves betreffen (1) de bestemmingsreserve kosten die ultimo 2021 is gevormd op grond van een bestuurs-besluit in overleg met de sociale partners en (2) van 2018 tot en met 2019 het premie egalisatiedepot dat eind 2018 is gevormd op grond van een besluit van de sociale partners. Vanaf eind 2020 is de bestemmingsreserve premie egalisatiedepot nihil.

5) De beleidsdekkingsgraad wordt gebruikt voor de toets of een pensioenfonds voldoet aan de eisen inzake het (minimaal) vereiste eigen vermogen. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als het gemiddelde van de aan DNB per ultimo maand gerapporteerde dekkingsgraden over de laatste 12 maanden.

6) Naast de nominale pensioenverplichtingen wordt ook rekening gehouden met de toekomstige indexatie. De reële dekkingsgraad geeft de verhouding van de beleidsdekkingsgraad ten op zichte van de "indexatiedekkingsgraad" weer. De indexatiedekkingsgraad is daarbij de dekkingsgraad waarbij volledige toeslagverlening van prijsinflatie mogelijk is, onafhankelijk van de eigen toeslagambitie. Zie art. 133b van de Pensioenwet (PW). Om invulling te geven aan het voorwaardelijk karakter van de indexatie wordt deze gekwantificeerd met een (voor alle fondsen gelijk) verwacht rendement. De berekening van de reële dekkingsgraad sluit aan op de indexatiereguleer in het herziene financieel toetsingskader, met ingangsdatum 1 januari 2015, die op dezelfde wijze onderscheid maakt tussen de nominale toezegging en de voorwaardelijke indexatietoezegging. De reële dekkingsgraad ultimo 2022 komt uit op 95,1%, (ultimo 2021: 94,3%). Deze is gebaseerd op de langetermijn inflatieverwachting van 1,9% uit het besluit Parameters. Daarbij is het door DNB gepubliceerde ingroepad per 1 januari 2023 gehanteerd, waarin voor het eerste jaar een inflatieverwachting geldt van 2,9%. Tevens is conform art. 23a Besluit FTK het maximaal te hanteren aandelenrendement van 5,2% toegepast.

(x 1 duizend Euro)	2022	2021	2020	2019	2018
Toeslagverlening					
Toegekende indexatie ⁷⁾	10,84%	0,44%	0,00%	0,41%	0,56%
Achterstand in indexatie (per jaar)	1,60%	0,85%	1,56%	1,08%	1,17%
Financiële gegevens					
Feitelijke premie	54.434	53.098	53.674	55.687	54.867
Mutatie premie egalisatie depot	-	-	7.850	1.316	- 2.500
Premie ter dekking pensioenopbouw	54.434	53.098	61.524	57.003	52.367
Premie ter dekking pensioenopbouw (ex-ante) ⁸⁾	52.178	53.716	61.476	n.v.t.	n.v.t.
Kostendekkende premie ⁸⁾	60.604	64.045	67.523	59.695	51.791
Gedempte kostendekkende premie ⁸⁾	52.116	53.715	61.469	57.003	52.092
Uitkeringen	132.970	133.362	133.267	133.947	133.960
Actuele waarde belegd vermogen ⁹⁾	3.440.889	4.467.908	4.567.957	4.214.219	3.733.394
Beleggingsresultaat ¹⁰⁾	- 960.385	- 36.289	372.489	561.439	56.652
Rendement	-21,7%	-0,6%	8,7%	14,4%	1,5%
Z-score ¹¹⁾	0,34	0,70	0,36	0,23	0,27
Beoordeling performance toets ¹²⁾	2,13	2,21	1,76	1,55	1,39
Resultaat boekjaar ¹³⁾	- 181.150	228.048	- 16.063	96.602	- 16.172

7) De opgebouwde aanspraken en rechten zijn dit jaar per 1 januari 2022 met 0,44% verhoogd. In juli 2022 heeft het bestuur besloten een extra toeslag toe te kennen van 0,84% per 1 januari 2023. Daarnaast heeft het bestuur in november 2022 besloten om een toeslag te verlenen van 10%. Hiermee komt de totale toeslag per 1 januari 2023 uit op 10,84%. De prijzen zijn het afgelopen jaar (naar de stand van juli 2022) gestegen met 12,44%.

8) De kostendekkende premie wordt vastgesteld op basis van de inkoop van nieuwe pensioenopbouw in het boekjaar, is gebaseerd op marktwaarde en bevat opslagen voor administratiekosten en het Vereist Eigen Vermogen. Vanaf 2020 is de ex-ante bepaalde gedempte kostendekkende premie de toetspremie, tot en met 2019 was dat de ex-post bepaalde gedempte kostendekkende premie.

9) Inclusief vorderingen en schulden uit hoofde van beleggingen.

10) Het beleggingsresultaat is inclusief indirecte beleggingsopbrengsten en beleggingskosten, maar exclusief de toerekening van beleggingsresultaat aan de verplichting in verband met VPL en AIP, en exclusief toerekening van algemene kosten aan het beleggingsresultaat.

11) De z-score geeft de afwijking weer van het feitelijke rendement ten opzichte van het normrendement.

12) De performancetoets geeft aan in hoeverre het feitelijk behaalde beleggingsrendement over een periode van vijf jaar afwijkt van het beleggingsrendement van de normportefeuille (benchmark) over dezelfde periode. Als beoordeling van de performancetoets is de uitkomst van deze toets (zoals die is beschreven in bijlage 1 bij het Vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000) vermeld inclusief optelling van correctiefactor 1,28. Daardoor is de performancetoets gehaald als de vermelde uitkomst groter of gelijk is aan nul.

13) Op deze cijfers zijn (indien van toepassing) de kosten van de indexeringen per 1 januari van het volgende boekjaar reeds in mindering gebracht.

Bestuursverslag

Profiel

De Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij, statutair gevestigd te 's-Gravenhage, (hierna: Bpf Koopvaardij of het pensioenfonds) is opgericht op 1 februari 1954. Tijdens de vergadering van 21 december 2022 heeft het bestuur besloten tot een statutenwijziging deze laatste statutenwijziging is op 26 januari 2023 gepasseerd. Het pensioenfonds is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41195579.

Het pensioenfonds is een bedrijfstakpensioenfonds en is aangesloten bij de Pensioenfederatie.

Missie

Het pensioenfonds wil nu en in de toekomst voor werknemers en oud-werknemers in de maritieme sector op betrouwbare, maatschappelijke verantwoorde, transparante en kostenefficiënte wijze de pensioenregeling uitvoeren.

Visie

Het pensioenfonds streeft naar een evenwichtige risicodeling tussen alle deelnemers in het pensioenfonds. Het pensioenfonds belegt en beheert het vermogen tegen verantwoorde risico's en doet dit op een maatschappelijke verantwoorde wijze. Een uitdaging voor het pensioenfonds hierbij is de balans te vinden tussen het nakomen van de pensioentoezeggingen en het nastreven van zoveel mogelijk koopkrachtbehoud waarbij transparantie, verantwoording en effectieve communicatie een hoge prioriteit hebben.

Kernwaarden

Collectief & solidair: We weten dat het beter is het pensioen samen te regelen dan alleen. Op een solidaire manier worden zo risico's en kosten door allen gedeeld. Door dit als sector zelf te organiseren, hebben belanghebbenden ook invloed op het pensioen.

Degelijk: Het pensioenfonds voert de aan hem toevertrouwde taken degelijk uit. De belanghebbenden kunnen het pensioenfonds vertrouwen en ervaren als een degelijk pensioenfonds waar grote waarde wordt gehecht aan integriteit.

Transparant: Het pensioenfonds communiceert helder en open over de regeling, de financiële positie van het pensioenfonds en de risico's die daaraan verbonden zijn voor de belanghebbenden. Het pensioenfonds legt helder en open verantwoording af over de invulling van zijn taken, financiële beleid en resultaten.

Betrouwbaar: Het pensioenfonds heeft een professioneel bestuur en beheert het vermogen zorgvuldig en duurzaam.

Dienstbaar en betrokken: Het pensioenfonds is ervan doordrongen dat zijn bestaansrecht ligt in de opdracht het pensioeninkomen van deelnemers zo goed mogelijk zeker te stellen en het vermogen te beheren (tweede pijler). Het brengt dit tot uiting met uitstekende dienstverlening die goed aansluit op de belevingswereld van de belanghebbenden.

Strategie

Het pensioenfonds heeft in 2022 het nieuwe strategisch meerjarenplan voor de periode 2022-2026 vastgesteld.

De strategische ambities voor de periode 2022-2026 zijn:

1. Koopkracht: We houden de koopkracht van pensioen zoveel mogelijk in stand.
 - a) De pensioenaanspraken & uitkeringen worden jaarlijks verhoogd op basis van de prijsindex;
 - b) De actuele dekkingsgraad is ten minste 105%;
 - c) De uitkomsten van beleid moeten binnen de normen van de haalbaarheidstoets blijven.

2. Beleggen: We beleggen om een optimaal rendement op de lange termijn te realiseren, gegeven de door de sociale partners vastgestelde risicohouding. We beleggen op een maatschappelijk verantwoorde en prudente wijze.
 - a) Het overrendement t.o.v. de verplichtingen is minimaal 110 basispunten over een periode van drie jaar bij een verdeling van 60/40 matching/return ten einde de pensioenambitie waar te maken;
 - b) De SFDR classificatie 8 (licht groen) is volledig van toepassing op de beleggingsportefeuille en we leggen hier verantwoording over af;
 - c) De bijbehorende beleggingskosten zijn lager dan de mediaan van de kosten van andere vergelijkbare pensioenfondsen¹.

3. Communicatie: Belanghebbenden hebben een goed inzicht in hun pensioen en weten welke actie zij kunnen nemen.
 - a) De deelnemerstevredenheid is minimaal een 8, dit blijkt uit een driejaarlijks klanttevredenheidsonderzoek;
 - b) De communicatie voorziet erin, dat alle belanghebbenden weten waar en wanneer zij actie moeten ondernemen, wat de gevolgen zijn van belangrijke gebeurtenissen voor het pensioen en welke keuzes zij kunnen maken.

4. Professionele uitvoering: We leveren een professionele dienstverlening passend bij de maritieme sector.
 - a) De kosten per deelnemer zijn lager dan de mediaan van de kosten per deelnemer van andere vergelijkbare pensioenfondsen²;
 - b) De pensioenregeling is vereenvoudigd en wordt in de uitvoering ondersteund door gestandaardiseerde en tevens flexibele processen (agility) passend bij de maritieme sector;
 - c) De identiteit van de maritieme sector is geborgd binnen het pensioenfondsbestuur;
 - d) De datakwaliteit is op orde (99,8% juist & volledig) en wordt omgeven door formeel risicobeheer en controles (o.a. de beheersing van cyberrisico's). Geïdentificeerde fouten worden opgelost en maatregelen worden genomen om deze fouten in de toekomst te voorkomen.

¹ Dit betreft pensioenfondsen met een strategisch VEV +/- 5% t.o.v. het strategisch VEV en een rente-afdekking van +/- 10% t.o.v. de strategische rente-afdekking van Bpf Koopvaardij. De kosten worden uitgedrukt in een % van het totale belegd vermogen (excl. transactiekosten; bron DNB – Gegevens individuele pensioenfondsen).

² Dit betreft pensioenfondsen met een totaal aantal deelnemers van +/- 15.000 deelnemers t.o.v. het totaal aantal deelnemers van Bpf Koopvaardij. Hierbij gaat het om de kosten uitgedrukt in % van het belegd vermogen.

5. Transitie: We zijn tijdig voorbereid op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel.
- a) Sociale partners en fondsorganen worden gefaciliteerd om hun rol te vervullen om tijdig de nieuwe pensioenregeling vorm te geven;
 - b) Belanghebbenden zijn op de hoogte van de toekomstige wijzigingen en de impact daarvan op hun uitkering c.q. persoonlijk pensioenvermogen;
 - c) De beleidskaders (incl. fondsdocumentatie) zijn tijdig aangepast ten behoeve van de uitvoering van de nieuwe pensioenregeling;
 - d) De pensioenuitvoeringsorganisatie en fiduciair beheerder zijn tijdig gereed om de nieuwe pensioenregeling uit te voeren.
6. Samenwerking: We werken samen met maritieme pensioenfondsen om synergiën en schaalvoordelen te realiseren.
- a) We handelen als strategisch partner richting de maritieme pensioenfondsen;
 - b) Er vindt op gestructureerde wijze overleg plaats tussen de maritieme pensioenfondsen;
 - c) We accommoderen werkgevers binnen de maritieme sector voor de uitvoering van de pensioenregeling.

Organisatie

Samenstelling bestuur

Het pensioenfonds wordt bestuurd door een paritair bestuur van acht leden alsmede één extern lid. Het bestuur bestaat uit vier personen die voorgedragen worden door werkgeversorganisaties in de geleding werkgevers, twee personen die voorgedragen worden door werknemersorganisatie in de geleding werknemers, twee personen die gekozen worden door de pensioengerechtigden in de geleding pensioengerechtigden en één extern bestuurslid. Het bestuur wordt bijgestaan door externe adviseurs.

Het bestuur benoemt:

- twee leden voorgedragen door het Sociaal Maritiem Werkgeversverbond, gevestigd te Rotterdam;
- twee leden voorgedragen door de Vereniging van Werkgevers in de Handelsvaart, gevestigd te Rotterdam;
- twee leden voorgedragen door Nautilus International, gevestigd te Rotterdam;
- twee leden namens pensioengerechtigden na verkiezing door de pensioengerechtigden;
- één extern lid, dat geen deel uitmaakt van de eerdergenoemde geledingen.

Voor zover de benoeming op basis van voordracht geschiedt, is de desbetreffende organisatie bevoegd de voordracht van een bestuurslid te herroepen.

Het bestuur legt aan de hand van een functieprofiel de benoeming van een kandidaat-bestuurslid voor aan de raad van toezicht. De raad van toezicht kan de benoeming van het kandidaat-bestuurslid beletten indien deze niet voldoet aan het profiel. In geval benoeming plaatsvindt na verkiezingen, legt het bestuur de voorlopige kieslijst voor aan de raad van toezicht. De raad van toezicht kan het opnemen van een kandidaat-bestuurslid op de definitieve kieslijst beletten indien deze niet voldoet aan het profiel.

Een bestuurslid kan, na het horen van de raad van toezicht, door het bestuur worden geschorst of ontslagen indien het desbetreffende bestuurslid:

- naar het oordeel van het bestuur niet (naar behoren) functioneert;
- in gebreke blijft te voldoen aan de aan het bestuurslidmaatschap gestelde verplichtingen of handelt in strijd met de statuten of de pensioenreglementen van het pensioenfonds;
- naar het oordeel van het bestuur gedragingen verricht waardoor de goede naam of de belangen van het pensioenfonds worden geschaad;
- een taak of functie uitvoert die, naar het oordeel van het bestuur, niet verenigbaar is met het bestuurslidmaatschap.

Een besluit tot schorsing of ontslag wordt schriftelijk door het bestuur aan de betrokkene meegedeeld met opgave van redenen en is onmiddellijk van kracht. Het bestuur kent reglementair geen ontslagvergoeding toe.

De raad van toezicht heeft de bevoegdheid om het bestuur te schorsen of tussentijds te ontslaan.

In 2022 was het bestuur³ als volgt samengesteld:

<i>Leden werknemers:</i>		<i>Leden werkgevers:</i>	
De heer H.J.A.H. Hijlkema ⁴ (1949), plv. vz	(1)	De heer R. Kloos (1972) voorzitter	(2)
De heer R.L.H. Devue ⁵ (1971), plv voorzitter	(1)	De heer A.W.P.M. Zimmerman (1954)	(3)
De heer M.H.W. van Dam (1962)	(1)	De heer R.M. Eltingh (1964)	(3)
		De heer G.X. Hollaar (1963)	(2)
<i>Aspirant lid werknemers</i>		<i>Aspirant lid werkgevers:</i>	
Mevrouw C.R. Boekkooi ⁶ (1983)		Mevrouw L.M. Verbove-Kuijntjes ⁷ (1960)	
<i>Leden pensioengerechtigden</i>			(3)
De heer C.C. van der Sluis ⁸ (1948)	(4)		
De heer P.G. van der Horst ⁹ (1947)	(5)	<i>Extern lid</i>	
De heer W.B.E. Rutgers ¹⁰ (1965)	(4)	Mevrouw M.M. Verheul ¹¹ (1969)	
		Mevrouw S. van Hoogdalem ¹² (1970)	

Voorgedragen door:

<i>Werknemersorganisaties:</i>		<i>Werkgeversorganisaties:</i>	
(1) Nautilus International		(2) Vereniging van Werkgevers in de Handelsvaart	
Postbus 8575, 3009 AN Rotterdam		Boompjes 40, 3011 XB Rotterdam	
		(3) Sociaal Maritiem Werkgeversverbond	
<i>Pensioengerechtigden organisaties:</i>		Boompjes 40, 3011 XB Rotterdam	
(4) Maritiem Platform Gepensioneerden			
Postbus 8575, 3009 AN Rotterdam			
(5) Vereniging van Nederlandse oud-Loodsen			
Noorddijk 57H 3142 EB Maassluis			

Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur van het pensioenfonds wordt gevormd door de voorzitter en de plaatsvervangend voorzitter. Het dagelijks bestuur is het aanspreekpunt voor het bestuursbureau voor de dagelijkse zaken. Alle operationele besluiten worden voorgelegd aan het bestuur. Het bestuur kan besluiten tot het verlenen van een mandaat aan het dagelijks bestuur voor het nemen van bepaalde besluiten tenzij MN daarvoor is gemandateerd. Het mandaat voor het dagelijks bestuur wordt door het bestuur in een bestuursvergadering en/of overleg besloten. Het bestuur heeft een lijst vastgesteld voor welke besluiten MN een mandaat heeft gekregen.

³ De nevenactiviteiten van de bestuursleden staan vermeld in Bijlage 1: Nevenactiviteiten

⁴ De heer Hijlkema is afgetreden per 30 juni 2022

⁵ De heer Devue is aangetreden per 1 juli 2022

⁶ Mevrouw Boekkooi is per 1 september 2022 aspirant lid en per 1 januari 2023 bestuurslid

⁷ Mevrouw Verbove-Kuijntjes is afgetreden per 30 juni 2022

⁸ De heer Van der Sluis is afgetreden per 30 juni 2022

⁹ De heer Van der Horst is afgetreden per 31 december 2022

¹⁰ De heer Rutgers is aangetreden per 1 juli 2022

¹¹ Mevrouw Verheul is afgetreden per 30 juni 2022

¹² Mevrouw Van Hoogdalem is aangetreden per 1 september 2022

Per 31 december 2022 was het dagelijks bestuur als volgt samengesteld en waren de portefeuilles als volgt verdeeld:

Dagelijks bestuur:

De heer R. Kloos, voorzitter

De heer R.L.H. Devue, plaatsvervangend voorzitter

Verdeling portefeuilles binnen het bestuur:

Beleggingsbeleid:

De heer A.W.P.M. Zimmerman

Mevrouw S. Van Hoogdalem

Risicobeheer

De heer R.M. Eltingh (sleutelfunctiehouder risicobeheer)

Finance, AO & IT

De heer W.B.E. Rutgers

Pensioenzaken en communicatie

De heer M.H.W. van Dam

De heer P.G. van der Horst

De heer G.X. Hollaar

Mevrouw C.R. Boekkooi

Aspirant bestuursleden

Het bestuur biedt talenten (aspirant-bestuursleden) stageplaatsen aan om in de toekomst verzekerd te zijn van voldoende geschikte bestuursleden vanuit de sector. Het pensioenfonds ontwikkelt samen met werknemers- en werkgeversorganisaties een traineeprogramma voor aspirant-bestuursleden om hun geschiktheid zodanig te ontwikkelen dat zij tot het bestuur kunnen toetreden. Het bestuur faciliteert een constructie van meeloopstages (en eventueel trainingen en opleidingen). Een aspirant-bestuurslid heeft geen bestuurlijke verantwoordelijkheid en dus ook geen stemrecht. Een aspirant-bestuurslid ontvangt een vergoeding. De ontwikkeling van het aspirant-bestuurslid wordt periodiek geëvalueerd.

Rooster van aftreden van het bestuur

De leden van het bestuur worden benoemd voor een termijn van vier jaar. Na afloop van deze termijn zijn zij maximaal twee keer herbenoembaar en hebben aldus een zittingsduur van maximaal twaalf jaar. Indien de periode van een verkozen bestuurslid afloopt, worden er nieuwe verkiezingen gehouden. Tevens heeft het bestuur een successieplanning opgesteld om de continuïteit van het bestuur te waarborgen. Mede met het oog op de opvolging, heeft het bestuur aspirant leden aangetrokken zodat adequaat in de opvolging voorzien kan worden. Rekening houdend met deze termijn treden zij volgens het volgende rooster af.

Bestuur:		Datum benoeming	Herbenoeming	Datum aftreden
De heer H.J.A.H. Hijlkema		1 april 2012	1 april 2020	30 juni 2022
De heer C.C. van der Sluis		1 april 2012	1 juli 2018	30 juni 2022
De heer P.G. van der Horst		1 juli 2014	1 juli 2018	30 juni 2022
Mevrouw M.M. Verheul		1 juni 2016	1 juni 2020	30 juni 2022
De heer A.W.P.M. Zimmerman		1 april 2012	1 april 2020	31 maart 2024
De heer M.H.W. van Dam		1 april 2012	1 april 2020	31 maart 2024
De heer R. Kloos		1 april 2016	1 april 2020	31 maart 2024
De heer G.X. Hollaar		1 juni 2016	1 juni 2020	31 mei 2024
De heer R.M. Eltingh		1 juli 2018	1 juli 2022	30 juni 2026
De heer R.L.H. Devue		1 juli 2022		30 juni 2026
De heer W.B.E. Rutgers		1 juli 2022		30 juni 2026
Mevrouw S. van Hoogdalem		1 september 2022		31 augustus 2026
Mevrouw C.R. Boekkooi		1 januari 2023		31 december 2026

Voor een aspirant lid is geen termijn bepaald.

Aspirant lid:

Mevrouw C.R. Boekkooi	1 september 2022	31 december 2022
Vacature		

Vergoedingsregeling bestuur

Conform Artikel 21a van het Besluit financieel toetsingskader en norm 41 van de (wettelijke verankerde) Code Pensioenfondsen voert het pensioenfonds een beheerst en duurzaam beloningsbeleid. Dit komt tot uitdrukking doordat er rekening wordt gehouden met de huidige maatschappelijke opvattingen en met de gemiddelde hoogte van de beloning van de werknemers/deelnemers in de bedrijfstak, voor wie het pensioenfonds de pensioenregeling uitvoert. De vergoedingsregeling van het bestuur is afgestemd met de pensioenraad en de raad van toezicht.

Voor de invulling van het beloningsbeleid zijn de volgende lijnen gevolgd:

- Het bestuur heeft een keuze gemaakt voor een normbedrag. Voor het vaststellen van het normbedrag wordt aangesloten bij de methode van vervangingswaarde zoals opgenomen in de Aanbevelingen deskundig en competent pensioenfondsbestuur van de Pensioenfederatie van april 2011. Om aan te sluiten op het beloningsbeleid in de bedrijfstak wordt uitgegaan van het vergoedingsniveau van een middelgroot bedrijfstakpensioenfonds;
- Dat normbedrag bedraagt bij een fulltime bestuurslidmaatschap (1 fte) € 145.575,04,-per 1 januari 2022. De vergoeding wordt jaarlijks met de prijsindex die het pensioenfonds in de pensioenregeling hanteert geïndexeerd. De beloningen van de bestuursleden, voorzitter, plaatsvervangend voorzitter en (aspirant) bestuursleden zijn afgeleid van dit normbedrag;
- De honorering van alle bestuursleden is gebaseerd op hetzelfde normbedrag. De argumentatie hiervoor is dat alle bestuursleden op basis van gelijkwaardigheid discussiëren en ieder bestuurslid ook één stem uitbrengt. Een uitzondering geldt voor een aspirant-bestuurslid, die in een leertraject zit en formeel geen stem heeft in de besluitvorming. Voor deze functie wordt 2/3 van het normbedrag aangehouden;
- De tweede factor die van invloed is op de hoogte van de beloning is de factor tijdsbesteding. Bij de tijdsbesteding wordt een onderscheid gemaakt naar de rol van bestuurslid, (plaatsvervangend) voorzitter en aspirant bestuurslid.

Het beloningsbeleid ziet er in 2022 als volgt uit:

Functie	Bruto vergoeding op jaarbasis (excl. Reiskosten)	Tijdsbesteding (fte)
Voorzitter en plv. voorzitter	€ 50.952,-	0,35
Bestuurslid	€ 36.396,-	0,25
Aspirant bestuurslid	€ 19.412,-	0,20

Het pensioenfonds heeft de dagelijkse uitvoering van de werkzaamheden uitbesteed aan MN Services N.V. en MN Services Vermogensbeheer B.V. (MN). Deze werkzaamheden betreffen de pensioenadministratie en het fiduciair beheer van het vermogen alsmede bestuursondersteuning. De bestuursondersteuning is ondergebracht bij het bestuursbureau van het pensioenfonds. Uitgangspunt is dat het bestuur, conform de eisen van de Pensioenwet, verantwoordelijk is en blijft voor de uitvoering van alle (onder)uitbestede taken.

Samenstelling pensioenraad (Verantwoordingsorgaan)

De pensioenraad is belast met het beoordelen van het door het bestuur uitgevoerde beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd. Ook heeft de pensioenraad onder andere de bevoegdheid om een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het bestuursverslag, de jaarrekening en andere informatie waaronder de bevindingen van de raad van toezicht.

De pensioenraad adviseert het bestuur gevraagd of ongevraagd over aangelegenheden die het pensioenfonds betreffen. Tevens adviseert de pensioenraad het bestuur bij de benoeming van leden van de raad van toezicht.

Voordat (her)benoeming tot lid of plaatsvervangend lid van de pensioenraad plaatsvindt, onderzoekt het bestuur of de kandidaten voldoende geschikt zijn dan wel de intentie hebben om de vereiste geschiktheid te verkrijgen. Een lid van de pensioenraad dient één jaar na zijn benoeming tenminste geschikt te zijn op niveau A.

De pensioenraad is als volgt samengesteld:

	datum benoeming	herbenoeming	datum aftreden
<i>Nautilus International:</i>			
<i>Leden</i>			
Dhr. J.M. de Boer (1961), <i>plv. voorzitter</i>	1 augustus 2013	1 augustus 2021	31 juli 2025
Dhr. D.J. Lakerveld (1954)	1 april 2012	1 april 2020	31 maart 2024
Dhr. W. Kwak (1936)	1 april 2012	1 april 2020	31 maart 2022
Dhr. J. Kooij (1945)	1 augustus 2013	1 augustus 2021	31 juli 2025
Dhr. C. Zuidweg (1962)	1 april 2019	1 april 2023	31 maart 2027
Dhr. J. van Vuuren (1972)	1 april 2012	1 april 2020	31 maart 2024
Dhr. L.J.A. Gabriëls (1953)	1 april 2020		31 maart 2024
Vacature			
<i>Plv. lid</i>			
Dhr. J.M. Verest (1960)	1 april 2020		31 maart 2024

<i>Van de Nederlandse Vereniging van Kapiteins ter Koopvaardij</i>			
<i>Leden</i>			
Dhr. H. van der Laan (1952)	1 april 2012	1 april 2020	31 maart 2024
Dhr. C.J.W. Herfst (1960)	1 januari 2019	1 januari 2023	31 december 2026
<i>Plv. lid</i>			
Dhr. W.T. Bos (1965)	1 november 2020		1 april 2022
Dhr. O.F.C. Magel (1973)	1 september 2022		31 augustus 2026
<i>Namens de werkgevers / KVNR:</i>			
Dhr. M.S. Mobach (1969), voorzitter	1 mei 2019	1 mei 2023	30 april 2027
Dhr. R.H. Holwerda (1956)	1 april 2020		31 maart 2024

De leden en plaatsvervangende leden van de pensioenraad worden benoemd voor een termijn van vier jaar. Na afloop van deze termijn zijn zij maximaal twee keer herbenoembaar en hebben aldus een zittingsduur van maximaal twaalf jaar.

De pensioenraad heeft ook de mogelijkheid om een lid te ontslaan. Ontslag door de pensioenraad is alleen mogelijk wanneer de betrokkene, naar de mening van ten minste zeven leden van de pensioenraad, ernstig in gebreke blijft in de uitoefening van zijn functie. Ook het bestuur heeft op basis van de code pensioenfondsen de mogelijkheid een lid van de pensioenraad te ontslaan, na het horen van de raad van toezicht. Dit kan alleen in uitzonderlijke situaties. Er wordt geen ontslagvergoeding toegekend.

Vergoedingsregeling pensioenraad

De vergoedingen voor de pensioenraad zijn gebaseerd op de richtlijnen van de SER omtrent vacatievergoedingen en vergoedingen voor reis- en verblijfskosten. De vacatievergoeding bedroeg in 2022 € 478,- per vergadering exclusief reis- en verblijfskosten. De vergoeding wordt jaarlijks met de prijsindex die het pensioenfonds in de pensioenregeling hanteert geïndexeerd.

Samenstelling raad van toezicht

De raad van toezicht bestaat uit ten minste drie onafhankelijke, deskundige en gezaghebbende personen. De leden zijn op geen enkele wijze, anders dan uit hoofde van het lidmaatschap van de raad van toezicht, betrokken bij het functioneren van het pensioenfonds. De leden van de raad van toezicht worden, aan de hand van een functieprofiel, benoemd door het bestuur nadat de pensioenraad over het voornemen hiertoe bindend advies heeft uitgebracht. De raad van toezicht houdt intern toezicht.

De leden¹³ zijn:

Raad van toezicht:	Datum benoeming	Herbenoeming	Datum aftreden
Mevrouw M.J. Hoekstra (1963), voorzitter	1 april 2016	1 juli 2019	30 juni 2023
De heer E.E. Hagen (1970)	1 april 2015	1 april 2018	30 juni 2022
De heer J.A. Kuijsten (1958)	1 juli 2018	1 juli 2022	30 juni 2026
Mevrouw E.P.M. van Kalmthout-Papôt (1963)	1 juli 2022		30 juni 2026

¹³ De nevenactiviteiten van de leden van de raad van toezicht staan vermeld in Bijlage 1: Nevenactiviteiten.

Benoemingstermijn raad van toezicht

Een lid van de raad van toezicht wordt benoemd voor vier jaar en kan maximaal één keer worden herbenoemd.

Het bestuur heeft de mogelijkheid om een lid van de raad van toezicht te ontslaan. Ontslag van een lid van de raad van toezicht is alleen mogelijk wanneer de betrokkene, naar de unanieme mening van het bestuur ernstig in gebreke blijft in de uitoefening van zijn/haar functie en nadat de pensioenraad het betreffende lid gesproken heeft en over dit functioneren een bindend advies heeft uitgebracht. Er wordt geen ontslagvergoeding toegekend.

Vergoedingsregeling voor de leden van de raad van toezicht

De raad van toezicht kent een door het bestuur vastgestelde vaste vergoeding die gebaseerd is op de tijdsbesteding. De jaarlijkse vergoeding voor de leden van de raad van toezicht bedraagt in 2022 € 14.216,-, dit is exclusief reis- en verblijfkosten. De vergoeding voor de voorzitter van de raad van toezicht bedraagt € 17.060,- eveneens exclusief reis- en verblijfskosten. Ook de vergoedingen van de raad van toezicht worden vanaf 1 januari 2020, met de prijsindex die het pensioenfonds in de pensioenregeling hanteert jaarlijks geïndexeerd.

Bestuursbureau

Het bestuursbureau ondersteunt op dagelijkse basis het bestuur, de pensioenraad en de raad van toezicht. Het bestuursbureau is, onder verantwoordelijkheid van het bestuur, belast met de beleidsvoorbereiding, regievoering, het advies, de controle en monitoring van de (uitbestede) werkzaamheden van het pensioenfonds. Daarnaast onderhoudt het bestuursbureau, namens het bestuur, externe contacten met onder andere De Nederlandsche Bank (DNB), de Autoriteit Financiële Markten (AFM), de Pensioenfederatie en collega bestuursbureau's. Het bestuursbureau heeft het bestuur evenals in voorgaande jaren in projectgroepen vertegenwoordigd.

In het verslagjaar werkten de volgende personen voor het bestuursbureau:

De heer E.G.M. Cramer, directeur

De heer R. Korteweg, manager pensioenzaken & communicatie¹⁴

Mevrouw H. Kuiper, communicatie adviseur¹⁵

Mevrouw F. Kurt, managementassistente

De heer H.G. van Elburg, manager finance, risk & investments

De heer R. Hamstra, manager risicobeheer, privacy officer¹⁶

De heer W. Schaap, notulist

Mevrouw M. de Baaij, communicatieadviseur

Externe partijen

Actuaris

Adviserend actuaris:

De heer M.W. Heemskerk

Mercer (Nederland) B.V.

Startbaan 6

1185 XR Amstelveen

¹⁴ Tot 1 juli 2022 tevens privacy officer

¹⁵ Per 1 februari 2022 vertrokken

¹⁶ Per 1 juli 2022

Waarmedkend actuaaris en extern sleutelfunctiehouder actuarieel:

Mevrouw K. Kusters-van Meurs

Mercer (Nederland) B.V.

Startbaan 6

1185 XR Amstelveen

Pensioenbeheer

MN Services N.V.

Postbus 30025

2500 GA Den Haag

Vermogensbeheer

MN Services Vermogensbeheer B.V.

Postbus 30025

2500 GA Den Haag

Adviseur vermogensbeheer

De heer M. Euverman

Sprenkels

De Entree 95

1101 BH Amsterdam

Accountant

De heer S. Spiessens

Ernst & Young Accountants LLP

Wassenaarseweg 80

2596 CZ Den Haag

Compliance Officer

De heer P.R.F. de Koning

TriVu

Akkerwindestraat 7

4761 ZG Zevenbergen

Sleutelfunctiehouder Interne Audit

De heer C.C. van der Sluis

Rusthoeklaan 3

3741 GT Baarn

Vervuller risicobeheer

De heer R.F. Grobbe

O = O

Fonteinlaan 5

2012 JG Haarlem

Hoofdpijnen

Verrichte activiteiten in het verslagjaar

Onderstaand zijn de verrichte activiteiten beschreven conform de lijn van de verschillende portefeuilles:

Algemeen

- Net als in voorgaande jaren zijn er ook in 2022 functioneringsgesprekken gehouden tussen de voorzitter, de directeur van het bestuursbureau en de afzonderlijke bestuursleden en heeft het bestuur een functioneringsgesprek gehad met de voorzitter;
- Ter bevordering van de deskundigheid van de bestuursleden zijn er kennissessies gehouden en heeft een aantal bestuursleden deelgenomen aan externe opleidingen gegeven door SPO, Nederland Debat Instituut en Quint. Tevens zijn onder andere door DNB, de Pensioenfederatie en diverse kennisorganisaties georganiseerde seminars en webinars bijgewoond;
- Een bestuurslid heeft samen met het bestuursbureau zitting gehad in het afstemmingsoverleg betreffende het project Nieuwe Pensioenstroom (NPS) van MN. Dit ten behoeve van de procesvoortgang en kwaliteitsbewaking van het project Nieuwe Pensioenstroom dat een nieuw IT-platform voor de dienstverlening van MN moet realiseren.

Beleggingsbeleid

- De economische ontwikkelingen in relatie tot de beleggingsportefeuille zijn gemonitord;
- Er is een ALM-light studie uitgevoerd;
- Er is een haalbaarheidstoets uitgevoerd om inzicht te behouden in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden.

Risicobeheer

- Het risicomangementproces is nader uitgewerkt en ingeregeld;
- Er is opvolging gegeven aan enquêtes en nadere vragen die door DNB zijn gesteld;
- Het afgeven van risico opinies bij bestuursbesluiten;
- Werkzaamheden ten behoeve van het herijken van het IRM beleid zijn uitgevoerd

Audit

- Coördinatie jaarwerkproces;
- Het Auditplan 2022 is gerealiseerd;
- Audit bevindingen zijn beoordeeld;
- De implementatie van de bestuurlijke rapportage IV is gemonitord;
- De opvolging van de bevindingen uit de ISAE 3402 rapportage 2021 is gemonitord.

Pensioenzaken en communicatie

- De pensioenregeling is uitgevoerd conform de fiscale kaders;
- Het pensioenfonds heeft gegevensgerichte kwaliteitscontroles en themaonderzoeken uitgevoerd ten behoeve van de borging van de kwaliteit van de gegevens;
- Het communicatiebeleidsplan 2022-2024 is in 2021 door het bestuur goedgekeurd. Aan de hand van het communicatiejaarplan 2022 is hier concreet invulling aan gegeven;
- Het pensioenfonds heeft geparticipeerd in werkgroepen voor de verdere ontwikkeling van het deelnemersportaal, de pensioenplanner en het werkgeversportaal;
- De UPO's en jaarpogaven zijn zowel per post als digitaal aangeboden via Mijnkoopvaardij.nl aan deelnemers en pensioengerechtigden;
- Er zijn verschillende initiatieven genomen ter handhaving van de verplichtstelling met als doel de zeevarenden te vinden die nog niet door hun werkgever zijn aangemeld maar wel onder de verplichtstelling vallen;
- Er is middels de pilot Premium Service invulling gegeven aan het optimaliseren van keuzebegeleiding. Op deze manier worden deelnemers die bijna met pensioen gaan met belangrijke (pensioen)keuzes persoonlijk geholpen;
- Er heeft in 2022 een offerteproces plaatsgevonden om een partij te selecteren die vanaf 1 januari 2023 de looncontroles voor Bpf Koopvaardij gaat uitvoeren. Tevens zijn afspraken gemaakt met PUO MN om te zorgen dat er sprake blijft van controleren van de door de werkgevers geleverde gegevens en blijft PUO MN de werkingssfeeronderzoeken uitvoeren.

Finance AO & IT

- De implementatie van de bestuurlijke rapportage IV is gemonitord;
- Het programma NPS/MAP is gemonitord;
- Het programma IB Next is gemonitord;
- Bestuurlijke criteria plan C zijn gemonitord;
- Actuariële parameters zijn voorbereid;
- Het ICT beleid is geüpdatet;
- Start gemaakt met invulling kader datakwaliteit;
- Voorstel toeslagverlening per 1 januari 2023 is voorbereid;
- Voorstel premiebeleid 2023 voorbereid.

Besluitvorming

Het bestuur neemt besluiten om de pensioenregeling uit te voeren. Bij de besluitvorming wordt rekening gehouden met de gevolgen van het besluit voor onder andere de uitvoering, de bijbehorende risico's en de evenwichtige belangenafweging. Alternatieven worden hierbij afgewogen. Er wordt een open en integrale discussie gevoerd over het betreffende onderwerp ter besluitvorming. Na besluitvorming is het bestuur transparant over de overwegingen die ten grondslag liggen aan de besluitvorming. De overwegingen van bestuursbesluiten worden vastgelegd in notulen van bestuursvergaderingen.

Evenwichtige belangenafweging

Het uitgangspunt bij de beleidsbepaling door het bestuur is de evenwichtige afweging van de belangen van alle bij het pensioenfonds betrokken partijen. De belangen van alle groepen worden in gelijke mate in het oog gehouden. Bij elk belangrijk besluit worden de diverse (en mogelijk tegenstrijdige) belangen expliciet in beeld gebracht, net als de specifieke risico's voor iedere groep en de normen voor de afweging van de diverse belangen. Besluiten mogen de belangen van bepaalde betrokkenen niet onevenredig schaden. Daarbij hoort dat de intergenerationele gevolgen in het oog worden gehouden bij de besluitvorming.

Belangrijke bestuursbesluiten en gevoerde discussies

Het bestuur van het pensioenfonds kwam in 2022 22 maal bijeen voor diverse bestuursvergaderingen en kennissessies. Bij vrijwel alle vergaderingen is het voltallige bestuur aanwezig geweest. Het bestuur, raad van toezicht en de pensioenraad kwamen tweemaal gezamenlijk bijeen en wel op 18 mei en 16 november. De genomen bestuursbesluiten en gevoerde discussies hadden betrekking op:

- Het updaten en vaststellen van diverse reglementen en statuten;
- Het vaststellen van de onderbouwing Prudent Person over 2021 en grondslagen VEV jaarwerk 2021;
- Het vaststellen van de Z-score en de performancetoets;
- Het vaststellen van de actuariële grondslagen (waaronder prognosetafel en ervaringssterfte);
- Het vaststellen van de scorecards Risicobeheer, Audit, Pensioenbeheer en Vermogensbeheer ten behoeve van de evaluatie van de uitvoering;
- Het bestuur is akkoord gegaan met diverse (her)benoeringen van het bestuur, raad van toezicht, en de aanstelling van een externe sleutelfunctiehouder interne audit;
- Het bestuur heeft kennisgenomen van de herbenoeming van een lid van de pensioenraad;
- Het vaststellen van de jaarplannen 2023 voor de verschillende portefeuilles;
- Het vaststellen van het jaarverslag 2021;
- Het updaten van diverse pensioenfondsdocumenten;
- Het vaststellen van de haalbaarheidstoets 2022 en diverse andere notities van de actuaris;
- Het vaststellen van het Strategisch Meerjarenplan 2022-2026;
- Het vaststellen van het plan van aanpak nieuw IRM-beleid;
- Akkoord te gaan met de start van een pilot premium servicedesk;
- Akkoord te gaan met de uitbesteding van de looncontroles en werkingssfeeronderzoeken;
- Het vaststellen van diverse begrotingen 2023;
- Het vaststellen van de SIRA 2022;
- Het vaststellen van het communicatiejaarplan 2023;
- Het updaten en vaststellen van de ABTN 2022 en 2023;
- Het vaststellen van een tussentijdse verhoging voor 2022;
- Het vaststellen van de kerncijfers, premie, parameters en verhoging voor 2023;
- Het vaststellen van de ALM-light, de aanpassing van het strategisch beleggingskader en het beleggingsplan 2023;
- Het evalueren van diverse externe partijen;
- Het beoordelen van verzoeken van werkgevers om vrijstelling van de verplichte deelname voor hun werknemers die onder de verplichtstelling vallen;
- Het vaststellen van toeslagen over 2022 en voor 2023.

Code Pensioenfondsen

Motivering bestuursmodel

Het bestuur hecht grote waarde aan de verbinding met de sector. Bij de keuze van het bestuursmodel is door het bestuur aangegeven dat het paritair model het model is dat het meest tegemoet komt aan de wens om de betrokkenheid vanuit de sector te borgen. Het pensioenfonds acht het wenselijk om de sociale partners dichtbij te houden ten behoeve van het behoud van draagvlak in de sector. De binding en het onderhouden van deze binding met de sector wordt gezien als een belangrijke meerwaarde voor het pensioenfonds. Naast de betrokkenheid met de achterban is een goede mix van deskundige bestuursleden uit de sector en van buiten de sector hierbij een vereiste. Het bestuur is van mening dat hier gelet op de huidige bezetting sprake van is. Ook tijdens de zelfevaluatie van het bestuur in september 2022 is door het bestuur aangegeven, dat de werkwijze van het bestuur als prettig wordt ervaren en dat er geen aanleiding is om het huidige bestuursmodel ter discussie te stellen. Zolang er in het bestuur voldoende deskundige bestuursleden zitten die uit de sector koopvaardij komen en er ook geen andere ontwikkelingen zijn, is het bestuur van mening dat het paritair model het beste past bij het pensioenfonds van de sector Koopvaardij. In het verslagjaar is er één plek bezet geweest door een aspirant-bestuurslid. Mochten er ontwikkelingen van binnen dan wel buiten het bestuur zijn die rechtvaardigen dat het bestuur het gekozen model wederom tegen het licht houdt, dan zal het bestuur niet schromen zijn verantwoordelijkheid te nemen. Het bestuursmodel zal jaarlijks onderwerp zijn van de zelfevaluatie van het bestuur.

Code Pensioenfondsen en integere bedrijfsvoering

Het doel van de Code Pensioenfondsen is het verbeteren en het inzichtelijker maken van het functioneren van pensioenfondsen, zodanig dat het vertrouwen van belanghebbenden toeneemt dat het pensioengeld goed wordt beheerd en dat de belangen van alle belanghebbenden evenwichtig worden afgewogen.

De Code bestaat uit acht thema's waar goed pensioenfondsbestuur om draait:

1. Vertrouwen waarmaken;
2. Verantwoordelijkheid nemen;
3. Integer handelen;
4. Kwaliteit nastreven;
5. Zorgvuldig benoemen;
6. Gepast belonen;
7. Toezicht houden en inspraak waarborgen;
8. Transparantie bevorderen.

Het pensioenfonds voldoet aan de thema's als gesteld in de Code Pensioenfondsen. In de volgende opgave betreft het aantal normen waarover verplicht gerapporteerd dient te worden in het jaarverslag. Het bestuur hanteert het 'pas toe of leg uit' beginsel. Alle normen worden toegepast met uitzondering van norm 33 waarover in de onderdelen diversiteitsbeleid, geschiktheid bestuur en pensioenraad uitleg wordt gegeven.

Het beleid van het pensioenfonds is gericht op een beheerste en integere bedrijfsvoering. Deze verantwoordelijkheid is vastgelegd in artikel 143 van de Pensioenwet. Dit houdt onder meer in:

- het beheersen van bedrijfsprocessen en bedrijfsrisico's;
- integriteit;
- de soliditeit van het pensioenfonds, waaronder verstaan wordt:
 - het beheersen van financiële risico's; en
 - het beheersen van andere risico's die de soliditeit van het pensioenfonds kunnen aantasten;
- het beheersen van de financiële positie over de lange termijn door periodiek een haalbaarheidstoets uit te voeren.

Diversiteitsbeleid

De eerste prioriteit bij de samenstelling van de diverse organen van het pensioenfonds is de geschiktheid van personen. Kennis, vaardigheden en professioneel gedrag blijven daarbij leidend. Daarnaast is het bestuur van mening dat het functioneren van de pensioenfondsorganen beter wordt door het inzetten van diverse vaardigheden, culturen en zienswijzen. Dit kan worden aangeduid met complementariteit en diversiteit.

Diversiteit geen doel op zich

Het pensioenfonds onderschrijft de Code Pensioenfondsen en streeft naar diversiteit binnen het bestuur. Voor het pensioenfonds is diversiteit echter geen op zichzelf staand doel. Diversiteit moet leiden tot de volgende doelen:

- a. minder risico's door meer genuanceerde besluitvorming binnen de pensioenfondsorganen;
- b. grotere betrokkenheid van de belanghebbenden in het pensioenfonds; en
- c. meer vertrouwen in het pensioenfonds door de belanghebbenden.

Als vertegenwoordigers van diverse groepen betrokken zijn bij het proces, ontstaat er een meervoudig perspectief, waardoor besluiten genuanceerder tot stand kunnen komen, wat een beperking van de risico's tot gevolg heeft. Diversiteit kan de besluitvorming derhalve ten goede komen. De belanghebbenden bij het pensioenfonds moeten zich vertegenwoordigd kunnen voelen in de verschillende pensioenfondsorganen. Wanneer zij zich in deze organen herkennen, zal dat leiden tot een toename van het vertrouwen in het pensioenfonds. Ook kan het een toenemende belangstelling voor het doen en laten van het pensioenfonds tot gevolg hebben en zal het draagvlak worden vergroot voor beslissingen die het bestuur moet nemen. De herkenbaarheid wordt vergroot door de samenstelling van de verschillende organen van het pensioenfonds een weerspiegeling te laten zijn van de samenstelling van de deelnemers.

Analyse leeftijdsopbouw, demografie en geografische spreiding

De weerspiegeling van de leeftijdsopbouw en van de demografie van het pensioenfonds moet zo goed mogelijk gereflecteerd worden in de samenstelling van de organen.

Leeftijdsopbouw

Gelet op de leeftijdsopbouw van de populatie van het pensioenfonds (76% is 50 jaar of ouder, 8% tussen de 41 en 49 jaar en slechts 16% heeft de leeftijd van 40 nog niet bereikt) is het bestuur van oordeel dat de 40-ers meegeteld kunnen worden bij de jongeren. Het pensioenfonds streeft er vanwege het volgen van de Code pensioenfondsen naar om minimaal één 40-minner als bestuurslid en één 40-minner als lid van de pensioenraad te hebben, maar is van mening dat gezien het deelnemersbestand minimaal één 50-minner als bestuurslid en één 50-minner als lid van de pensioenraad te hebben ook passend is.

Verhouding mannen/vrouwen

De Code Pensioenfondsen schrijft voor dat er minimaal één vrouw in het bestuur dient te zitten. Het totale deelnemersbestand (deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden) bestaat voor 23% uit vrouwen. Het bestuur kiest er daarom voor om niet af te wijken van de Code Pensioenfondsen en heeft één vrouw als bestuurslid, een tweede in opleiding en streeft ernaar ook minimaal één vrouw als lid van de pensioenraad te hebben.

Geografische spreiding (gewezen) deelnemers & pensioengerechtigden

De populatie van het pensioenfonds laat zich kenmerken door een verscheidenheid aan nationaliteiten. Uit de geografische spreiding blijkt dat de verhouding tussen de in Nederland woonachtigen en in het buitenland woonachtigen 78% om 22% is. Aan deze percentages zit één kanttekening. Het percentage zegt niet alles over de nationaliteiten (er wonen ook Nederlandse zeevarenden buiten Nederland). De voertaal van het pensioenfonds is Nederlands.

Diversiteit bestuur

Voor wat betreft het bestuur voldoet het pensioenfonds deels aan de geformuleerde diversiteitseisen (man/vrouw & leeftijd). Het bestuur voldoet in 2022 niet aan de leeftijdseis van bestuursleden onder de 40 jaar, maar wel aan man/vrouw-eis. Bij de vervulling van een vacature wordt actief gezocht naar kandidaten die passen bij de diversiteitsdoelstellingen. Kennis, vaardigheden en professioneel gedrag blijven echter leidend. In 2022 zijn vier posities binnen het bestuur vacant gekomen waarvan de laatste vacature per 1 januari 2023 is ingevuld en waarmee twee vrouwen in het bestuur zitting hebben. Bij de invulling hiervan is het diversiteitsbeleid nagestreefd.

Diversiteit pensioenraad

Voor wat betreft de pensioenraad voldoet het pensioenfonds niet aan de hierboven geformuleerde diversiteitseisen (man/vrouw & leeftijd). In de pensioenraad zit geen vrouw en geen persoon jonger dan 40 jaar. Bij de invulling van vacatures wordt aan de sociale partners verzocht actief te zoeken naar kandidaten die passen bij de diversiteitsdoelstellingen. Dit geldt temeer omdat de pensioenraad ook wordt gezien als “kweekvijver” voor potentiële bestuursleden.

Diversiteit raad van toezicht

Voor wat betreft de raad van toezicht voldoet het pensioenfonds sinds de aanstelling van de huidige raad van toezicht aan de geformuleerde diversiteitseisen betreffende de verhouding tussen mannen en vrouwen. De RvT bestond in 2022 tot 1 juli 2022 uit twee mannen en een vrouw en vanaf 1 juli 2022 uit twee vrouwen en een man. In 2023 zal opnieuw een positie vacant worden gesteld. Bij de invulling hiervan zal ook hier het diversiteitsbeleid worden nagestreefd.

Geschiktheidsbevordering bestuur

Tot 1 juli 2022 is gewerkt met de volgende portefeuilles:

- Pensioenzaken & communicatie;
- Risicobeheer;
- Audit & IT;
- Beleggingsbeleid.

Vanaf 1 juli 2022 is gewerkt met de volgende portefeuilles:

- Pensioenzaken & communicatie;
- Risicobeheer;
- Finance, AO & IT;
- Audit;
- Beleggingsbeleid.

Het bestuur hecht grote waarde aan de verdere ontwikkeling van de geschiktheid van het bestuur en de pensioenraad. Onder geschiktheid wordt verstaan: kennis, vaardigheden en professioneel gedrag.

Om de algehele geschiktheid op niveau te bevorderen worden collectieve kennissessies voor de bestuursleden gehouden. In 2022 hebben de volgende kennissessies plaatsgevonden:

- Op 19 januari is aandacht besteed aan het MVB beleid;
- Op 6 april stond de SIRA, IRM beleid en M-lab (innovaties in pensioenen en beleggingen) op de agenda. Ook is verder gegaan met de strategiesessie om te komen tot een nieuw strategisch meerjarenplan 2022-2026;
- Op 14 september stonden de thema's Control en Testing Risicomanagement, Business Transformatieplan MN VB, MVB en ALM scenario set op de agenda;
- Op 12 oktober is gesproken over het wereldbeeld en stonden de thema's Datakwaliteit, Keuzebegeleiding en ALM op de agenda;
- Op 30 november stond het beleggingsplan 2023 en de update van het strategisch beleggingskader op de agenda.

Daarnaast zijn er in 2022 door verschillende bestuursleden diverse opleidingen gevolgd zoals:

- Corporate Social Responsibility, Erasmus School of Accounting & Assurance;
- Vakkundig voorzitten, Nederlands Debat Instituut;
- Diverse IT gerichte opleidingen gegeven door SPO en Quint.

In 2022 zijn bestuursleden bij (digitale) bijeenkomsten van de Pensioenfederatie en DNB aanwezig geweest. Tevens hebben verschillende bestuursleden themagerichte (digitale) seminars bijgewoond.

Pensioenraad (Het Verantwoordingsorgaan)

Het bestuur van het pensioenfonds besteedt conform de Pensioenwet en de Code Pensioenfonds veel aandacht aan de opzet en inrichting van de organisatie.

De pensioenraad bestaat uit leden afkomstig uit de groepen deelnemers, pensioengerechtigden en gewezen deelnemers, die door Nautilus International en de Nederlandse Vereniging van Kapiteins ter Koopvaardij worden voorgedragen. Tevens worden er twee leden benoemd door het Sociaal Maritiem Werkgeversverbond (SMW) en de Vereniging van Werkgevers in de Handelsvaart (VWH).

Het reglement van de pensioenraad benoemt de onderwerpen waarover het bestuur advies moet vragen aan de pensioenraad. Dit reglement is met inachtneming van de toepasselijke bepalingen van de Pensioenwet vastgesteld. Het bestuur formuleert een voorgenomen besluit. Het bestuur neemt in zijn definitieve besluitvorming het advies van de pensioenraad mee in de overwegingen. In 2022 zijn er geen adviesaanvragen voorgelegd aan de pensioenraad. Wel heeft de pensioenraad een advies gegeven aan het bestuur voor de benoeming van een nieuw lid van de raad van toezicht. Dit advies is overgenomen door het bestuur.

Het bestuur legt jaarlijks verantwoording af aan de pensioenraad over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd alsmede over de naleving van de Code Pensioenfonds.

De pensioenraad heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur gevoerde beleid, alsmede over beleidskeuzes voor de toekomst.

De pensioenraad baseert zijn oordeel mede op het bestuursverslag en de jaarrekening van het pensioenfonds, de bevindingen van het interne toezicht en overige informatie.

In 2022 kwam de pensioenraad acht keer bijeen. Tevens werd tweemaal gezamenlijk met het bestuur en raad van toezicht vergaderd en legde de raad van toezicht op 13 april 2022 verantwoording af aan de pensioenraad.

Geschiktheidsbevordering pensioenraad

In de Code Pensioenfonds staat onder meer dat ook de pensioenraad de geschiktheid van zijn leden moet bevorderen. De taak van de pensioenraad vergt steeds meer kennis en ervaring om als gesprekspartner van het bestuur te fungeren. De pensioenraad heeft afgelopen jaar een aantal kennissessies gehouden. Zo zijn onderwerpen als oordeelsvorming, ERB en IRM-beleid, wereldbeeld, haalbaarheidstoets, premiebeleid en de voortgang van het pensioenakkoord besproken. Tevens is onder leiding van Blom Veugelers Zuiderman Advocaten (BVZA) begonnen met de opleiding Wtp.

Het functioneren van de pensioenraad

In de Code Pensioenfonds staat onder meer dat ook voor de pensioenraad het eigen functioneren een continu aandachtspunt is. De pensioenraad evalueert met enige regelmaat het functioneren van het eigen orgaan. In 2022 heeft een zelfevaluatie onder leiding van een extern bureau plaatsgevonden.

Raad van toezicht

De raad van toezicht bestaat uit drie externe, onafhankelijke, deskundige en gezaghebbende personen. De raad van toezicht vervult zijn toezichttaak zodanig dat het bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van het pensioenfonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering door het pensioenfonds. De raad van toezicht heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. De raad van toezicht is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden aan de pensioenraad en daarmee aan de werkgevers en in het bestuursverslag. De raad van toezicht staat het bestuur met raad ter zijde. Artikel 9 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek is van overeenkomstige toepassing op de leden van de raad van toezicht.

De raad van toezicht legt zijn bevindingen ten minste eenmaal per jaar schriftelijk vast.

Daarnaast heeft de raad van toezicht goedkeuringsrecht over de voorgenomen besluiten van het bestuur tot vaststelling van:

- het bestuursverslag en de jaarrekening;
- de profielschets voor bestuursleden;
- de gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het pensioenfonds of de overname van verplichtingen door het pensioenfonds;
- de liquidatie, fusie of splitsing van het pensioenfonds;
- het omzetten van het pensioenfonds in een andere rechtsvorm, bedoeld in artikel 18 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek;
- het beleid inzake beloningen met uitzondering van de beloning van de leden van de raad van toezicht.

Daarbij heeft de raad van toezicht recht op:

- alle informatie die de raad nodig acht om de bovengenoemde taken goed te kunnen uitvoeren;
- overleg met het bestuur over alle bestuurstaken;
- overleg met de externe accountant en waarmerkend actuaaris.

Tevens toetst de raad van toezicht een kandidaat-bestuurslid op passendheid aan het profiel.

Ook kan de raad van toezicht op basis van het Besluit uitvoering Pensioenwet artikel 28c, lid 1 en lid 3 en de statuten van het pensioenfonds, het bestuur schorsen of ontslaan wegens disfunctioneren. Daarnaast kan een bestuurslid en/of sleutelfunctiehouder door het bestuur worden geschorst of ontslagen na horen van de raad van toezicht. Tevens houdt de raad van toezicht, toezicht op de in het kader van de naleving van de gedragscode door de Compliance Officer uitgevoerde werkzaamheden.

De rapportage van de raad van toezicht vindt u verder in dit bestuursverslag terug.

Het functioneren van de Raad van Toezicht

In de Code Pensioenfondsen staat onder meer dat ook dat het eigen functioneren voor het intern toezicht een continu aandachtspunt is. Het intern toezicht evalueert in elk geval jaarlijks het eigen functioneren van het orgaan als geheel en van de individuele leden. Hierbij betreft het intern toezicht één keer in de drie jaar een onafhankelijke derde partij.

Gedragcode

Het pensioenfonds hanteert een gedragscode. Deze gedragscode geeft regels en richtlijnen voor alle bestuursleden en andere verbonden personen:

- ter voorkoming van verstremgeling van belangen;
- ter vermijding van verspreiding en misbruik van vertrouwelijke informatie;
- ter voorkoming van koersmanipulatie.

De Compliance Officer heeft over 2022 geen gedragingen gesignaleerd die strijdig zijn met de gedragscode van het pensioenfonds. Tevens heeft de Compliance Officer geconstateerd dat bij de jaarlijkse uitvraag over de naleving van de gedragscode aan alle verbonden personen de vragen correct en consequent zijn ingevuld.

Externe toezichthouders

DNB houdt toezicht op pensioenfonds op basis van de Pensioenwet. DNB kijkt daarbij vooral naar de financiële opzet van het pensioenfonds, de beheerste en integere bedrijfsvoering en de geschiktheid en integriteit van de bestuursleden. Ook de AFM is toezichthouder. Deze bewaakt de wettelijke uitingen (UPO, Pensioen 1-2-3) in het kader van de Pensioenwet.

Ook afgelopen jaar heeft het pensioenfonds zich beziggehouden met de door DNB verzochte (thema) onderzoeken. In 2022 heeft DNB opnieuw een update gevraagd van het terugvalplan indien MN niet in staat is de IT-vernieuwing door te voeren. Het pensioenfonds heeft de update en bestuurlijke criteria opgesteld op grond waarvan het bestuur kan overwegen het terugvalplan te activeren. Het pensioenfonds zal het plan periodiek updaten. Periodiek vindt er een overleg plaats tussen DNB en een delegatie van het bestuur hierover. Daarnaast heeft het pensioenfonds de reguliere uitvragen zoals vragenlijst integriteitsrisico en uitvraag niet-financiële risico's van DNB ingevuld en ingezonden.

Daarnaast is de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) toezichthouder. Het pensioenfonds heeft in het kader van de Algemene Verordening Gegevensverwerking (AVG) sinds 2018 een Privacy Officer aangesteld, die toezicht houdt op de naleving van de AVG-richtlijn.

Het bestuur heeft in maart 2023 een normoverdragende brief ontvangen van de AFM naar aanleiding van de communicatie omtrent de toeslagverlening van 0,84% in 2022. Naar aanleiding van deze brief heeft het bestuur de communicatie op website aangepast en een gesprek aangevraagd met de AFM. Aangezien de AFM een dergelijke brief aan meerdere pensioenfonds heeft geschreven, is het onderwerp ook onder de aandacht van de pensioenfederatie.

Met ingang van 1 januari 2020 dient de ‘Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen’ van de Pensioenfederatie (hierna: “De gedragslijn”) geïmplementeerd te zijn door pensioenfondsen. Onderdeel van de gedragslijn is dat gerapporteerd wordt in hoeverre het pensioenfonds aan de Gedragslijn voldoet en wordt verantwoording hierover afgelegd in het jaarverslag. Het pensioenfonds heeft de gedragslijn nageleefd. De volgende documenten van het pensioenfonds zijn van toepassing en zijn actueel:

- het Privacybeleid;
- de Procedure meldplicht datalekken;
- de Privacyverklaring;
- de Verwerkersovereenkomsten met MN;
- het Verwerkingsregister;
- het Klachten- en beroepsreglement.

De conclusie is dat de hiervoor genoemde documenten van goede kwaliteit zijn en passend zijn voor het kunnen voldoen aan de AVG en de gedragslijn. De gedragslijn is in 2023 aangepast en er zal een toets worden geïnitieerd om vast te stellen of dit voor het pensioenfonds gevolgen heeft.

Houdbaarheid bedrijfsmodel

Het pensioenfonds heeft verslag gedaan van de uitkomsten van de kwetsbaarheidsanalyse¹⁷. Uit de kwetsbaarheidsanalyse, zoals naar voren komt uit de volgende tabel, blijkt dat onder normale omstandigheden het pensioenfonds voldoet aan de zeven gestelde criteria van DNB. Indien de cijfers/percentages groen zijn gekleurd dan voldoet dit aan de door DNB opgestelde norm, bij rood wordt hier niet aan voldaan.

Indicator	Definitie	Score 2021	Going concern na 15 jaar
<i>Kosten per deelnemer</i>	Meer dan twee maal gemiddelde per pensioenfonds (> € 250,- per deelnemer)	€ 118	€ 151
<i>Vergrijzing</i>	Meer dan 60% technische voorziening betreft pensioengerechtigden	50%	55%
<i>Premiestuur</i>	Minder dan 1%	1,4%	2,0%
<i>Krimp</i>	Meer dan 20% in vijf jaar	-5,7% (5 jaar)	-6,7% (15 jaar)
<i>Kostenvoorziening</i>	Minder dan tien jaar	Voldoende	Voldoende
<i>Dekkingsgraad</i>	Glijdende schaal	117%	135%
<i>Omvang van het pensioenfonds</i>	Glijdende schaal	€ 4,5 mld.	€ 4,9 mld. & stijgend

In 2021 heeft het bestuur de kwetsbaarheidsanalyse getoetst aan de huidige ontwikkelingen. De volgende punten zijn hierbij behandeld:

1. **Kosten per deelnemer:**
Dit gaat over de kosten van het voeren van een deelnemersadministratie. De gemiddelde kosten per deelnemer per pensioenfonds zijn € 107. De gemiddelde kosten per deelnemer voor het pensioenfonds zijn in 2021 € 118 en op lange termijn € 151.
2. **Vergrijzing:**
Op basis van de demografische veronderstellingen daalt het aandeel pensioengerechtigden t.o.v. overige deelnemers op de lange termijn. Dit heeft een positief effect op de dekkingsgraad.
3. **Premiestuur:**
De demografische veronderstellingen zorgen voor een stijgend premievolume als gevolg van de dalende verhouding tussen pensioengerechtigden en actieven.
4. **Krimp:**
De demografische veronderstellingen zorgen voor een minder snel krimpende voorziening ten opzichte van de vorige kwetsbaarheidsanalyse. Dit wordt o.a. veroorzaakt door de update van het deelnemersbestand en de kleinere leeftijdsspreiding van de intredende actieven. Een lagere leeftijd zorgt voor een langere periode van pensioenopbouw en daarmee een hogere voorziening.
5. **Kostenvoorziening:**
In de voorziening zit ultimo 2021 een opslag voor kosten van 2,55% (2020: 3,0%). Daarnaast is 3,7% van de doorsneepremie beschikbaar voor kosten. Voorts is ultimo 2021 een afzonderlijke bestemmingsreserve gevormd van 0,45% om toekomstige kosten te kunnen betalen die niet gedekt worden door de opslagen in voorziening en premie.
6. **Dekkingsgraad:**
De veronderstelde demografische en economische ontwikkeling zorgt voor een stijgende trend van de dekkingsgraad zowel bij going concern als bij een slapersfonds.
7. **Omvang van het pensioenfonds:**
Als gevolg van het verwachte overrendement stijgt het belegd vermogen t.o.v. de voorziening, dit is in lijn met de stijgende dekkingsgraad bij going concern.

¹⁷ Gezien de uitkomsten van het jaarlijks onderzoek heeft het bestuur besloten om niet jaarlijks maar een keer in de drie jaar de kwetsbaarheidsanalyse uit te laten voeren.

Klachten- en beroepsreglement

Er is sprake van een klacht als een belanghebbende¹⁸ zich niet kan verenigen met de wijze waarop hij of zij is behandeld of bejegend of waarop aan hem of haar diensten zijn verleend. Een klacht heeft betrekking op de uitvoering van de reglementen.

Een adequate klachten- en beroepsreglement behelst naast een interne procedure ook de mogelijkheid om het genomen besluit voor te leggen aan de Ombudsman Pensioenen. Het pensioenfonds verwijst belanghebbenden, deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en hun nabestaanden naar de Ombudsman Pensioenen, als hun klachten en geschillen niet kunnen worden opgelost via de interne klachten- en beroepsreglement. De Ombudsman Pensioenen kan een onafhankelijke bemiddelende rol spelen en brengt adviezen uit over klachten en beroepen die belanghebbenden inbrengen over de uitvoering van het pensioenreglement.

Er is sprake van een geschil als een belanghebbende zich niet kan verenigen met een inhoudelijk (uitsluitend) jegens hem of haar genomen besluit van het bestuur.

Geschillen	Aantallen
Geschillen in behandeling 1 januari 2022	0
Ingediende geschillen 2022	1
In behandeling 31 december 2022	0
Klachten	Aantallen
Klachten in behandeling 1 januari 2022	1
Ingediende klachten via Ombudsman Pensioenen	0
Overige ingediende klachten	22
Herhaalklachten	0
Afgehandeld in 2022	23
In behandeling per 31 december 2022	0

¹⁸ Dit betreft deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden, pensioengerechtigden en werkgevers.

Communicatie

In het verslagjaar is aan de deelnemers het Uniform Pensioenoverzicht (UPO) verstuurd alsmede een prepensioenoverzicht voor de netto prepensioenregeling. Nieuw aangemelde actieve deelnemers bij het pensioenfonds hebben de Pensioen 1-2-3 ontvangen; deelnemers die de bedrijfstak hebben verlaten hebben een eindbrief ontvangen.

Communicatiebeleidsplan 2022 - 2024

Het bestuur heeft een communicatiebeleidsplan voor 2022 - 2024 opgesteld.

Communicatie is één van de sturingsinstrumenten van het pensioenfonds. Het doel van het communicatiebeleidsplan is om het bestuur zo goed mogelijk in staat te stellen doelgericht en effectief te communiceren. Op basis van het communicatiebeleidsplan 2022 - 2024 wordt jaarlijks een communicatiejaarplan gemaakt.

Communicatiejaarplan 2022

Het communicatiejaarplan is onderdeel van het communicatiebeleid van het pensioenfonds en is gebaseerd op het communicatiebeleid dat is vastgesteld voor 2022 tot en met 2024.

In 2022 is gewerkt aan de communicatiedoelstellingen zoals die zijn geformuleerd in het communicatiebeleidsplan 2022 - 2024. Deze doelstellingen, speerpunten en uitgangspunten zijn gericht op:

- Waarde van een collectief pensioen;
- Versterken relatie met deelnemers en werkgevers;
- Optimaal inzicht in pensioen;
- Werken aan reputatie en vertrouwen;
- Communicatie nog persoonlijker;
- Vergroten digitale bereik;
- Benutten verplichte communicatiemomenten.

PensioenPeiling

Er is in het verslagjaar één PensioenPeiling verzonden aan deelnemers. De PensioenPeiling is, zowel in het Nederlands als in het Engels, te vinden op de website van het pensioenfonds.

In de verzonden PensioenPeiling is onder andere aandacht besteed aan de volgende onderwerpen:

- Het ophogen van het pensioen per 1 januari 2022 met 0,44%;
- Een toelichting op de veranderingen in het partnerpensioen;
- Een toelichting op de hoogte van het pensioen;
- Een weergave van de kerncijfers pensioenregeling.

Op Koers

Op Koers is aan alle deelnemers en pensioengerechtigden verstuurd, maar is ook, zowel in het Nederlands als in het Engels, te vinden op de website van het pensioenfonds. Tevens is een onlineversie van Op Koers beschikbaar.

Nieuwsbrief voor werkgevers

In maart en juni 2022 is een digitale nieuwsbrief voor werkgevers in de Koopvaardij verzonden. Het pensioenfonds brengt met deze nieuwsbrief werkgevers op de hoogte van de activiteiten van het pensioenfonds. Ook worden in het kort handige tips besproken om de pensioenuitvoering makkelijker te maken. In deze nieuwsbrieven is onder andere aandacht besteed aan onderstaande onderwerpen:

- Uw contactpersonen in het Koopvaardij Portaal;
- Pensioen: hoe zit dat precies?;
- Hulp bij uw pensioenadministratie;
- Bpf Koopvaardij neemt afscheid van Russische beleggingen;
- Uw verhaal in Op Koers? Meld u snel aan!;
- Bpf Koopvaardij kijkt terug op 2021;
- Nieuwe editie van Op Koers magazine in zicht;
- Wat geeft u door via het Koopvaardij Portaal?;
- Dag van de Zeevarende;
- Volg ons op Facebook en LinkedIn.

Welkomstfolder

Het pensioenfonds heeft voor nieuwe werkgevers een digitale welkomstfolder beschikbaar. Hierin wordt uitgebreid uitleg gegeven over de premie-inhoudingen, de communicatie-uitingen van het pensioenfonds, de organen van het pensioenfonds en de pensioenregelingen. Deze folder is zowel in het Nederlands als in het Engels te vinden op de website van het pensioenfonds.

Website

De website www.koopvaardij.nl is in 2022 41.196 keer door unieke gebruikers bezocht (2021:29.580). In 71.905 sessies (2021: 48.842) bekeken deze unieke gebruikers 179.049 pagina's (2021: 122.349) op de website.

Engelstalige communicatie

Door de toenemende contacten met buitenlandse deelnemers heeft het bestuur ook in 2022 verdere invulling gegeven aan het streven om de communicatie tweetalig (Nederlands en Engels) te laten verlopen.

Deelnemersportaal, Pensioenplanner en het Koopvaardij Portaal

Veel zaken worden tegenwoordig online geregeld. Daarom ontwikkelde het pensioenfonds 'Mijn Koopvaardij'. Een eigen beveiligde omgeving met de persoonlijke pensioensituatie van deelnemers bij Bpf Koopvaardij. Ook is er een vernieuwde pensioenplanner ontwikkeld en kunnen deelnemers en pensioengerechtigden meteen een eerste stap naar digitale post zetten. De werkgever kan veiliger inloggen met eHerkenning. Daarnaast is het portaal sneller, gebruikersvriendelijker en de werkgever kan altijd de factuurspecificatie online bekijken. Ook in 2022 zijn in de portalen diverse verbeteringen doorgevoerd.

Klantpanel

Het klantpanel bestaat uit vijftien leden en is samengesteld uit deelnemers en werkgevers.

Het klantpanel houdt zich voornamelijk bezig met de beoordeling van de communicatie-uitingen op leesbaarheid. In 2022 zijn diverse communicatie-uitingen ter beoordeling aan het klantpanel voorgelegd.

Mijnpensioenoverzicht.nl

Het pensioenfonds is aangesloten bij www.mijnpensioenoverzicht.nl. Deze website maakt het voor elke Nederlandse burger die in het bezit is van een Burgerservicenummer mogelijk om een overzicht te krijgen van de door hem of haar opgebouwde en op te bouwen pensioenaanspraken bij pensioenfondsen en pensioenverzekeraars en zijn of haar opgebouwde AOW-rechten.

Pensioenchecker app

Via de pensioenchecker app kan elke deelnemer die in het bezit is van een DigiD op eenvoudige wijze inzage krijgen in de door hem of haar opgebouwde pensioenrechten gebaseerd op de gegevens van www.mijnpensioenoverzicht.nl.

Pensioenregeling in het verslagjaar

Sinds 1 januari 2015 bestaat de pensioenregeling van het pensioenfonds uit twee regelingen.

- **Pensioenreglement 2015:**

Het Pensioenreglement 2015 is een ouderdomspensioenregeling vanaf 67 jaar. Deze regeling geldt voor deelnemers die geboren zijn op of na 1 januari 1950.

- **WGA-hiaatregeling:**

De WGA-hiaatregeling geldt voor zeevarenden die 21 jaar of ouder zijn en verplicht verzekerd zijn voor de WIA. Bij arbeidsongeschiktheid voorziet de regeling in een aanvulling op de vervolgitkering van de WGA.

Pensioenreglement 2015

De pensioenleeftijd

De pensioenleeftijd van het pensioenfonds is 67 jaar. De AOW-leeftijd loopt de komende jaren op tot 67 jaar en drie maanden.

Opbouwpercentage

Ouderdomspensioen

Het opbouwpercentage (bij pensioenleeftijd 67 jaar) is in 2022 1,233% per jaar van de pensioengrondslag.

Partnerpensioen

Het opbouw partnerpensioen bedraagt 37,2% van het ouderdomspensioen. Daarnaast is 53,9% van het ouderdomspensioen verzekerd als partnerpensioen op risicobasis. Samen is dit 91,1%.

Wezenpensioen

Het wezenpensioen bedraagt 18,2% van het op te bouwen ouderdomspensioen.

Franchise 2022

De franchise is afgeleid van de AOW-uitkering en is het gedeelte van het pensioengevend loon waarover geen pensioen kan worden opgebouwd.

De franchise voor het jaar 2022 voor de pensioenregeling bedraagt € 14.804,40 (€ 40,56 per dag). Het maximum pensioengevend loon per 1 januari 2022 bedraagt € 95.067,90 (€ 260,46 per dag).

Pensioenpremie 2022

Er geldt vanaf 1 januari 2022 een premie van 25,9% van de pensioengrondslag (zijnde het pensioengevend dagloon minus de franchise van € 40,56). De premieverdeling tussen werkgever en werknemer is 50/50.

De premiebijdragen bestaan uit:

(x € 1.000)	2022			2021
	Werknemersdeel	Werkgeversdeel	Totaal	Totaal
Verplichte verzekering	27.167	27.168	52.935	52.935
Prepensioen	1	-	5	5
Voortgezette verzekering	49	49	158	158
Gemoedsbezwaren	-	-	-	-
Totaal feitelijke premie	27.217	27.217	54.434	53.098
Bij: Inkoop VPL-aanspraken			12.851	3.019
Bij: Inkoop AIP-aanspraken			37	- 13
Totaal			67.322	56.104

Bestuursbesluit met betrekking tot premie vanaf 2021:

Het bestuur heeft besloten met ingang van 1 januari 2021 de methodiek voor vaststelling van de kostendekkende premie te wijzigen. Vanaf deze datum wordt de methodiek van "verwacht rendement" toegepast, zoals gangbaar is bij veel bedrijfstakpensioenfondsen. De toepassing van deze methodiek leidt ertoe dat een eventuele verlaging van de toekomstige pensioenopbouw beperkt kan blijven gedurende een periode van vijf jaar. Actieve deelnemers kunnen zo een adequaat pensioen blijven opbouwen. De financiële impact van dit besluit voor het pensioenfonds is naar oordeel van het bestuur zeer beperkt en hiermee acceptabel bevonden. Het bestuur heeft de belangen van alle betrokkenen zeer uitgebreid en zorgvuldig gewogen om tot dit besluit te komen.

Kostendekkende premie

Het pensioenfonds hanteert in het beleid een gedempte kostendekkende premie. De toetspremie over 2022 wordt ex-ante bepaald en bedraagt 52.116 duizend euro.

Premie x € 1.000	Ex-ante gedempt Toetspremie		Ex-post gedempt		Ex-post zuiver	
	2022	2021	2022	2021	2022	2021
Kostendekkende premie						
Totale lasten pensioenopbouw	46.771	48.685	48.892	48.045	52.382	55.677
Kostenopslag	1.931	1.665	2.014	1.646	2.014	1.965
Solvabiliteitsopslag	3.414	3.365	3.540	3.298	6.208	6.403
Totaal	52.116	53.715	54.446	52.989	60.604	64.045
Verschuldigde premie	52.178	53.716	54.434	53.098	54.434	53.098
Kostendekkende premie	52.116	53.715	54.446	52.989	60.604	64.045
Overschot / tekort	62	1	-12	109	-6.170	-10.947

De premie op basis van de actuele DNB RTS per 31 december is bepaald op basis van de grondslagen en de rentetermijnstructuur aan het begin van het boekjaar. De kostendekkendheid van de premie is voor zowel 2022 als 2021 gebaseerd op het verwacht rendement zoals hierboven omschreven.

In de totale lasten pensioenopbouw zijn opgenomen de jaarinkoop en de risicopremies. De solvabiliteitsopslag zorgt ervoor dat door de inkoop van nieuwe aanspraken de dekkingsgraad niet verwatert, maar op het benodigde peil blijft.

De ex-ante feitelijke (verschuldigde) premie ter dekking van pensioenopbouw (52.178 duizend Euro) is 62 duizend Euro hoger dan de kostendekkende toetspremie FTK. De ex-post feitelijke (verschuldigde) premie ter dekking van pensioenopbouw (54.434 duizend Euro) is 12 duizend Euro lager.

De zuivere kostendekkende premie op basis van de DNB RTS per 31 december (60.604 duizend Euro) is hoger dan de ex-post feitelijk (verschuldigde) premie.

De premiedekkingsgraad is de verhouding tussen het gedeelte van de ontvangen premie dat beschikbaar is voor pensioenopbouw en de totale lasten van de pensioenopbouw op basis van de zuivere kostendekkende premie. De premiedekkingsgraad bedroeg in 2022 100,1%. De premiedekkingsgraad ligt lager dan de actuele dekkingsgraad primo 2022 (119,3%), waardoor de dekkingsgraad als gevolg van de premie in 2022 beperkt is afgenomen (met 0,3%-punt).

De premiebijdragen van werkgevers en werknemers zijn een vast percentage van de pensioengrondslag en hebben in 2022 een beperkte negatieve bijdrage geleverd aan de vereiste solvabiliteitspositie van het pensioenfonds van 111,9% primo 2022 (2021: idem).

Pensioengevend loon

Het pensioengevend loon bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Basisgage;
2. Tankerverhoging;
3. Vakantietoeslag;
4. Overwerkforfait van 15% over component 1+2+3¹⁹;
5. Extra forfait van 5% over component 1+2+3 als volgens de cao of arbeidsovereenkomst – naast component 1 t/m 4 – sprake is van aanvullende toeslagen²⁰.

Dit ziet er schematisch als volgt uit:

Basisgage Tankerverhoging Vakantietoeslag		15% van A		5% van A		
A. Basisgrondslag	+	B. Overwerkforfait	+	C. Toeslagenforfait	=	Pensioengevend loon
		<i>Geldt alleen als het overwerk nog niet geheel of gedeeltelijk verwerkt is in de basisgage.</i>		<i>Geldt alleen als volgens de cao of arbeidsovereenkomst sprake is van aanvullende toeslagen. Wordt slechts eenmaal toegepast.</i>		

¹⁹ Het overwerkforfait geldt niet als het overwerk (gedeeltelijk) in de basisgage is verwerkt.

²⁰ Het extra forfait van 5% wordt slechts eenmaal bijgeteld, ook als er meerdere aanvullende toeslagen zijn zoals bijvoorbeeld een 13^e maand of een eindejaarsuitkering.

Premievrije deelname bij arbeidsongeschiktheid

Voor zowel degenen die nu in aanmerking komen voor premievrije deelname bij arbeidsongeschiktheid als voor toekomstige arbeidsongeschikten die onder de werking van de WAO c.q. WIA vallen is de opbouw bij premievrije deelname verhoogd tot de AOW-leeftijd. Tevens wordt bij zowel de huidige arbeidsongeschikten als bij toekomstige arbeidsongeschikten voor iemand die volledig arbeidsongeschikt is de premievrije opbouw verlaagd van 100% naar 80% van hetgeen hij op zou bouwen als hij niet arbeidsongeschikt zou zijn geworden. Voor de overige arbeidsongeschiktheidsklassen wordt de opbouw naar rato verlaagd.

Netto prepensioenregeling

De sociale partners hebben besloten om de prepensioenregeling met ingang van 1 januari 2015 te beëindigen omdat deze netto pensioenregeling vanaf 2015 niet meer kan worden uitgevoerd onder de verplichtstelling. De opgebouwde aanspraken blijven echter staan en de regeling loopt van 62 tot 67 jaar waarbij eventueel vervroegd kan worden tot 60 jaar.

Toeslagambitie

Al geruime tijd staat de financiële situatie van het pensioenfonds het niet toe om de pensioenen volledig te laten meegroeien met de stijging van de prijzen. De verwachting is dat dit in de komende jaren ook niet lukt. Dit was tot 2019 wel de ambitie, zoals vastgelegd in het financiële beleid. Om realistische verwachtingen te scheppen, heeft het bestuur die ambitie naar beneden bijgesteld. Vanaf 2019 streeft het bestuur naar een jaarlijkse verhoging van de pensioenen met tenminste 50% van de prijsinflatie. Een eventuele toeslag wordt betaald uit het behaalde rendement van het pensioenfonds. Toeslagverlening kan plaatsvinden bij een beleidsdekkingsgraad vanaf minimaal 110% en alleen als pensioenfondsen dat langjarig kunnen volhouden. Het bestuur van het pensioenfonds beslist ieder jaar of het pensioen kan worden aangepast en met welk percentage.

Toeslagverlening

In 2022 heeft het besluit tot wijziging van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen in verband met toeslag vanwege voorgenomen transitie²¹ pensioenfondsen de mogelijkheid geboden om pensioenen extra en meer te verhogen. Het bestuur heeft van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. De opgebouwde aanspraken en rechten zijn dit jaar per 1 januari 2022 met 0,44% verhoogd op grond van het reguliere toeslagbeleid. In juli 2022 heeft het bestuur besloten een extra toeslag toe te kennen van 0,84% per 1 januari 2023. Daarnaast heeft het bestuur in november 2022 besloten om per 1 januari 2023 tevens een toeslag te verlenen van 10%. Hiermee komt de totale toeslag per 1 januari 2023 uit op 10,84%. Het bestuur heeft hierbij de belangen van alle groepen deelnemers afgewogen en beschouwt deze extra toeslagverlening als evenwichtig. De prijzen zijn het afgelopen jaar (naar de stand van juli 2022) gestegen met 12,44%.

Bestuursbesluiten met betrekking tot toeslagen voor 2023

- De (pre)pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers en de pensioenrechten van de pensioengerechtigden worden verhoogd met 10,84% per 1 januari 2023. De verandering van de prijsindex alle huishoudens, afgeleid over de periode juli 2021 (108,39) - juli 2022 (121,88) is 12,44%.
- Met de huidige reserve kunnen wij per 1 januari 2022 de VPL-aanspraken met 4,86% verhogen;

²¹ AMvB 7 juni 2022 Staatsblad 2022, 211

Hieronder staat een overzicht van de verhogingen in de afgelopen jaren en de hoogte van de achterstand in de verhogingen ten opzichte van de prijsinflatie.

Datum	Stijging van prijzen	Verhoging van uw pensioen (indexatie)	Opgelopen achterstand in jaar	Totale achterstand vanaf 2015
1-1-2023	12,44%	10,84%	1,60%	8,07%
1-1-2022	1,29%	0,44%	0,85%	6,37%
1-1-2021	1,56%	0,00%	1,56%	5,47%
1-1-2020	1,49%	0,41%	1,08%	3,85%
1-1-2019	1,73%	0,56%	1,17%	2,74%
1-1-2018	1,36%	0,13%	1,23%	1,55%

Mogelijkheid inhalen gemiste verhogingen (inhaalindexatie)

In de afgelopen jaren was de beleidsdekkingsgraad volgens de wettelijke normen te laag om het pensioen volledig mee te laten groeien met de stijging van de prijzen. Inhalen van gemiste verhogingen kan bij een beleidsdekkingsgraad vanaf 142,3% (naar de maatstaven in het vierde kwartaal van 2022). Dit is vastgelegd in het beleid van het pensioenfonds. Dit beleid geldt voor de jaren vanaf 1 januari 2015, waarin de pensioenen niet of niet volledig zijn verhoogd. De meest recente gemiste verhogingen worden dan als eerste gecompenseerd. Toeslagen die langer dan tien jaar geleden zijn gemist (of vóór 2015), worden niet meer ingehaald. Wanneer inhaalindexatie in de toekomst mogelijk is, informeert het pensioenfonds de belanghebbenden hier over.

Premie WGA-hiaatregeling

De premie is voor 2022 voor werknemers vastgesteld op 0,04%. Vooralsnog wordt deze premie niet geheven, dit in verband met de aanwezige reserve. Werkgevers zijn voor de WGA-hiaatregeling geen premie verschuldigd.

Netto Prepensioenregeling

Vanaf 1 januari 2015 vindt geen opbouw van prepensioenaanspraken meer plaats. De op 31 december 2014 bestaande prepensioenaanspraken zijn premievrij gemaakt.

De prepensioenregeling was een middelloonregeling met een opbouw van 0,37% van de prepensioengrondslag per deelnemingsjaar en is gestart per 1 januari 2006 en beëindigd per 31 december 2014. De regeling kent een voorwaardelijke jaarlijkse toeslagverlening. Het prepensioen gaat in op leeftijd 62, tenzij de gewezen deelnemer gebruikt maakt van de mogelijkheid om de pensioeningangsdatum uit te stellen. Het prepensioen gaat uiterlijk een maand voor het bereiken van de leeftijd 67 jaar in.

Reglementswijzigingen

In 2022 is het pensioenreglement 2015 op een aantal punten gewijzigd. Hieronder de belangrijkste wijzigingen:

Redactionele aanpassingen

Het Pensioenreglement 2015 is op een aantal punten redactioneel aangepast.

Kerncijfers 2022

Het maximum jaarloon bedraagt in 2022 € 95.067,90 (€ 260,46 per dag). Het jaarbedrag van de franchise is in 2022 € 14.804,40 (€ 40,56 per dag).

Het partnerpensioen blijft in 2022 hetzelfde percentage van het ouderdompensioen, dus 91,1% van 1,233% (is 70% van 1,604%). Het partnerpensioen op risicobasis stijgt van 48,1% naar 53,9%. Het partnerpensioen op opbouwbasis daalt van 42,9% naar 37,2%.

Extra aanspraken op ouderdompensioen (VPL)

Het percentage van de groep geboren 1961 staat in 2022 niet meer in het reglement omdat de aanspraken voor deze groep zijn ingekocht. Het percentage van de groep 1962 t/m 1972 is gewijzigd van 13,82% naar 14,56%.

Actualiseren jaartallen

In de tekst van het reglement is op een aantal plaatsen het jaartal (naar 2022) aangepast.

Actualiseren factoren

In de bijlagen bij pensioenreglement 2015 zijn de diverse voor 2022 geldende factoren opgenomen. De flexibiliseringsfactoren worden jaarlijks door Mercer vastgesteld. De met Mercer afgestemde factoren in de bijlage zijn gebaseerd op de administratiesystemen van MN.

Statutenwijzigingen

Redactionele aanpassingen

De statuten zijn op een aantal punten redactioneel aangepast.

Werkingsfeer

De uitbreiding van de statutaire werkingsfeer is verwerkt in deze statutenwijziging.

Algemene ontwikkelingen

Haalbaarheidstoets

In juni 2022 heeft het pensioenfonds de haalbaarheidstoets uitgevoerd. Deze haalbaarheidstoets is verplicht voor alle pensioenfonds in Nederland. De haalbaarheidstoets geeft een indicatie hoe, over een zeer lange termijn gerekend, de pensioenuitkeringen en toekomstige opbouw naar verwachting de prijsinflatie zullen bijhouden. De uitkomsten van de toets geven aan wat het pensioenresultaat ten opzichte van een jaarlijks volledig geïndexeerde uitkering zal zijn op basis van het huidige beleggings- en risicobeleid van het pensioenfonds. Als bij de jaarlijkse toetsing zou blijken dat de verwachte resultaten lager zijn dan de ondergrenzen die na overleg sociale partners zijn vastgesteld, dan zal het bestuur van het pensioenfonds hierover in overleg moeten treden met de sociale partners.

De haalbaarheidstoets geeft aan dat het pensioenfonds de ambitie met betrekking tot het verlenen van toeslagen over een langere periode kan realiseren tegen acceptabele risico's. Het pensioenfonds hanteert sinds 2019 een beleggingsmix van 60% vastrentende waarden (voornamelijk obligaties) en 40% zakelijke waarden in onder andere aandelen en onroerend goed. Daarmee kan het pensioenfonds volgens de haalbaarheidstoets een groot deel van de verwachte toekomstige inflatie compenseren door toeslagen te verlenen ter compensatie van de inflatie. Gelet op het feit dat de haalbaarheidstoets over een zeer lange periode gaat is het onzeker of het pensioenfonds ook daadwerkelijk altijd toeslagen zal kunnen verlenen.

Nieuwe Pensioenstroom (programma NPS-MAP)

In 2022 heeft het bestuur van Bpf Koopvaardij de voortgang op het project NPS/MAP gemonitord. Het project moet ertoe leiden dat de MN vanaf 1 januari 2024 het systeem MAP in haar IT systemen heeft geïntegreerd. Ondanks enige vertraging met name bij het testen van de keten ligt het project nog steeds op koers om genoemde datum te halen. In dit kader heeft het bestuur besloten dat het niet nodig is om een terugvalplan in werking te laten treden aangezien het bestuur van mening is dat de implementatiedatum van 1 januari 2024 nog steeds haalbaar is. In juni 2023 zal wederom bezien worden of de vorderingen toereikend zijn. Het bestuur en bestuursbureau monitoren de voortgang via voortgangsrapportages, gesprekken met de directie van MN en gesprekken tussen de voorzitters van PMT en Bpf Koopvaardij. Daarnaast heeft Bpf Koopvaardij vanaf 1 juli 2022 een nieuwe portefeuille in het leven geroepen (Finance, AO en IT) die naast rapportages ook veelvuldig overleg heeft met zowel IT verantwoordelijke alsmede de directeur pensioenbeheer van MN

Informatiebeveiliging Self Assessment

Het bestuur heeft kennisgenomen van het feit dat MN op het gebied van de informatiebeveiliging te kort geschoten is. De volwassenheidsscores van het Informatiebeveiliging Self Assessment zijn in 2022 ten opzichte van 2021 wederom verbeterd. In 2022 is een actieplan uitgevoerd waarbinnen 11 controls aanvullend op orde zijn gebracht door MN. Per saldo resteren 13 controls die door MN in 2023 worden opgepakt.

Looncontroles

Het werkingssfeeronderzoek omvat de toetsing van de verplichte deelname aan de pensioenregeling en het op basis hiervan aanbieden en afhandelen van collectief verplichte of vrijwillige deelname. De aansluiting van de werkgever wordt getoetst door uitvoering van periodieke onderzoeken, bestaande uit werkingssfeeronderzoek (nieuwe werkgever) en afstemmingsonderzoek (bestaande uit periodieke looncontroles en tussentijdse bezoekopdrachten). Naast werkingssfeeronderzoeken worden ook relatiebeheerbezoeken uitgevoerd. Dit zijn kennismakingsgesprekken met nieuwe werkgevers met daarbij de aankondiging dat in de toekomst looncontroles gaan plaatsvinden. In 2022 heeft een selectieproces plaatsgevonden om te komen tot een nieuwe uitvoerder voor de looncontroles. Dit heeft geresulteerd in het feit dat BDO Accountants en Adviseurs vanaf 1 januari 2023 de looncontroles uitvoert ten behoeve van Bpf Koopvaardij. Ook in 2022 heeft het bestuur handhavingsactiviteiten laten uitvoeren. Zo zijn er 22 werkingssfeeronderzoeken geweest, 92 reguliere looncontroles uitgevoerd, 76 telefoonrapporten opgemaakt en hebben er 49 tussentijdse bezoeken plaatsgevonden. De looncontroles hebben geleid tot enkele mutaties in de administratie.

Beleggingen

Macro-economische terugblik en korte vooruitblik

Het jaar begon met omikron...

Het lijkt alweer een lange tijd geleden, maar 2022 begon nog met strenge lockdownmaatregelen ter bestrijding van de omikronvariant. Door de opgebouwde groepsimmunitet en het mildere ziektebeeld van omikron werden deze maatregelen echter al snel afgebouwd. Economieën leken te gaan normaliseren.

...en de oorlog in Oekraïne

Maar al vrij snel volgde een nieuwe schok. Met afstand de meest impactvolle gebeurtenis van het jaar was de schokkende Russische invasie van Oekraïne. Na enkele weken werd duidelijk dat het conflict niet snel zou worden beëindigd en ook nu duurt de oorlog nog altijd voort.

De internationale verontwaardiging op de Russische inval was groot. Veel landen legden Rusland sancties op – waaronder afsluiting van het internationale betalingssysteem SWIFT en de beslaglegging op dollars en euro's in de Russische buitenlandse reserve. Als reactie hierop draaide Rusland sinds mei de energiekraan naar Europa dicht en steeg de gasprijs in de zomer naar een historisch hoogtepunt van €311 per megawattuur.

Gedwongen productiebeperkingen werden voorkomen

Zonder de aanvoer van Russisch gas werd Europa voor een grote uitdaging gesteld de gasvoorraden voldoende te vullen. De vrees bestond dat gedwongen rantsoeneringen nodig zouden zijn om het tekort aan gas op te vangen. Dit zou een diepe recessie teweegbrengen.

Geleidelijk werd duidelijk dat de EU de gasvoorraden voldoende wist te vullen. Geholpen door besparingen van huishoudens en bedrijven, extra import van LNG, Noors en Afrikaans gas en bovenal mild winterweer lijkt een energiecrisis deze winter zo goed als zeker te worden vermeden.

Bezoek van Pelosi aan Taiwan liet geopolitieke spanningen kortstondig oplopen

De oorlog in Oekraïne was niet de enige gebeurtenis die zorgde voor oplopende geopolitieke spanningen. Begin augustus bracht de Amerikaanse politicus Pelosi een bezoek aan Taiwan. In reactie hierop hield China de grootste militaire oefeningen ooit en heeft het een aantal economische sancties tegen Taiwan ingesteld. Geopolitieke experts verwachten niet dat de situatie op korte termijn ontspoord: het is voor China de komende jaren militair en economisch onvoordelig Taiwan te annexeren. Een Chinese militaire reactie zou onder andere leiden tot grootschalige ont koppeling van China en het Westen en dat is op dit moment niet in China's belang.

Inflatie bleef lange tijd hoog, maar is begonnen aan de daling

Het jaar 2022 gaat ook de boeken in als een jaar met zeer hoge inflatie. Het prijspeil werd wereldwijd opgedreven door stijgende energie- en voedselprijzen en in Europa nog eens extra door waardestijging van de euro ten opzichte van de dollar. Aangezien veel grondstoffen in dollars worden afgerekend, dreef dat de prijs in euro's extra op. Hoewel de prijsdruk voor goederen afnam, nam die bij diensten juist toe door de latere heropening van dienstensectoren.

In strijd tegen de hoge inflatie hebben centrale banken de beleidsrente verhoogd: de Fed met 4,25% en de ECB met 2,50%. Dit deden ze met historisch gezien grote rentestappen van 0,75%. Eind 2022 hebben centrale banken het tempo van de renteverhogingen gematigd. Het gecombineerde effect van wegebbende pandemie- en oorlogseffecten en de renteverhogingen hebben ertoe geleid dat de inflatie in de Verenigde Staten in de zomer piekte (op 9%) en Europa (10,6%) in het najaar volgde. Ook Nederland had met de hoogste inflaties sinds de jaren '70 te maken. In september bereikte de CPI het niveau van 14,5%.

Economische activiteit viel terug

Na de heropeningsspurten van 2021 viel de economische groei in 2022 terug. Bedrijven, consumenten en beleggers werden gedurende het jaar steeds minder positief over de toekomst. In Europa speelde de hoge energieprijzen hierin ook een rol. Het negatieve sentiment kwam echter niet overeen met de harde economische data, welke voor het grootste deel van het jaar solide bleven.

Onder andere winkelverkoop en de industriële productie hielden stand. Enerzijds viel de energie-intensieve productie door de sterk gestegen energieprijzen terug, zoals in de chemische sector. Anderzijds herstelde bijvoorbeeld de productie van auto's juist, omdat onderdelen als computerchips geleidelijk weer beschikbaar kwamen.

Ook dienstensectoren bleven groeien. Deze werden als laatste heropend en profiteerden nog van inhaalbesteding. Hoge werkgelegenheid en tijdens lockdowns opgebouwde besparingen financierden deze inhaalvraag. Een voorbeeld hiervan is de herstel-hausse van het toerisme.

De economische groei in 2022 viel in vergelijking met 2021 terug, maar de gevreesde recessie bleef uit. Vertrouwenscijfers lijken aan het einde van het jaar te hebben gebodemd en toonden de laatste maanden door de gedaalde gasprijs weer tekenen van herstel.

China maakte einde aan zerocovidbeleid

In de nadagen van 2022 kreeg de wereldeconomie een positieve verrassing. Na een periode van maatschappelijke onrust heeft de Chinese overheid eind december het strenge zerocovidbeleid losgelaten. Tot kort daarvoor was een gebied dat ruim een kwart van de Chinese economische groei genereert in lockdown en dat voedde bij economen en beleidsmakers zorgen omtrent tegenvallende economische groei, nieuwe aanbodketenverstoringen en vraaguitval. De heropening in China kan ondersteunend zijn voor de mondiale economische groei, maar ook de inflatieproblemen vergroten. Groeiherstel van de Chinese economie gaat immers gepaard met meer vraag naar grondstoffen en energie.

Financiële markten hadden het zwaar, maar herpakten zich

Financiële markten hebben een volatiel jaar achter de rug. Aandelenkoersen daalden en obligatierentes stegen als gevolg van de (snelle) monetaire verkrapping, de oorlog in Oekraïne en recessievrees. Afgelopen jaar was zelfs het slechtste jaar ooit gemeten voor obligaties. Het vierde kwartaal bracht financiële markten enige verlichting door afnemende inflatie en mindere grote rentestappen van centrale banken.

Economische tegenwind neemt waarschijnlijk af in 2023

Nu de inflatie begonnen is aan de daling en vertrouwenscijfers waarschijnlijk hebben gebodemd, neemt naar verwachting de economische tegenwind af. Door de combinatie van geleidelijk oplopende loonstijgingen met lagere inflatie, kan de koopkrachtklap afnemen, hetgeen de economische activiteit kan ondersteunen. Dalende inflatie kan tevens leiden tot een spoedig einde aan de renteverhogingen van centrale banken, of zelfs weer renteverlaging richting het einde van 2023.

Eerdergenoemde heropening van China kan de groei verder ondersteunen. Bovendien zijn de recessiezorgen in Europa afgenomen doordat Europa boven verwachting goed uit de energiecrisis is gekomen en een goede uitgangspositie voor komende winter heeft gecreëerd. Al deze ontwikkelingen in ogenschouw genomen ziet Bpf Koopvaardij toenemende aanwijzingen op een relatief zachte landing. Een recessie is nog niet uitgesloten, maar mocht dit het geval worden, dan zal deze waarschijnlijk korter en milder blijven, dan eerder gevreesd werd.

Door de ongewone omstandigheden zoals na-ijl effecten van de pandemie, de slepende Oekraïne oorlog, geopolitieke spanningen tussen de VS en China en de snelle monetaire verkrapping is de onzekerheid omtrent de economische scenario's echter hoger dan normaal. Ook is het niet uitgesloten dat bepaalde inflatiecomponenten hardnekkiger blijken en het risico op het te snelle beleidsverkrapping blijft bestaan.

Beleggingsbeleid en -beslissingen 2022

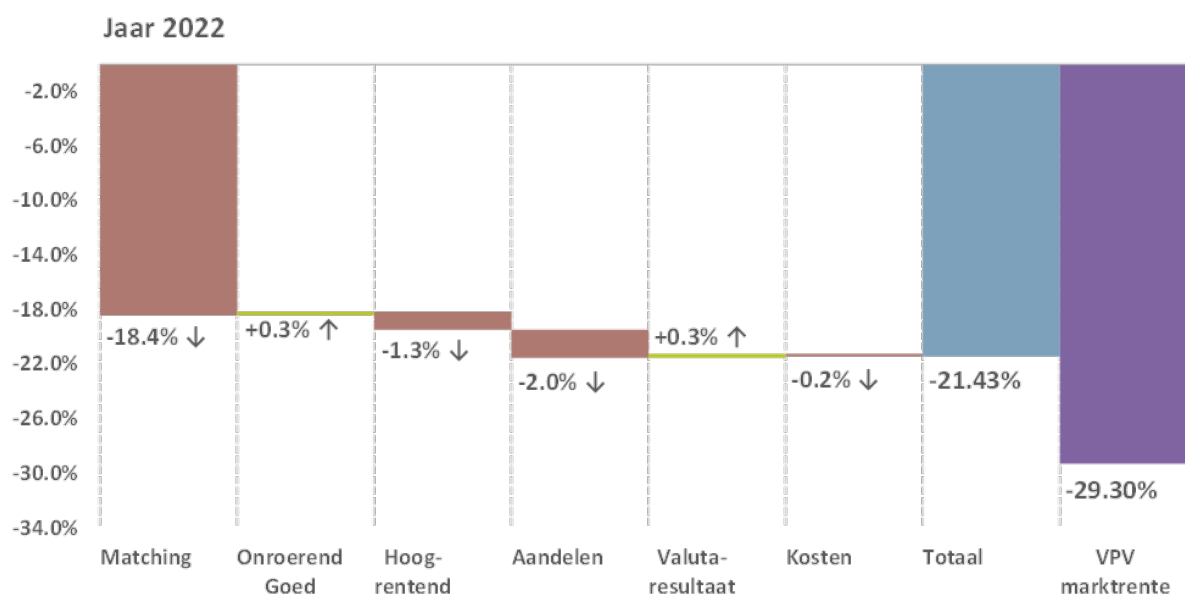
In deze paragraaf wordt teruggeblikt op het beleggingsbeleid dat Bpf Koopvaardij in 2022 voerde. Ook wordt ingegaan op de belangrijkste beleggingsbeslissingen.

Rendement

Bpf Koopvaardij heeft als hoofddoelstelling om op lange termijn een hoger rendement te behalen dan de waardeverandering van de verplichtingen (marktwaarde). Dit zogeheten overrendement ten opzichte van de verplichtingen is nodig om de pensioenen te kunnen verhogen. In 2022 is deze doelstelling, een overrendement van gemiddeld 1,1% per jaar, ruimschoots gehaald. Ook is het mogelijk geweest om toeslag te verlenen (indexatie in 2023 van 10,84%). Dit kwam door het zeer sterk oplopen van de rente, ondanks het negatieve resultaat van zowel de matching- als van de returnportefeuille. Door de sterke rentestijging daalde de waarde van de verplichtingen van Bpf Koopvaardij. De waarde van de beleggingen nam door dezelfde oorzaak (de sterk gestegen rente) ook af, maar veel minder dan de afname van de waarde van de verplichtingen. Een van de redenen hiervoor is dat Bpf Koopvaardij een groot deel (gemiddeld ongeveer 65%) van het renterisico afdekt.

De beleggingen van Bpf Koopvaardij rendeerden met -21,4%, de verplichtingen (op marktwaarde) daalden met 29,3%, de verplichtingen op basis van de DNB-rente daalden met 27,5%. Per saldo is hierdoor de DNB-dekkingsgraad van het pensioenfonds, na indexatie (10,84%), over het verslagjaar gedaald van 119,3% naar 118,8%.

In de volgende grafiek is te zien hoe de verschillende onderdelen van de beleggingsportefeuille hebben bijgedragen aan het resultaat.

Het overrendement ten opzichte van de verplichtingen (op basis van marktrente) bedroeg over heel 2022 7,6%. Over een periode van drie en vijf jaar is het gerealiseerde geannualiseerde overrendement verbeterd ten opzichte van een jaar geleden van 1,7% (drie en vijf jaar) naar 4,9% (drie jaar) en 2,6% (vijf jaar) nu. Dit is duidelijk boven het niveau van onze lange termijn doelstelling van 1,1%.

Naast de doelstelling om een overrendement ten opzichte van de verplichtingen te behalen, wordt ook beoordeeld hoe het rendement van Bpf Koopvaardij zich verhoudt tot de specifieke portefeuille benchmark. In 2022 is een nettorendement behaald van -21,43%. Dit is iets lager dan het benchmarkrendement van -21,22%. Het nettorendement is na aftrek van de kosten. In het resultaat van de benchmark worden geen kosten meegenomen.

In de onderstaande tabel zijn de resultaten weergegeven.

	Beleggingen	Verplichtingen (marktrente)	Beleggingen Benchmark	Overrendement t.o.v. verplichtingen	Overrendement t.o.v. benchmark
1 jaar*	-21,4%	-29,3%	-21,2%	7,6%	-0,2%
3 jaar*	-5,3%	-10,3%	-5,4%	4,9%	0,1%
5 jaar*	-0,3%	-3,0%	-0,4%	2,6%	0,1%

*betreft geannualiseerd rendement

Een slecht jaar voor de portefeuille

2022 was een jaar waarin het vertrouwen op de financiële markten afnam. Door de gestegen rente is de waarde van de matchingportefeuille zeer sterk gedaald (-31,8%). Het repliceren van de waardeontwikkeling van de verplichtingen is de doelstelling van deze portefeuille en het behaalde resultaat geeft aan hoe sterk de rente is gestegen. Het afgenomen vertrouwen en het oplopen van de rente heeft ook negatief uitgedrukt op de returnportefeuille (-7,2%).

Gedurende het jaar is de portefeuille meerdere keren actief bijgestuurd, omdat deze door de sterke marktbevingen buiten de strategische bandbreedtes was geraakt. In alle gevallen zijn delen van de returnportefeuille verkocht en de opbrengsten zijn toegevoegd aan de matchingportefeuille.

De gevolgen van de invasie van Rusland in Oekraïne zijn ook direct voelbaar geweest in de portefeuille van Bpf Koopvaardij. De handel in Russische aandelen werd opgeschort en is tot op de dag van vandaag niet mogelijk. Bpf Koopvaardij heeft naar aanleiding van de gebeurtenissen besloten beleggingen in Rusland uit te sluiten. Op basis van het landenbeleid van ons pensioenfonds maakten Russische staatsobligaties al geen onderdeel uit van de portefeuille en daar zijn dus geen verliezen opgetreden. Er is voldaan aan de sancties die vanuit Europees en Internationaal verband zijn opgelegd.

In het tweede kwartaal is de renteafdekking niet verhoogd toen de rente een niveau bereikte waarop de renteafdekking conform beleid verhoogd diende te worden. Daarmee is in 2022 bewust afgeweken van het beleid voor renteafdekking. Dit is gebeurd in afwachting van de uitkomsten van een ALM light studie (zie volgende paragraaf). Na afronding van deze ALM light studie is besloten het bestaande beleid weer te volgen waardoor in november de norm renteafdekking verhoogd is van 65% naar 75% en de portefeuille daarop is aangepast.

In de loop van het jaar zijn de zorgen over hogere inflatie op een langere termijn toegenomen. Dit is een onderwerp dat nauwgezet wordt gevolgd.

Binnen de staatsobligatieportefeuille zijn de mogelijkheden verkend om EU-obligaties op te nemen. In het vierde kwartaal zijn deze obligaties beperkt opgenomen in de portefeuille.

Binnen de returnportefeuille droeg de aandelenportefeuille het sterkst bij aan het jaarresultaat in negatieve zin, gevolgd door hoogrentende waarden en vastgoed/infrastructuur.

ALM light studie

In aanvulling op de in 2021 uitgevoerde ALM-studie heeft Bpf Koopvaardij in 2022 een ALM light studie laten uitvoeren. Onderwerp van de studie was onderzoek naar het beleid bij hoge dekkingsgraden (boven de 118,5%). De conclusie van het bestuur is dat op basis van de uitkomst van de studie er geen aanleiding is om het beleggingsbeleid aan te passen. Voortzetting van het bestaande beleggingsbeleid is wenselijk voor het realiseren van de pensioenambitie. Daarnaast draagt het continueren van het renteniveau afhankelijke renteafdekkingsbeleid bij aan het beschermen van de dekkingsgraad in het kader van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

2022 stond in het teken van het implementeren van vereisten vanuit nieuwe wetgeving en de doorontwikkeling van ESG-integratie in de portefeuille. Op het gebied van wetgeving hebben Bpf Koopvaardij en MN gewerkt aan de verdere implementatie van de vereisten vanuit de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) die in 2021 in werking is getreden. Zo heeft Bpf Koopvaardij de eerste verplichtingen voor de taxonomieverordening met betrekking tot duurzame beleggingen opgenomen in de Pensioen 1-2-3 (zie ook Wet- en Regelgeving). Daarnaast is in 2022 de Bewuste Selectie methodiek toegepast op de opkomende landen aandelenportefeuille waar dit eerder al van toepassing was op de ontwikkelde landen aandelenportefeuille. Ook zijn eind 2022 de nieuwe bedrijfsobligatiestrategieën (High Yield en Investment Grade) vastgesteld waarin de ESG-criteria zijn aangescherpt (zie ook ESG-integratie).

In 2022 zijn er veel positieve resultaten behaald op het gebied van verantwoord beleggen. De resultaten en ontwikkelingen worden in dit hoofdstuk verder uiteengezet.

Wet- en Regelgeving

EU Sustainable Finance

Eind 2019 heeft de Europese Unie de Europese Green Deal vastgesteld. Dit beleidsprogramma moet de EU helpen om in 2050 klimaatneutraal te zijn. Via de werkstroom Duurzame Financiering is er een actieplan opgesteld dat financiering moet leiden richting economische activiteiten die bijdragen aan een klimaatneutraal Europa. Onderdeel van dit actieplan is nieuwe regelgeving met het doel om één Europese standaard te creëren rondom duurzaam beleggen. Dit betreft de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) en de Taxonomy Regulation. Deze nieuwe regelgeving is ook van toepassing op Bpf Koopvaardij.

Terugblik

Op 10 maart 2021 zijn de eerste SFDR-verplichtingen in werking getreden. Hierbij heeft Bpf Koopvaardij informatie verstrekt over hoe zij aankijkt tegen duurzaamheidsrisico's, duurzame kenmerking van de pensioenregeling en ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren.

Ontwikkelingen 2022

Per 1 januari 2022 zijn de eerste verplichtingen voor de taxonomieverordening in werking getreden. Bpf Koopvaardij heeft in haar Pensioen 1-2-3 aangegeven of zij wel of niet voornemens is te beleggen in economische activiteiten die ecologisch duurzaam zijn volgens de taxonomieverordening. Begin 2022 zijn ook nucleaire energie en gas opgenomen in de taxonomie. Zodoende worden beleggingen in nucleaire energie en gas als ecologisch duurzaam beschouwd conform de opgestelde voorwaarden. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen taxonomy-aligned beleggingen in nucleaire energie en fossiel gas en non taxonomy-aligned beleggingen.

Vooruitblik

Per 1 januari 2023 zullen de volgende SFDR-level 2 vereisten van kracht zijn voor Bpf Koopvaardij:

- Het publiceren van precontractuele informatiemplates over de ecologische en sociale kenmerken van de pensioenregeling.
- Het publiceren van aanvullende website informatie over gehanteerde data en methodes.
- Het opstellen van periodieke informatie templates voor in het jaarverslag van Bpf Koopvaardij over het boekjaar 2022.

In 2022 heeft MN namens Bpf Koopvaardij gewerkt aan het bewerkstelligen van deze vereisten conform de keuzes van Bpf Koopvaardij. Eind 2022 zijn de teksten op de website van Bpf Koopvaardij geplaatst.

ESG-Integratie

Beleidsontwikkelingen

In 2022 is de Bewuste Selectie methodiek toegepast op de opkomende landen aandelenportefeuille. Dit betekent dat deze methodiek nu op alle aandelenportefeuilles van toepassing is. Bewuste Selectie is een methodiek waarbij regels worden opgesteld over waar Bpf Koopvaardij wel en niet in wil beleggen. De regels zijn een eenduidige vertaling van zowel de principiële als financieel-economische uitgangspunten. Bewuste Selectie kijkt dus zowel naar bedrijfseconomische criteria als naar maatschappelijke factoren.

Eind 2022 zijn de nieuwe bedrijfsobligatiestrategieën (High Yield en Investment Grade) vastgesteld. Belangrijk onderdeel van deze herziening is de toepassing van Bewuste Selectie. Gelijk aan de aandelenportefeuilles worden binnen de bedrijfsobligatieportefeuille nu bedrijven geselecteerd op zowel bedrijfseconomische als maatschappelijke criteria.

De Carbon Footprint van Bpf Koopvaardij

Sinds 2015 meet Bpf Koopvaardij jaarlijks de uitstoot-intensiteit van de aandelenportefeuille, sinds 2021 wordt ook de uitstoot van de bedrijfsobligatieportefeuille gemeten. De uitstoot-intensiteit van de aandelenportefeuille van Bpf Koopvaardij op basis van de marktkapitalisatie is afgelopen jaar sterk gedaald met 40,2%. De uitstoot-intensiteit van de bedrijfsobligatieportefeuille op basis van de EVIC is met 8,3% gedaald in vergelijking met het voorgaande jaar. De out-performance van de totale portefeuille op basis van de EVIC ten opzichte van de benchmark was dit jaar 21,9%.

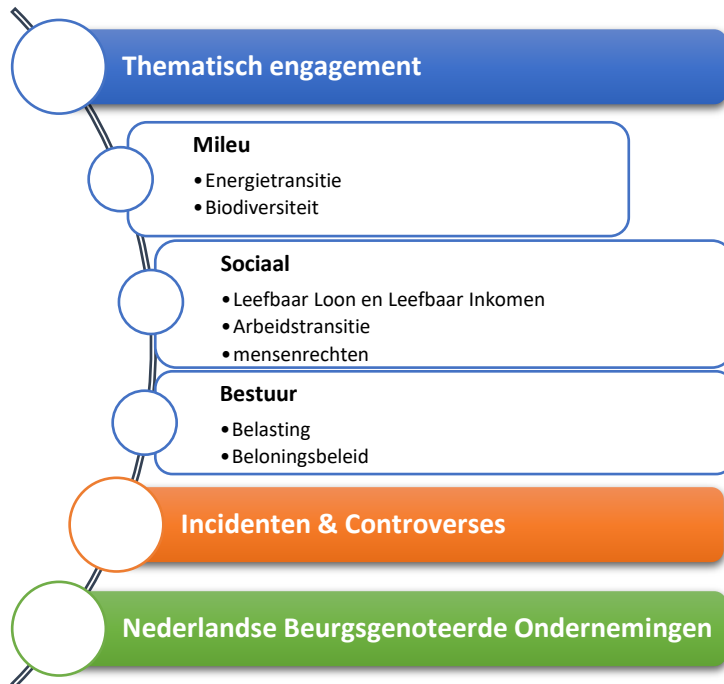
Actief Aandeelhouderschap

Beleggen in ondernemingen brengt bepaalde rechten en plichten met zich mee. Bpf Koopvaardij geeft inhoud aan die verantwoordelijkheid middels de volgende instrumenten:

- **Engagement** – Het voeren van een dialoogprogramma (engagement) om lange termijn waarde creatie te stimuleren en risico's te mitigeren;
- **Stemmen** – Het uitbrengen van stemmen op aandeelhoudersvergaderingen;
- **Juridische procedures** – Het nemen van juridische stappen als er sprake is van beleggingsverliezen ten gevolge van wanbeleid van het bestuur van de onderneming.

Engagement

MN voert namens Bpf Koopvaardij de dialoog met een aantal bedrijven dat is geselecteerd op basis van ESG-factoren. In het engagementproces worden specifieke doelstellingen vastgesteld per dialoogprogramma. In 2022 voerde MN namens Bpf Koopvaardij engagement met ondernemingen middels de onderstaande dialoogprogramma's:

In 2022 hebben verschillende ontwikkelingen plaatsgevonden binnen de dialoogprogramma's. Op basis van het eerste jaar dialoog binnen het programma Energietransitie heeft MN, ten behoeve van Bpf Koopvaardij, geconcludeerd dat er 19 bedrijven waren die onvoldoende klimaatambities toonden, waarop is besloten om deze uit de portefeuille te sluiten per 1 oktober. Daarnaast vonden in 2022 de eerste gesprekken binnen het dialoogprogramma biodiversiteit plaats. Aan bod kwamen onder andere de minimale verwachtingen die Bpf Koopvaardij heeft van bedrijven op het thema biodiversiteit, zoals het opstellen van beleid op dit thema en transparante rapportage.

Binnen de sociale dialoogprogramma's sprak MN namens Bpf Koopvaardij met zes kledingbedrijven en vijf bedrijven uit de voedselsector over onderbetaling in samenwerking met 19 andere financiële partners binnen het Platform Living Wage Financials (PLWF). In beide sectoren ontbreekt het nog aan bewijs dat inspanningen van bedrijven direct leiden tot de realisatie van leefbare lonen en inkomens. Zo bleek ook uit de jaarlijkse bedrijfsbeoordelingen die MN in 2022 wederom uitvoerde voor de kleding- en voedselbedrijven waar MN mede namens Bpf Koopvaardij mee spreekt. Daarom stuurde MN elk bedrijf een uitgebreide inhoudelijke terugkoppeling, waarin werd stilgestaan bij aandachtspunten voor het komende jaar. In december 2022 is een nieuw dialoogprogramma gestart met bedrijven uit de mijnbouwsector en de hernieuwbare energiesector om mensen- en arbeidsrechten risico's aan te pakken. Hiervoor wordt samengewerkt met meer dan honderd andere investeerders in een door de PRI geleid programma. MN neemt, namens Bpf Koopvaardij, de leiding in het engagement met Iberdrola, Newcrest en Newmont. Daarnaast draagt MN ook bij aan de dialoog met Nextera. De eerste gesprekken vinden begin 2023 plaats.

Binnen het dialoogprogramma 'Incidenten en Controverses' (I&C) voert MN engagement met bedrijven die gelinkt zouden zijn aan negatieve impacts op mens en milieu. De uitgangspunten van de OESO-richtlijnen, de UN Global Compact Principles en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights zijn hierbij leidend. In 2022 sprak MN, namens Bpf Koopvaardij, met Barrick Gold Corp, Petroleo Brasileiro SA, Tiger Brands Ltd, BHP Group Ltd, Atlantia SpA, Petroleos del Peru SA en Hon Hai Precision Industry Co Ltd. Hier kwamen in juli 2022 nog 48 bedrijven bij naar aanleiding van de gestarte samenwerking met Sustainalytics.

MN werkt in de beleggingscommissie van Eumedion samen met andere investeerders aan het toezicht op Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Het dialoogprogramma Nederlandse Beursgenoteerde Ondernemingen heeft als doelstelling om inzicht te krijgen in de strategische kwesties bij Nederlandse beursondernemingen, en bij te dragen aan de langetermijnwaarde van de ondernemingen. Dit doet MN door onder meer te vragen naar een gedegen bestuurssamenstelling, redelijke en gerichte beloningen, en de organisatie van toezicht binnen een onderneming. In 2022 heeft MN namens Bpf Koopvaardij het toezicht geleid op Heineken, Aegon en Unilever.

Stemmen

MN stemde namens opdrachtgevers in 2022 wereldwijd op 25.911 management- en aandeelhoudersvoorstellen op 2.141 aandeelhoudersvergaderingen van ondernemingen waarin is belegd. Dit komt overeen met 93 procent van de vergaderingen waar MN in staat is geweest om te stemmen.²² Van de 814 aandeelhoudersvoorstellen waarop MN heeft gestemd, gingen 571 voorstellen over governance onderwerpen, zoals de verkiezing van een bestuur. Van de overige 243 voorstellen gingen 137 voorstellen over sociale onderwerpen, zoals human rights, diversity, equity & inclusion en political spending (waarin een bedrijf gevraagd wordt transparant te rapporteren over lobbyactiviteiten). In 44 voorstellen werden bedrijven gevraagd actie te ondernemen op het thema klimaat.

Juridische procedures

In actieve zaken neemt Bpf Koopvaardij als eisende partij deel aan de aangespannen rechtszaken. In dergelijke zaken leveren Bpf Koopvaardij en MN een bijdrage aan het aansturen van advocaten, het nemen tactische en strategische beslissingen, en het leveren van informatie en documentatie aan om de zaak te onderbouwen en de claims te bewijzen. In 2022 hebben de volgende procedures plaatsgevonden: Fortis, Volkswagen/Porsche, RBS en Toshiba.

Uitsluiting

Bpf Koopvaardij heeft in maart 2022 besloten om Russische aandelen uit te sluiten in verband met de inval van het Russische leger in Oekraïne. Russische staatobligaties werden voor 2022 al uitgesloten op basis van het landenuitsluitingsbeleid. In 2022 waren er in totaal 15 landen en 59 bedrijven uitgesloten op de publieke uitsluitingslijst op basis van de uitsluitingscriteria in het uitsluitingsbeleid. De meest recente uitsluitingslijst is te vinden op de [website](#) van MN.

²² Om verschillende redenen stemt MN in een aantal jurisdicties niet, bijvoorbeeld omdat het stemmen per proxy niet mogelijk is en er een fysieke aanwezigheidsplicht is, of omdat het een markt betreft waarin shareblocking van toepassing is voor een bepaalde tijdsperiode voorafgaand aan de aandeelhoudersvergadering.

Sustainable Development Investments (SDI's)

Investerings in bedrijven die raken aan de Sustainable Development Goals (SDG) van de Verenigde Naties worden Sustainable Development Investments (SDI's) genoemd. Beleggingen die de SDG's bevorderen kunnen worden gedaan in verschillende beleggingscategorieën. Bpf Koopvaardij heeft per eind 2022 het SDI-gehalte van haar portefeuille gemeten. Op dat moment was het SDI-gehalte van de portefeuille 20%. Nu in de meest liquide beleggingscategorieën de Bewuste Selectie strategie is ingevoerd wil het bestuur in 2023 beoordelen of Bpf Koopvaardij stappen wil zetten op het vlak van impactbeleggingen.

IMVB

Bpf Koopvaardij is ondertekenaar van het IMVB-convenant van de pensioensector, waarin pensioenfondsen, NGO's, vakbonden en de overheid samenwerken om verantwoord beleggen te bevorderen en risico's en misstanden in de toeleveringsketen te voorkomen. Het IMVB-convenant kent een onafhankelijke monitoringscommissie die erop toeziet in hoeverre ondertekenaars voldoen aan de afspraken die zijn gemaakt binnen het convenant. Bpf Koopvaardij heeft in 2022 een volledige implementatie van het IMVB-convenant bereikt.

Eind 2022 is het IMVB-convenant officieel tot een einde gekomen. In 2023 zal de implementatie van het convenant voor de laatste keer beoordeeld worden.

Benchmark onderzoeken VBDO Benchmark

De Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) beoordeelt ieder jaar de prestaties van Nederlandse pensioenfondsen op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. De resultaten van het onderzoek worden jaarlijks gepresenteerd in een benchmark van de 50 grootste Nederlandse pensioenfondsen. Het onderzoek van VBDO gaat in op onderwerpen als beleid, implementatie van het beleid, bestuur en verantwoording.

Bpf Koopvaardij is dit jaar gescoord op plek 40 op de VBDO benchmark. Hiermee is Bpf Koopvaardij negen plekken lager geplaatst dan in 2021. Echter, de totale score bleef dit jaar ongewijzigd op 2,1. Hiermee behaalt Bpf Koopvaardij een ster op de benchmark. Dit jaar heeft Bpf Koopvaardij meer punten

behaald op het thema governance en minder punten behaald policy en accountability. Over het algemeen is het zichtbaar dat pensioenfondsen met een groter vermogen een inhaalslag aan het maken zijn op de ranglijst, dit jaar waren wederom veel grote stijgingen zichtbaar. Daarnaast worden veel punten toegewezen voor impactinvesteringen per asset class. Bpf Koopvaardij heeft nog geen impactinvesteringen en heeft hierop dus geen punten behaald.

UNPRI

De scores werden dit jaar bepaald aan de hand van een nieuwe methodologie die moet zorgen voor een betere afspiegeling van de huidige financiële markt. In de afgelopen jaren scoorde Bpf Koopvaardij voor het merendeel van de beleggingscategorieën een A+ (de hoogst haalbare score). Binnen de huidige methodologie hanteert UNPRI geen alfabetische scores meer, maar een score van 0 - 5 sterren per beleggingscategorie en module. Hierdoor zijn de resultaten van de benchmark niet direct vergelijkbaar met de resultaten van afgelopen jaren. De individuele rapporten geven wel een goed inzicht in het verbeterpotentieel op het gebied van verantwoord beleggen.

Desondanks heeft Bpf Koopvaardij dit jaar een aantal mooie resultaten behaald. Met name op ESG-integratie voor beursgenoteerde aandelen heeft Bpf Koopvaardij een goede score behaald. Voor beursgenoteerde aandelen is een score toegewezen van 70 - 91 procent. Ook voor vastgoed zijn de scores zeer positief. Uit de beoordeling van PRI blijkt dat er nog voortgang valt te behalen op het verantwoord beleggen beleid en de beleggingscategorieën waar ESG lastiger te integreren is zoals infrastructuur en fixed income.

Risicoparagraaf

Risicomangement is een integraal onderdeel van het besluitvormingsproces van het pensioenfonds. Integraal risicomangement (IRM) is één van de kerntaken van het bestuur. IRM is een onderdeel dat een zekere gelaagdheid kent. Het pensioenfonds heeft al enkele jaren een zogenaamd Three Lines model ingericht, dit ter versterking van de governance rondom het IRM. Middels de inrichting van dit model wordt de onafhankelijkheid van het tweedelijns risicomangement ten opzichte van de eerste lijn gewaarborgd. De gedachte hierbij is meer dan alleen een organisatiestructuur en het vastleggen van de rol- en taakverdeling: het is een wijze van (samen)werken en denken en draagt zodoende bij aan een versterking van de risicocultuur binnen het pensioenfonds en het nemen van verantwoordelijkheid voor risico's. Met de implementatie van IORP II is tevens gekozen het model in stand te houden en en zowel risicobeheer als audit te beleggen in aparte lijnen.

Onderstaand wordt de inrichting van het 3LoD model schematisch weergegeven:

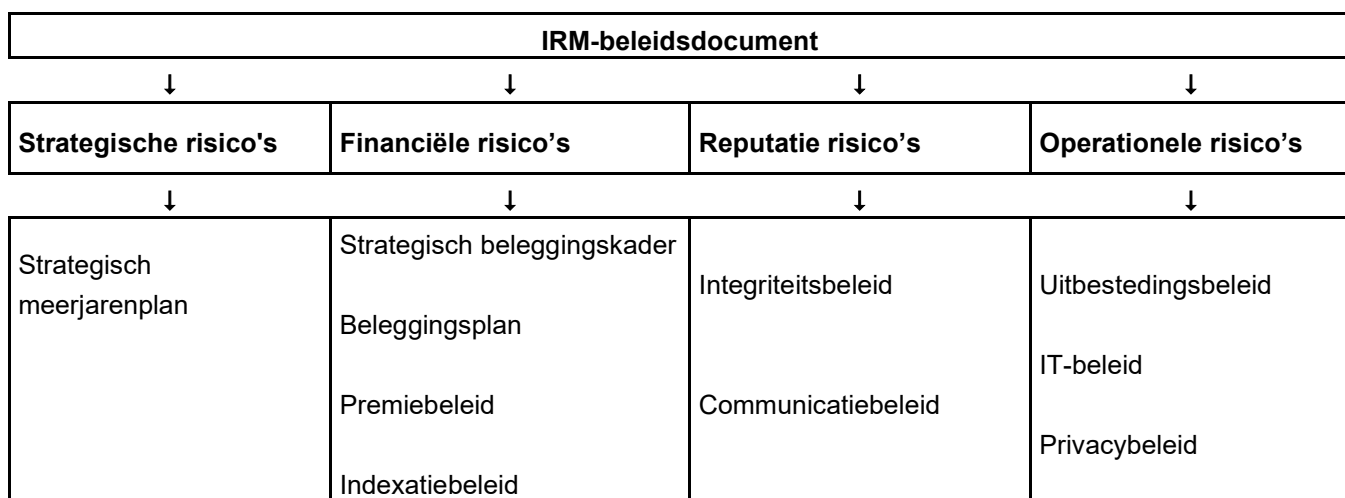
raad van toezicht		
Bestuur		
1 ^e lijn	2 ^e lijn	3 ^e lijn
<ul style="list-style-type: none"> - Portefeuillehouders beleggingsbeleid - Portefeuillehouders pensioenzaken & communicatie - Portefeuillehouder Finance, AO & IT - Bestuursbureau 	<ul style="list-style-type: none"> - Sleutelfunctiehouder Risicobeheer - Externe sleutelfunctie vervuller risicobeheer - Sleutelfunctiehouder Actuarieel tevens vervuller actuarieel - Externe compliance officer 	<ul style="list-style-type: none"> - Externe Sleutelfunctiehouder Interne Audit - Externe sleutelvervuller Interne Audit - Externe validatie

De werking van het three lines model leidt tot een meer complete besluitvorming, waarin risico's aantoonbaar worden meegenomen in de besluitvorming. In het besluitvormingsproces is de eerste lijn verantwoordelijk voor het voorbereiden van beleidsvoorstellen voor het bestuur. De eerste lijn kan hierbij, indien gewenst, MN om advies en/of input vragen. MN stelt een advies op, waarin het oordeel van de tweede lijn van MN zichtbaar is. De eerste lijn van het pensioenfonds is vervolgens verantwoordelijk voor het inhoudelijk beoordelen van het advies, inclusief het oordeel van de tweede lijn van MN. Op basis hiervan stelt de eerste lijn van het pensioenfonds een beleidsvoorstel, inclusief risicoparagraaf, op. Het voorstel wordt vervolgens gedeeld met de sleutelfunctiehouder risicobeheer die zitting heeft in de tweede lijn van het pensioenfonds, die het voorstel toetst aan de uitgangspunten en het risicobeleid / kaders van het pensioenfonds. Hierbij is de sleutelfunctiehouder risicobeheer tevens verantwoordelijk voor het beoordelen van de impact op andere risico's en daarmee het bewaken van het overall risicoprofiel van het pensioenfonds. Het voorstel inclusief de risicoparagraaf en risico opinie worden door het bestuur besproken. De waarmede actuaris vormt een oordeel over de werking van het risicomangement als onderdeel van de zogenaamde 'prudent person toets'. De sleutelfunctiehouder interne audit evalueert periodiek of de interne controlemechanismen en andere procedures en maatregelen ter waarborging van de integere en beheerste bedrijfsvoering van het

pensioenfonds, in voorkomend geval met inbegrip van de uitbestede werkzaamheden, adequaat en doeltreffend zijn.

IRM-Beleid

Het pensioenfonds heeft een Integraal Risico Management (IRM-) beleid dat één van de pijlers van het pensioenfonds vormt. Dit IRM-beleid beschrijft de integrale benadering en samenhang tussen de risico's en risicobeheersing in de verschillende beleidsdocumenten. In 2022 is een traject gestart genaamd: herijking IRM beleid. Naast de periodieke update van het IRM beleidsdocument, vastgesteld in de bestuursvergadering van 21 december 2022, wordt ook de gehele risicobeheer cyclus met portefeuillehouders en bestuur doorlopen. De samenhang van de verschillende beleidsdocumenten kan als volgt worden weergegeven:

Risicobeheersing & monitoring

Het bestuur monitort voortdurend de risico's van het pensioenfonds. Deze risico's zijn vastgelegd in de door het bestuur vastgestelde risico control matrix. De belangrijkste risico's betreffen de continuïteit van de pensioenuitvoering met hierbij in het bijzonder de IT-risico's van het pensioensysteem. De bruto risico's zijn ingeschat als hoog waarop mitigerende maatregelen zijn vastgesteld (onder meer Plan C met bestuurlijke criteria). Deze worden voortdurend gemonitord in de kwartaalrapportage risicobeheer van de sleutelfunctiehouder risicobeheer. Indien de risico's zich op het gebied van IT-vernieuwing voordoen dan heeft het pensioenfonds Plan C²³ beschikbaar. Afgelopen jaar was er geen aanleiding om de werking van Plan C in te roepen. De restrisico's dan wel de netto risico's die zijn ingeschat als midden acht het bestuur aanvaardbaar.

Met betrekking tot de pensioenuitvoering is op 9 mei 2023 een brief ontvangen van de pensioenuitvoerder met betrekking tot het onderzoeken van de mogelijkheden van verdergaande samenwerking tussen MN en PGGM. Dit is een vervolg op de eerdere afspraken tussen PGGM en MN om te komen tot de ingebruikname van het IT-systeem MAP van PGGM. Partijen hebben gekozen om de wens tot het verkennen van een verdere samenwerking en de contouren die partijen daarbij in gedachten hebben, vast te leggen in een Memorandum of Understanding (MoU). Dit MoU zal naar verwachting einde Q2 2023 leiden tot een Letter of Intent. In de MoU is opgenomen dat partijen de komende periode verder verkennen of de pensioenuitvoering van MN kan worden opgenomen in een

²³ Plan C betreft het onderzoeken aan de hand van een actuele marktverkenning van alternatieven ten aanzien van de uitbesteding van het pensioenfonds.

gezamenlijk pensioencentre onder de vlag van PGGM. Partijen streven ernaar om hierover in oktober 2023 overeenkomsten af te sluiten. Het bestuur volgt dit dossier nauwgezet.

In de volgende tabel staat de hoofdcategorie, het risk appetite statement (de risicobereidheid), de criteria en de status daarvan weergegeven.

Hoofdcategorie	Risk appetite statement	Criteria (tolerantiegrenzen)	Status
Strategisch	Bpf Koopvaardij is bereid beperkt risico's te nemen ingeval van gebeurtenissen die betrekking hebben op de strategie van het pensioenfonds. Het pensioenfonds streeft naar procesinnovatie en heeft daarom een gemiddelde risico-bereidheid met betrekking tot het realiseren van operationele verbetering. Met betrekking tot productinnovatie is de risicobereidheid daarentegen gering: Bpf Koopvaardij is een volger op het gebied van producten en diensten. Overall is de risicobereidheid met betrekking tot strategische risico's derhalve gering.	De IT-vernieuwing mede in relatie tot de invoering van het nieuwe pensioencontract (wendbaarheid pensioenadministratie systeem)	Binnen tolerantie
		Verandervermogen PUO	Binnen tolerantie
Financieel	Bpf Koopvaardij streeft enerzijds naar het inperken van het risico dat kortingen zich kunnen voordoen en anderzijds naar het behalen van een maximaal reëel langetermijn rendement: indien beide doelstellingen naar verwachting niet tegelijkertijd kunnen worden gehaald, heeft het inperken van het risico dat kortingen zich voordoen voorrang boven het behalen van een maximaal reëel langetermijn rendement. Hierbij wordt te allen tijde geborgd dat tot een evenwichtige afweging van belangen wordt gekomen. Daarnaast heeft het voorkomen van grote eenmalige kortingen prioriteit boven het voorkomen van meerdere kleinere kortingen. Voor het realiseren van de doelstelling van een maximaal reëel langetermijn rendement is het nemen van beleggingsrisico's noodzakelijk. Bpf Koopvaardij accepteert beleggingsrisico's waarvan wordt verwacht dat hier een structurele vergoeding tegenover staat in de vorm van een adequaat rendement.	Balansrisico vastgesteld 6,2%	Binnen tolerantie
		Beleidsdekkingsgraad 123,0%	Binnen tolerantie
		Overrendement (drie jaar geannualiseerd). Vastgesteld 4,9%	Binnen tolerantie
		Vermogensbeheerkosten t.o.v. pensioenfonds met een vergelijkbaar risicoprofiel (VEV). Vastgesteld 44 bp	Binnen tolerantie
		Kosten per deelnemer t.o.v. overige T2 pensioenfonds. Vastgesteld op € 215,-	Binnen tolerantie

Hoofdcategorie	Risk appetite statement	Criteria (tolerantiegrenzen)	Status
Reputatie	Bpf Koopvaardij accepteert risico's met betrekking tot gebeurtenissen die buiten de invloedssfeer van het pensioenfonds liggen. Daarentegen accepteert Bpf Koopvaardij niet dat de reputatie van het pensioenfonds als gevolg van eigen handelen negatief wordt beïnvloed. Dit betekent dat Bpf Koopvaardij zeer beperkt risico's accepteert met betrekking tot het bewust niet naleven van interne en externe eisen met betrekking tot integriteit, deskundigheid en professionaliteit.	Aantal klachten van deelnemers / werkgevers Vastgesteld op 22 klachten op jaarbasis	Buiten tolerantie
		Frequentie van negatieve berichtgeving in de media. Vastgesteld op 0	Binnen tolerantie
Operationeel	Bpf Koopvaardij richt zich op een betrouwbare uitvoering van de pensioenregeling en streeft ernaar de risico's die hiermee samenhangen zoveel mogelijk te beperken. Bpf Koopvaardij heeft hierbij een geringe bereidheid als het aankomt op complexiteit en afwijkingen van de standaard. Daarbij realiseert Bpf Koopvaardij zich dat voor het verhogen van de effectiviteit en/of efficiëntie van de uitvoering investeringen benodigd zijn: het pensioenfonds accepteert de hiermee samenhangende risico's en kosten, mits de investeringen hier aantoonbaar aan bijdragen. Bpf Koopvaardij accepteert echter geen risico's ten aanzien van:	% SLA-normen dat wordt gehaald Vastgesteld op 100%	Binnen tolerantie
		Aantal incidenten dat kwalificeert als "Midden" of "Hoog" Vastgesteld op 25 incidenten op jaarbasis	Buiten tolerantie
		Uitval (downtime) van bedrijf kritische servers en applicaties (incl. website en portals). Vastgesteld binnen serviceniveau (24 uur) opgelost.	Binnen tolerantie
		Aantal IT beveiligingsincidenten dat kwalificeert als "Midden" of "Hoog" Vastgesteld op negen incidenten op jaarbasis	Buiten tolerantie
	<ul style="list-style-type: none"> • Het willens en wetens niet voldoen aan wet- en regelgeving tenzij gemotiveerd wordt afgeweken; • Het niet kunnen voldoen aan de verwachtingen van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden met betrekking tot de dienstverlening; • Significante uitval van kritieke systemen of processen waarmee het behalen van doelstellingen in gevaar komt; • Materiële fouten in de communicatie naar (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en toezichthouders; • Informatiebeveiligingsincidenten resulterend in het niet-beschikbaar zijn 		

Hoofdcategorie	Risk appetite statement	Criteria (tolerantiegrenzen)	Status
	<p>van informatie, onjuiste en/of onvolledige informatie, diefstal of misbruik van vertrouwelijke informatie door onbevoegden;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Operationele fouten resulterend in een stijging van de kosten per deelnemer. <p>Bpf Koopvaardij is van mening dat het voorkomen van fouten in de uitvoering op termijn ook bijdraagt aan het verlagen van de kosten en aan de deelnemerstevredenheid. Dit betekent dat Bpf Koopvaardij in beperkte mate bereid is risico's te accepteren die kunnen resulteren in tijdelijk hogere kosten of een lagere deelnemerstevredenheid, mits de fouten in de uitvoering hiermee worden teruggebracht.</p>		

Voorgaande wordt continu door het bestuur gemonitord. Het hiervoor beschreven risk appetite komt voort uit de door het bestuur vastgesteld IRM-beleid waarin de risico's van het pensioenfonds beschreven zijn inclusief mitigerende maatregelen. De sleutelfunctiehouder risicobeheer bewaakt de risico's van het pensioenfonds. De sleutelfunctiehouder risicobeheer besteedt in zijn kwartaalrapportage aan het bestuur specifiek aandacht aan de risico's van het pensioenfonds. De sleutelfunctiehouder heeft een escalatielijndie reikt tot DNB. In 2022 waren er geen materiële tekortkomingen waardoor er voor de sleutelfunctiehouder risicobeheer geen reden tot escalatie was.

Ten aanzien van de buiten tolerantie gemelde zaken kan worden aangegeven dat:

- Klachten: In 2022 waren er 22 klachten. Voor een verdere toelichting zie onderdeel Code Pensioenfondsen / Klachten.
- Operationele incidenten: In 2022 hebben 25 incidenten zich voorgedaan ten aanzien van de uitvoering van pensioenen en vermogensbeheer administratie. Alle incidenten zijn besproken in het bestuur voor alle incidenten zijn passende maatregelen getroffen en heeft indien van toepassing herstel plaatsgevonden.
- IT incidenten: In 2022 zijn er negen beveiligingsincidenten geweest. Geen van deze incidenten heeft een materiele impact gehad dan wel gezorgd voor een verstoring van de dienstverlening.

Strategische Risico's door DNB geïnitieerd

DNB heeft een normenkader ontwikkeld dat de pensioenfondsen periodiek moeten invullen en op basis waarvan DNB gesprekken houdt met de pensioenfondsen. De punten genoemd in het normenkader komen voor een groot deel overeen met de strategische actiepunten die het bestuur zelf heeft geformuleerd. Het normenkader van DNB is besproken in de strategische bijeenkomst van het bestuur Dit heeft geleid tot een gedragen score op de tien genoemde onderdelen.

Nr.	Strategisch Risico	Inschaling risico (2022) Laag/Midden/Hoog	Inschaling risico (2021) Laag/Midden/Hoog
1.	Risicobeheersing en Financiële opzet	Laag	Laag
2.	Financiële afhankelijkheid van de sponsor	Laag	N.v.t.
3.	Budget voor verandering	Laag	Laag
4.	Opvatting of houding t.o.v. anderen	Midden	Laag / Midden
5.	Kennis en kunde om veranderingen effectief te initiëren en te realiseren	Midden	Laag / Midden
6.	Toekomstvastheid van de huidige regeling	Midden	Laag / Midden
7.	Strategische kracht PUO en het vermogen om veranderingen te realiseren	Midden	Midden / Hoog
8.	Rolopvatting en houding sociale partners inzake pensioen	Midden	Laag / Midden
9.	Draagvlak bij werkgever (voor de huidige regeling)	Midden	Midden
10.	Draagvlak deelnemer	Laag	Laag

Jaarlijks worden bovenstaand strategische risico's gemonitord en geëvalueerd. De ontwikkeling van deze strategisch risico's wordt daarbij nadrukkelijk aan de orde gesteld.

Lange en korte termijn risicohouding

In kwantitatieve zin is de risicohouding als volgt geconcretiseerd:

- Voor de korte termijn: via het Vereist Eigen Vermogen. Op basis van het beleggingsbeleid en de strategisch dynamische renteafdeckingsbeleid bedraagt het (strategisch) Vereist Eigen Vermogen 11,5% per 31 december 2022 met een bandbreedte van +/- 3%.
- Voor de lange termijn: via het verwacht pensioenresultaat.

Het pensioenfonds heeft naar aanleiding van de haalbaarheidstoets de volgende grenzen gedefinieerd:

- Het verwachte pensioenresultaat dient ten minste gelijk te zijn aan 90%, bij een uitgangspositie waarbij het Vereist Vermogen aanwezig is;
- Het verwachte pensioenresultaat dient ten minste gelijk te zijn aan 90%, bij een uitgangspositie op basis van de feitelijke financiële positie;
- Het pensioenresultaat in het slechtweerscenario (te weten het 75^e percentiel van de waarnemingen) mag ten hoogste 20% lager zijn dan de ondergrens van het verwachte pensioenresultaat.

Operationele risico's

Uitbestedingsrisico's

Het uitbestedingsrisico is een risico dat samenhangt met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting of procesuitvoering. Voorbeelden van operationele risico's zijn: verwerking, uitkering/betaling/settlement, informatie, productontwikkeling, kosten, personeel, fraudegevoeligheid, cyberrisico en preacceptatie/transactie.

In tegenstelling tot sommige risico's die het pensioenfonds bewust wil lopen (zoals marktrisico) hebben operationele risico's alleen een negatieve impact op het bereiken van de doelstellingen. Vandaar dat operationele risico's zo veel mogelijk beperkt worden, tenzij een verdergaande reductie onevenredig veel inspanning en kosten met zich meebrengt.

In de beleidsregels uitbesteding pensioenfondsen van DNB staan voorwaarden omschreven waar een pensioenfonds aan moet voldoen bij de uitbesteding van zijn bedrijfsprocessen. Voor het pensioenfonds is de beleidsregel van toepassing omdat zowel het pensioenbeheer en de pensioenadministratie als het vermogensbeheer en de vermogensbeheeradministratie (de laatste twee in een fiduciair beheer overeenkomst) zijn uitbesteed. De beleidsregel schrijft onder meer voor dat het pensioenfonds het beleid vaststelt met betrekking tot de beheersing van risico's van uitbesteding. Hiertoe moeten uiteraard de afspraken met de uitvoerder goed worden vastgelegd.

Het bestuur houdt toezicht op de tijdigheid en de kwaliteit van de dienstverlening, onder andere door verkregen (kwartaal)rapportages, de afspraken zoals vastgelegd in de productcatalogus (vermogensbeheer) en de uniforme dienstencatalogus (pensioenbeheer). MN heeft zowel voor het pensioenbeheer als voor het vermogensbeheer een ISAE 3402-type 2 rapport zonder beperking afgegeven gecontroleerd door een externe accountant.

Naast de sturing en controle op de uitbestedingsovereenkomst en de fiduciair beheer overeenkomst heeft het pensioenfonds nog aanvullende inspanningen verricht:

- Deelnemers dienen een pensioen te krijgen waar zij op grond van hun deelname en het pensioenreglement recht op hebben. Om inzichtelijk te krijgen of aan deze voorwaarde wordt voldaan worden er over het verleden controles uitgevoerd, mede gebaseerd op de methodiek van DNB (Quinto-P). In samenspraak met MN voert het pensioenfonds gegevensgerichte kwaliteitscontroles uit. Dit om op objectieve en professionele wijze inzicht te krijgen in de kwaliteit van de uitvoering;
- De realisatie van het eigen auditplan 2022;
- De voortgang van de aanvullende maatregelen en het monitoren van de resultaten worden besproken in het kwartaaloverleg risk;
- Daarnaast heeft het pensioenfonds een incidentenregister. Hierbij wordt de monitoring van de implementatie van eventuele "extra" beheersmaatregelen gevolgd.

Ten aanzien van het coronavirus heeft MN adequate operationele maatregelen doorgevoerd waarover gecommuniceerd is naar het pensioenfonds. Over de uitvoering wordt regulier gerapporteerd. De uitvoering van zowel pensioenbeheer als vermogensbeheer ondervindt tot het moment van schrijven van het jaarverslag geen hinder van de gevolgen van het coronavirus bij MN. De processen gaan onverminderd voort. Overige uitbestedingen van het pensioenfonds betreffen kleine uitbestedingen die niet van strategisch belang zijn voor het pensioenfonds.

Beheersing frauderisico's

Fraude kan een gevaar vormen voor de integere en beheerste bedrijfsvoering. Daarom heeft het pensioenfonds beheersmaatregelen getroffen om de kans op en de impact van fraude te beperken. Voor de beheersing van integriteitsrisico's in brede zin maakt het pensioenfonds onderscheid tussen 'zachte' maatregelen zoals aandacht voor gedrag, cultuur en het bevorderen van gewenst gedrag en 'harde' maatregelen en normen (zoals vastgelegd in beleid, procedures en codes). Uitgangspunt is het vertonen van gewenst gedrag door alle personen die aan het pensioenfonds verbonden zijn.

Het bestuur actualiseert jaarlijks de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) om te bepalen of er integriteitsrisico's zijn die een mogelijke bedreiging vormen voor het pensioenfonds. Naast integriteitsrisico's zoals gedrag, cultuur, corruptie (omkoping) en witwassen, maken fiscale fraude, interne fraude en externe fraude expliciet onderdeel uit van de SIRA. Daarnaast kan fraude zich voordoen als gevolg van andere integriteitsrisico's, zoals: cybercrime en privacy risico.

De uitkomst van de SIRA is dat het pensioenfonds een breed scala aan maatregelen heeft getroffen om het integriteitsrisico te beheersen. Geen van de netto risico's uit de SIRA is als 'hoog' beoordeeld. Voor de beheersing van de frauderisico's heeft het pensioenfonds beheersmaatregelen geformuleerd. Voorbeelden van beleid van het pensioenfonds zijn: gedragscode, integriteitsbeleid, integraal risicomanagementbeleid, screeningsbeleid, uitbestedingsbeleid, informatiebeveiligingsbeleid, privacybeleid en incidenten- en klokkenluidersregeling.

Deze Incidenten- en klokkenluidersregeling combineert de regelingen voor operationele- en integriteitsincidenten, de regeling ongewenst gedrag en de klokkenluidersregeling. In 2022 zijn geen fraude incidenten gemeld.

Wet toekomst pensioenen

Naast alle bovengenoemde risico's kan de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel ook voor risico's en onzekerheden zorgen. In de aanloop tot 1 januari 2027 heeft het pensioenfonds een bestuurlijke werkgroep implementatie WTP ingesteld, die de onderdelen voorbereid en afstemt met het bestuur. De werkgroep heeft afgelopen jaar op hoofdlijnen het volgende gedaan:

- een integrale planning opgesteld en afgestemd met de verschillende stakeholders;
- na de bekendmaking van de contractkeuze vanuit sociale partners direct een begin gemaakt met gedachtenvorming op de inrichtingsvraagstukken behorende bij het solidaire contract;
- uitvoerder MN een permanente plek in de werkgroep gegeven, zodat de lijnen naar de uitvoering kort zijn en de uitvoerbaarheid van bepaalde inrichtingskeuzes sneller kunnen worden getoetst;
- een eerste concept van een communicatieplan opgeleverd. Dit plan wordt in het eerste half jaar van 2023 verder vervolmaakt en ook getoetst aan de leidraad van de AFM;
- verder onderzoek gedaan naar het beleggingsbeleid en de totstandkoming van een life cycle;
- geeft aan het bestuur adviezen over de inhoudelijke discussies die gevoerd dienen te worden met stakeholders;
- het risicopreferentieonderzoek dat in 2021 is uitgevoerd onder (gewezen)deelnemers en pensioengerechtigden is verder geanalyseerd;
- met sociale partners zijn afspraken gemaakt om met elkaar op reguliere basis in 2023 te overleggen;
- In 2023 zal de inrichting van het risicobeheer op het implementatietraject rond de WTP voortvarend ter hand worden genomen.

De bestuurlijke werkgroep komt maandelijks bijeen en rapporteert over de voortgang aan het bestuur. De werkgroep wordt ondersteund door de adviserend actuaris van het pensioenfonds en een externe inhoudelijke projectondersteuner. In de werkgroep nemen naast bestuur en bestuursbureau ook medewerkers van MN (linking pin met uitvoering), de adviserend actuaris, de externe beleggingsadviseur en de extern communicatieadviseur zitting.

Sanctiewetgeving

Het uitbreken van de oorlog in Oekraïne heeft veel aandacht van het bestuur gevraagd. Ons pensioenfonds is gehouden aan de sancties die zijn afgekondigd en onze fiduciair beheerder zorgt er voor dat de beleggingen van ons fonds daarmee in lijn zijn. Doordat de handel in Russische aandelen onmogelijk is, is het nog niet mogelijk deze te verkopen en daadwerkelijk uit de beleggingsportefeuille te verwijderen. Zodra dit weer mogelijk is zal dit worden geëffectueerd. Bpf Koopvaardij heeft geen investeringen in Russische staatsobligaties.

Sinds de dreiging van het uitbreken van de oorlog tussen beide landen volgt het bestuur de situatie. Het bestuur is gehouden aan de sancties die zijn afgekondigd en heeft besloten alle resterende investeringen in Rusland te verkopen zodra dit mogelijk is. Het bestuur volgt de situatie nauwgezet waarbij de gehele wereldeconomie wordt beschouwd. De oorlog heeft niet alleen betrekking op de twee landen maar ook op de totale wereldeconomie. Alle voor het pensioenfonds relevante beleggingsscenario's worden hierbij betrokken.

Ook is er in deze context gekeken naar de praktische zaken rond uitkeringen. Deze zijn allemaal in beeld en binnen de mogelijkheden opgelost.

Financiële risico's

Beleggingsrisico's

Het pensioenfonds heeft een financieel beleid waarin de eisen opgenomen zijn inzake de kostendekkende premie, het toeslagenbeleid en het (minimaal) Vereiste Eigen Vermogen. In het beleggingsbeleid is er sprake van een grote spreiding over de verschillende beleggingscategorieën en regio's (diversificatie). Per beleggingscategorie is een strategische afweging gemaakt en is de ruimte die benut kan worden, middels bandbreedtes aangegeven. De portefeuille kent een relatief laag risicoprofiel. Dit risicoprofiel wordt ook inzichtelijk in de tracking error – de mate waarin de beleggingen afwijken van de benchmark die als ijkpunt voor de performance geldt – die aan de gehele portefeuille als doel is gesteld. De belangrijkste beleggingsrisico's zijn balans-, dekkingsgraad- en renterisico.

Risicobudget

Het balansrisico meet de verwachte beweeglijkheid van de waarde van de beleggingen ten opzichte van de waarde van de (nominale) voorziening pensioenverplichtingen. Deze maatstaf wordt gebruikt om te toetsen of het gevoerde beleid aansluit op het gewenste risicoprofiel. Het balansrisico wordt berekend op basis van de dagelijkse verschillen tussen de waardeontwikkeling van de portefeuille en de waardeontwikkeling van de verplichtingen gedurende de laatste vijf jaren. In theorie betekent een balansrisico van 0% dat de portefeuille volledig in samenhang met de verplichtingen beweegt. Naar mate het balansrisico hoger ligt, wordt het verwachte verschil tussen rendementen van de portefeuille en de rendementen van de verplichtingen groter.

Balansrisico

Het balansrisico ultimo 2022 en 2021 is als volgt uit te splitsen:

	2022	2021
Totaal balansrisico	6,2%	5,7%
-Matchingportefeuille	0,3%	0,4%
-Returnportefeuille	5,9%	5,2%

Renteafdekking

Het pensioenfonds voert een strategische renteafdekking die afhankelijk is van de 20-jaars swaprente zoals weergegeven is in de onderstaande staffel. De staffel werkt eenzijdig, dat wil zeggen dat de renteafdekking alleen wordt verhoogd in geval van het bereiken van de grenswaarde. Deze sluit aan bij de rentegevoeligheid van de verplichtingen. De hoogte van de norm van het balansrisico wordt afgeleid van de staffel voor de renteafdekking. De gehanteerde bandbreedte voor balansrisico zal echter voor elk renteniveau gelijk zijn.

Dit beleid staat samengevat in onderstaande tabel.

20-jaars swaprente	Renteafdekking		Balansrisico	
	Norm	Bandbreedte	Norm	Bandbreedtes bij alle renteniveau's
<2,00%	65%	62,5% - 67,5%	5,5%	4,3% - 6,7%
≥ 2,00%	75%	70,0% - 80,0%	5,25%	
≥ 2,50%	85%	75,0% - 90,0%	5,0%	

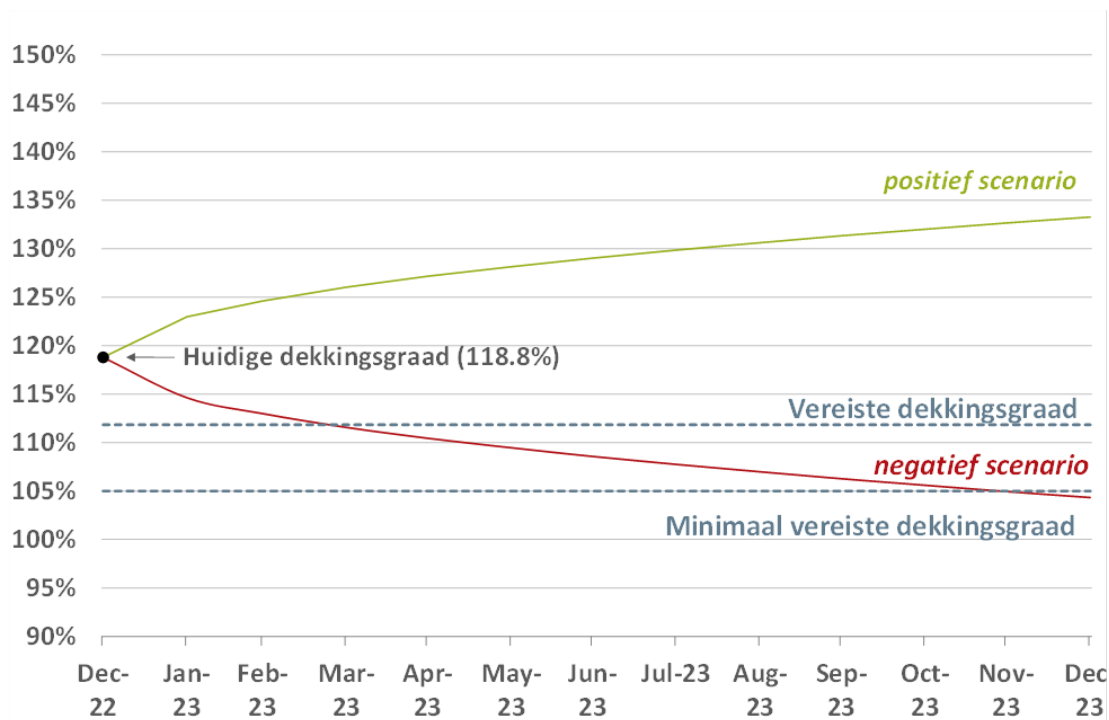
Om verschillende redenen kan ervoor worden gekozen om af te wijken van de in het beleggingsplan genoemde bandbreedte. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat het Vereist Eigen Vermogen aanleiding geeft om het beleid aan te passen. Ook kan worden besloten om af te wijken van de bandbreedte in anticipatie op verwachte veranderingen in het balansrisico. Het balansrisico kan wijzigen als gevolg van veranderingen in de volgende factoren:

- De portefeuillesamenstelling: deze kan wijzigen als gevolg van verschuivingen in de portefeuille door marktbevingen en aan- en verkopen;
- Verandering in marktrisico: ook wanneer de portefeuille gelijk blijft ten opzichte van de vorige maand kunnen de volatiliteit en de correlaties van de beleggingen veranderen. Dit omdat de periode op basis waarvan het balansrisico wordt gemeten iedere maand verschuift (volatiliteit) en de onderliggende samenhang van de portefeuille verandert (correlaties);
- Het renteniveau en rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen waaraan het balansrisico wordt gemeten.

Naar aanleiding van de in 2022 uitgevoerde ALM light studie is de rentestafel gewijzigd dit is in het beleggingsbeleid 2023 doorgevoerd.

Dekkingsgraad ontwikkeling (Marktwaaarde)

Op basis van het balansrisico kan een interval berekend worden waarbinnen zich de nominale dekkingsgraad het komende jaar naar verwachting beweegt. De volgende figuur toont deze verwachting. De spreiding tussen de maximum en minimum dekkingsgraad wordt kleiner naarmate het risicoprofiel van de beleggingsportefeuille dichter bij de verplichtingen ligt. De risicoberekening is gebaseerd op een 95% betrouwbaarheidsinterval; dat wil zeggen dat aan de bandbreedte een statistische kans is toegekend van 2,5% dat de feitelijke ontwikkeling slechter is dan de onderkant van de bandbreedte (en een kans van 2,5% dat de feitelijke ontwikkeling beter is dan de bovenkant van de bandbreedte). Omdat de twaalfmaands middeling langzaam uit de prognose loopt, beweegt de verwachte beleidsdekkingsgraad naar de dekkingsgraad op markttrente.

Ten behoeve van de monitoring van de ontwikkeling van de dekkingsgraad wordt wekelijks een gevoeligheidsanalyse gemaakt. In de analyse wordt de impact berekend van de renteverandering en de veranderingen van de returnportefeuille op de dekkingsgraad.

Renterisico

Renterisico is het risico dat rentefluctuaties, als gevolg van ontoereikende afstemming tussen rentegevoelige pensioenverplichtingen en de beleggingsportefeuille op het gebied van rentelooptijden en rentevoet, leiden tot ongewenste effecten op balans en resultaat. Als de gemiddelde rentevoet daalt, stijgt de waarde van de verplichtingen en omgekeerd. De gemiddelde nominale rentevoet is het rentepercentage waartegen de pensioenverplichtingen worden verdisconteerd.

Veelal wordt de rentegevoeligheid uitgedrukt in duratie. Duratie is de gewogen gemiddelde looptijd van de kasstromen. De duratie van de beleggingen is 10,1 en de duratie van de verplichtingen is 15,6 op basis van de UFR. Het renteafdekkingspercentage bedraagt ultimo 2022 \pm 84,6% op basis van de UFR (en \pm 75,7% op basis van marktrente).

Een andere manier om het verschil in rentegevoeligheid zichtbaar te maken is door de invloed te meten die een renteschok op de dekkingsgraad heeft. Dit is weergegeven in de volgende tabel. Hier is een viertal renteschokken gedefinieerd. In de eerste twee kolommen wordt het effect van een rentestijging of daling van 1%-punt voor alle looptijden op de rentecurve (een parallelle renteschok) weergegeven. In de laatste twee kolommen wordt een stijging en daling van het verschil tussen de 10- en 30-jaars rente van 0,5%-punt (een niet parallelle renteschok) doorgerekend. Dit leidt tot een versteiling respectievelijk vervlakking van de curve.

Bedragen in mln EUR	Exclusief renteschok	Parallele renteschok: De gehele rentecurve...		Niet parallelle renteschok: Verschil tussen de 10 en 30 jaars rente...	
		...stijgt 1%- punt	...daalt 1%- punt	...stijgt 0,5%- punt	...daalt 0,5%- punt
Matching portefeuille (incl. liquiditeiten)	1.912,9	1.557,5	2.280,3	1.813,0	2.013,4
Overige beleggingen	1.558,6	1.558,6	1.558,6	1.558,6	1.558,6
Overige balansposten	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4
Totaal pensioenvermogen	3.479,0	3.123,5	3.845,4	3.379,1	3.579,4
Pensioenverplichtingen	2.928,1	2.565,3	3.341,6	2.813,6	3.018,8
Dekkingsgraad	118,8%	121,8%	115,1%	120,1%	118,6%
Verandering in dekkingsgraad		+2,9%	-3,7%	+1,3%	-0,2%

Solvabiliteitsrisico

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de verplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds en de deelnemers betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen alsook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het pensioenfonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet korten.

Eind 2022 is het aanwezige vermogen 520,6 miljoen hoger dan het Vereist Eigen Vermogen. De beleidsdekkingsgraad was eind 2022 123,0% en daarmee hoger dan de vereiste dekkingsgraad van 111,8%. De beleidsdekkingsgraad wordt gebruikt om te toetsen of het pensioenfonds voldoet aan de eisen inzake het (minimaal) Vereist Eigen Vermogen. De beleidsdekkingsgraad was ultimo 2022 hoger dan het vereist eigen vermogen. Er hoeft naar de stand van 31 december 2022 daarom geen herstelplan te worden opgesteld.

Specifieke financiële instrumenten (derivaten)

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van financiële derivaten. Als hoofdregel geldt dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het algemene beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel (inclusief de economische effecten van derivaten) dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden.

Het pensioenfonds gebruikt derivaten hoofdzakelijk om de hiervoor vermelde vormen van rente- en marktrisico zo veel mogelijk af te dekken. Een van de belangrijkste risico's bij derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekende partijen met een goede financiële stabiliteit. Bovendien geldt dat zoveel mogelijk wordt gewerkt met onderpand

(cash en obligaties). Door middel van EMIR²⁴ is de derivatenmarkt relatief veiliger en transparanter gemaakt.

Gebruik kan worden gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Futures: dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten waarmee snel posities kunnen worden gewijzigd. Deze worden in de praktijk niet vaak en daarmee beperkt ingezet. Zij zijn een instrument om bepaalde onderdelen binnen de beleggingsportefeuille onder bepaalde (markt)omstandigheden bij te sturen;
- Valutatermijncontracten: dit zijn contracten die met individuele banken zijn afgesloten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt;
- Swaps: dit zijn contracten die met individuele banken zijn afgesloten en waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan het pensioenfonds de rentegevoeligheid van de portefeuille en verplichtingen beïnvloeden.

Financieel crisisplan

Het pensioenfonds beschikt over een financieel crisisplan. Het crisisplan bevat een beschrijving van maatregelen die het bestuur van het pensioenfonds op korte termijn effectief zou kunnen inzetten indien de dekkingsgraad zich bevindt op of zeer snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doestelling van het pensioenfonds in gevaar komt.

Het bestuur stelt vast dat er sprake is van een crisissituatie als de actuele dekkingsgraad lager is dan het Minimaal Vereist Vermogen (104,1%), als de beleidsdekkingsgraad lager is dan het Vereist Vermogen (het VM) en gevaar loopt om tot onder het Minimaal Vereist Vermogen te dalen of als er sprake is van reservetekort en het niet meer mogelijk is om binnen tien jaar het Vereist Vermogen te bereiken.

Het beleid van het pensioenfonds is steeds gericht op het beperken van de kans dat de beleidsdekkingsgraad zich richting de kritische beleidsdekkingsgraad beweegt. Middels een ALM-studie wordt dit beleid regelmatig getoetst en indien nodig herijkt. Indien de kritieke waarden toch overschreden worden kan het de volgende maatregelen treffen, in volgorde van prioritering:

- 1) Gebruik maken van een eventueel toegestane adempauze voor wat betreft de eis tot voldoende premiedekking;
- 2) Toepassen gesplitste kortingsregeling voor zover de premie niet kostendekkend is;
- 3) Kortten van pensioenaanspraken en pensioenrechten.

Indien het bestuur over moet gaan tot het nemen van crisismaatregelen wordt voor wat betreft de inzet van de crisismaatregel onderscheid gemaakt naar de impact ervan op de verschillende groepen belanghebbenden. Hiermee draagt het bestuur zorg voor een evenwichtige verdeling van de lasten in een financiële crisissituatie.

²⁴ European Market Infrastructure Regulation (EMIR). EMIR bevat regels voor het afwickelen van derivaten door een centrale tegenpartij (CCP), een vergunningsplicht voor die CCP's en eisen aan het onderpand en de overdraagbaarheid van posities, ook als de afwikkeling van de Over The Counter (OTC)-derivaten contracten niet via een CCP gebeurt.

Eigen risicobeoordeling (ERB)

Bpf Koopvaardij zal conform de wettelijke eisen eens in de drie jaar een ERB opstellen, respectievelijk actualiseren. Daarnaast bestaat de verplichting om zo spoedig mogelijk een tussentijdse (of actualisatie van de) ERB uit te voeren in de volgende twee situaties:

- In geval van een 'significante wijziging in het risicoprofiel' (externe oorzaak);
 - Indien er sprake is van een strategisch besluit met een materiële impact op het risicoprofiel.
- In deze gevallen is er sprake van een zogeheten 'trigger'. Bpf Koopvaardij beschouwt tenminste de volgende gebeurtenissen aanleiding tot tussentijdse actualisatie van de ERB:
- Een voorgenomen strategisch besluit met materiële impact op het risicoprofiel:
 1. Besluit tot fusie met een ander pensioenfonds of tot liquidatie van Bpf Koopvaardij;
 2. Besluit tot voortzetting als gesloten pensioenfonds;
 3. Een significante wijziging van de missie, visie of strategie.
 - Een significante wijziging in het risicoprofiel van Bpf Koopvaardij:
 4. Een materiële wijziging in de risicohouding of financiële opzet;
 5. Een materiële wijziging in de uitbesteding van werkzaamheden;
 6. Een materiële wijziging van beleid of beleidsuitgangspunten.
 - Overige significante wijzigingen:
 7. Een materiële wijziging van de pensioenregeling of het pensioencontract;
 8. Een voorgenomen significante wijziging van het governance-model van Bpf Koopvaardij.

Bovenstaande lijst is niet limitatief. Het bestuur kan besluiten om andere redenen een ERB uit te voeren. In situaties dat een (of meerdere) trigger(s) zich manifesteert (manifesteren), zal het bestuur beoordelen of er noodzaak is tot het herzien van de ERB. Zodra een trigger als bovenbeschreven is geraakt, zal de ERB opgesteld/herzien worden. Afgelopen waren er geen redenen om de ERB te herzien.

Gedraglijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen

Het pensioenfonds verklaart gehandeld te hebben naar de Gedraglijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen. Het pensioenfonds gaat zorgvuldig om met de verwerking van persoonsgegevens. Dit laat onverlet dat in de verwerking een fout kan optreden die als datalek wordt gesignaleerd. In 2022 zijn er vijf datalekken geweest waarvan een zogenaamde bulkmelding is gedaan aan de AP. Per jaar worden meer dan 125.000 uitingen verzonden. De oorzaken zijn veelal incidenteel van aard. Het pensioenfonds is alert op de meldingen vanuit de administratie van MN. De oorzaken van de datalekken worden onderzocht en indien noodzakelijk volgt een aanpassing in de administratieve processen. In enkele gevallen betreft het foutieve bezorging van poststukken. Dergelijke fouten liggen buiten de invloedssfeer van het pensioenfonds.

Transparantie van de kosten

Het pensioenfonds streeft naar een heldere en transparante weergave van de kosten op het gebied van pensioen- en vermogensbeheer. Het pensioenfonds volgt op dit vlak de belangrijkste aanbevelingen op van de Pensioenfederatie en de AFM.

Totaal kostenratio

In de volgende tabel is, in navolging van de aanbeveling van De Pensioenfederatie voor de bestuursverslagen van 2022, het "Totale kostenratio" van het pensioenfonds opgenomen. Dit geeft een totaalinzicht in alle kosten van het beheer van het pensioenfonds, exclusief transactiekosten, als percentage van het belegd vermogen. Hiermee wordt duidelijk welke impact deze kosten hebben op het opgebouwde pensioenvermogen:

Totaal kostenratio				
Kosten (inclusief toegerekende algemene kosten)	2022		2021	
	Bedrag (x € 1.000)	In % van het GBV [3]	Bedrag (x € 1.000)	In % van het GBV [3]
Pensioenbeheerkosten [1]	6.932	0,159	6.640	0,129
Vermogensbeheerkosten [2]	14.957	0,344	15.527	0,302
Totale kosten	21.889	0,503	22.167	0,431
Transactiekosten	3.885	0,039	1.761	0,087
[1] Uitgedrukt in euro's per deelnemer		215		202
[2] Exclusief transactiekosten				
[3] GBV = gemiddeld belegd vermogen				

De pensioenbeheerkosten van € 6.932 duizend zijn in de jaarrekening verantwoord als pensioenuitvoeringskosten (post 25). De vermogensbeheerkosten van € 14.957 duizend zijn inclusief afgeleide indirecte kosten (die worden verrekend in de net asset value van het desbetreffende beleggingsfonds). Zie ook de toelichting in de paragraaf Vermogensbeheerkosten per kostensoort. Van de € 14.957 duizend is in de jaarrekening € 4.322 duizend verantwoord aan direct gefactureerde kosten (post 22).

Uit de tabel blijkt dat de kosten voor pensioenbeheer een beperkt deel uitmaken van de totale kosten die het pensioenfonds maakt. De totale kosten zijn in 2022 met 1,3% gedaald van € 22,2 naar € 21,9 miljoen.

In de volgende paragrafen zijn de kosten van pensioenbeheer en vermogensbeheer nader toegelicht.

Verdeling algemene kosten

Het pensioenfonds maakt algemene kosten, zoals de kosten van het bestuur, bestuursbureau, adviseurs en toezichthouders. De algemene kosten zijn of direct toe te wijzen aan kosten van vermogensbeheer, of direct toe te wijzen aan kosten van pensioenbeheer of 'gemengde' kosten, die voor betrekking hebben op pensioenbeheer en vermogensbeheer. De 'gemengde' kosten worden in eerste instantie in de jaarrekening verantwoord als pensioenuitvoeringskosten. Op grond van de aanbeveling van de Pensioenfederatie verdeelt het pensioenfonds deze 'gemengde' algemene kosten en dat gebeurt door een toerekening van pensioenuitvoeringskosten aan kosten van vermogensbeheer.

Een deel van de ‘gemengde’ algemene kosten is op grond van de verleende dienst eenvoudig toe te rekenen. Maar er is ook een deel dat moeilijk is toe te rekenen aan pensioen- of vermogensbeheer. De aanbeveling van de Pensioenfederatie schrijft voor om de verdeelsleutel voor deze algemene kosten te bepalen op basis van de verhouding van de directe uitvoeringskosten voor pensioenbeheer- en vermogensbeheerkosten (exclusief algemene kosten). Voor het pensioenfonds komt deze verhouding uit op ongeveer 1:3 (2021: ongeveer 1:3). Van de ‘indirecte gemengde’ algemene kosten, die niet op grond van de verleende dienst zijn toe te rekenen, is daarom 25% naar rato toegerekend aan de kosten van pensioenbeheer en 75% aan de kosten van vermogensbeheer. Dat betekent dat € 1,63 miljoen (2021: € 1,47 miljoen, 2020: € 1,50 miljoen) van de ‘indirecte gemengde’ algemene kosten is toegerekend aan de kosten vermogensbeheer.

Pensioenbeheerkosten

De kosten van het pensioenbeheer zijn mede afhankelijk van het type pensioenfonds, de omvang van de populatie, de complexiteit van de regeling en het serviceniveau dat het pensioenfonds nastreeft.

In 2022 zijn de kosten van pensioenbeheer (na toerekening van algemene kosten aan kosten van vermogensbeheer) gestegen van € 6,64 miljoen naar € 6,93 miljoen euro. Na een daling in 2020 en een stijging in 2021 zijn de totale pensioenuitvoeringskosten in 2022 met 4,4% gestegen. Het betreft vooral de kosten voor pensioenadministratie, communicatie en bestuursondersteuning.

De kosten van pensioenbeheer komen ten laste van de jaarlijkse exploitatiekosten van het pensioenfonds. Toch dienen deze kosten te worden uitgedrukt in het kengetal ‘kosten per deelnemer’. Dit zijn dus niet kosten die direct aan een deelnemer in rekening worden gebracht.

De kosten van pensioenbeheer hebben zich de laatste vijf jaar als volgt ontwikkeld:

Kosten pensioenbeheer	2022	2021	2020	2019	2018
Totale pensioenuitvoeringskosten (€) [1]	6.931.615	6.640.255	6.121.701	6.255.439	5.642.999
Totaal van actieve deelnemers en pensioengerechtigden	32.288	32.916	33.760	34.737	35.652
Kosten (€) per deelnemer [2]	214,68	201,73	181,33	180,08	158,28

[1] De pensioenuitvoeringskosten kunnen licht afwijken van de jaarrekening door aangepaste toerekening van de kosten naar jaren (bijvoorbeeld het btw pro rata effect in het nieuwe boekjaar).

[2] In 2022 stijgen de kosten per deelnemer vooral door hogere uitvoeringskosten (voor communicatie en bestuursondersteuning en prijsstijging) en een daling van het aantal deelnemers.

Bij het pensioenfonds is sprake van een dalend aantal deelnemers. Dat heeft structureel een stijgend effect op de kosten per deelnemer.

De kosten van pensioenbeheer in 2022 bedragen € 214,68 per deelnemer (2021: € 201,73). Dit betreft zowel de actieve deelnemers als de pensioengerechtigden. Aan het eind van 2022 bedraagt het aantal actieven 4.925 (2021: 4.842) en het aantal pensioengerechtigden 27.363 (2021: 28.074).

In 2022 zijn de kosten pensioenbeheer per deelnemer per saldo met € 12,95 gestegen (2021: stijging met € 20,40; 2020: stijging met € 1,09).

Dat is als volgt uit te splitsen naar oorzaak:

Verloop kosten per deelnemer (€)	
Kosten per deelnemer 2021	202
Stijgend effect op kosten per deelnemer	
Hogere uitvoeringskosten MN	8
Hogere algemene kosten	6
Lager aantal deelnemers	4
Dalend effect op kosten per deelnemer	
Hoger bedrag algemene kosten toegerekend aan kosten van vermogensbeheer	- 5
Kosten per deelnemer 2022	215

De daling van het aantal actieve deelnemers en gepensioneerden versterkt de stijging van de kosten per deelnemer.

Vermogensbeheerkosten

Het pensioenfonds streeft binnen de beleidskaders naar een beheersing van de vermogensbeheerkosten. De vermogensbeheerkosten kunnen niet op zichzelf worden gezien, maar zijn onlosmakelijke verbonden met het gevoerde beleggingsbeleid (bijvoorbeeld actief of passief beleggen) en de beleggingsmix. Daarom geeft een eenvoudige kostenratio onvoldoende basis voor de beoordeling van gemaakte kosten. Voor de beoordeling of de gemaakte kosten passend zijn, moet de relatie worden gelegd tussen kosten, risicoprofiel, rendementspotentieel en de beleggingsfilosofie van het pensioenfonds. Hierbij brengen beleggingen met een hoger risicoprofiel vaak hogere kosten met zich mee. Het is belangrijk om de vermogensbeheerkosten in deze paragraaf in relatie te zien met de toelichting in de beleggingsparagraaf.

Het bruto rendement van de beleggingsportefeuille (inclusief toerekening van de algemene kosten) over 2022 bedroeg -21,25% en het netto rendement -21,73%. Het verschil tussen bruto en netto, zijnde 0,48% oftewel 48 basispunten, betreft de totale vermogensbeheerkosten (2021: 38 basispunten).

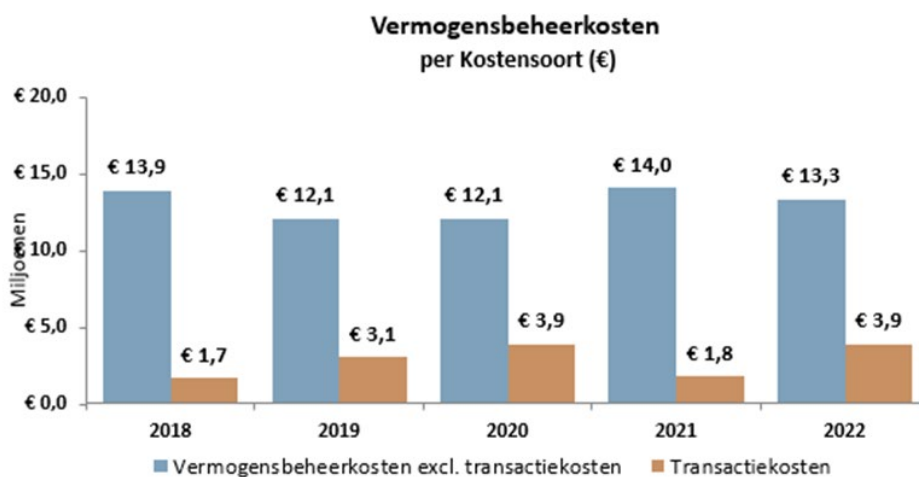
In 2021 zijn de totale (absolute) vermogensbeheerkosten met € 1,5 miljoen gestegen naar € 18,8 miljoen (2021: € 17,3 miljoen). Deze stijging van de vermogensbeheerkosten in 2022 ten opzichte van 2021 betreft een stijging van 0,10% van het gemiddeld belegd vermogen.

De vermogensbeheerkosten (inclusief toegerekende algemene kosten) hebben zich de laatste vijf jaar als volgt ontwikkeld:

Kosten vermogensbeheer	2022	2021	2020	2019	2018
Kosten van vermogensbeheer exclusief transactiekosten (x € 1 miljoen)	13,3	14,0	12,1	12,1	13,9
T.o.v. gemiddeld belegd vermogen	0,34%	0,31%	0,27%	0,28%	0,36%
Transactiekosten (x € 1 miljoen)	3,9	1,8	3,9	3,1	1,7
T.o.v. gemiddeld belegd vermogen	0,099%	0,039%	0,087%	0,072%	0,044%
Kosten van vermogensbeheer inclusief transactiekosten (x € 1 miljoen)	17,2	15,8	16,0	15,2	15,6
T.o.v. gemiddeld belegd vermogen	0,44%	0,35%	0,36%	0,36%	0,40%
Totale beleggingskosten (x € 1 miljoen) [1]	18,8	17,3	17,5	16,5	17,0
T.o.v. gemiddeld belegd vermogen	0,48%	0,38%	0,39%	0,39%	0,44%

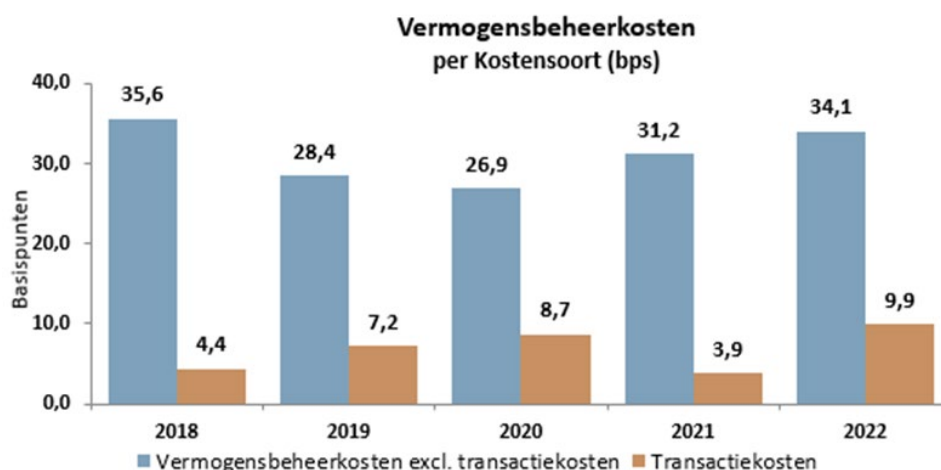
[1] Kosten van vermogensbeheer inclusief transactiekosten en toegerekende algemene kosten

De in de tabel gemarkeerde kosten van vermogensbeheer inclusief transactiekosten (maar **zonder toegerekende algemene kosten**) zijn als volgt grafisch weer te geven gesplitst in kosten van vermogensbeheer exclusief transactiekosten en transactiekosten:

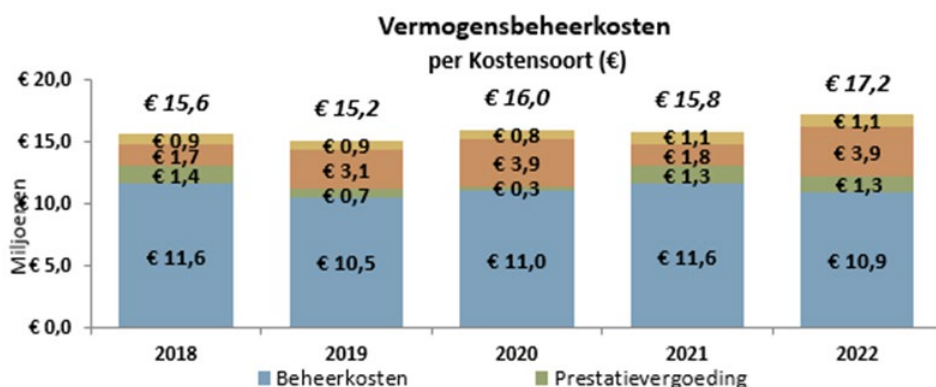
Kosten van vermogensbeheer 2018-2022 (exclusief toegerekende algemene kosten) - bedragen

In basispunten van het gemiddeld belegd vermogen (percentage keer 10.000) ziet deze ontwikkeling er als volgt uit:

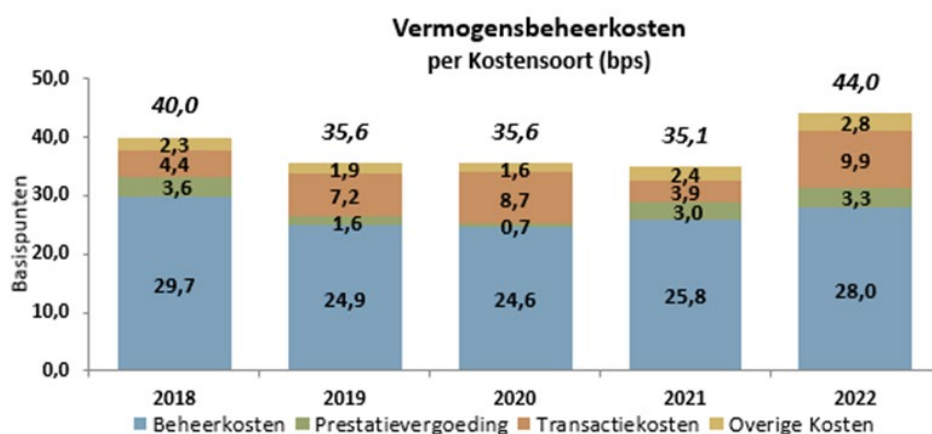
Kosten van vermogensbeheer 2018-2022 (exclusief toegerekende algemene kosten) – basispunten

Deze kosten van vermogensbeheer inclusief transactiekosten (maar **zonder toegerekende algemene kosten**) zijn als volgt verder uit te splitsen:

Kosten van vermogensbeheer 2018-2022 naar kostensoort (excl. toegerekende algemene kosten) - bedragen

In basispunten van het gemiddeld belegd vermogen (percentage keer 10.000) ziet deze ontwikkeling er als volgt uit:

Kosten van vermogensbeheer 2018-2022 naar kostensoort (excl. toegerekende algemene kosten) – basispunten

Ontwikkeling vermogensbeheerkosten – in bedragen

De beheerkosten zijn in 2022 met € 0,7 miljoen gedaald, de prestatie afhankelijke beheerkosten zijn met € 0,1 miljoen gedaald en de overige kosten (inclusief bewaarloon, matching overlay en securities lending) zijn vrijwel gelijk gebleven. Daar tegenover staat een stijging van de transactiekosten met € 2,1 miljoen, terwijl de (aan beleggingen toegerekende) algemene kosten met € 0,2 miljoen zijn gestegen.

De stijging van de totale (absolute) vermogensbeheerkosten door de transactiekosten wordt veroorzaakt door stijging in de matching portefeuille (€ 1,5 miljoen) en returnportefeuille (€ 0,6 miljoen), vooral vanwege herschikking van de portefeuilles naar aanleiding van gewijzigde strategieën en bijsturing van de portefeuille vanwege marktbevingen (vooral de renteontwikkeling) in 2022.

De daling van de beheerkosten betreft alle beleggingscategorieën behalve infrastructuur en vastgoed. De lichte daling van de prestatie afhankelijke beheerkosten betreft infrastructuur.

Een deel van de beheerkosten, de prestatieafhankelijke vergoedingen en de overige kosten wordt via facturen afgerekend: € 4,3 miljoen (2021: € 4,6 miljoen). Dit deel van de totale kosten is zichtbaar als

kosten verantwoord in de jaarrekening (bij de post Beleggingsresultaat), waarbij zo nodig kostenreserveringen zijn opgenomen als de desbetreffende facturen nog niet zijn ontvangen (€ 0,8 miljoen). Daarnaast is er in de jaarrekening € 1,6 miljoen (2021: € 1,5 miljoen) aan algemene kosten toegerekend aan de post Beleggingsresultaat. Deze algemene kosten zijn wel via facturen afgerekend maar betreffen niet expliciet vermogensbeheerkosten of kosten van het pensioenbeheer. De niet via facturen afgerekende (indirecte of benaderde) kosten bedragen € 12,9 miljoen (2021: € 11,2 miljoen). Dat is bij het pensioenfonds relatief hoog doordat het grootste deel van de beleggingsportefeuille indirect is belegd via beleggingsfondsen, die de kosten ten laste brengen van de net asset value van het beleggingsfonds.

Ontwikkeling vermogensbeheerkosten – percentage van gemiddeld belegd vermogen

De totale vermogensbeheerkosten bestaan uit reguliere beheerkosten (0,28% van het gemiddeld belegd vermogen), prestatie gerelateerde vergoedingen (0,03%), transactiekosten (regulier en eenmalig) (0,10%), overige kosten (0,03%) en toegerekende algemene kosten (0,04%). De beheerkosten omvatten de kosten voor het beheer van de beleggingsportefeuille van zowel de directe beleggingen als de indirecte beleggingen via beleggingsfondsen.

Directe en indirecte beheerkosten

De beheerkosten (regulier en prestatie gerelateerd) vormen het grootste deel van de totale vermogensbeheerkosten. In 2022 zijn deze totale beheerkosten 31,3 basispunten (2021: 28,8) van het totaal belegd vermogen. Van de stijging met 2,5 basispunten betreft slechts 0,3 basispunten de prestatieafhankelijke vergoeding voor infrastructuur. Ondanks de daling van de beheerkosten in absolute zin zijn de beheerkosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen wel gestegen, door de sterke sterkere daling van het gemiddeld belegd vermogen.

De reguliere beheerkosten zijn in 2022 ten opzichte van 2021 met € 0,7 miljoen gedaald (in 2021: stijging met € 0,6 miljoen). De belangrijkste oorzaak voor deze daling is dat in 2022 door marktontwikkelingen (vooral de rente) het gemiddeld belegd vermogen van de matching- en de returnportefeuille is gedaald, in totaal van € 4.510 miljoen naar € 3.911 miljoen.

De prestatieafhankelijke beheerkosten zijn in 2022 met een kleine € 0,1 miljoen gedaald en zijn € 1,3 miljoen. Dit zijn de kosten die het pensioenfonds betaalt aan externe managers en/of fondsbeheerders in het kader van prestatie gerelateerde afspraken met de desbetreffende managers en/of beleggingsfondsen. Het betreft indirecte beleggingen via beleggingsfondsen. De hoogte van deze kosten is afhankelijk van de resultaten van de desbetreffende fondsen en daardoor moeilijk te voorspellen. Alleen voor het product infrastructuur waren in 2022 afspraken over prestatie gerelateerde vergoedingen van toepassing. De prestatievergoedingen fluctueerden in vorige jaren aanzienlijk, maar de impact van de fluctuaties op de totale vermogensbeheerkosten blijft beperkt. Voor infrastructuur betreft het 0,03% van het gemiddeld belegd vermogen (2021: 0,03%). Hierbij geldt dat prestatievergoedingen over meerdere jaren worden gemeten, zodat het hoge rendement van vorig jaar nog doorwerkt in de prestatievergoeding van 2022.

Transactiekosten

Transactiekosten zijn de kosten om een transactie tot stand te brengen en uit te voeren. Dit zijn kosten die bijvoorbeeld aan een beurs of aan een makelaar moeten worden betaald. Deze zijn niet altijd afzonderlijk te identificeren. Bij vastrentende waarden en aandelen zijn deze kosten opgenomen in de handelsprijs. Omdat transactiekosten deel uitmaken van de transactiepreizen, zijn deze kosten al ten

laste gegaan van het beleggingsrendement. Een groot deel van de hier genoemde kosten is daarom gebaseerd op schattingen en aannames.

De transactiekosten voor 2022 zijn 0,099% van het gemiddeld belegde vermogen, ofwel € 3,9 miljoen (2021: € 1,8 miljoen; 0,039%). De stijging van de transactiekosten wordt vooral veroorzaakt door:

- Verkoop US IG Creditsportefeuille en aankoop van US Credits;
- Door het oplopen van de rente is de verhouding matching en return verschillende keren buiten de bandbreedte geraakt. Daarop heeft het pensioenfonds de portefeuilles actief bijgestuurd (bijvoorbeeld: verkoop van de liquide returnportefeuille ten gunste van de matchingportefeuille);
- Implementatie van nieuwe strategieën (bewuste selectie) in de aandelen emerging markets portefeuille en de IG credits en hoogrentende bedrijfsobligatie portefeuilles;
- Het pensioenfonds stond het gehele jaar op het “hoog” volatiliteitsregime, waardoor er meer liquiditeiten aanhouden worden dan in een “laag” volatiliteitsregime.

Overige kosten

In de aanbevelingen van de Pensioenfederatie staat beschreven dat er waar mogelijk een verdere “doorkijk” gegeven dient te worden naar de overige kosten in onderliggende beleggingsfondsen. Het pensioenfonds maakt een indicatieve schatting van deze kosten. In 2022 bedroegen de overige kosten in de onderliggende beleggingsfondsen, exclusief bewaarloon en securities lending, ongeveer 2,5 basispunten (2021: 2,0 basispunten). Deze kosten zijn als bedrag in 2022 en 2021 vergelijkbaar, maar door de herschikking van de portefeuilles naar aanleiding van gewijzigde strategieën en bijsturing van de portefeuille vanwege marktbevingen zijn de duurdere beleggingscategorieën zwaarder gaan wegen. Daardoor zijn de overige kosten in 2022 gestegen naar 2,5 basispunten.

De overige kosten gerelateerd aan securities lending (€ 0,1 miljoen) kwamen voor 2022 licht lager uit dan 2021. De kosten voor securities lending worden berekend als een percentage van de totale opbrengsten. Tegenover de lagere kosten stonden ook lagere opbrengsten.

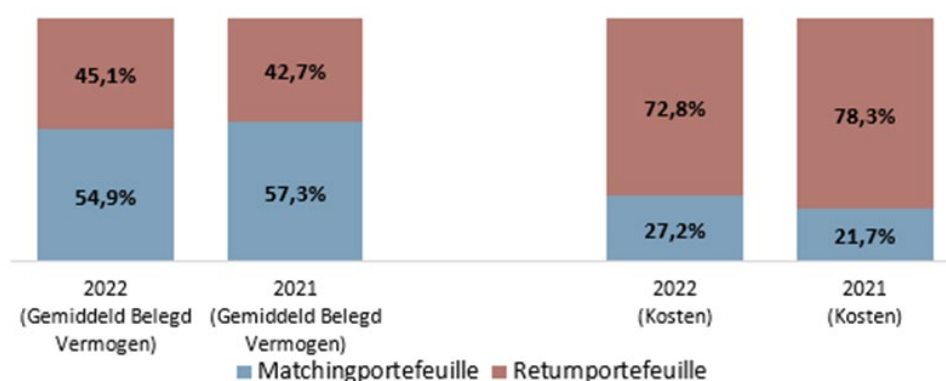
De absolute overige kosten zijn in 2022 (€ 1,0 miljoen) licht gestegen ten opzichte van met 2021 (€ 0,9 miljoen). De toename betreft verschillende beleggingscategorieën, waarbij de ongeveer helft door investment grade bedrijfsobligaties en bankleningen. De totale overige kosten betreffen vooral kosten voor infrastructuur, in 2022 en 2021 voor € 0,5 miljoen.

Vermogensbeheerkosten versus risico en asset mix

De kosten voor de matchingportefeuille zijn relatief lager dan die voor de returnportefeuille. In de returnportefeuille zitten meer actief beheerde beleggingscategorieën en in de matchingportefeuille meer passief beheerde beleggingscategorieën. De beleggingen in de returnportefeuille hebben in de regel een hoger risicoprofiel en worden actiever beheerd dan beleggingen in de matchingportefeuille. Daardoor is het grootste deel van de kosten gerelateerd aan beleggingen in de returnportefeuille. Daar tegenover staat wel een hoger verwacht lange termijn rendement. Bovendien dragen deze beleggingen bij aan de spreiding van de beleggingsportefeuille. De passief beheerde aandelenportefeuilles hebben binnen de returnportefeuille het laagste kostenniveau.

De returnportefeuille bevat in 2022 gemiddeld 45,1% van het belegde vermogen (2021: 42,7%), terwijl de kosten gerelateerd aan deze portefeuille 72,8% zijn (2021: 78,3%):

Spreiding Matching & Return Portefeuille

Ondanks de gewijzigde strategieën en bijsturing van de portefeuilles is ook in 2022 het aandeel van de matchingportefeuille verder afgenomen met 2,4%-punt. Door het grote aantal transacties is dat in 2022 nog niet terug te zien in een daling van het aandeel aan kosten van deze portefeuille.

Aan de totale kosten dragen hoogrentende waarden, infrastructuur, investment grade bedrijfsobligaties en vastgoed relatief het meeste bij. De volgende tabel zet de feitelijke weging per beleggingscategorie af tegen de verdeling van kosten per beleggingscategorie:

Categorie	2022		2021	
	Feitelijke weging (%)	Kosten weging (%)	Feitelijke weging (%)	Kosten weging (%)
Matching portefeuille	54,9	27,2	57,3	21,7
Staatsobligaties (langlopend)	30,4	6,7	33,5	4,6
Investment Grade Bedrijfsobligaties	16,0	13,7	15,1	9,3
Hypotheke	6,9	5,1	6,4	6,4
Onderhandse leningen	0,0	0,0	0,0	0,0
Overlay Beleggingen	-2,4	1,2	5,1	0,7
Liquide Middelen	4,0	0,5	-2,8	0,7
Return portefeuille	45,1	72,8	42,7	78,3
Hoogrentende waarden	14,4	26,6	15,1	28,6
Aandelen	10,9	2,2	12,2	2,1
Aandelen - opkomende landen	3,8	6,0	4,3	10,9
Infrastructuur	5,6	26,1	3,0	24,4
Onroerend goed	10,6	11,8	8,2	12,3
Valuta afdekking	-0,2	0,1	-0,1	0,0
Totaal	100	100	100	100

De returnportefeuille bevat ook illiquide beleggingen. Het aandeel van illiquide beleggingen in de portefeuille is in 2022 gestegen van 17,1% naar 22,3%, terwijl het aandeel van de kosten voor illiquide beleggingen licht is gestegen van 41,7% in 2021 naar 42,2% in 2022.

Bij de vergelijking van de kosten met vorig jaar is het van belang om ook het bijbehorende risicoprofiel in ogenschouw te nemen. Het balansrisico eind 2022 bedroeg ongeveer 6,2% (2021: 5,7%) en geeft een indicatie van de gevoeligheid van de ontwikkeling van de beleggingen versus de verplichtingen.

Netto rendement

Het netto rendement betreft het behaalde rendement waarbij alle kosten van het bruto rendement zijn afgetrokken. De netto rendementen worden berekend in lijn met de daarvoor geldende richtlijnen. Het behaalde rendement in de laatste vijf jaar blijkt uit de volgende tabel:

Rendement	2022	2021	2020	2019	2018
Behaald netto rendement	-21,73%	-0,63%	8,67%	14,42%	1,45%

Vermogensbeheerkosten per kostensoort

De ontwikkeling van de kosten vermogensbeheer (ten opzichte van het gemiddelde belegd vermogen) naar kostensoort is als volgt:

Beleggingskosten per kostensoort	2022			2021
	GBV €	Kosten vermogensbeheer €	Relatieve kosten [1] (percentage)	Relatieve kosten [1] (percentage)
Directe beheerkosten	3.911.181.041	4.551.934	0,116	0,108
Indirecte beheerkosten	3.911.181.041	6.399.936	0,164	0,150
Beheerkosten	3.911.181.041	10.951.870	0,280	0,258
Directe kosten prestatievergoeding	3.911.181.041	-	0,000	0,000
Indirecte kosten prestatievergoeding	3.911.181.041	1.293.220	0,033	0,030
Prestatie afhankelijke beheerkosten	3.911.181.041	1.293.220	0,033	0,030
Bewaarloon	3.911.181.041	24.093	0,001	0,001
Securities lending	3.911.181.041	91.315	0,002	0,003
Overige kosten	3.911.181.041	964.714	0,025	0,020
Kosten vermogensbeheer (exclusief transactiekosten)	3.911.181.041	13.325.212	0,341	0,312
Transactiekosten	3.911.181.041	3.884.665	0,099	0,039
Totaal kosten van vermogensbeheer	3.911.181.041	17.209.877	0,440	0,351
Toegerekende algemene kosten	3.911.181.041	1.632.000	0,042	0,032
Totaal beleggingskosten (inclusief toegerekende algemene kosten)	3.911.181.041	18.841.877	0,482	0,383

[1] Relatieve kosten in percentage van het gemiddeld belegd vermogen (GBV) per kostensoort

Toelichting op de bovenstaande tabel:

- **Directe beheerkosten**

Kosten waarvoor facturen zijn ontvangen.

- **Indirecte beheerkosten**

Bij verschillende beleggingscategorieën (onroerend goed, bank loans, infrastructuur en hedge funds) geldt dat de beleggingen zijn ondergebracht bij externe beleggingsfondsen, waarvoor de kosten worden verrekend in de net asset value (NAV) van het desbetreffende fonds. De kosten worden middels schattingsmodellen bepaald; uitgaande van de contractuele afspraken met de betreffende fondsen, het belegd vermogen en de participaties van het pensioenfonds.

Binnen deze externe beleggingsfondsen kan sprake zijn van beleggingen in andere beleggingsfondsen, zogeheten Fund of Funds beleggingen. De kosten van de beleggingsfondsen waarin het pensioenfonds 'door belegd' zijn dan ook verwerkt in de NAV van het desbetreffende fonds. Een schatting van deze kosten is ook meegenomen bij de indirecte beheerkosten.

- **Prestatieafhankelijke beheerkosten**

Prestatieafhankelijke beheerkosten zijn kosten die het pensioenfonds heeft betaald aan managers en/of fondsbeheerders waarmee prestatie gerelateerde afspraken zijn gemaakt. Deze afspraken kunnen bestaan uit het betalen van een extra vergoeding (boven op de basis beheervergoeding) bij het beter presteren dan een vooraf gedefinieerde drempelwaarde of het rendement van een bepaalde benchmark. Dit betreft afspraken met MN (fiduciair beheerder) en externe managers en/of fondsbeheerders.

Ook hier geldt dat fondsmanagers in de beleggingscategorieën hun eventuele prestatievergoedingen verrekenen in de NAV van het desbetreffende beleggingsfonds. In dat geval is er een schatting gemaakt van de feitelijke betaalde prestatie gerelateerde kosten (indirecte kosten prestatievergoeding). Waar daadwerkelijke facturen zijn betaald zijn de kosten verantwoord onder de directe kosten prestatievergoeding.

- **Bewaarloon**

Het pensioenfonds betaalt een bewaarloon aan de bewaarder van de beursgenoteerde beleggingstitels. Als deze kosten niet direct toewijsbaar zijn aan een beleggingscategorie, dan worden deze kosten als separate post bewaarloon verantwoord.

- **Overige kosten** Kosten die noodzakelijk zijn voor het vermogensbeheer van het pensioenfonds, maar die niet tot de beheerkosten behoren. Deze kosten zijn gebaseerd op een toedeling van alle kosten in het onderliggende beleggingsfonds naar rato van het aandeel van het pensioenfonds in de belegging. Dit betreffen onder andere kosten van adviseurs, administrateurs, accountants, taxateurs en ook de kosten van securities lending.

- **Transactiekosten**

Onder de categorie transactiekosten vallen alle kosten die samenhangen met het verkrijgen en vervreemden van beleggingstitels. Het betreft kosten in verband met de in- of uitstap bij beleggingsfondsen, de direct aan derden betaalde kosten voor de totstandkoming van de transactie (bijvoorbeeld de brokercommissies of de op- dan wel afslag die in de transactieprijs is verdisconteerd), kosten voor adviseurs die een begeleidende rol spelen bij het verwerven van beleggingen en acquisitiekosten. De laatste kosten komen vooral voor bij vastgoedbeleggingen (bijvoorbeeld makelaarscourtage en taxatiekosten)

Vermogensbeheerkosten per beleggingscategorie

In het volgende overzicht zijn de totale vermogensbeheerkosten in euro per beleggingscategorie weergegeven.

Van de matchingportefeuille is 17% van de kosten gefactureerd en 83% geschat met behulp van een model (2021: 40%-60%). Bij de returnportefeuille is dat ook 17% respectievelijk 83% (2021: 16%-84%). Voor de matchingportefeuille is het aandeel gefactureerde kosten fors gedaald door de hoge transactiekosten.

Beleggingskosten per beleggingscategorie	2022						2021	
	GBV	kosten vermogens- beheer exclusief transactiekosten	Relatieve kosten exclusief transactiekosten [1] (percentage)	Transactiekosten	Relatieve transactiekosten [1] (percentage)	Totaal kosten vermogensbeheer	Relatieve totale kosten [1] vermogensbeheer (percentage)	Relatieve totale kosten [1] vermogensbeheer (percentage)
	€	€		€		€		
<i>Matching portefeuille</i>								
Staatsobligaties	1.188.199.707	497.940	0,042	487.605	0,041	985.545	0,083	0,041
Investment Grade Bedrijfsobligaties	625.243.911	666.543	0,107	1.354.082	0,216	2.020.625	0,323	0,180
Hypotheke	270.942.335	748.184	0,276	-	0,000	748.184	0,276	0,295
Onderhandse leningen	145.040	619	0,427	-	0,000	619	0,427	0,425
Overlay Beleggingen	(93.997.723)	-	n.v.t.	172.087	n.v.t.	172.087	n.v.t.	n.v.t.
Liquide Middelen	156.838.383	53.837	n.v.t.	27.276	n.v.t.	81.113	n.v.t.	n.v.t.
Totaal matching portefeuille	2.147.371.653	1.967.123	0,092	2.041.050	0,095	4.008.173	0,187	0,111
<i>Return portefeuille</i>								
Hoogrentende waarden	562.914.755	2.681.644	0,476	1.233.960	0,220	3.915.604	0,696	0,551
Aandelen	427.152.882	257.246	0,060	75.551	0,018	332.797	0,078	0,051
Aandelen - opkomende landen	149.103.757	399.891	0,268	477.048	0,320	876.939	0,588	0,742
Infrastructuur	218.224.492	3.848.162	1,763	-	0,000	3.848.162	1,763	2,362
Onroerend goed	414.521.622	1.678.257	0,405	44.751	0,011	1.723.008	0,416	0,441
Valuta afdekking	(8.108.120)	-	0,000	12.305	-0,152	12.305	n.v.t.	n.v.t.
Totaal return portefeuille	1.763.809.388	8.865.200	0,503	1.843.615	0,104	10.708.815	0,607	0,537
Beheerkosten Beleggingscategorieën	3.911.181.041	10.832.323	0,277	3.884.665	0,099	14.716.988	0,376	0,293
Fiduciar Beheerkosten (incl. matching overlay)	3.911.181.041	2.044.161	0,052	-	0,000	2.044.161	0,052	0,046
Kosten bewaarloon, sec.lending, overig	3.911.181.041	448.728	0,012	-	0,000	448.728	0,012	0,012
Totaal kosten van vermogensbeheer	3.911.181.041	13.325.212	0,341	3.884.665	0,099	17.209.877	0,440	0,351
Toegerekende algemene kosten	3.911.181.041	1.632.000	0,042	-	0,000	1.632.000	0,042	0,032
Totaal beleggingskosten	3.911.181.041	14.957.212	0,383	3.884.665	0,099	18.841.877	0,482	0,383

[1] Relatieve kosten in percentage van het gemiddeld belegd vermogen (GBV) per beleggingscategorie.

Toekomstparagraaf

Grote veranderingen op komst

Grote veranderingen zijn op komst in het pensioenlandschap. Divers van aard en ingegeven vanuit de ambitie om pensioen vooral eenvoudiger, transparanter en toekomstbestendig te laten zijn. Het vraagt van de pensioensector doelgericht verandervermogen en een grote mate van wendbaarheid. Het pensioenstelsel wordt vernieuwd met als grootste verandering een nieuw pensioencontract in de vorm van een premieovereenkomst met (meer) individuele pensioenpotjes, een verschuiving van de beleggingsrisico's naar individuele deelnemers en een andere manier waarop met deelnemers over pensioen wordt gecommuniceerd. Het pensioenfonds heeft een planning opgesteld waarin gericht wordt op een overgang per 1 januari 2026 naar het nieuwe pensioenstelsel. Momenteel wordt overleg gevoerd met de Sociale Partners ten aanzien van het bepalen van het transitiemoment en de definitieve contractkeuze alsmede het onderwerp invaren. Deze onderwerpen staan voor het aankomende jaar in de planning.

Het pensioenfonds heeft op 9 mei 2023 een brief ontvangen van de pensioenuitvoerder MN waarin MN aangeeft de wens tot verdergaande samenwerking met PGGM te onderzoeken. Hiervoor is een Memorandum of Understanding opgetekend tussen partijen met de intentie om eind Q2 2023 tot een Letter of Intent te komen. Dit is een vervolg op de eerder gemaakte afspraken over de ingebruikname van het IT-systeem MAP door MN. Partijen streven ernaar om hierover in oktober 2023 overeenkomsten af te sluiten. Het pensioenfonds zal deze ontwikkelingen nauwgezet volgen aangezien deze verdergaande samenwerking ook gevolgen zal hebben voor de pensioenuitvoering van Bpf Koopvaardij. De uitbesteding van het vermogensbeheer aan MN wordt door bovenstaande ontwikkelingen niet geraakt.

Nieuwe pensioenwetgeving

Met name vanuit wetgeving komt er de komende periode veel op de pensioensector af: zowel de transitie naar het nieuwe contract alsook veranderingen in pensioenverdeling bij scheiden, nabestaandenpensioen en de keuze om bij pensionering eenmalig een bedrag op te nemen. De stelselvernieuwing is een omvangrijke operatie met een toenemende focus op individualisering en flexibiliteit in de uitvoering en een toenemende druk op kosten. Het vraagt een hoge mate van wendbaarheid en een stevig tempo aan vernieuwingen in systemen, dienstverlening en communicatie met deelnemers over wat er staat te gebeuren en wat dat voor hen betekent. Ook bestuurlijk dient het pensioenfonds zich voor te bereiden zodat de overgang voor de deelnemers zo goed en evenwichtig mogelijk kan plaatsvinden. Het is ook van belang publiek draagvlak en vertrouwen in het nieuwe pensioenstelsel te verkrijgen. Het bestuur zal in 2023 bijeenkomsten organiseren waarin de wijziging van de pensioenwetgeving aan deelnemers nader wordt toegelicht.

Situatie Rusland Oekraïne

In 2022 heeft het pensioenfonds de nodige maatregelen getroffen om de beleggingen te beschermen tegen de invloeden van deze oorlog op de wereldeconomie voor zover dat in de invloedssfeer van het pensioenfonds ligt. Het pensioenfonds zal zich verder houden aan alle sanctiewetgeving voor zover van toepassing.

Persoonlijkere en flexibelere dienstverlening

Pensioen vraagt steeds meer om een persoonlijke benadering en begeleiding van de deelnemers. Zowel als gevolg van algemene ontwikkelingen in consumenten- en klantbenaderingen (eenvoudiger, sneller, persoonlijker, in- en overzichtelijker) als door de stelselvernieuwingen. De levensloop en financiële situatie van deelnemers komt meer op de voorgrond te staan en financiële planning en zelfredzaamheid worden een steeds groter issue. De introductie van premieovereenkomsten met individueel pensioenvermogen en meer of minder risicoaanvaarding in beleggingen, leidt voor veel deelnemers tot een toenemende verantwoordelijkheid voor de hoogte van hun pensioenuitkering. Deelnemers zullen daardoor meer behoefte hebben aan goed inzicht in en overzicht van de eigen financiële en pensioensituatie, de impact van keuzemogelijkheden en andere mogelijkheden om de uitkering positief te beïnvloeden. De pensioendienstverlening dient dan ook wendbaarder te worden om mee te kunnen ontwikkelen met die meer persoonlijke (financiële) behoeften van deelnemers om ervoor te zorgen dat zij straks via de juiste kanalen een passende service krijgen. In de komende jaren wordt de interactie met en de zorgambitie naar deelnemers en werkgevers nóg belangrijker.

Versnelde digitalisering

De afhankelijkheid van informatietechnologie neemt de komende jaren verder toe. Pensioenfondsen en uitvoeringsorganisaties hebben steeds meer IT-kennis nodig. Die ontwikkeling wordt versterkt door ontwikkelingen in Europa waar een *Digital Finance Package* inzet op de digitale transformatie van de financiële sector. Een ontwikkeling die kansen biedt om met informatie en diensten sneller en dichter bij de klant te kunnen staan, meer persoonlijke informatie te kunnen geven, de processen meer te automatiseren, wendbaardere IT-systemen in te richten zonder *legacy* en de kwaliteit van de data te verhogen. Tegelijkertijd leidt het tot serieuze aandachtspunten zoals veiligheid van informatiesystemen tegen cyberaanvallen, technologische partijen die gaan concurreren met pensioenfondsen op bepaalde activiteiten en ethische discussies rondom algoritmen en *artificial intelligence*. Pensioenfondsen zullen zich in informatiesystemen, communicatie en dienstverlening moeten voorbereiden op aanpassingen en vernieuwingen.

Grotere maatschappelijke rol

Pensioenfondsen zorgen zonder winst oogmerk voor inkomen voor later. Het belang en de keuze van deelnemers staan voor pensioenfondsen voorop, voor hen wordt belegd voor later. Pensioenfondsen worden steeds vaker publiekelijk bevraagd op hun beleggingsbeleid en ook deelnemers zelf roeren zich vaker over de beleggingskeuzes van hun pensioenfonds. Dat heeft zich al vertaald naar ambities van pensioenfondsen om steeds meer verantwoord te beleggen en bijvoorbeeld via het aandeelhouderschap de verduurzaming van bedrijven te stimuleren. Maar naast bewustzijn over investeren in bedrijven met klimaat gerelateerde issues zien we dat ook ontstaan voor investeren in bedrijven met mensenrechtenschendingen, slechte arbeidsomstandigheden, gebrekkige privacy voor consumenten en gezondheidsissues, waaronder voeding. De discussies over footprints op mens en leefomgeving alsook de bijdrage aan het individuele leven van deelnemers zijn daarmee in toenemende mate belangrijke thema's voor pensioenfondsen. Zeker ook voor het publiek draagvlak en het vertrouwen in de stelselvernieuwingen op weg naar 2027. Dat maakt een oriëntatie en evenwichtige positionering van de pensioensector op de samenhang van pensioen met andere maatschappelijke thema's in de komende jaren van belang.

Toenemende Europese invloeden

Europees zien we de ontwikkeling dat pensioen steeds meer algemeen wordt beschouwd als financieel product, aangeboden door financiële instellingen. Die trend betekent dat de Nederlandse pensioensector zich steeds vaker moet verhouden tot ontwikkelingen rond de financiële sector die Europees worden aangejaagd. Dat daagt pensioenfondsen uit om hun onderscheidend vermogen ten aanzien van andere (pensioen)aanbieders uit te dragen. Deze ontwikkeling zet ook de deur steeds meer open voor nieuwe grote aanbieders (adviseurs en IT-reuzen) uit het buitenland die de pensioenmarkt kunnen betreden. Relevante vraag hierbij is of alleen pensioenfondsen degenen blijven die de pensioendata aan deelnemers laten zien, of dat ook andere aanbieders financiële informatie - waar pensioen onderdeel van gaat uitmaken - met de deelnemer gaan delen, als deze daar toestemming voor geven. Dat kan disruptief zijn voor de pensioensector zoals we die nu kennen, maar kan ook nieuwe mogelijkheden bieden voor samenwerking en toepassingen die de betrokkenheid van deelnemer bij hun pensioen kunnen vergroten. De hier bovengenoemde ontwikkelingen hangen in belangrijke mate met elkaar samen en tot op zekere hoogte versterken zij elkaar ook. De overkoepelende vraag daarbij is: hoe kunnen pensioenfondsen te midden van al die ontwikkelingen een betrouwbare pensioenpartner zijn en blijven voor deelnemers en werkgevers en hen de gevraagde meerwaarde bieden?

Versterken van het pensioenstelsel

Het pensioenstelsel moet een goed pensioenresultaat voor deelnemers opleveren en uitvoerbaar zijn. Het is dus van groot belang dat de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel voor alle betrokkenen goed geregeld is. Dat levert een aantal focuspunten op voor de komende jaren: de transitie naar de nieuwe contracten, communicatie over pensioenvernieuwingen, de impact op de governance van pensioenfondsen en inspelen op marktverschuivingen. De transitie naar de nieuwe contracten vraagt specifiek aandacht voor het invaren van de huidige aanspraken, evenwichtigheid tussen generaties bij de overgang naar de nieuwe contracten en oog voor de veranderingen in het nabestaandenpensioen en pensioenverdeling bij scheiding. En de keuze om bij pensionering eenmalig een bedrag op te nemen.

Communicatie over pensioen is essentieel voor draagvlak en vertrouwen in het pensioenstelsel, zeker in een periode waarin de sector bezig is met grote veranderingen. Wat veranderingen voor deelnemers gaan betekenen, moet steeds uitlegbaar zijn en dat vergt goede communicatie, via de juiste kanalen, op de goede momenten en passend bij de doelgroep. Het overzetten van aanspraken, de effecten van (de transitie naar) een nieuw pensioencontract op de pensioenopbouw en -uitkeringen, de verschuiving van zekerheden en risico's; bij dit soort grote veranderingen willen we als pensioensector werkgevers en deelnemers goed meenemen. Publiek draagvlak voor wat er staat te gebeuren is immers essentieel voor de landing van de veranderingen.

De governance van pensioenfondsen is met het oog op de transitie naar een nieuw pensioenstelsel de komende jaren van groot belang. Van pensioenfondsen wordt verwacht dat zij in een veeleisende bestuurlijke (transitie)omgeving optimaal uitvoering geven aan hun taak. Van belang is niet alleen wat er in het stelsel verandert, maar ook hoe pensioenfondsen het beste met hun deelnemers kunnen overstappen. Dat raakt aan besluitvorming(sprocessen), gezamenlijke verantwoordelijkheid, draagvlak en beleidsruimte van pensioenfondsbesturen. Een goede organisatie en borging van de governance is een essentiële factor voor het succes van de transitie naar een ander pensioencontract.

Digitale infrastructuur

Digitalisering zit in een versnelling en ook voor de pensioensector is een digitale agenda voor de komende jaren onmisbaar geworden. De vraagstukken rond databeheer, datakwaliteit, digitalisering van processen en klantcontacten en bescherming tegen cyberrisico's hebben de komende jaren nadrukkelijk onze aandacht.

Cybersecurity

Cybersecurity is voor de pensioensector een belangrijk aandachtspunt. We zien dat elders in de financiële sector al vaker sprake is geweest van inbreuken en *high impact* risico's. Dat maakt het urgent om met prioriteit ook voor de pensioensector verdere stappen te zetten op IT-beveiliging.

Daarnaast wordt binnen de pensioensector verder gewerkt aan mogelijkheden voor het digitaal vernieuwen van de diensten- en communicatieplatforms voor deelnemers. Dat vraagt om afspraken binnen de sector over standaarden voor data-uitwisseling en het aangaan van strategische allianties met partijen van buiten de pensioensector die de sector technisch verder kunnen brengen.

Datakwaliteit

Met het oog op het doorvoeren van de Wet toekomst pensioenen onderkent het pensioenfonds het belang van kwalitatief hoogwaardige data. Het pensioenfonds houdt hiervoor het kader datakwaliteit van de pensioen federatie aan. Het pensioenfonds streeft naar juiste en volledige data zodat de conversie van het bestaande naar het nieuwe stelsel op een juiste en volledige wijze ten aanzien van de data plaatsvindt.

Den Haag, 17 mei 2023

R. Kloos
Voorzitter

R.L.H. Devue
Plaatsvervangend voorzitter

M.H.W. van Dam

W.B.E. Rutgers

R.M. Eltingh

S. Van Hoogdalem

G.X. Hollaar

A.W.P.M. Zimmerman

C.R. Boekkooi

Pensioenraad: Verslag, bevindingen en oordeel over 2022

Ook dit verslagjaar heeft de pensioenraad, mede door de beschikbaar gestelde informatie en faciliteiten door het bestuur en het bestuursbureau, zijn taken en bevoegdheden voor de belanghebbenden van Bpf Koopvaardij kunnen uitvoeren.

In 2022 is de pensioenraad zeven keer voor overleg bijeengekomen, twee keer digitaal en de overige vijf keer fysiek in Den Haag. Ook is er twee keer met het bestuur en de raad van toezicht (fysiek) vergaderd. De raad van toezicht heeft op 11 mei 2022 verantwoording afgelegd aan de pensioenraad. De pensioenraad heeft afgelopen jaar een aantal kennissessies gehouden. Zo zijn onderwerpen als oordeelsvorming, ERB en IRM-beleid, wereldbeeld, haalbaarheidstoets, premiebeleid en de voortgang van het pensioenakkoord besproken.

Oordeel en bevindingen

De pensioenraad geeft hieronder een samenvatting van zijn bevindingen, een oordeel over het beleid van het bestuur en waar van toepassing zijn aanbevelingen:

Governance

De pensioenraad is van mening dat de governance van het pensioenfonds op orde is en het bestuur de Code Pensioenfondsen hanteert. Een van de normen uit de Code wordt niet behaald (diversiteit). Het bestuur heeft duidelijk aangegeven waarom deze nog niet wordt gehaald. De pensioenraad is van mening dat het bestuur goed acteert in het kader van de governance en tijdig de juiste stappen neemt in de vervanging vacatures.

Openheid door bestuur

Het bestuur is transparant over zijn beleidskeuzes en activiteiten. Via onder meer presentaties krijgt de pensioenraad hierin inzicht. Alle fondsdocumenten zijn tijdig door het bestuur beschikbaar gesteld aan de pensioenraad. Met de haalbaarheidstoets is inzichtelijk gemaakt dat het pensioenresultaat van het pensioenfonds binnen de gestelde korte- en lange termijn grenzen blijft. Het bestuur stelt zich bij de overleggen constructief op.

Risico's

Het bestuur heeft het risicomanagement integraal ingericht en de pensioenraad neemt waar dat het bestuur hier actief mee omgaat. De pensioenraad heeft kennisgenomen dat MN met betrekking tot het risicomanagement tot verbeteringen is gekomen en dat er een verbeterplan wordt uitgevoerd om het risicomanagement op een hoger volwassenheidsniveau te brengen (tenminste op niveau 3). Dit is in 2022 nog niet gelukt.

De pensioenraad tekent aan dat middels de samenwerking op IT gebied tussen PGGM en MN de goede weg is ingeslagen naar voortgang van de ontwikkeling van toekomstbestendige IT – systemen.

De pensioenraad is tevreden met de wijze waarop het bestuur zowel de financiële als de niet financiële risico's beheerst.

Beleggingsbeleid

Het beleggingsplan 2023 is gedeeld en nader toegelicht aan de pensioenraad. Er wordt goed ingespeeld op en gekeken naar de risico/rendement verhoudingen. Met betrekking tot de beleggingskeuzes gemaakt voor 2022 constateert de pensioenraad dat deze keuzes goed afgewogen waren en dat de portefeuille in 2022 robuust bleek onder de marktomstandigheden. Ook heeft het beleid rondom de renteaftdekking goed gewerkt. De pensioenraad ziet dat de ontwikkelingen rondom het thema Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB) goed geborgd zijn in het beleggingsbeleid. De pensioenraad is content over de wijze waarop het bestuur het beleggingsbeleid uitvoert en is zeer positief over de transparantie die het bestuur richting pensioenraad geeft.

Klachten

De pensioenraad wordt door het bestuur geïnformeerd over de klachten die door belanghebbenden worden ingediend. Uit het klachtenoverzicht over 2022 blijkt dat het aantal klachten nog steeds beperkt is van omvang. De klachten zijn naar het oordeel van de pensioenraad op zorgvuldige wijze behandeld. Het klachten- en beroepsreglement functioneert naar behoren.

Oordeel

De pensioenraad geeft een positief oordeel over het beleid dat het bestuur over 2022 heeft gevoerd.

Aanbevelingen

- De pensioenraad beveelt het bestuur aan om zich te blijven inspannen om de diversiteitsnormen te realiseren en voldoende goed gekwalificeerde mensen uit de sector aan te trekken voor zowel het bestuur als de pensioenraad.
- De pensioenraad adviseert het bestuur de handhaving vanuit het perspectief mitigeren van risico's voor deelnemers en gepensioneerden voort te zetten.
- Met betrekking tot het IT-risico ziet de pensioenraad graag dat het bestuur extra aandacht blijft besteden aan zaken gekoppeld aan de veiligheid van systemen zoals cybersecurity. Temeer omdat dit inmiddels een verschijnsel is dat steeds vaker voorkomt in de samenleving en een grote impact kan hebben op het pensioenfonds.
- De pensioenraad beveelt het bestuur aan aandacht te blijven besteden aan de kostendekkendheid van de premie zolang de nieuwe regeling nog niet is ingegaan.
- De pensioenraad beveelt het bestuur aan om gezamenlijk met het bestuur en de Raad van Toezicht de evenwichtigheidsmatrix voor het invaren in het nieuwe pensioenstelsel op te zetten.
- De pensioenraad beveelt aan om de samenwerking met PGGM op IT vlak verder te vervolgen en zo de IT systemen toekomstbestendig te maken.

Den Haag, 17 mei 2023

Namens de pensioenraad van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij

M.S. Mobach,
Voorzitter Pensioenraad

J. de Boer,
Plaatsvervangend voorzitter Pensioenraad

Reactie van het bestuur op de bevindingen en het oordeel van de pensioenraad

Het bestuur bedankt de pensioenraad voor het positieve oordeel over 2022 en zal ook in 2023 op hetzelfde pad verder gaan rekening houdend met de aanbevelingen van de pensioenraad.

Rapportage raad van toezicht Bpf Koopvaardij over 2022

Bevindingen raad van toezicht Bpf Koopvaardij over 2022

Inleiding

Deze rapportage bevat de bevindingen van de raad van toezicht (hierna: RvT) naar aanleiding van haar onderzoek naar het functioneren van het bestuur van Bpf Koopvaardij over 2022. De RvT heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. De RvT is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan de Pensioenraad (hierna: PR), via de pensioenraad aan de werkgevers, en in het bestuursverslag. De RvT staat het bestuur met raad ter zijde. Daarnaast heeft de RvT goedkeuringsrechten ten aanzien van een aantal bestuursbesluiten. De RvT volgt bij het uitvoeren van haar taak de toezichtcode van de Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector en de Code Pensioenfondsen.

De RvT heeft voor 2022 een aantal speerpunten opgesteld waarop de RvT zich specifiek heeft gericht. De RvT heeft in dat kader in dit verslagjaar in het bijzonder aandacht geschonken aan:

Toekomstbestendigheid van het pensioenfonds

1. Strategische risico's
 - a. Tijdigheid en mogelijkheden nieuwe pensioenadministratie systeem MN, Plan B
 - b. Nieuwe pensioenstelsel (met o.a. proces (tijdigheid, volledigheid en passende betrokkenheid stakeholders) en inhoud/uitvoerbaarheid en uitlegbaarheid)
2. Kwaliteit van de uitvoering (met o.a. NPS, Risk, pensioenbeheer, bestuursbureau en fiduciair beheer)
3. Governance
 - a. Bestuurlijke continuïteit, inclusief bestuursmodel
 - b. Verhouding MN – Bpf Koopvaardij (met onder andere hoe is de countervailing power van het bestuur richting MN; hoe bepalend is de visie van MN voor keuzes)

De RvT heeft in 2022 zeven keer in eigen kring en met het DB overlegd, en twee keer in een benen-op-tafel-sessie met het DB. Twee leden van de RvT hebben een bestuursvergadering als toehoorder bijgewoond en verschillende portefeuillehoudersoverleggen zijn bezocht. Ook is er tweemaal een gezamenlijke vergadering geweest met het bestuur en de PR. Daarnaast is er twee keer gezamenlijk vergaderd met het bestuur. Tevens is er tussen de RvT en de pensioenraad tweemaal in 2022 overleg geweest. Na elke bestuursvergadering vindt overleg plaats tussen de voorzitters van het bestuur en de raad van toezicht. Tevens heeft in 2022 één keer tripartite overleg plaatsgevonden tussen de voorzitters van bestuur, pensioenraad en RvT. Ook hebben de (verschillende) leden van de RvT 10 gesprekken gevoerd met diverse stakeholders.

Belangrijkste waarnemingen en aandachtspunten over 2022

1. De inrichting en het functioneren van de governance in de praktijk

Het jaar 2022 heeft in het teken gestaan van bestuurswisselingen. Er zijn vier nieuwe bestuursleden benoemd. Eén afgetreden bestuurslid is vervolgens benoemd als extern sleutelfunctiehouder internal audit. Het proces van voorbereiding van invulling van de vacatures is tijdig gestart en is zorgvuldig doorlopen, mede door het besluit assessments af te nemen voordat voordrachten naar RvT ter toetsing aan het profiel worden gezonden. Deze procedure heeft geleid tot goede opvolgers. De RvT constateert dat het aangepaste benoemingsproces tot grote verbeteringen heeft geleid. Gezien de grote wijziging in het bestuur zal de RvT, mede in verband met de fundamentele vraagstukken waar het bestuur zich voor geplaatst ziet (de overgang naar een toekomstbestendige uitbesteding en de invoering van het nieuwe pensioenstelsel), het functioneren van het bestuur nauw volgen. Het belang van voldoende countervailing power richting de uitbestedingsorganisatie en sociale partners is hierbij van belang. De RvT constateert met genoegen dat het bestuursmodel in dit verslagjaar expliciet aan de orde is geweest in een kennissessie. Bespreking hiervan is naar de mening van de RvT extra van belang vanwege de wijzigingen in het kader van het nieuwe pensioenstelsel.

2. Het functioneren van het bestuur, inclusief cultuur en gedrag

In 2022 is het digitaal vergaderen gecombineerd met fysieke bijeenkomsten. De voorzitter heeft veel aandacht besteed aan het betrekken van alle bestuursleden bij de discussies. De RvT stelt vast dat het bestuur ook nu structureel aan het einde van iedere bestuursvergadering aandacht besteed aan de boardroom dynamics via een reflectie op de vergadering. Ook is een format voor observaties tijdens de (bestuurs-)vergaderingen ingevoerd. Hierbij observeert een van tevoren aangewezen bestuurslid de betreffende vergadering en geeft aan het einde hiervan zijn of haar bevindingen over de inhoud, structuur, sfeer en omgeving.

In het verslagjaar is verder invulling gegeven aan de rol en taak van portefeuillehouders om de bestuurlijke vraagstukken bij dossiers in de voorlegger te benoemen en deze toe te lichten in het bestuur. De RvT constateert dat de checks & balances hiermee worden versterkt, alsmede de countervailing power ten opzichte van de uitvoeringsorganisatie.

Het vastleggen van de overwegingen die aan een besluit ten grondslag liggen wordt goed ingevuld. Het vastleggen van de actiepunten verdient aanscherping om de follow-up goed te kunnen bewaken. De RvT constateert dat enkele processen rond besluitvorming, evaluaties, benoemingen, verzending en bespreking van stukken aangescherpt kunnen worden en beveelt aan om hieraan invulling te geven.

Het bestuur heeft dit verslagjaar de afgesproken hertoetsingen van Plan C uitgevoerd. Plan C beschrijft de situatie dat voortzetting van de pensioenadministratie bij MN Services op termijn niet haalbaar is. Hierop wordt later nader ingegaan. Voorbereiding en uitvoering van dit project heeft op zorgvuldige wijze plaatsgevonden.

De pensioenraad heeft in oktober 2022 de zelfevaluatie onder externe begeleiding gedaan. De zelfevaluatie van de RvT heeft in verband met de wisseling in de raad begin 2023 plaatsgevonden. Ook het bestuur heeft dit verslagjaar een zelfevaluatie gehouden. In een bijeenkomst tussen het bestuur en de RvT is aandacht besteed aan de samenwerking binnen en tussen de organen. De RvT waardeert de open wijze waarmee het gesprek heeft plaatsgevonden. Richting de transitie is duidelijkheid rond taken

en rollen van extra groot belang. Het voornemen ook de pensioenraad hierbij te betrekken onderschrijft de RvT. Een en ander geeft blijk van het belang dat hieraan ook door het bestuur wordt gehecht.

In het verslagjaar hebben we met het DB twee benen-op-tafel-sessies gehad, hetgeen de verbinding versterkt vanuit de verschillende rollen. Het door het bestuur overgenomen voorstel van de RvT om tweejaarlijks een externe te betrekken bij de zelfevaluatie betekent dat dit in 2023 weer zal plaatsvinden. De voorzitters van bestuur, pensioenraad en RvT hebben in het verslagjaar een start gemaakt met het periodiek tripartite overleg dat viermaal per jaar zal plaatsvinden. De RvT constateert met genoegen dat deze aangepaste werkwijze zorgt voor een optimalisering van de informatie-uitwisseling ten behoeve van het toezicht, alsook voor het verder versterken van de dialoog tussen de verschillende fondsorganen.

Het stakeholdermanagement is complex wat betreft MN met de uitbesteding van de pensioenadministratie en het vermogensbeheer enerzijds en de aandeelhoudersrelatie anderzijds. Het bestuur is zich bewust van de complexiteit van deze dubbele verhouding en draagt er zorg voor de positie per geval goed te definiëren. De RvT waardeert het dat het bestuur werkt met een overzicht van de verschillende relaties met stakeholders naar aard, frequentie en rol. Dit betreft naast MN bijv. ook de relatie met sociale partners, de aangesloten werkgevers, DNB en AFM, de pensioenraad en RvT, de waarmede actuaire, sleutelfunctiehouders en de compliance officer en in 2022 de externe sleutelfunctiehouder internal audit.

3. Balansbeheer en risicomanagement

2022 is een jaar geweest met tegengestelde ontwikkelingen. Terwijl de dekkingsgraad fors opliep door de gestegen rente, daalde het vermogen. Het belegd vermogen daalde van € 4,5 miljard eind 2021 naar € 3,5 miljard eind 2022. Naast een (snelle) stijging van de rente, wat zorgde voor een daling van de vastrentende waarden, daalden ook de aandelenkoersen. In juli 2022 heeft het bestuur besloten een 'light' ALM-studie te laten uitvoeren. De dekkingsgraad was vanwege de rentestijging fors opgelopen. En bij een marktwaarde dekkingsgraad boven de 118,5% schrijft het strategisch beleggingskader voor dat dan de vraag opportuun is of het pensioenfonds het risicoprofiel zou willen veranderen. Gedurende de uitvoering van de ALM-studie wilde het bestuur geen aanpassingen in het beleggingsrisico doorvoeren die mogelijk na de afronding van de ALM-studie zouden moeten worden teruggedraaid, dit ook mede ter voorkoming van extra kosten. Het bestuur heeft daarop besloten de renteafdekking in deze periode niet actief bij te sturen op basis van triggers en bandbreedten. Het bestuur heeft de resultaten uit de betreffende ALM-studie, waarin ook is gekeken naar een kortere periode dan 15 jaar, met het oog op het nieuwe pensioenstelsel, uitgebreid geanalyseerd en besproken. Uiteindelijk is besloten dat het strategisch beleggingskader en het risicoprofiel ongewijzigd blijft. Als gevolg hiervan is de renteafdekking daarna conform het bestaande beleid opgehoogd. Deze ophoging en andere aanpassingen in de portefeuille zorgden ervoor dat het balansrisico zich daarmee weer binnen de bandbreedte bevindt. De ALM-studie en rentestijging en -schommelingen rondom de grenzen van de rentestafel hebben veel aandacht gevraagd. De RvT constateert dat het bestuur kordaat heeft gereageerd op deze rente- en dekkingsgraadontwikkelingen. Mogelijke risico's zijn besproken. Ook is er aandacht geweest voor de operationele kant van de uitvoering. De processen zijn zorgvuldig verlopen en het hele bestuur is hierin goed meegenomen.

Het strategisch beleggingskader is in de bestuursvergadering van december besproken en vastgesteld. In dit beleggingskader is een aantal aanpassingen gedaan. De RvT constateert dat de aandachtspunten vanuit de risico-opinie door het bestuur worden besproken en waar nodig wordt actie ondernomen. Het

Beleggingsplan 2023 volgt het strategisch beleggingskader, waarin alle aanpassingen vanuit voornoemde ALM-studie in zijn doorgevoerd. Dit plan is zowel in een aparte kennissessie als in de laatste bestuursvergadering van 2022 inhoudelijk besproken. De RvT heeft de processen gevolgd en constateert dat deze processen zorgvuldig zijn voorbereid en door het bestuur nauwgezet volgordelijk zijn behandeld.

Het bestuur heeft adequaat gereageerd op de situatie rond Oekraïne. Op 24 februari 2022 is direct een vergadering belegd. Vervolgens heeft een bijeenkomst van de portefeuillehouders vermogensbeheer plaatsgevonden, gevolgd door weer een extra bestuursvergadering. Het bestuur besloot, ongeacht het beleid, afscheid te nemen van de Russische aandelen. Het MN-landenraamwerk heeft ervoor zorggedragen dat het pensioenfonds geen Russische staatsobligaties had. Zichtbaar werd al snel een oplopend balansrisico door de hoge volatiliteit. Daarnaast was door de rentevolatiliteit ook een hoger liquiditeitsregime van toepassing geworden. Geconstateerd is dat de huidige liquiditeiten nog ruim voldoende waren in relatie tot dit hogere regime. Geïventariseerd is dat het fonds rekening houdt met alle richtlijnen van overheidswege. In de communicatie is de uitsluiting van de Russische aandelen meegenomen.

Het bestuur heeft meerdere sessies georganiseerd over maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB). Zo is er aandacht geweest voor klimaatverandering en het beperken hiervan. Invalshoeken hierbij zijn de wens om bij te dragen aan een leefbare wereld en om financiële risico's te beperken. In het kader van de wet- en regelgeving besluit het bestuur eind november 2022 de verklaring ongunstige effecten te onderschrijven zonder een commitment af te geven op duurzame en Taxonomy-aligned beleggingen. Daarnaast zijn twee aanvullende indicatoren geselecteerd. De ESG-integratie is verder doorgevoerd bij de bewuste selectiemethodiek op de bedrijfsobligatieportefeuille eind 2022. Zowel op de website als in het jaarverslag wordt door het bestuur adequaat verantwoording afgelegd over het MVB-beleid. De RvT constateert dat het bestuur gedurende het jaar de nodige aandacht aan MVB geeft. Voor 2023 staat een verdere uitwerking van de visievorming op het programma.

Risicomanagement

Het risicobeheer functioneert op een volwassen niveau. Er is sprake van een uitgewerkt integraal risicomanagement proces, waarbij het three-lines-of-defence-model is geïmplementeerd. Het risicodenken is geïntegreerd in het besluitvormingsproces van het bestuur door middel van risicoparagrafen en risico-opinies. De sleutelfunctiehouder risicobeheer levert op kwartaalbasis een integraal risicomanagement (IRM) rapportage op, welke door het bestuur wordt besproken alsook aan de RvT wordt toegezonden. De sleutelfunctiehouder risicobeheer kwijt zich, naar de mening van de RvT, serieus van zijn taak. Hij wordt daarbij adequaat ondersteund door de vervuller. Daarnaast wordt ook gebruik gemaakt van de risicomanagementfunctie van MN. Het is daarbij van belang te bewaken dat de toets door MN ook relevant is voor het pensioenfonds, dat wil zeggen bestuurlijk van aard en specifiek voor Bpf Koopvaardij. De RvT beveelt aan bij afwezigheid van de sleutelfunctiehouder risicobeheer bij het nemen van besluiten waarvoor risico-opinies zijn gemaakt de vervuller hierbij aanwezig te laten zijn.

De Systematische Integriteitsrisicoanalyse (SIRA) 2022 is in 2022 in samenwerking met de externe compliance officer voorbereid en op 6 april 2022 door het bestuur vastgesteld. Wat betreft IT-risico's blijft de RvT aandacht vragen voor het project NPS-MAP. Het project ligt op schema. De betrokken partijen werken hard om de afgesproken planning te halen. Het bestuur is zich terdege bewust van de risico's en is op adequate wijze betrokken bij het project. Daarnaast monitort het bestuur de situatie continu door middel van bestuurlijkecriteria en is er een alternatief plan (Plan C). In 2022 heeft er weer een bestuurlijke heroverweging van Plan C plaatsgevonden. De uitkomst hiervan was dat er nu geen aanleiding is om Plan C te activeren.

Naast NPS-MAP volgt het bestuur ook nauwlettend de onderwerpen IT in het kader van de Wet toekomst pensioenen (Wtp), informatiebeveiliging en de organisatie rondom datakwaliteit. De RvT kan zich hier helemaal in vinden en moedigt het bestuur aan om vinger aan de pols te houden. De RvT benadrukt het belang dat de systemen tijdig en kwalitatief goed gereed zijn voor de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel.

4. De voorbereidingen op c.q. invoering van de wijzigingen in verband met het Pensioenakkoord

De in 2021 gestarte werkgroep Pensioenakkoord heeft dit jaar goede vorderingen gemaakt. Het Plan van Aanpak, dat als ondersteuning dient om de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel zo geruisloos mogelijk te laten verlopen, is op vele onderdelen ingevuld.

Ook in het verslagjaar zijn er diverse sessies met sociale partners geweest. Zodat zij hun keuze voor één van beide pensioencontracten weloverwogen kunnen maken. Deze keuze is eind 2022 gemaakt. Nu kan het pensioenfonds dit belangrijke gegeven meenemen in de verdere uitwerking en aanpak. Ook voor de pensioenuitvoerder MN is de keuze belangrijk zodat ook zij zich nog meer kan focussen op de overgang voor het pensioenfonds per 1 januari 2026.

De RvT ziet dat het werken met de werkgroep Pensioenakkoord en de discussies daaruit in het bestuur bijdragen aan een structurele en (naar verwachting) gecontroleerde overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Ook het belang van gezamenlijk optrekken van de betrokken belanghebbenden (bestuur, sociale partners, pensioenraad en RvT) wordt door de RvT onderschreven. Punt van aandacht blijft hierbij om de diverse stakeholders voortdurend te blijven informeren en te betrekken bij het (verdere) proces voor de overgang. Zeker nu duidelijk is voor welk pensioencontract de sociale partners gekozen hebben zou dit punt verder geconcretiseerd kunnen worden. De RvT zal het proces rond de transitie nauwgezet volgen.

De RvT moedigt aan dat het bestuur in het kader van de Wtp:

- a. een normenkader (principes en uitgangspunten) op gaat stellen op basis waarvan (voorgenomen) besluiten onder meer in het kader van evenwichtige belangenafweging kunnen worden getoetst;
- b. de overwegingen bij alle besluitvorming zorgvuldig vastlegt, waarbij evenwichtige belangenafweging t.a.v. de verschillende leeftijdscategorieën van groot belang is;
- c. het integreren van het risicomanagement rond de Wtp binnen het Integraal Risico Management (IRM) zo spoedig mogelijk afrondt;
- d. in het projectplan Wtp ook de tijdlijnen voor de rol van pensioenraad en RvT expliciet opneemt.

5. Algemene gang van zaken

Het bestuur van het pensioenfonds heeft de uitvoering van de pensioenregeling bij één uitbestedingspartner, MN, ondergebracht. Via contracten zijn onder andere de gemaakte afspraken, de gevraagde performances (SLA's) en de tarieven vastgelegd. Het bestuur wordt door MN via onder andere maand- en kwartaalrapportages op de hoogte gehouden van de performance. Tevens bereidt MN bestuursnotities voor die, via het bestuursbureau en vervolgens via de portefeuilles of het Dagelijks Bestuur, op de bestuurstafel ter besluitvorming belanden. Deze notities betreffen onder andere voorstellen over wijziging van de pensioenregeling naar aanleiding van (wettelijke) ontwikkelingen in het

pensioenveld. De sleutelfunctiehouders Risicobeheer en Actuarieel kunnen gevraagd of ongevraagd aanvullend bij bestuursnotities een opinie bij de betreffende notitie toevoegen.

De RvT vindt dat het bestuur met deze inrichting in zijn algemeenheid 'in control' is. Tevens is de RvT van mening dat de fondsdocumentatie op orde is. De RvT spreekt hierbij zijn waardering uit over de transparante wijze waarop het bestuur de RvT informeert en in staat stelt bij bestuursvergaderingen aanwezig te zijn en te spreken met externe betrokkenen bij het pensioenfonds.

Naleving Code Pensioenfonds

Het bestuur past de Code Pensioenfonds toe en doet daarvan verslag aan de hand van de acht thema's die in de Code zijn opgenomen. De RvT heeft kennisgenomen van het overzicht over de naleving van de Code Pensioenfonds door het fonds en constateert dat het pensioenfonds de Code naleeft, of als daarvan wordt afgeweken dit nader wordt toelicht in het jaarverslag.

Pensioenbeleid en juridische zaken

Begin 2022 is het aansluitingsbeleid, waarvan de vorige versie in 2019 was vastgesteld, op enige onderdelen wat aangepast. In dit document is beschreven hoe het pensioenfonds met verplichte en vrijwillige aansluitingen van bedrijven omgaat.

Verder is het bestuur in het verslagjaar akkoord gegaan met de wijze waarop MN zorgt dat zij aan de van toepassing zijnde wetgeving voldoet (compliant is). Tevens is het beleid over de invulling van de pensioenregeling in geval van ouderschapsverlof nader ingevuld. Dit betekent onder andere dat het nu voor de deelnemer nog duidelijker is waarop hij recht heeft.

Het mandaat (= machtiging) voor MN is in 2022 verder uitgebreid met het proces rondom de toekenning van partnernpensioen als betrokkene niet geheel aan de reglementaire eisen voldoet. De RvT vindt het een goede zaak dat het bestuur beleidsdocumenten periodiek beoordeelt en deze up-to-date houdt.

In het verslagjaar is het gebruik van DigiD als digitale handtekening mogelijk geworden bij het aanvragen van pensioen. Hiermee wordt het 'met pensioen gaan' voor de deelnemers die hun DigiD willen gebruiken, verder vereenvoudigd. De RvT is zeker ook voorstander van deze ingezette actie en juicht dit dan ook van harte toe.

Missie, visie, strategie

De missie en visie van het pensioenfonds zijn in 2022 nagenoeg hetzelfde als voorgaande jaren. Zoals in het jaarverslag over 2021 aangegeven was het fonds destijds bezig met het Strategisch Meerjaren Plan 2022-2026 (SMP). Dit SMP is eind augustus 2022 door het bestuur vastgesteld. De strategie (met bijbehorende risicohouding) ter realisatie van de missie en visie is uiteraard conform dat vastgestelde SMP. De belangrijkste ambities en speerpunten uit dat plan zijn: (1) verlagen van de structurele kosten en verhogen van de kwaliteit voor pensioenbeheer, (2) het behalen van een overrendement van minimaal 110 basispunten ten opzichte van de verplichtingen (over een periode van drie jaar), (3) samenwerking met andere maritieme pensioenfonds, (4) belanghebbenden hebben een goed inzicht in hun pensioen en weten welke actie zij kunnen nemen en (5) zijn tijdig voorbereid op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel.

Normaal gesproken vindt er jaarlijks een evaluatie van de strategie plaats. Omdat het huidige SMP in augustus 2022 vastgesteld is, is een dergelijke evaluatie dit jaar niet zinvol en daarom ook niet uitgevoerd. Over de missie, visie en strategie rapporteert het bestuur jaarlijks in het jaarverslag.

Om nog meer en beter de strategische risico's inzake de toekomstbestendigheid van het pensioenfonds in te kunnen schatten heeft het bestuur (in 2021) als onderdeel van "Plan C" een werkgroep bestuurlijke

criteria geïnstalleerd. Bij die strategische risico's komen punten aan de orde als het nieuwe pensioenstelsel, houdbaarheid van de financiële opzet en afhankelijkheid van MN Services. Tweemaal per jaar worden de bestuurlijke criteria opnieuw ingeschat door de werkgroep en vervolgens vindt hierover discussie plaats binnen het bestuur. Daarnaast worden de ontwikkelingen van/binnen dit plan en de discussies binnen het bestuur ook regelmatig met DNB besproken.

De RvT vindt het een goede zaak dat het bestuur "Plan C" middels de werkgroep bestuurlijke criteria structureel op de agenda heeft staan. Ook in de reguliere besprekingen met de RvT staat dit op de agenda, en worden de ontwikkelingen besproken. De RvT waardeert de openheid en samenwerking met het (dagelijks) bestuur bij deze en ook andere onderwerpen op de bestuursagenda.

Uitbesteding pensioenbeheer

Het pensioenfonds heeft het pensioenbeheer al jaren uitbesteed bij MN. De afspraken hierover zijn contractueel vastgelegd. Via schriftelijke dan wel mondelinge rapportages wordt het bestuur van de performance van de uitbesteding op de hoogte gehouden. Het bestuur is zich onverminderd en in toenemende mate bewust van het belang van het in control zijn met betrekking tot de uitbesteding.

De RvT heeft geconstateerd dat de jaarlijkse evaluatie van de uitbestedingsrelatie voor het pensioenbeheer in maart 2022 heeft plaatsgevonden. De score was over het geheel iets hoger dan de laatste jaren. Punt ter verbetering is en blijft het aantal incidenten en de impact daarvan.

Daarnaast is het team bij MN, dat de uitvoering van de pensioenregelingen doet, kwalitatief verder verbeterd. Te denken is hierbij aan de ervaring en kennis van het team alsmede de houding en ingebrachte kwaliteit bij de diverse overleggen met het pensioenfonds.

De RvT vindt het, net als het bestuur, belangrijk dat het bestuur scherp blijft op de relatie met de pensioenuitvoerder en dat er gestreefd wordt naar continue verbetering.

Voor zijn toekomstbestendigheid in het kader van het nieuwe pensioenstelsel is het pensioenfonds in belangrijke mate afhankelijk van de uitvoerder MN. En dan met name de IT-vernieuwing en -aanpak bij MN (voor het Pensioenfonds ook wel "Plan B" geheten). Dit plan is met name bedoeld om zich goed en tijdig voor te bereiden op de toekomst van het pensioenfonds in relatie tot de huidige pensioenuitvoerder.

MN heeft er in 2021 voor gekozen met PGGM een samenwerkingsverband op te zetten om de toekomst van hun pensioenadministratie verder in te vullen. De resultaten van deze samenwerking op IT-gebied zijn tot dusverre positief en conform de afgegeven planning. Regelmatig wordt het bestuur geïnformeerd over de stappen en planning van deze samenwerking. Het doel is dat met ingang van 1 januari 2024 de pensioenadministratie van MN (van de huidige pensioenregeling) op het nieuwe systeem geïmplementeerd moet zijn, zodat vanaf die datum de pensioenuitvoering met dit systeem gebeurt.

De RvT heeft geconstateerd dat het bestuur zich in 2022 wederom intensief heeft beziggehouden met "Plan B" en zal dit de komende jaren nauwgezet volgen.

6. Uitbesteding Vermogensbeheer/fiduciair beheer

De RvT heeft geconstateerd dat de jaarlijkse evaluatie van de uitbestedingsrelatie heeft plaatsgevonden. Na input van de portefeuillehouders vermogensbeheer, het bestuursbureau en de externe deskundige is in maart 2022 de balanced scorecard beleggingen over het jaar 2021 van de uitbestedingsrelatie voor het vermogensbeheer in het bestuur besproken. Daarna is de scorecard besproken met de vermogensbeheerder/fiduciair manager. De totale score is ook dit keer iets hoger

dan het jaar ervoor (7,8 versus 7,7). Het onderdeel 'performance' is het meest gestegen. MVB is in de beoordeling meegenomen. Ook is gekeken naar de kostenrapportage. De conclusie is dat de kosten vermogensbeheer in lijn zijn met de verwachte kosten. Het bestuur heeft hier kritisch naar gekeken en heeft verbeterpunten vastgesteld.

De RvT heeft waargenomen dat de portefeuillehouders vermogensbeheer zelf toelichtingen geven in de bestuursvergaderingen. Ook nemen zij de regie in portefeuillehouders overleggen met MN. Hierdoor is de governance verhouding tussen bestuur en uitvoerder expliciet zichtbaar en wordt de brug naar de bestuurstafel makkelijker geslagen. Het aandachtspunt van de RvT van vorig jaar is hiermee opgevolgd.

7. Evenwichtige belangenafweging

De evenwichtige belangenafweging heeft bij de beleidsvorming en bij de besluitvorming voldoende aandacht van het bestuur. In de door het bestuur gehanteerde voorleggers wordt, voor zover van toepassing, standaard de invloed van een besluit voor verschillende groepen deelnemers/werkgevers benoemd. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de besluitvorming over de hoogte van de renteafdekking, de premievaststelling en de toeslagen. Voor dit laatste is de evenwichtige belangenafweging en communicatie uitgebreid besproken in de vergadering van 30 november 2022 evenals de risico-opinie. In de verslaglegging wordt expliciet aandacht besteed aan de invloed van besluiten voor verschillende groepen deelnemers/werkgevers. Wel wil de RvT benadrukken dat het van belang is om het hele proces van (extra) toeslagverlening goed vast te leggen inclusief de communicatie met onderbouwing met de sociale partners (zie ook de aanbeveling onder hoofdstuk 4). De jaarlijkse haalbaarheidstoets, een wettelijk voorgeschreven toets- en monitoringsinstrument is ook in 2022 uitgevoerd en vastgesteld. De RvT is van mening dat het hele bestuur zich naar het belang van het pensioenfonds als geheel richt. Tevens is zij van mening dat bij de relevante bestuursbesluiten evenwichtige belangenafweging voldoende aan de orde komt.

8. Communicatie

In het verslagjaar is op een correcte manier uitvoering gegeven aan het communicatiebeleidsplan 2022–2024. De communicatie is in overeenstemming met de wettelijke vereisten en gaat een stap verder dan alleen voldoen aan wet- en regelgeving.

In oktober 2022 heeft het bestuur besloten in het eerste kwartaal van 2023 de pilot Premium Servicedesk te houden. Hierbij worden deelnemers die (bijna) pensioneren begeleid bij het 'met pensioen gaan' en eventuele keuzes die daarbij (kunnen) horen. Daarna vindt een evaluatie van deze pilot plaats om te bezien of deze keuzebegeleiding gehandhaafd blijft.

Net zoals andere jaren worden de speerpunten uit het communicatiebeleidsplan 2022-2024 vertaald naar concrete activiteiten. In 2022 stonden drie speerpunten centraal: (1) waarde van een collectief pensioen uitdragen (2) verstevigen van de relatie met deelnemers en werkgevers (3) optimaal inzicht verkrijgen in pensioen. De voortgang hierop wordt binnen de portefeuille Pensioenzaken en Communicatie strak gemonitord. Ook komt de voortgang periodiek in het bestuur aan de orde. Daarnaast is een belangrijk aandachtspunt in 2022 de communicatie over de (transitie naar) het nieuw pensioenstelsel geweest.

De RvT ziet door bovengenoemde punten dat het bestuur voortdurend bezig is de deelnemers te informeren maar ook om de communicatie naar de deelnemers verder te verbeteren en aan te passen.

Den Haag, 17 mei 2023

M. J. Hoekstra, Voorzitter

E. van Kalmthout

J.A. Kuijsten

Reactie van het bestuur op de aanbevelingen van de raad van toezicht

Het bestuur bedankt de raad van toezicht voor haar inzet in en het positieve verslag over 2022 en zal ook in 2023 rekening houden met de door de raad van toezicht genoemde aandachtspunten.

Jaarrekening

BALANS PER 31 DECEMBER (na resultaatbestemming)

		31/12/2022	31/12/2021
ACTIVA		x € 1.000	x € 1.000
Beleggingen voor risico pensioenfonds			
* Vastgoedbeleggingen	(1)	369.378	410.423
* Aandelen	(2)	444.561	791.269
* Vastrentende waarden	(3)	2.402.653	3.096.499
* Derivaten	(4)	14.789	215.790
* Overige beleggingen	(5)	237.040	159.832
		<hr/>	<hr/>
Totaal beleggingen		3.468.421	4.673.813
Vorderingen uit hoofde van beleggingen	(6)	294.259	43.484
Overige vorderingen en overlopende activa	(7)	9.630	8.883
Overige activa			
* Liquide middelen	(8)	52.723	77.931
		<hr/>	<hr/>
Totaal activa		<u>3.825.033</u>	<u>4.804.111</u>

PASSIVA		31/12/2022	31/12/2021
		x € 1.000	x € 1.000
Stichtingskapitaal en reserves	(9)		
* Algemene reserve	(10)	199.447	276.273
* Algemene reserve prepensioen	(11)	13.100	5.296
* Solvabiliteitsreserve	(12)	335.221	445.237
* Solvabiliteitsreserve prepensioen	(12)	2.974	3.923
* Bestemmingsreserve kosten	(13)	15.251	16.414
		<hr/>	<hr/>
Totaal stichtingskapitaal en reserves		565.993	747.143
Technische voorzieningen			
* Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	(14)	2.901.526	3.746.014
* Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds - prepensioen	(15)	25.864	32.964
* Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds - AIP	(16)	482	539
* Overige technische voorzieningen	(17)	264	257
		<hr/>	<hr/>
Totaal technische voorzieningen		2.928.136	3.779.774
Langlopende schulden	(18)	7.071	9.066
Verplichtingen uit hoofde van beleggingen	(19)	321.791	249.389
Overige schulden en overlopende passiva	(20)	2.042	18.739
		<hr/>	<hr/>
Totaal passiva		3.825.033	4.804.111

STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER HET BOEKJAAR

BATEN	2022	2021
	x € 1.000	x € 1.000
Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers) (21)	67.322	56.104
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds (22)	- 956.483	- 37.577
Overige baten (23)	115	99
Totaal baten	- 889.046	18.626
LASTEN		
Pensioenuitkeringen (24)	132.970	133.362
Pensioenuitvoeringskosten (25)	6.932	6.640
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen (26)		
voor risico pensioenfonds		
* Pensioenopbouw	52.158	55.501
* Toeslagen (per 1 januari 2023 respectievelijk 2022)	284.374	16.550
* Rentetoevoeging	- 18.084	- 21.756
* Onttrekking voor uitkeringen	- 132.797	- 132.913
* Onttrekking voor uitvoeringskosten	- 3.474	- 4.025
* Wijziging marktrente	- 1.015.057	- 267.211
* Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten	- 3.209	41
* Wijziging UFR-methodiek (per 1 januari 2022 respectievelijk 2021)	3.227	28.491
* Aanpassing schattingswijziging	- 11.446	- 16.414
* Overige mutaties	- 7.337	- 8.734
Totaal mutatie voorziening pensioenverplichtingen	- 851.645	- 350.470
Mutatie overige technische voorzieningen (27)	7	30
Saldo overdrachten van rechten (28)	3.284	26
Overige lasten (29)	556	990
Totaal lasten	- 707.896	- 209.422
 Saldo van baten en lasten	 - 181.150	 228.048
Bestemming saldo boekjaar:		
Algemene reserves	- 76.826	233.866
Algemene reserve prepensioen	7.804	3.765
Solvabiliteitsreserve	- 110.016	- 25.642
Solvabiliteitsreserve prepensioen	- 949	- 355
Bestemmingsreserve kosten	- 1.163	16.414
	- 181.150	228.048

KASSTROOMOVERZICHT

	2022 x € 1.000	2021 x € 1.000
Pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	53.245	52.976
Ontvangsten waardeoverdrachten	2.537	1.358
Betaalde pensioenuitkeringen	- 131.917	- 132.511
Betaalde afkopen	- 1.075	- 1.116
Betaalde waardeoverdrachten	- 5.819	- 1.382
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	- 8.569	- 8.446
Overige ontvangsten en uitgaven	- 244	- 777
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten	- 91.842	- 89.898
Beleggingsactiviteiten ¹⁾		
Verkopen en aflossingen van beleggingen ²⁾	7.645.282	1.933.413
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	81.574	90.684
Aankopen en verstrekkingen van beleggingen ²⁾	- 7.658.407	- 1.932.586
Betaalde kosten vermogensbeheer	- 4.322	- 4.614
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten	64.127	86.897
Netto kasstroom	- 27.715	- 3.001
Koers- en omrekenverschillen op liquide middelen	3.687	- 1.855
Totale kasstroom	- 24.028	- 4.856
De mutatie in geldmiddelen bestaat uit de volgende balansposten:		
Liquide middelen	52.723	77.931
Verplichtingen in rekening-courant aan bancaire instellingen	- 968	- 2.148
Stand per einde boekjaar	51.755	75.783
Stand per einde vorig boekjaar	75.783	80.639
Mutatie in geldmiddelen	- 24.028	- 4.856

1) De kasstromen in verband met beleggingsactiviteiten zijn inclusief de beleggingsstromen voor de VPL- en AIP-verplichting.

2) De verkopen, aflossingen en aankopen zijn in 2022 hoger dan vorig jaar doordat er in het jaar meer activiteit in de portefeuille is geweest. Enerzijds door gewijzigde strategieën en anderzijds doordat de portefeuille geregeld bijgestuurd werd doordat marktbevingen er voor zorgden dat de portefeuille buiten strategische bandbreedtes kwam.

ALGEMENE TOELICHTING

Algemeen

Activiteit Het doel van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij, statutair gevestigd te 's-Gravenhage en vestigingsadres prinses Beatrixlaan 15, 2595 AK te 's-Gravenhage (hierna 'het fonds'), is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het fonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Het fonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de in de branche Koopvaardij aangesloten werkgevers.

Het fonds is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41199579.

**Overeenstemmings-
verklaring** De jaarrekening is opgesteld op basis van in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving en de wettelijke bepalingen inzake de jaarrekening, zoals deze zijn vermeld in Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (BW) en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ), in het bijzonder Richtlijn 610 Pensioenfonds.

Referenties In de balans en staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen. Via deze referenties wordt verwezen naar de toelichting op de balans en de staat van baten en lasten.

Verbonden partijen Als verbonden partijen worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, of rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen. Ook statutaire directieleden of andere sleutelfunctionarissen van het fonds en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Mn Services N.V. Het fonds bezit 5% van het aandelenkapitaal van Mn Services N.V., gevestigd op Prinses Beatrixlaan 15, 2595 AK te Den Haag en ingeschreven in de Kamer van Koophandel onder nummer 27191631. De overige 95% is in handen van Stichting Pensioenfonds Metaal en Techniek. Voorheen was 95% van het aandelenkapitaal in bezit van Stichting Administratiekantoor MN. De certificering is beëindigd en Stichting Administratiekantoor MN is geliquideerd.

Er zijn geen transacties van betekenis met verbonden partijen die niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het vereiste inzicht.

*Transacties met
(voormalige) bestuurders* Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de toelichting op de pensioenuitvoeringskosten in de staat van baten en lasten. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

Continuïteitsparagraaf Het bestuur heeft op grond van de liquiditeit- en solvabiliteitspositie geen twijfel over de continuïteit van het fonds. Dit mede gelet op de voortzetting van de dienstverlening van Mn Services N.V.. De grondslagen voor de waardering en de resultaatbepaling in deze jaarrekening zijn dan ook gebaseerd op de continuïteitsveronderstelling.

Schattingswijzigingen

*Aanpassing
Prognosetafel AG 2022* In 2022 heeft het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG) de "Prognosetafel AG 2022" gepubliceerd. Het bestuur heeft besloten de technische voorzieningen en premies van het fonds vanaf 31 december 2022 te baseren op deze prognosetafel. Dit heeft geleid tot een stijging van de technische voorziening per 31 december 2022 met 0,6% (17.407 duizend Euro).

*Aanpassing
correctiefactoren* Het bestuur heeft daarnaast besloten om gelijktijdig met de wijziging van de gehanteerde prognosetafel ook de fondsspecifieke leeftijdsafhankelijke correctiefactoren aan te passen die op de prognosetafel worden toegepast. Dit heeft geleid tot een daling van de technische voorziening per 31 december 2022 met 1,0% (28.853 duizend Euro).

Aanpassing opslagen Tevens heeft het bestuur besloten om de volgende twee opslagen te verlagen:

- De opslag wezenpensioen is verlaagd van 2,0% naar 1,7% van de technische voorziening voor uitgesteld nabestaandenpensioen bij uitgesteld ouderdompensioen. Dit heeft een dalend effect van 733 duizend Euro op de technische voorziening per 31 december 2022 (effect: kleiner dan 0,1%).
- De opslag voor overlijdensuitkeringen is verlaagd van 0,45% naar 0,4% van de technische voorziening voor levenslang ouderdompensioen. Dit heeft een dalend effect van 1.017 duizend Euro op de technische voorziening per 31 december 2022 (effect: kleiner dan 0,1%)..

Aanpassing UFR-methode De technische voorzieningen zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur van de Nederlandsche Bank per 31 december 2022 en de factoren zoals genoemd in de grondslagen bij de jaarrekening. De Nederlandsche Bank heeft, voor aanvang van verslagjaar 2022, toegelicht dat de rentetermijnstructuur vanaf 1 januari 2021 in vier stappen zou worden gewijzigd (25% per jaar, te beginnen per 1 januari 2021). In 2022 is de tweede van de vier stappen in de technische voorzieningen verwerkt (2021: de eerste stap). Tezamen met het effect van de verwachte daling van het tienjaars voortschrijdende gemiddelde van de rente is een verhogend effect op de technische voorzieningen ontstaan, wat een drukkend effect op de dekkingsgraad heeft. Het effect van deze wijziging van de UFR-methode op 31 december 2022 bedraagt 3.227 duizend Euro. Deze post wordt apart weergegeven in het verloop van de voorziening pensioenverplichtingen. Het effect op de dekkingsgraad per 31 december 2022 was 0,1%-punt negatief.

Schattingen en veronderstellingen De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten.

De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Opname van een actief of een verplichting Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Saldering van een actief en een verplichting Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta De jaarrekening is opgesteld in Euro's: de functionele en presentatievaluta van het fonds.
Transacties, vorderingen en schulden Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Monetaire activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkelingen en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

Vergelijking met voorgaand boekjaar De gehanteerde grondslagen van waarderingen en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaand boekjaar, tenzij anders vermeld.

Grondslagen voor de waardering

Algemene waardering De beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen zijn gewaardeerd op reële waarde, tenzij hierna anders is vermeld. Per categorie is aangegeven hoe deze waarde is bepaald. De overige balansposten zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, tenzij anders vermeld. Alle bedragen in de balans luiden in duizenden Euro's.

Beleggingen

Algemeen De beleggingen zijn gerubriceerd naar de aard van de financiële instrumenten.

In de toelichting is de aansluiting op de indeling volgens het strategisch beleggingsbeleid van het fonds weergegeven. Deze laatste indeling is gehanteerd in de kerncijfers en het bestuursverslag. De beleggingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde, waarbij de reële waarde de boekwaarde benadert.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het fonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen, of noteringen afgeleid van de markt. Echter bepaalde instrumenten, zoals vastgoed, participaties in hypotheekfondsen en bepaalde derivaten zijn gewaardeerd door gebruik te maken van waarderingmodellen en -technieken. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen.

Voor financiële instrumenten zoals vorderingen en verplichtingen uit hoofde van beleggingen geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden.

Participaties in beleggingsfondsen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor dat soort beleggingen. Bij gemengde beleggingsfondsen wordt qua waardering aangesloten bij de hoofdcategorie in het desbetreffende fonds, bepaald op basis van reële waarde.

Derivaten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen in de beleggingscategorie waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

Beleggingen die op contractbasis worden uitgeleend, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor beleggingen.

Vastgoedbeleggingen Onder de post vastgoedbeleggingen zijn opgenomen:

- * Directe vastgoedbeleggingen, inclusief vastgoedbeleggingen in ontwikkeling;
- * Indirecte vastgoedbeleggingen.

Directe vastgoedbeleggingen De eerste waardering van een vastgoedbelegging vindt plaats tegen de verkrijgingsprijs, inclusief de transactiekosten. Na eerste verwerking vindt de waardering plaats tegen reële waarde. De reële waarde is gebaseerd op door onafhankelijke deskundigen verrichte taxaties. Er wordt gebruik gemaakt van vijf verschillende gerenommeerde taxatiekantoren, waarbij de gehele vastgoedportefeuille om de drie jaar gerouleerd wordt tussen de taxatiekantoren. De gehele vastgoedportefeuille wordt één keer per jaar (halverwege) met een desktop review getaxeerd, en eenmaal per (einde) jaar volledig getaxeerd (inclusief bezoek van alle objecten). In de tussenliggende kwartalen worden objecten met grote contractmutaties extern getaxeerd. Resultaten door wijziging in reële waarde worden in de staat van baten en lasten verantwoord. Bij de waardering wordt gebruik gemaakt van de huurkapitalisatiemethode, Discounted Cash Flowmethode (DCF) en de vergelijkingsmethode. De taxaties worden hierbij uitgevoerd door vastgoed gecertificeerde taxateurs. Bij de taxaties is gewerkt volgens de richtlijnen van de Royal Institution of Chartered Surveyors (RICS), Morgan Stanley Capital International (MSCI), International Valuation Standard (IVS) en het Nederlands Register Vastgoed Taxateurs (NRVT). De taxateurs hebben bevestigd dat ze ten behoeve van de taxaties de gevraagde informatie ontvangen hebben en door het Fonds is verklaard dat het Fonds alle relevante informatie aan taxateurs heeft aangeleverd.

Beleggingen in direct vastgoed waarvoor een onvoorwaardelijke verkoopovereenkomst tot stand is gekomen doch die aan het eind van het verslagjaar nog niet geleverd zijn, zijn gewaardeerd tegen de overeengekomen verkoopprijs. Beleggingen in directe vastgoedfondsen worden gewaardeerd tegen reële waarde, gebaseerd op taxaties verricht door onafhankelijke deskundigen. Elk kwartaal wordt circa 25% van de vastgoedportefeuille extern getaxeerd door een erkende taxateur conform de richtlijnen van de vermogensbeheerder, die aansluiten bij de ROZ/PD-index. Het overige deel van de portefeuille wordt gewaardeerd op basis van interne indexering, gebaseerd op externe taxaties per sector per kwartaal. Ten aanzien van de waardering per jaarultimo is voor de objecten die niet extern getaxeerd zijn, in het laatste kwartaal een update van de externe taxateur ontvangen.

Indirecte vastgoedbeleggingen Onder de post indirecte vastgoedbeleggingen zijn opgenomen:

- * Participaties in beursgenoteerde vastgoedmaatschappijen
- * Participaties in niet-beursgenoteerde vastgoedbeleggingsinstellingen.

Participaties in beursgenoteerde indirecte vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

Participaties in niet-beursgenoteerde indirecte vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar ontleend aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers gecorrigeerd voor kasstromen in de periode tot balansdatum, waarbij de onderliggende vastgoedbeleggingen zijn gewaardeerd op reële waarde die in de meeste gevallen is ontleend op basis van onafhankelijke taxatie, en in enkele gevallen aangevuld met schattingen van het management van het vastgoedfonds. Bij niet-beursgenoteerde indirecte vastgoedbeleggingen worden periodieke analyses van resultaten uitgevoerd, evenals analyse van de gecontroleerde jaarrekeningen van de indirecte vastgoedbeleggingen, en vergelijking met de waardenopgaven van de fondsmanagers. Niet in alle gevallen zijn gecontroleerde jaarrekeningen beschikbaar voor vaststelling van de jaarrekening.

Aandelen Onder de post aandelen zijn verantwoord:

- * Niet-beursgenoteerde aandelen;
- * Participaties in beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen.

Niet-beursgenoteerde aandelen Onder niet-beursgenoteerde aandelen is opgenomen het 5% belang in Mn Services N.V. gevestigd aan de Prinses Beatrixlaan 15 te Den Haag. Deze deelneming is gewaardeerd tegen reële waarde. Hiervoor wordt een specifiek waarderingmodel toegepast op grond van verwachte cash flows die contant zijn gemaakt met een disconteringsvoet van 10,3%.

Participaties in Beleggingsinstellingen Niet aan een beurs genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen de reële waarde op basis van de door de vermogensbeheerder van dat fonds laatste afgegeven intrinsieke waarde, zijnde een benadering van de reële waarde.

Vastrentende waarden De post vastrentende waarden bestaat uit:

- * Obligaties en leningen op schuldbekentenis met een variabele of vaste rente;
- * Participaties in beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden, waaronder bankleningen;
- * Participaties in hypotheekfondsen;
- * Deposito's.

Obligaties en leningen op schuldbekentenis Obligaties zijn gewaardeerd tegen de reële waarde, zijnde de beurskoers op balansdatum inclusief de lopende interest ultimo jaar. Leningen op schuldbekentenis zijn gewaardeerd tegen reële waarde op basis van de contante waarde van toekomstige kasstromen, verdisconteerd tegen de rente op staatsobligaties met vergelijkbare looptijden inclusief eventuele opslagen, behorende bij het risicoprofiel van de leningen.

Participaties in Beleggingsinstellingen Participaties in beleggingsinstellingen worden gewaardeerd tegen de beurskoers op balansdatum. Voor niet aan een beurs genoteerde fondsen betreft het de reële waarde op basis van de door de vermogensbeheerder van dat fonds laatste afgegeven intrinsieke waarde, gecorrigeerd voor kasstromen die na de peildatum van de waardering hebben plaatsgevonden, zijnde een benadering van de reële waarde.

Via participaties in beleggingsinstellingen wordt ook belegd in bankleningen. De waardering hiervan betreft de reële waarde die bestaat uit de door de vermogensbeheerder van dat fonds laatste afgegeven intrinsieke waarde. De beheerder bepaalt deze waarde op basis van marktanalyses (een schattingsmodel met input gegevens van brokers).

Participaties in hypotheekfondsen Participaties in hypotheekfondsen zijn gewaardeerd tegen reële waarde. Voor participaties in hypotheekfondsen is dit de berekende intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Deposito's Deposito's worden gewaardeerd tegen reële waarde op balansdatum inclusief lopende interest. Deze is gelijk aan de netto contante waarde van de toekomstige kasstromen.

Derivaten Derivaten zijn financiële instrumenten die zijn afgeleid van meer traditionele producten als aandelen en obligaties. De post derivaten bestaat uit:

- * interest rate swaps;
- * valutatermijncontracten.

De ultimo jaar bestaande rechten en verplichtingen worden per derivatencontract gesaldeerd. Positieve posities uit hoofde van derivatencontracten ultimo verslagjaar worden gepresenteerd onder derivaten. Negatieve posities uit hoofde van derivatencontracten ultimo verslagjaar worden gepresenteerd onder verplichtingen uit hoofde van de beleggingen.

De nominale waarde van derivaten geeft het bedrag aan waarover het contract is afgesloten. De reële waarde is de waarde als het contract ultimo jaar zou worden verkocht of teruggedraaid. De waarde wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Voor de rentederivaten betreft dit het intern theoretisch waarderingsmodel, welke de contractgegevens van de swappositie en relevante yieldcurves gebruikt om de waarde van de swappositie te bepalen. Voor de valutaderivaten wordt de waarde op afloopdatum bepaald door de nominale waarde te vermenigvuldigen met de wisselkoers op de afloopdatum van het contract minus de contractueel vastgelegde koers. Voor de afloopdatum wordt de wisselkoers op afloopdatum geschat met behulp van de verwachte wisselkoersmutaties in de markt, welke tot uitdrukking komen als 'forward tics' (de verwachte mutaties in wisselkoersen op basis van de renteversillen tussen de betrokken valuta's. De verwachte kasstromen worden contant gemaakt tegen de relevante yieldcurve, waarbij de curve van de betrokken valuta gebruikt wordt.

Futures worden gewaardeerd tegen de laatst verhandelde dagprijs op de beurs waarop de future is genoteerd, waarbij de prijzen van de onderliggende waarden zijn gewogen.

De credit support annexen (CSA-contracten) hebben betrekking op derivatencontracten. De openstaande vorderingen en verplichtingen van de derivatencontracten worden periodiek per tegenpartij gesaldeerd. Bij een saldo boven de contractueel vastgestelde grens wordt er onderpand gestort aan c.q. ontvangen van de tegenpartij. De ultimo jaar bestaande rechten en verplichtingen worden per tegenpartij gesaldeerd, waarbij een positief saldo per tegenpartij op de actiefzijde van de balans terechtkomt (onder vorderingen uit hoofde van beleggingen) en een negatief saldo per tegenpartij op de passiefzijde van de balans (onder verplichtingen uit hoofde van beleggingen).

Overige beleggingen Onder de overige beleggingen is opgenomen Infrastructuur.

Infrastructuur wordt gewaardeerd tegen een benaderde reële waarde. De waardering vindt plaats tegen het pro-rata aandeel van de investering in het eigen vermogen van het beleggingsfonds. Deze waardering komt tot stand door de externe vermogensbeheerder, wordt minimaal eenmaal per jaar gecontroleerd door een externe accountant, en is gebaseerd op de volgende waarderingsmethode voor onderliggende individuele investeringen:

- * Vergelijking met de actuele waarde van een ander financieel instrument dat vergelijkbare kenmerken heeft;
- * Netto contante waarde berekeningen (discounted cash flow);
- * Waarderingsmodellen.

Vorderingen uit hoofde van beleggingen De post vorderingen uit hoofde van beleggingen betreft vooral de waarde van onderhanden zijnde beleggingstransacties met een looptijd korter dan 1 jaar die bij eerste verwerking tegen reële waarde gewaardeerd zijn.

Overige vorderingen en overlopende activa De overige vorderingen en overlopende activa zijn bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde en bij vervolgwaardering gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. Daar er geen sprake is van agio of disagio en transactiekosten is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde van de vorderingen, onder aftrek van een voorziening voor mogelijke oninbaarheid.

De achtergestelde lening aan de deelneming Mn Services N.V. is in 2021 geconverteerd en was gewaardeerd tegen de aflossingswaarde, die gelijk is aan de reële waarde.

Liquide middelen Onder de liquide middelen worden opgenomen de kasmiddelen, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan 12 maanden, inclusief sight deposits (vrijwel direct op te vragen deposito's). De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het fonds en zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Stichtingskapitaal en reserves De post stichtingskapitaal en reserves is bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen (inclusief de technische voorzieningen en overige voorzieningen) volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen. Het bestaat uit verschillende reserves, waarvan de bestemmingsreserve kosten geen onderdeel is van het vermogen ten behoeve van de dekkingsgraad. Verschillen tussen het vermogen en het vermogen ten behoeve van de dekkingsgraad zijn zichtbaar in de kerncijfers en worden toegelicht in de toelichting op de Stichtingskapitaal en reserves.

Algemene reserve De algemene reserve dient ter opvang van mutaties in de solvabiliteitsreserve, voor financiering van toeslagen en het dekken van andere algemene risico's. Jaarlijks wordt, nadat de voorziening pensioenverplichtingen, alle overige technische voorzieningen en alle overige reserves op een voldoende peil zijn gebracht, het resultaat van het fonds ten gunste dan wel ten laste van de algemene reserve gebracht.

Algemene reserve pensioen De algemene reserve prepensioen dient ter opvang van mutaties in de prepensioenregeling, voor financiering van toeslagen en het dekken van algemene risico's ten aanzien van de prepensioenregeling.

Solvabiliteitsreserve en solvabiliteitsreserve pensioen In de jaarrekening wordt aansluiting gezocht bij de uitkomsten van de toereikendheidstoets. De hoogte van beide solvabiliteitsreserves is minimaal gelijk aan nul en maximaal gelijk aan de grens die in het Financieel Toetsingskader is gesteld voor het Vereist Eigen Vermogen. Het totaal van beide solvabiliteitsreserves samen is gelijk aan het Vereist Eigen Vermogen (uitgaande van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie).

Bestemmingsreserve kosten De post bestemmingsreserve kosten is gevormd op basis van een besluit van het bestuur in overleg met de sociale partners. Deze reserve bestaat uit een percentage van de netto technische voorzieningen pensioenverplichtingen en het percentage wordt periodiek herijkt. De bestemmingsreserve wordt alleen gebruikt bij een toekomstig negatief resultaat op kosten. Een aanwending ten gunste van het resultaat dient ter dekking van het negatieve resultaat op kosten. Deze bestemmingsreserve is geen onderdeel van het vermogen ten behoeve van de dekkingsgraad.

Technische voorziening De omvang van de technische voorziening wordt gebaseerd op de contante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen. Deze zijn gebaseerd op de ultimo verslagjaar opgebouwde pensioenen van de actieve deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden, alsmede de totaal te bereiken pensioenopbouw van arbeidsongeschikte deelnemers met een premievrije pensioenopbouw. De voorwaardelijke toeslagverlening maakt geen onderdeel uit van de pensioenverplichtingen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Het fonds kent twee regelingen waarvan de bijeengebrachte middelen vanwege de aard van die regelingen apart geadmistreerd worden. Het betreft de WAO-gat (AIP) verzekering en de prepensioenregeling. In de balans zijn de voorzieningen pensioenverplichtingen met betrekking tot deze regelingen apart verantwoord.

Kansstelsels De sterftekansen zijn ontleend aan de "Prognosetafel AG 2022" van het Koninklijk Actuarieel Genootschap. Hierop wordt voor zowel mannen als vrouwen tot de leeftijd van 60 jaar en vanaf de leeftijd van 100 jaar een correctiefactor van 100% toegepast. Hierdoor worden de sterftekansen voor deze groep mannen en vrouwen per saldo dus niet gecorrigeerd. Voor zowel mannen als vrouwen tussen de leeftijd van 60 en 100 jaar worden leeftijdsafhankelijke correctiefactoren toegepast op de sterftekansen uit de prognosetafel.

Gehuwdheidsfrequenties Voor de tarieven van het nabestaandenpensioen zijn gehuwdheidsfrequenties (beter: partnerfrequenties) in acht genomen. Er wordt uitgegaan van de tabel "CBS 2016, inclusief samenwonenden". Op leeftijd 67 jaar is de gehuwdheidsfrequentie op 1 gesteld. Vanaf leeftijd 67 jaar neemt de gehuwdheidsfrequentie vervolgens af met de sterftekans van de medeverzekerde. Voor deelnemers geboren na 1936 en voor 1950 bedroeg de gehuwdheidsfrequentie op leeftijd 60 jaar 1 en loopt de gehuwdheidsfrequentie vanaf leeftijd 60 jaar af met de sterftekans van de medeverzekerde. Voor deelnemers geboren voor 1937 bedroeg de gehuwdheidsfrequentie op leeftijd 60 jaar 0,758 voor mannen en 0,722 voor vrouwen en loopt de gehuwdheidsfrequentie af met de sterftekans van de medeverzekerde. Bij de berekeningen is steeds aangenomen dat de medeverzekerde partner van een mannelijke verzekerde een vrouw is die vier jaar jonger is, terwijl is aangenomen dat een vrouwelijke verzekerde een vier jaar oudere mannelijke medeverzekerde partner heeft.

Invalideitpensioenen Voor ingegane invalideitpensioenen is de netto voorziening pensioenverplichtingen (VPV) gesteld op de contante waarde van het toegekende invalideitpensioen. Bij de vaststelling van de voorziening voor ingegane invalideitpensioenen wordt geen rekening gehouden met een revalidatiekans.

Wachttijdvoorziening Jaarlijks wordt 2% van de bruto doorsneepremie gereserveerd in een zogenaamde wachttijdvoorziening Incurred But Not Reported (IBNR). Deze voorziening maakt deel uit van de VPV.

Indien de wachttijdvoorziening op enig moment meer bedraagt dan drie keer een jaarreservering, ofwel 6% van de bruto doorsneepremie van dat jaar, valt het meerdere vrij ten gunste van het resultaat van het fonds. De ondergrens voor de wachttijdvoorziening is twee keer de jaarreservering, ofwel 4% van de bruto doorsneepremie.

Niet opgevraagde pensioenen Voor het ouderdompensioen wordt de voorziening van een niet opgevraagd ouderdompensioen 5 jaar na het reguliere ingangsjaar op nul gewaardeerd. In 2022 is de voorziening van de niet opgevraagde ouderdompensioenaanspraken vrijgevallen van deelnemers die in 1951 geboren zijn. Het reglementaire ingangsjaar van deze ouderdompensioenaanspraken (ingangleeftijd 65 jaar) voor deze groep was 2016. Als desbetreffende deelnemers echter in de toekomst alsnog hun pensioen opvragen wordt het volledige bedrag met terugwerkende kracht tot 2016 uitgekeerd. De bijbehorende voorziening wordt dan weer in de VPV opgenomen. Voor de niet opgevraagde ingegane partnerpensioenen geldt dat, indien een partnerpensioen 5 jaar na overlijden van de deelnemer nog niet is opgevraagd, de desbetreffende voorziening op nul wordt gewaardeerd.

Rekenrente Ten behoeve van de VPV wordt als rekenrente de actuele rentetermijnstructuur gehanteerd, zoals die door De Nederlandse Bank (DNB) gepubliceerd is.

De pensioenen zijn continu betaalbaar verondersteld. De netto VPV voor het ouderdoms- en nabestaandenpensioen wordt gesteld op de contante waarde van de op de balansdatum verworven tijdsevenredige aanspraken, met inbegrip van de verhogingen per 1 januari na de balansdatum.

Opslagen De voorziening voor niet ingegaan en ingegaan levenslang ouderdompensioen wordt verhoogd met 0,4% in verband met de reglementaire overlijdensuitkering ter grootte van één maanduitkering bij overlijden na ingang van het ouderdompensioen (2021: 0,45%).

De opslag voor de excassokosten ultimo 2022 is 2,55% (2021: 2,55%).

Ter bepaling van de netto VPV voor niet ingegane wezenpensioenen wordt geen afzonderlijke voorziening vastgesteld. In plaats daarvan wordt het uitgestelde nabestaandenpensioen behorend bij het uitgesteld ouderdompensioen voor deelnemers jonger dan 67 jaar op 101,7% van zijn waarde gesteld (2021: 102,0%).

Toeslagen De per 1 januari van het volgende jaar toegezegde toeslagen op de aanspraken en pensioenrechten zijn opgenomen in de VPV per 31 december 2022. Per 1 januari 2023 is er een toeslag verleend van 10,84% (per 1 januari 2022: 0,44%).

Groepering, leeftijdsbepaling Op de balansdatum wordt voor de groepen actieve deelnemers, gewezen deelnemers met uitgestelde rechten en personen voor wie het pensioen is ingegaan, gesplitst per geslacht, de aanspraken samengevoegd voor personen geboren in hetzelfde jaar. Per aldus gevormde categorie wordt de leeftijd gesteld op het verslagjaar minus het geboortejaar plus een half.

Het niet ingegane ouderdompensioen van deelnemers die hun tijdelijk pensioen ontvangen wordt onder de categorie pensioengerechtigden verantwoord in plaats van onder de categorie actieve en gewezen deelnemers.

Overige technische voorzieningen De post overige technische voorzieningen bestaat uit de voorziening voor gemoedsbezwaren die gewaardeerd is tegen de reële waarde. Indien een aangesloten werkgever of werknemer gemoedsbezwaren heeft tegen elke vorm van verzekeren, wordt de betaalde premie op een separate bankrekening geboekt en aangemerkt als spaarsaldo. Premie en rente worden toegevoegd en uitkeringen onttrokken over een periode van minimaal 15 jaar en maximaal 25 jaar. Het rentepercentage wordt vastgesteld op basis van het behaalde rendement uit het jaarverslag over twee boekjaren terug, verminderd met 0,5% administratiekosten. Dit resultaat wordt op 0,25% naar beneden afgerond.

Langlopende schulden Onder de langlopende schulden is opgenomen de AIP-verplichting.

AIP De AIP-verplichting betreft de WIA-hiaatverzekering. Het fonds heeft deze verzekering vanaf 1 januari 2012 in eigen beheer.

De AIP-verplichting bestaat uit:

- * een toevoeging gebaseerd op het netto beleggingsrendement van het fonds;
- * een onttrekking (toevoeging) van het benodigde bedrag in verband met de toename (afname) van de voorziening pensioenverplichtingen;
- * een onttrekking (toevoeging) in verband met de toename (afname) van de solvabiliteitsreserve AIP.

De AIP-verplichting is gewaardeerd tegen reële waarde, die bestaat uit het saldo van de hierboven vermelde posten. Gezien de aard van deze verplichting is er geen specifieke verschuldigde rentevergoeding opgenomen in de staat van baten en lasten.

Verplichtingen uit hoofde van beleggingen De post verplichtingen uit hoofde van beleggingen betreft onder meer de verplichtingen inzake derivaten zoals beschreven onder derivaten.

Overige schulden en overlopende passiva De overige schulden en overlopende passiva omvatten de posten verschuldigd aan externe partijen en zijn bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde en bij vervolgwaaardering gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Daar geen sprake is van agio of disagio of transactiekosten is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde van de schuld. De nominale waarde van een schuld is de hoofdsom die wordt genoemd in de overeenkomst waaruit de schuld is ontstaan.

VPL Onder de overige schulden en overlopende passiva is opgenomen de resterende kortlopende VPL-schuld die in 2022 afloopt naar nihil. De VPL-schuld ten behoeve van de sociale partners heeft betrekking op actieve deelnemers met voorwaardelijke aanspraken.

Op basis van de overgangsregeling van het Sociaal Akkoord van 2004 heeft het fonds een arbeidsvoorwaardelijke toezegging gedaan, waarbij de toekenning en financiering plaats zal vinden gedurende een periode van 15 jaar. De toezegging zal daadwerkelijk plaatsvinden op de ingangsdatum van het pensioen of aan het einde van deze 15-jaars periode. Om de financiering hiervan gelijkmatiger in de tijd te laten verlopen, werd een (langlopende) verplichting opgenomen.

De VPL-schuld bestaat uit:

- * geheven en ontvangen premie minus het benodigde bedrag voor toekenning, rekening houdend met een opslag ter grootte van het Minimaal Vereist Eigen Vermogen;
- * een toevoeging gebaseerd op het netto beleggingsrendement van het fonds.

De VPL-schuld bestaat uit het saldo van de hierboven vermelde posten. Gezien de aard van deze schuld is er geen specifieke verschuldigde rentevergoeding opgenomen in de staat van baten en lasten.

In 2022 is de benodigde koopsom (inclusief solvabiliteitsopslag) onttrokken voor onvoorwaardelijke toekenning van de aanspraken voor gerechtigden met geboortjaar 1963-1972 (in 2021: 1962). Het besluit tot onvoorwaardelijke toekenning van de aanspraken voor geboortjaar 1963-1972 is in 2022 genomen.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de technische voorziening. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat. De baten en lasten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

Premiebijdragen (van werkgevers/ werknemers) Hieronder zijn opgenomen de over het boekjaar in rekening gebrachte en te brengen premies en koopsommen.

Beleggingsresultaten voor risico pensioenfondsen Onder de beleggingsopbrengsten zijn opgenomen de directe en de indirecte beleggingsopbrengsten, onder aftrek van de kosten van vermogensbeheer.

Directe beleggingsopbrengsten De directe beleggingsopbrengsten hebben betrekking op opbrengsten uit beleggingsfondsen, interest en dividenden onder aftrek van de aan de beleggingen toe te rekenen kosten, alsmede de huren verminderd met de exploitatiekosten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Indirecte beleggingsopbrengsten De indirecte beleggingsopbrengsten hebben betrekking op gerealiseerde en ongerealiseerde waardeinstijgingen of waardedalingen.

Kosten vermogensbeheer De kosten van vermogensbeheer worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Exploitatiekosten van direct vastgoed zijn in de kosten van vermogensbeheer opgenomen.

Transactiekosten Transactiekosten bij de verkoop van beleggingen worden verwerkt als onderdeel van de gerealiseerde waardeveranderingen.

Overige De overige kosten in verband met beleggingen bestaan uit rebates van beleggingsfondsen en worden toegekend aan de periode ze betrekking hebben.

Overige baten De overige baten zijn opgenomen voor de aan het boekjaar toe te rekenen bedragen.

Pensioenuitkeringen De pensioenuitkeringen betreffen de aan pensioengerechtigden uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten Hieronder zijn opgenomen de aan het boekjaar toe te rekenen werkelijke kosten. Voor pensioenuitvoeringskosten die hun oorsprong in het verleden hebben, maar waarvan de uitgaven pas in de toekomst zullen plaatsvinden, is een reservering getroffen.

Operationele lease Het pensioenfonds had een leasecontract, zijnde de huur van een pand in Hoofddorp, waarbij de voor- en nadelen die aan het eigendom verbonden zijn, niet bij het pensioenfonds lag. Dit leasecontract wordt als operationele leasing verantwoord onder de algemene pensioenuitvoeringskosten. De leasebetalingen worden, op lineaire basis, onafhankelijk van het gebruik, over de looptijd van het (huur) contract verwerkt in de staat van baten en lasten. Het leasecontract is beëindigd op 1 december 2022.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds De mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds is opgesplitst in een aantal onderdelen. Deze onderdelen worden hieronder toegelicht.

Pensioenopbouw Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale aanspraken ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Toeslagen De toeslagen betreffen het effect van indexering en overige toeslagen op de voorziening.

Rentetoevoeging De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,486% (2021: -0,533%). Dit is de 1-jaarsrente per 1 januari 2022, berekend over de gehele pensioenverplichting. Voor deze rente wordt uitgegaan van de rentetermijnstructuur (RTS) zoals gepubliceerd door DNB.

Onttrekking voor uitkeringen Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder "onttrekking voor uitkeringen" opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat benodigd is voor de uitkeringen in de verslagperiode.

Onttrekking voor uitvoeringskosten Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

Wijziging marktrente Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder 'wijziging marktrente'. Ultimo 2021 bedroeg de uit de toen gehanteerde rentetermijnstructuur af te leiden fondsspecifieke gemiddelde interne rekenrente 0,56%. Per einde 2022 was deze gemiddelde interne rekenrente op basis van de per die datum geldende rentetermijnstructuur gestegen naar 2,55%.

Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten Als wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten is opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met actuariel berekende pensioenaanspraken.

Wijziging UFR-methodiek De "wijziging UFR-methodiek" betreft de wijziging van de rentetermijnstructuur vanaf 1 januari 2022. De wijziging in 2022 is gebaseerd op de tweede van de vier stappen waarin de rentetermijnstructuur volgens De Nederlandsche Bank vanaf 1 januari 2021 zou worden gewijzigd. Zie ook de schattingswijzigingen en de gebeurtenissen na balansdatum.

Aanpassing schattingswijziging De wijziging grondslagen hebben betrekking op incidentele wijzigingen van de regelingen en/of incidentele wijzigingen in actuariële grondslagen en/of methoden.

Overige mutaties De resterende mutaties van de voorziening zijn opgenomen onder overige mutaties.

Saldo overdrachten van rechten Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken.

Overige lasten De overige lasten zijn opgenomen voor de aan het boekjaar toe te rekenen bedragen.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode, waarbij onderscheid is gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

De geldmiddelen bestaan uit de mutatie van de posten Liquide middelen en Schulden bij bancaire instellingen. De mutaties in het kasstroomoverzicht zijn afgeleid uit de staat van baten en lasten en de balansmutaties.

TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2022

ACTIVA

BELEGGINGEN VOOR RISICO PENSIOENFONDS

De onderstaande mutaties hebben plaatsgevonden:

Verloop beleggingen 2022 x € 1.000	Stand per 1 januari	Aankopen en investerings	Verkopen en aflossingen	Waarde- mutatie	Overige mutaties *	Stand per 31 december
Vastgoedbeleggingen						
Directe vastgoedbeleggingen	352.844	10.645	- 449	-3.551	-	359.489
Indirecte vastgoedbeleggingen	57.579	-	- 38.751	-8.939	-	9.889
	410.423	10.645	- 39.200	-12.490	-	369.378
Aandelen						
Niet-beursgenoteerde aandelen	2.615	500	-	1.315	-	4.430
Participaties in beleggingsinstellingen	788.654	4.005	- 273.400	-79.128	-	440.131
	791.269	4.505	- 273.400	-77.813	-	444.561
Vastrentende waarden						
Obligaties	1.687.727	1.586.345	- 1.961.028	-222.341	- 9.115	1.081.588
Leningen op schuldbekentenis	189	-	- 177	-8	- 3	1
Participaties in beleggingsinstellingen	1.095.503	284.564	- 168.000	-140.870	-	1.071.197
Participaties in hypotheekfondsen	308.082	-	-	-58.215	-	249.867
Deposito's	4.998	5.227.401	- 5.232.401	0	2	-
	3.096.499	7.098.310	- 7.361.606	-421.434	- 9.116	2.402.653
Derivaten						
Derivaten (gesaldeerd) **	171.475	-	67.434	-534.955	- 3.687	- 299.733
Overige beleggingen						
Infrastructuur	159.832	59.037	-	18.171	-	237.040
	159.832	59.037	-	18.171	-	237.040
Totaal	4.629.498	7.172.497	- 7.606.772	-1.028.521	- 12.803	3.153.899
Derivaten met een negatieve waarde **	44.315					314.522
Totaal beleggingen	4.673.813					3.468.421

* Onder overige mutaties is meegenomen de mutatie in lopende interest en nog te ontvangen dividenden.

** Derivaten (gesaldeerd) betreft het saldo van positieve en negatieve derivatenposities. De positieve posities zijn onderdeel van de balanspost. Beleggingen voor risico van het fonds en de negatieve posities zijn gerubriceerd onder de Verplichtingen uit hoofde van beleggingen.

Verloop beleggingen 2021 x € 1.000	Stand per 1 januari	Aankopen en investerings	Verkopen en aflossingen	Waarde- mutatie	Overige mutaties *	Stand per 31 december
Vastgoedbeleggingen						
Directe beleggingen	287.658	37.377	- 16.212	44.021	-	352.844
Indirecte beleggingen	50.825	-	-	6.754	-	57.579
	338.483	37.377	- 16.212	50.775	-	410.423
Aandelen						
Niet-beursgenoteerde aandelen	3.250	769	-	-1.404	-	2.615
Participaties in beleggingsinstellingen	659.239	3.213	- 20.600	146.802	-	788.654
	662.489	3.982	- 20.600	145.398	-	791.269
Vastrentende waarden						
Obligaties	2.046.352	976.483	- 1.266.682	-67.927	- 499	1.687.727
Leningen op schuldbekentenis	270	-	- 76	-4	- 1	189
Participaties in beleggingsinstellingen	1.082.845	46.295	- 20.300	-13.337	-	1.095.503
Participaties in hypotheekfondsen	317.519	30.000	- 44.839	5.590	- 188	308.082
Deposito's	20.996	610.536	- 626.536	-	2	4.998
	3.467.982	1.663.314	- 1.958.433	-75.678	- 686	3.096.499
Derivaten						
Derivaten (gesaldeerd) **	408.161	-	21.748	-258.175	- 259	171.475
Overige beleggingen						
Infrastructuur	127.039	14.672	-	18.121	-	159.832
	127.039	14.672	-	18.121	-	159.832
Totaal	5.004.154	1.719.345	- 1.973.497	-119.559	- 945	4.629.498
Derivaten met een negatieve waarde **	1.259					44.315
Totaal beleggingen	5.005.413					4.673.813

* Onder overige mutaties is meegenomen de mutatie in lopende interest en nog te ontvangen dividenden.

** Derivaten (gesaldeerd) betreft het saldo van positieve en negatieve derivatenposities. De positieve posities zijn onderdeel van de balanspost. Beleggingen voor risico van het fonds en de negatieve posities zijn gerubriceerd onder de Verplichtingen uit hoofde van beleggingen.

Het 'totaal beleggingen' is inclusief 7.071 duizend Euro (2021: 9.066 duizend Euro) in verband met AIP. Ultimo 2021 was er tevens 16.419 duizend Euro in verband met 15-jaars inkoop (VPL), wat ultimo 2022 nihil is. Hiervoor zijn geen specifieke beleggingen uitgezet, zodat deze niet apart weergegeven kunnen worden. Zie ook de toelichting op post 18 Langlopende schulden.

De aankopen en de verkopen en aflossingen zijn in 2022 hoger dan vorig jaar doordat er in het jaar meer activiteit in de portefeuille is geweest. Enerzijds door gewijzigde strategieën en anderzijds doordat de portefeuille veelzijdig is bijgestuurd vanwege marktbevingen die er voor zorgden dat de portefeuille buiten de strategische bandbreedtes kwam.

	31/12/2022	31/12/2021
	x € 1.000	x € 1.000
(1) VASTGOEDBELEGGINGEN		
Onder vastgoedbeleggingen zijn per 31 december begrepen:		
Directe vastgoedbeleggingen	359.489	352.844
Indirecte vastgoedbeleggingen	<u>9.889</u>	<u>57.579</u>
Waarde 31 december	<u>369.378</u>	<u>410.423</u>

De waarde van de directe vastgoedbeleggingen zijn inclusief de huurincentive van 8 duizend Euro (2021: 13 duizend Euro).

De vastgoedbeleggingen in ontwikkeling ultimo 2022 zijn 15.659 duizend Euro (2021: 9.370 duizend Euro) en zijn verantwoord bij directe vastgoedbeleggingen. De fase van ontwikkeling van vastgoedbeleggingen is afgerond wanneer het object volledig is opgeleverd.

(2) AANDELEN

De post aandelen bestaat uit:

Niet-beursgenoteerde aandelen	4.430	2.615
Participaties in beleggingsinstellingen aandelen*	<u>440.131</u>	<u>788.654</u>
Waarde 31 december	<u>444.561</u>	<u>791.269</u>

* Participaties in beleggingsinstellingen aandelen betreffen fondsen die beleggen in beursgenoteerde aandelen.

Er worden aandelen uitgeleend door beleggingsinstellingen waarin het fonds participeert. Dit zijn dus géén effecten die rechtstreeks deel uitmaken van de beleggingsportefeuille van het fonds, maar 'pro rata' berekend zijn. Voor het uitlenen van deze stukken ontvangt de desbetreffende beleggingsinstelling collateral als onderpand. Zie ook de toelichting op kredietrisico in de risicoparagraaf. De opbrengsten van het uitlenen van de stukken worden binnen de beleggingsinstelling herbelegd. Deze opbrengsten hebben een positief effect op de participatiewaarde van de beleggingsinstelling.

Er wordt per 31 december 2022 niet direct belegd in premiebijdragende ondernemingen (2021: ook niet).

De post niet-beursgenoteerde aandelen betreft een 5% belang in Mn Services N.V. gevestigd te Den Haag.

(3) VASTRENTENDE WAARDEN

De post vastrentende waarden bestaat uit:

Obligaties en leningen op schuldbekentissen	1.081.589	1.687.916
Participaties in beleggingsinstellingen	1.071.197	1.095.503
Participaties in hypotheekfondsen	249.867	308.082
Deposito's	<u>-</u>	<u>4.998</u>
Waarde 31 december	<u>2.402.653</u>	<u>3.096.499</u>

Er worden obligaties uitgeleend door beleggingsinstellingen waarin het fonds participeert. Dit zijn dus géén effecten die rechtstreeks deel uitmaken van de beleggingsportefeuille van het fonds, maar 'pro rata' berekend zijn. Het fonds leent dus niet zelf rechtstreeks stukken uit. Voor het uitlenen van deze stukken ontvangt de desbetreffende beleggingsinstelling collateral als onderpand. De opbrengsten van het uitlenen van de stukken worden binnen de beleggingsinstelling herbelegd. Deze opbrengsten hebben een positief effect op de participatiewaarde van de beleggingsinstelling.

(4) DERIVATEN

De door middel van derivaten verkregen posities zijn in de balans gesplitst weergegeven. De positieve posities uit hoofde van derivatencontracten zijn opgenomen onder de post Derivaten (als onderdeel van de Beleggingen). De negatieve posities zijn opgenomen onder de post Verplichtingen uit hoofde van beleggingen.

Per 31 december betreft het de volgende posities:

Derivaten	14.789	215.790
Verplichtingen inzake derivaten (19)	<u>- 314.522</u>	<u>- 44.315</u>
Saldo positie in derivaten	<u>-299.733</u>	<u>171.475</u>

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid maakt het fonds gebruik van financiële derivaten. Derivaten worden in beginsel defensief gebruikt om risico's af te dekken en om flexibel (tijdelijk) te kunnen inspelen op veranderende marktomstandigheden. Voor wat betreft de risicoafdekking worden derivaten specifiek ingezet ten behoeve van afdekking van het renterisico (rente swaps) en afdekking van het valutarisico (valutatermijncontracten). De omvang waarin deze instrumenten zijn ingezet blijkt uit de volgende tabel.

Het kredietrisico op de saldopositie in derivaten wordt beperkt door zogeheten 'collateral management'. Ultimo 2022 is voor 284.805 duizend Euro (2021: -200.843 duizend Euro) aan cash collateral en voor 46.836 duizend Euro (2021: 26.674 duizend Euro) aan non cash collateral gebruikt als onderpand ter bescherming tegen het kredietrisico. De initial margin is onderdeel van het totale collateral. Deze betreft 0 duizend Euro (2021: 0 duizend Euro) van het cash collateral en circa 35.500 duizend Euro (2021: 0 duizend Euro) van het non cash collateral.

De met betrekking tot de beleggingsportefeuille door middel van derivaten per saldo verkregen posities op balansdatum zijn als volgt te specificeren naar onderliggende waarde:

Beleggingscategorie en soort instrument (activa en passiva gesaldeerd ¹⁾ x € 1.000	31/12/2022			
	Nominale waarde ²	Reële waarde		
		saldo ¹	positief	negatief
<i>Vastrentende waarden</i>				
Renteswaps	1.603.900	- 308.633	5.437	- 314.070
<i>Valuta</i>				
Valutaderivaten	326.190	8.900	9.352	- 452
Totaal derivaten (per saldo)		- 299.733	14.789	- 314.522

Beleggingscategorie en soort instrument (activa en passiva gesaldeerd ¹⁾ x € 1.000	31/12/2021			
	Nominale waarde ²	Reële waarde		
		saldo ¹	positief	negatief
<i>Vastrentende waarden</i>				
Renteswaps	941.200	184.932	214.778	- 29.846
<i>Valuta</i>				
Valutaderivaten	755.719	- 13.457	1.012	- 14.469
Totaal derivaten (per saldo)		171.475	215.790	-44.315

¹⁾ Het betreft saldo posities van activa en passiva en dus niet de exposure (die in totaal is verantwoord onder Derivaten respectievelijk Verplichtingen uit hoofde van beleggingen).

²⁾ De nominale waarde geeft het absolute bedrag aan waarover het contract is afgesloten. De reële waarde is de waarde als het contract ultimo jaar zou worden verkocht of teruggedraaid.

	31/12/2022	31/12/2021
	x € 1.000	x € 1.000
(5) OVERIGE BELEGGINGEN		
Onder de overige beleggingen zijn per 31 december begrepen:		
Infrastructuur	237.040	159.832
Waarde 31 december	237.040	159.832

RISICO MARKTWAARDEBEPALING

De beleggingen zijn gewaardeerd op reële waarde. Niet voor alle beleggingsinstrumenten zijn frequente marktnoteringen beschikbaar. Dat levert een hoger risico op ten aanzien van de benadering van de waardering van een belegging. In de volgende tabel is het totale belegd vermogen van 3.494 miljoen Euro uitgesplitst naar vier niveaus van waardering. Dit betreft het belegd vermogen, inclusief de vorderingen en verplichtingen uit hoofde van beleggingen en de liquide middelen.

De participaties van het fonds in beleggingsfondsen van MN die beleggen in aandelen, vastrentende waarden en infrastructuur zijn in onderstaande tabel geplaatst onder andere methode. Uitgangspunt hierbij is dat de waardering niet door MN, maar door de onderliggende beleggingsfondsen zelf gebeurt. MN verwerkt de waardering die ontvangen wordt van de externe manager.

Voor de waardering op netto contante waarde van leningen op schuldbekentnissen en derivaten wordt gebruik gemaakt van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen die worden gevuld met marktconforme parameters. Leningen op schuldbekentnissen worden contant gemaakt tegen de relevante yieldcurve met opslagen.

De waardering van het direct vastgoed in Nederland gebeurt op basis van taxaties uitgevoerd volgens de richtlijnen van de Royal Institution of Chartered Surveyors (RICS), Morgan Stanley Capital International (MSCI), International Valuation Standard (IVS) en het Nederlands Register Vastgoed Taxateurs (NRVT). Ultimo jaar wordt de gehele vastgoedportefeuille volledig getaxeerd (inclusief bezoek van alle objecten). Bij de waardering wordt gebruik gemaakt van zowel huurkapitalisatie- als de Discounted Cash Flowmethode (DCF). De waardering van de materiële vastgoedbeleggingen is geleid op de huidige marktomstandigheden een belangrijke schattingspost. Het risico bestaat dat materiële aanpassingen zich kunnen voordoen in de waardering in het volgende boekjaar.

Voor niet-beursgenoteerde fondsbeleggingen in vastgoed en infrastructuur wordt de waardering bepaald op basis van de laatst ontvangen fondsrapportage, gecorrigeerd voor kasstromen in de periode vanaf de balansdatum van de fondsrapportage tot de balansdatum van de jaarrekening. De rapportages zijn niet door een accountant gecontroleerd en/of de periode van deze rapportages loopt niet synchroon met het boekjaar van het pensioenfonds. Om onzekerheden ten aanzien van de waardering te mitigeren, vindt voor aanstelling van een beheerder een selectieprocedure inclusief due diligence plaats. Na aanstelling worden de beheerders zorgvuldig gemonitord. Daarnaast wordt jaarlijks achteraf een aansluiting gemaakt met de gecontroleerde jaarrekeningen van deze fondsen. De waardering kan hoger of lager zijn, maar is gezien de mitigerende maatregelen naar inschatting niet materieel voor het vermogen en het resultaat.

De beleggingen in infrastructuur en andere beleggingen via beleggingsfondsen, waaronder de hypotheke, (die bestaan uit participaties in hypothekefondsen) zijn opgenomen onder andere methode. Het uitgangspunt hierbij is dat de waardering niet door MN, maar door de onderliggende beleggingsfondsen zelf gebeurt.

Onder andere methode zijn bij vastrentende waarden (beleggingsinstellingen) de bankleningen opgenomen. Deze lopen via de externe manager Babson die de waarde van de bankleningen bepaalt op basis van marktanalyses (een schattingsmodel met input gegevens van brokers). Daarnaast is bij niet-beursgenoteerde aandelen de deelneming in Mn Services N.V. vermeld. Hiervoor wordt een specifiek waarderingmodel toegepast op grond van verwachte cash flows.

Voor de waardering van de derivaten wordt gebruik gemaakt van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen die worden gevuld met marktconforme parameters. De toekomstige kasstromen van de rentederivaten worden contant gemaakt tegen de ESTR +8,5 curve of de ESTR curve. De toekomstige kasstromen van de valutaderivaten worden conform het contract afgezet tegen huidige marktprijzen van die kasstromen in de betrokken valuta.

Tabel: Marktwaardebepaling (x € 1.000)		31/12/2022			
Beleggingscategorieën	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	Netto contante waarde	Andere methode	Totaal
Vastgoedbeleggingen					
Directe vastgoedbeleggingen	-	359.489	-	-	359.489
Indirecte vastgoedbeleggingen	-	-	-	9.889	9.889
Aandelen					
Niet-beursgenoteerde aandelen	-	-	-	4.430	4.430
Participaties in beleggingsinstellingen	-	-	-	440.131	440.131
Vastrentende waarden					
Obligaties	1.081.588	-	-	-	1.081.588
Leningen op schuldbekentenis	-	-	1	-	1
Participaties in Beleggingsinstellingen	-	-	-	1.071.197	1.071.197
Participaties in hypotheekfondsen	-	-	-	249.867	249.867
Deposito's	-	-	-	-	-
Derivaten					
Derivaten (saldo positieve en negatieve posities)	-	-	-299.733	0	-299.733
Overige beleggingen					
Infrastructuur	-	-	-	237.040	237.040
Totaal	1.081.588	359.489	-299.732	2.012.554	3.153.899
Niet in de beleggingscategorieën meegenomen onderdelen van het belegd vermogen:					
Vorderingen inzake Credit Support Annexen					289.285
Verplichtingen inzake Credit Support Annexen					-4.480
Kortlopende vorderingen beleggingen					4.974
Kortlopende schulden beleggingen					-1.821
Liquide middelen positief					52.723
Liquide middelen negatief					-968
Totaal belegd vermogen					3.493.612

Tabel: Marktwaaardebepaling (x € 1.000)	31/12/2021				
Beleggingscategorieën	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	Netto contante waarde	Andere methode	Totaal
Vastgoedbeleggingen					
Directe vastgoedbeleggingen	-	352.844	-	-	352.844
Indirecte vastgoedbeleggingen	-	-	-	57.579	57.579
Aandelen					
Niet-beursgenoteerde aandelen	-	-	-	2.615	2.615
Participaties in beleggingsinstellingen	-	-	-	788.654	788.654
Vastrentende waarden					
Obligaties	1.687.727	-	-	-	1.687.727
Leningen op schuldbekentenis	-	-	189	-	189
Participaties in Beleggingsinstellingen	-	-	-	1.095.503	1.095.503
Participaties in hypotheekfondsen	-	-	-	308.082	308.082
Deposito's	-	-	4.998	-	4.998
Derivaten					
Derivaten (saldo positieve en negatieve posities)	-	-	171.475	-	171.475
Overige beleggingen					
Infrastructuur	-	-	-	159.832	159.832
Totaal	1.687.727	352.844	176.662	2.412.265	4.629.498
Niet in de beleggingscategorieën meegenomen onderdelen van het belegd vermogen:					
Verplichtingen inzake Credit Support Annexen					-200.843
Kortlopende vorderingen beleggingen					43.484
Kortlopende schulden beleggingen					-2.083
Liquide middelen positief					77.931
Liquide middelen negatief					-2.148
Totaal belegd vermogen					4.545.839

TOTAAL BELEGGINGEN

Relatie jaarrekening en beleggingsbeleid

De beleggingscategorieën zoals opgenomen in de jaarrekening wijken af van de categorieën zoals die worden gehanteerd in het beleggingsbeleid van het fonds. In de jaarrekening worden de beleggingen gepresenteerd naar de aard van de financiële instrumenten. In het bestuursverslag worden de beleggingscategorieën gepresenteerd conform de wijze waarop het (strategisch) beleggingsbeleid wordt vormgegeven. Het betreft vooral de toerekening van de derivaten en vorderingen en verplichtingen uit hoofde van beleggingen. Uit het volgende overzicht blijkt de aansluiting tussen de jaarrekening enerzijds en het beleggingsbeleid anderzijds:

Post x € 1.000	Jaarrekening	Beleggingsbeleid 31-12-2022					
		Totaal	Matching		Return Portefeuille		
			Vastrentende waarden	Vastrentende waarden	Aandelen	Vastgoedbeleggingen	Overige beleggingen
Vastgoedbeleggingen	369.378	-	-	-	369.378	-	
Aandelen	444.561	-	-	444.561	-	-	
Vastrentende waarden	2.402.653	2.402.653	-	-	-	-	
Derivaten	14.789	14.789	-	-	-	-	
Overige beleggingen	237.040	-	-	-	-	237.040	
Vorderingen*	294.259	294.259	-	-	-	-	
Verplichtingen*	- 321.791	- 321.791	-	-	-	-	
Liquide middelen **	52.723	52.723	-	-	-	-	
Totaal	3.493.612	2.442.633	-	444.561	369.378	237.040	
Portefeuillesamenstelling ultimo 2022		69,9%	0,0%	12,7%	10,6%	6,8%	

* Vorderingen respectievelijk verplichtingen uit hoofde van beleggingen. De verplichtingen zijn inclusief negatieve posities uit hoofde van derivatencontracten ad 314.522 duizend Euro (2021: 44.315 duizend Euro) en de verplichtingen aan bancaire instellingen ad 968 duizend Euro (2021: 2.148 duizend Euro).

** De liquide middelen bestaan uit directe vorderingen op bancaire instellingen.

	31/12/2022	31/12/2021
	x € 1.000	x € 1.000
(6) VORDERINGEN UIT HOOFDE VAN BELEGGINGEN		
Onder de post vorderingen uit hoofde van beleggingen zijn per 31 december opgenomen:		
Vorderingen uit hoofde van beleggingen - CSA	289.285	-
Kortlopende vorderingen	<u>4.974</u>	<u>43.484</u>
Totaal	<u>294.259</u>	<u>43.484</u>

Alle vorderingen uit hoofde van beleggingen hebben een resterende looptijd korter dan een jaar.

(7) OVERIGE VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA

Onder de post overige vorderingen en overlopende activa zijn per 31 december begrepen:

Te vorderen premiebijdragen op werkgevers	9.396	8.347
Overige overlopende activa	<u>234</u>	<u>536</u>
Totaal	<u>9.630</u>	<u>8.883</u>

* Te vorderen premiebijdragen op werkgevers

De samenstelling per 31 december is als volgt:

Te vorderen premiebijdragen	2.880	1.916
Nog te factureren premiebijdragen	<u>6.876</u>	<u>6.651</u>
	9.756	8.567
Voorziening voor oninbare vorderingen	<u>- 360</u>	<u>- 220</u>
Bedrag van de vorderingen na aftrek van de voorziening	<u>9.396</u>	<u>8.347</u>

Het verloop van de voorziening voor oninbare vorderingen is als volgt:

Voorziening 1 januari	- 220	- 680
Afboekingen	106	581
Mutatie via resultaat	<u>- 246</u>	<u>- 121</u>
Voorziening 31 december	<u>-360</u>	<u>-220</u>

De mutatie via resultaat betreft de benodigde onttrekking of dotatie die nodig is om de voorziening voor oninbare vorderingen te muteren naar de benodigde eindstand.

* Overige overlopende activa

Per 31 december bestaan de overige overlopende activa uit:

Vooruitbetaald pensioenuitvoerder	-	25
Diverse vorderingen en overlopende activa	<u>234</u>	<u>511</u>
Totaal	<u>234</u>	<u>536</u>

(8) LIQUIDE MIDDELEN

De liquide middelen ad 52,7 miljoen Euro (2021: 77,9 miljoen Euro) betreffen posities in rekening-courant bij bancaire instellingen en sight deposits. De schulden in rekening-courant aan bancaire instellingen zijn verantwoord onder de verplichtingen uit hoofde van beleggingen. Het saldo van liquide middelen (actief) en schulden bij bancaire instellingen bedraagt 51,8 miljoen Euro (2021: 75,8 miljoen Euro). De liquide middelen staan ter vrije besteding van het fonds.

De liquide middelen zijn als volgt te verdelen:

Saldi in rekening-courant	40.719	69.767
Sight deposits	<u>12.004</u>	<u>8.164</u>
Totaal	<u>52.723</u>	<u>77.931</u>

Ultimo 2022 heeft het fonds bij ING Bank N.V. een (intraday-) kredietfaciliteit van 15 miljoen Euro. Hiervan werd ultimo 2022 en 2021 geen gebruik gemaakt.

PASSIVA

(9) STICHTINGSKAPITAAL EN RESERVES

Het stichtingskapitaal bedraagt 545 Euro en uitgedrukt in duizenden Euro is het niet zichtbaar in de jaarrekening.

Vermogenspositie

Het aanwezige eigen vermogen bestaat uit het totaal van de algemene reserves en de solvabiliteitsreserves.

Ultimo 2022 bedraagt het totale vermogen van het fonds 3.494 miljoen Euro (2021: 4.527 miljoen Euro). Het fonds heeft een bestemmingsreserve kosten waarvan de waarde geen onderdeel van het vermogen ten behoeve van de dekkingsgraad is. Per eind 2022 is deze bestemmingsreserve 15 miljoen (2021: 16 miljoen Euro). Op basis van het vermogen en de technische voorzieningen kan de dekkingsgraad als volgt worden berekend:

	31/12/2022 x € 1.000	31/12/2021 x € 1.000
Totale vermogen	3.494.129	4.526.917
Af: Bestemmingsreserves	15.251	16.414
Vermogen ten behoeve van de dekkingsgraad	3.478.878	4.510.503
Totaal technische voorzieningen	2.928.136	3.779.774

Dekkingsgraad, solvabiliteit en herstelplan

Dekkingsgraad	118,8%	119,3%
Beleidsdekkingsgraad	123,1%	115,3%
Aanwezig eigen vermogen ten behoeve van dekkingsgraad	550.742	730.729
Minimaal vereist eigen vermogen	121.591	155.813
Vereist eigen vermogen	338.195	449.160
Minimaal vereist eigen vermogen (in percentage)	104,2%	104,1%
Vereist eigen vermogen (in percentage)	111,5%	111,9%

Voor de berekening van het vereiste vermogen wordt gebruik gemaakt van het standaard model.

De beleidsdekkingsgraad per 31 december 2022 bedraagt 123,1% (2021: 115,3%). De beleidsdekkingsgraad is vastgesteld als het gemiddelde van actuele dekkingsgraden van de laatste 12 maanden.

Uit bovenstaande gegevens blijkt dat het eigen vermogen ultimo boekjaar 7,3%-punt hoger is dan vereist. De solvabiliteit van het fonds op grond van de beleidsdekkingsgraad ultimo boekjaar is toereikend (11,6%-punt hoger).

Bestemming van het saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABTN. Bij het voorstel voor de bestemming van het saldo van baten lasten wordt als eerste de benodigde mutatie van de bestemmingsreserves verwerkt. Vervolgens wordt de benodigde mutatie van de solvabiliteitsreserves verantwoord, waarna het totaal van beide solvabiliteitsreserves samen gelijk is aan het vereist eigen vermogen. Tenslotte wordt de benodigde mutatie van de algemene reserve prepensioen verwerkt, waarna het resterende saldo van baten en lasten wordt toegevoegd of onttrokken aan de algemene reserve.

Het voorstel voor de bestemming van het saldo van baten lasten over 2022 is opgenomen onder de staat van baten en lasten. Dit voorstel is verwerkt in de balans.

	31/12/2022	31/12/2021
	x € 1.000	x € 1.000
(10) ALGEMENE RESERVE		
Het verloop van de algemene reserve is als volgt:		
Beginstand	276.273	42.407
Resultaatbestemming	- 78.203	233.866
Dotatie bestemmingsreserve kosten vanwege negatief resultaat op kosten	1.377	-
Totaal	199.447	276.273

Het saldo van baten en lasten bedraagt 181.150 duizend Euro negatief. Per saldo is 7.804 duizend Euro toegevoegd aan de specifieke algemene reserve prepensioen, 110.965 duizend Euro onttrokken aan de solvabiliteitsreserves (naar aanleiding van het gedaalde vereiste vermogen) en is per saldo 1.163 duizend Euro onttrokken aan de bestemmingsreserve kosten, waarvan 1.377 duizend Euro ten gunste komt van de algemene reserve ten behoeve van dekking van negatief resultaat op kosten. Het resterende negatieve saldo van 78.203 duizend Euro is via de resultaatbestemming onttrokken aan de algemene reserve.

(11) ALGEMENE RESERVE PREPENSIOEN

Het verloop van de algemene reserve prepensioen is als volgt:

Beginstand	5.296	1.531
Mutatie: bestemming saldo van baten en lasten	7.804	3.765
Totaal	13.100	5.296

(12) SOLVABILITEITSRESERVES

Het totale vereist eigen vermogen van 338.195 duizend Euro (2021: 449.160 duizend Euro) is als volgt over twee solvabiliteitsreserves gesplitst:

* Solvabiliteitsreserve (algemeen)

Het verloop van de solvabiliteitsreserve is als volgt:

Beginstand	445.237	470.879
Mutatie: bestemming saldo van baten en lasten	- 110.016	- 25.642
Totaal	335.221	445.237

* Solvabiliteitsreserve prepensioen

Het verloop van de solvabiliteitsreserve prepensioen is als volgt:

Beginstand	3.923	4.278
Mutatie: bestemming saldo van baten en lasten	- 949	- 355
Totaal	2.974	3.923

(13) BESTEMMINGSRESERVE KOSTEN

Het verloop van de bestemmingsreserve kosten is als volgt:

Beginstand	16.414	-
Mutatie: bestemming saldo van baten en lasten:		
- Toevoeging uit premie	214	16.414
- Onttrekking vanwege negatief resultaat op kosten	- 1.377	-
Totaal	15.251	16.414

In 2021 is de bestemmingsreserve kosten van 16.414 duizend Euro gevormd via de bestemming van baten en lasten (0,45% van de technische voorzieningen per einde 2021). De bestemmingsreserve kosten dient alleen als dekking voor een toekomstig negatief resultaat op jaarlijkse kosten. Ultimo 2022 is uit de premie 0,45% van de jaarinkoop toegevoegd (214 duizend Euro).

In 2022 is er een negatief resultaat op kosten, zodat 1.377 duizend Euro vanuit de bestemmingsreserve is gedoteerd aan de algemene reserve. In de actuariële analyse wordt bij het resultaat op kosten rekening gehouden met deze onttrekking aan de bestemmingsreserve kosten.

(14) VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN VOOR RISICO VAN HET PENSIOENFONDS

Kenmerken pensioenregeling

De door het fonds verzekerde pensioenregeling kan worden gekarakteriseerd als een voorwaardelijk geïndexeerde opbouwregeling.

De pensioenregeling voorziet in ouderdomspensioen ten behoeve van deelnemers en gewezen deelnemers en in (het bijzonder) partnerpensioen (weduwen, weduwnaars en wezen) ten behoeve van de nagelaten betrekkingen, waaronder tevens geregistreerd partnerschap en aangemelde partners worden begrepen.

De pensioengrondslag wordt bepaald door het loon te verminderen met een franchise. Er is sprake van een maximum loon. De franchise en het maximum loon worden jaarlijks, per 1 januari, aangepast overeenkomstig de ontwikkelingen van de algemene prijs- en loonontwikkeling.

Samenstelling en verloop voorziening pensioenverplichtingen

De technische voorzieningen zijn in 2022 afgenomen met 852 miljoen Euro (2021: afgenomen met 350 miljoen Euro). De samenstelling en de ontwikkeling van de voorziening is als volgt nader toe te lichten.

De voorziening pensioenverplichtingen kan per 31 december als volgt worden gespecificeerd naar groep van deelnemers:

	31/12/2022		31/12/2021	
	aantal	bedrag x € 1.000	aantal	bedrag x € 1.000
Actieve deelnemers	4.925	652.056	4.842	968.736
Pensioengerechtigden	27.363	1.579.247	28.074	1.853.021
Gewezen deelnemers	19.263	598.074	19.195	831.109
Subtotaal (exclusief kostenopslag)		2.829.377		3.652.866
Kostenopslag (2022: 2,55%, 2021: 2,55%)		72.149		93.148
Totaal		51.551	52.111	3.746.014

Per 31 december 2022 is de voorziening pensioenverplichtingen berekend uitgaande van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De daarvan afgeleide marktrente ultimo 2022 bedraagt 2,55% (2021: 0,56%).

	2022	2021
	x € 1.000	x € 1.000
De ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen in het verslagjaar kan als volgt worden gespecificeerd:		
Stand 1 januari	3.746.014	4.092.137
Pensioenopbouw	52.157	55.499
Toeslagen (per 1 januari 2023 respectievelijk 2022)	281.710	16.401
Rentetoevoeging	- 17.929	- 21.558
Onttrekking voor uitkeringen	- 131.039	- 130.950
Onttrekking voor uitvoeringskosten	- 3.410	- 3.944
Wijziging marktrente	- 1.007.867	- 265.208
Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten	- 3.102	53
Wijziging UFR-methodiek (per 1 januari 2022 respectievelijk 2021)	3.228	28.448
Aanpassing schattingswijziging	- 11.466	- 16.266
Overige mutaties	- 6.770	- 8.598
Mutatie van de voorziening	-844.488	-346.123
Voorziening 31 december	2.901.526	3.746.014

Per 1 juli 2022 hebben pensioenfondsen de mogelijkheid om onder voorwaarden alvast gebruik te maken van versoepelde indexatie-regels, zoals deze ook van toepassing zijn tijdens de overgangsfase naar het nieuwe pensioenstelsel. Daardoor wordt het mogelijk om bij een beleidsdekkingsgraad van 105% te indexeren. Hierbij moet de beleidsdekkingsgraad minimaal 105% zijn en de actuele dekkingsgraad mag door de indexatie niet lager uitkomen dan 105%. Het bestuur heeft op 22 juli 2022 besloten om naast de reeds toegekende indexatie per 1 januari 2022 van 0,44% ook de resterende indexatieruimte van 0,84% toe te kennen en wel per 1 januari 2023. Op 30 november 2022 heeft het bestuur een besluit genomen om hiernaast nog een indexatie toe te kennen van 10% per 1 januari 2023. In totaal wordt er per 1 januari 2023 met 10,84% geïndexeerd. Door deze indexatie met 10,84% stijgt de voorziening met 284 miljoen Euro.

De "wijziging UFR-methodiek" in 2022 betreft de wijziging van de rentetermijnstructuur vanaf 1 januari 2022 (de tweede van de vier stappen vanaf 1 januari 2021 die DNB had aangekondigd). Het effect van deze wijziging van de UFR-methodiek op de totale voorziening voor pensioenverplichtingen per 31 december 2022 bedraagt 3.227 duizend Euro (2021 inzake de eerste van de vier stappen: 28.491 duizend Euro). Het effect hiervan op de dekkingsgraad is 0,2%-punt negatief (2021: 0,9%-punt negatief).

De "Aanpassing schattingswijziging" in 2022 betreft de aanpassing naar de nieuwe Prognosetafel 2022 inclusief nieuwe correctiefactoren als gevolg van een door de adviserende actuaris (Mercer) uitgevoerd sterfteonderzoek. Door de aanpassing daalt de voorziening met 11.466 duizend Euro. De aanpassing van de prognosetafel alleen zou leiden tot een stijging van 17.393 duizend Euro. De aanpassing van de correctiefactoren leidt tot een daling van 28.859 duizend Euro.

De aanpassing van de grondslagen voor opslagen voor uitgesteld wezenpensioen (afname met 733 duizend Euro) en voor overlijdensuitkeringen (afname met 1.017 duizend Euro) in 2022 zijn verantwoord onder overige mutaties. Daarnaast is de daling van de overige mutaties van 6.770 duizend Euro (2021: daling 8.598 duizend Euro) inclusief een toename met 11.495 duizend Euro (2021: 2.698 duizend Euro) ten behoeve van onvoorwaardelijke aanspraken in verband met VPL voor het laatste geboortjaar 1963 en later en een inhaaleffect over oudere geboortjaren. Verder betreft het vooral een afname van 15.441 duizend Euro (2021: 8.392 duizend Euro) in verband met sterfte-effect en een afname van 7.512 duizend Euro (2021: 4.331 duizend Euro) in verband met vervallen rechten.

De regeling is kort beschreven in de Algemene toelichting. De belangrijkste posten van de mutatie van de voorziening pensioenverplichting zijn toegelicht bij post 26 van de Staat van Baten en Lasten.

(15) VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN VOOR RISICO VAN HET PENSIOENFONDS - PREPENSIOEN

	2022	2021
	x € 1.000	x € 1.000
De ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen prepensioen kan als volgt worden gespecificeerd:		
Stand 1 januari	32.964	37.198
Pensioenopbouw	1	2
Toeslagen (per 1 januari 2023 respectievelijk 2022)	2.617	147
Rentetoevoeging	- 152	- 195
Onttrekking voor uitkeringen	- 1.666	- 1.866
Onttrekking voor uitvoeringskosten	- 62	- 78
Wijziging marktrente	- 7.135	- 1.992
Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten	- 107	- 12
Wijziging UFR-methodiek	- 1	43
Aanpassing schattingswijziging	20	- 146
Overige mutaties	- 615	- 137
Mutatie van de voorziening	-7.100	-4.234
Voorziening 31 december	25.864	32.964

	2022 x € 1.000	2021 x € 1.000
(16) VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN VOOR RISICO VAN HET PENSIOENFONDS - AIP		
De ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen AIP kan als volgt worden gespecificeerd:		
Stand 1 januari	539	652
Toeslagen (per 1 januari 2023 respectievelijk 2022)	47	2
Rentetoevoeging	- 3	- 3
Onttrekking voor uitkeringen	- 92	- 97
Onttrekking voor uitvoeringskosten	- 2	- 3
Wijziging marktrente	- 55	- 11
Aanpassing schattingswijziging	-	- 2
Overige mutaties	48	1
	<u>-57</u>	<u>-113</u>
Voorziening 31 december	482	539

(17) OVERIGE TECHNISCHE VOORZIENINGEN

Spaarfonds gemoedsbezwaren

De ontwikkeling van het spaarfonds gemoedsbezwaarden kan als volgt worden gespecificeerd:

Stand 1 januari	257	227
Toevoeging premie werkgevers	<u>7</u>	<u>30</u>
Mutatie van de voorziening	7	30
Voorziening 31 december	264	257

31/12/2022 x € 1.000	31/12/2021 x € 1.000
--------------------------------	--------------------------------

(18) LANGLOPENDE SCHULDEN

De post langlopende schuld bestaat volledig uit de verplichting in verband met AIP:

AIP-verplichting	7.071	9.066
Totaal	7.071	9.066

31/12/2022 x € 1.000	31/12/2021 x € 1.000
--------------------------------	--------------------------------

AIP-verplichting

Het verloop van de AIP-verplichting is als volgt:

Beginstand	9.066	9.101
Mutatie wegens inkoop onvoorwaardelijke aanspraken	- 37	13
Mutatie wegens solvabiliteitsopslag AIP	8	11
Onttrekking netto beleggingsrendement	<u>- 1.966</u>	<u>- 59</u>
Mutatie AIP-verplichting	-1.995	- 35
Totaal	7.071	9.066

De onttrekking wegens inkoop komt ten gunste van de premiebijdragen en dient als dekking van de toevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen. De onttrekking van het netto beleggingsrendement van 1.966 duizend Euro is -21,73% van de AIP-verplichting per 1 januari 2022, na aftrek van de in 2022 benodigde inkoop voor onvoorwaardelijke aanspraken. In 2022 en 2021 is er niet specifiek premie geheven voor AIP.

(19) VERPLICHTINGEN UIT HOOFDE VAN BELEGGINGEN

Onder de post verplichtingen uit hoofde van beleggingen zijn per 31 december opgenomen:

Verplichtingen uit hoofde van Credit Support Annexen (CSA)	4.480	200.843
Verplichtingen inzake derivaten	314.522	44.315
Verplichtingen in rekening-courant aan bancaire instellingen	968	2.148
Kortlopende schulden beleggingen	<u>1.821</u>	<u>2.083</u>
Totaal	321.791	249.389

De post verplichtingen uit hoofde van CSA betreft ontvangen cash collateral (zekerheden).

Er worden stukken uitgeleend (aandelen en obligaties) door beleggingsinstellingen waarin het fonds participeert. Voor het uitlenen van deze stukken ontvangen de desbetreffende beleggingsfondsen collateral als onderpand. Het onderpand heeft gemiddeld een waarde van 103,1% van de uitgeleende stukken. Het aandeel van het fonds in de waarde van het ontvangen onderpand ultimo 2022 was circa 232 miljoen Euro (2021: 49 miljoen Euro). De collateral via stukken is niet in de balans opgenomen.

De rekening-courant positie met bancaire instellingen staat tegenover de liquide middelen (post 8).

Alle verplichtingen uit hoofde van beleggingen hebben een resterende looptijd korter dan een jaar.

	31/12/2022 x € 1.000	31/12/2021 x € 1.000
(20) OVERIGE SCHULDEN EN OVERLOPENDE PASSIVA		
Onder de post overige schulden en overlopende passiva zijn per 31 december opgenomen:		
Verschuldigde loonheffing	2.297	2.318
Nog toe te kennen rechten inzake waardeoverdrachten	4	2
VPL-verplichting	-	16.419
Overige nog te betalen kosten	<u>- 259</u>	<u>-</u>
Totaal	<u>2.042</u>	<u>18.739</u>

Alle overige schulden en overlopende passiva zijn kortlopende schulden en hebben een resterende looptijd korter dan een jaar. De eerste waarde benadert de boekwaarde vanwege het kortlopende karakter van de schulden.

VPL-verplichting

Eind 2022 loopt de 15-jaars overgangsregeling VPL af, zodat in 2022 de laatste inkoop heeft plaats gevonden. Vanaf ultimo 2021 is de resterende looptijd van de VPL-schuld korter dan 1 jaar, zodat de VPL vanaf 2022 volledig is gepresenteerd onder de kortlopende schulden. Ten behoeve van het inzicht is het verloop van de VPL-schuld opgenomen:

Beginstand	16.419	19.565
Onttrekking wegens inkoop onvoorwaardelijke aanspraken	- 12.851	- 3.019
Onttrekking netto beleggingsrendement	<u>- 3.568</u>	<u>- 127</u>
Mutatie VPL-verplichting	<u>-16.419</u>	<u>- 3.146</u>
Totaal	<u>-</u>	<u>16.419</u>

De onttrekking wegens inkoop komt ten gunste van de premiebijdragen en dient als dekking van de toevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen. De onttrekking van het netto beleggingsrendement van 3.568 duizend Euro is -21,73% van de VPL-verplichting per 1 januari 2022. In 2022 en 2021 is er niet specifiek premie geheven voor voorwaardelijke toegezegde aanspraken.

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN ACTIVA

Verstreckte kredietfaciliteit

Het fonds heeft in 2019 aan deelneming MN Services N.V. (MN) een kredietfaciliteit verstrekt van 1,1 miljoen Euro. De kredietfaciliteit loopt tot en met 31 december 2024. Er zijn geen beperkingen gesteld aan opnamen en aflossingen door MN. Per 31 december 2022 (2021: idem) werd er geen gebruik gemaakt van deze faciliteit. MN vergoedt een bereidstellingsprovisie ter grootte van 50 basispunten per kalenderjaar over het niet opgenomen deel.

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN VERPLICHTINGEN

Investeringsverplichtingen

Ultimo 2022 staat voor 0,6 miljoen Euro aan toekomstige verplichtingen uit in verband met vastgoedbeleggingen (2021: 6,9 miljoen Euro).

Uitlenen effecten (via beleggingsinstellingen)

Ultimo 2022 was er 232 miljoen Euro aan effecten uitgeleend (2021: 49 miljoen Euro) via beleggingsinstellingen waarin het fonds participeert. Dit zijn dus géén effecten die rechtstreeks deel uitmaken van de beleggingsportefeuille van het fonds, maar 'pro rata' berekend zijn. Voor het uitlenen van deze stukken ontvangen de desbetreffende beleggingsinstellingen collateral als onderpand. De opbrengsten van het uitlenen van de stukken worden binnen de beleggingsinstelling herbelegd. Deze opbrengsten hebben een positief effect op de participatiewaarde van de beleggingsinstelling.

Uitvoeringsovereenkomsten

*** Administratiekosten MN**

Voor het voeren van de administratie van het fonds is een administratieovereenkomst met Mn Services N.V. afgesloten. De overeenkomst is aangegaan voor onbepaalde tijd met inachtneming van een opzeggingstermijn van ten minste twaalf maanden tegen 1 januari van enig jaar. De jaarlijkse kosten variëren, maar liggen rond de 5 miljoen Euro (exclusief btw en projecten).

*** Vermogensbeheer MN**

Met de vermogensbeheerder Mn Services Vermogensbeheer B.V. is een fiduciaire beheerovereenkomst voor onbepaalde tijd aangegaan en die kan per direct beëindigd worden door middel van een aangetekende brief. De jaarlijkse kosten variëren maar bedragen circa 7 miljoen Euro. Naast het beheer door Mn Services Vermogensbeheer B.V. wordt de hypotheekportefeuille beheerd door Syntrus Achmea Real Estate & Finance.

RISICOPARAGRAAF

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. In het bestuursverslag is ingegaan op de risicobereidheid ten aanzien van strategische en operationele risico's en op het beleid ter beheersing van de risico's. Onderstaand wordt meer kwantitatieve informatie betreffende deze risico's weergegeven.

BELEID EN RISICIBEHEER

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten zijn:

- * Beleggingsbeleid
- * Premiebeleid
- * Herverzekeringsbeleid
- * Toeslagverleningsbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie geeft inzicht in de pensioenverplichtingen en verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's. Op grond van de analyses stelt het bestuur het strategisch beleid vast. Dat strategisch beleid betreft het beleggingsbeleid, premiebeleid en toeslagbeleid.

Het strategisch beleid wordt jaarlijks en indien nodig meer frequent door het bestuur gebruikt voor het vaststellen van de beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid.

Onvoorziene omstandigheden

Als onderdeel van de standaard risicobeheersing van het pensioenfonds (het fonds) beschikt uitvoerder MN over continuïteitsplannen waarin onder meer vermeld is wat er minimaal nodig is aan medewerkers en systemen om de dienstverlening te kunnen voortzetten tijdens onvoorziene omstandigheden.

SOLVABILITEITSRISICO

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

Voldoende vermogen houdt niet alleen in dat het vermogen ten minste gelijk is aan de verplichtingen. Er moet ook sprake zijn van een toereikende algemene reserve voor het opvangen van tegenvallers. Die tegenvallers kunnen te maken hebben met de ontwikkeling van de rente en de koersen op de financiële markten, maar ook met actuariële zaken (zoals de levensverwachting van deelnemers) of de inflatie (bij oplopende inflatie nemen de kosten toe om de pensioenen waardevast te houden).

In het Besluit Financieel Toetsingskader pensioenfondsen (FTK) is in artikel 12 gesteld dat een fonds een vereist eigen vermogen berekend volgens een standaardmodel waarin rekening wordt gehouden met risico's voor de gehele balans (activa en passiva). Een fonds wijkt af van het standaardmodel als het risicoprofiel van het fonds niet voldoende aansluit op de uitgangspunten van het standaardmodel.

Het pensioenfonds past het standaardmodel toe. Via deze 'standaardmethode' toetst het pensioenfonds of er voldoende vermogen aanwezig is om beschermd te zijn tegen de hierboven vermelde risico's. In de standaardmethode wordt elk risico omgerekend naar een bepaalde vermogens eis. De combinatie van deze factoren geeft de vereiste solvabiliteit. Omdat de risico's onderling gecorreleerd zijn - sommige risico's zullen zich naar verwachting tegelijkertijd manifesteren terwijl andere risico's dat nu juist niet doen - vindt nog een aftrek vanwege diversificatie plaats.

Op grond van het standaardmodel bepaalt het fonds het geldende vereiste eigen vermogen. Het toepassen van het standaardmodel leidt tot een adequate inschatting van het totale risicoprofiel van het fonds. Het fonds bepaalt het vereist eigen vermogen op basis van de strategische beleggingsmix op balansdatum. Bij toepassing van het standaardmodel heeft het fonds ultimo 2022 op basis van de strategische beleggingsmix een vereist eigen vermogen van 11,5% van de voorziening pensioenverplichtingen (2021: 11,9%) nodig.

De volgende tabel laat de uitkomsten van het standaardmodel per risicofactor zien.

Vereist eigen vermogen (x € 1.000)		
Risicofactor	Solvabiliteit (na iteratie)	
	ultimo 2022	ultimo 2021
Technische voorzieningen: volgens jaarrekening (a)	2.928.136	3.779.774
S1 Renterisico (inclusief inflatie)	44.142	33.662
S2 Aandelen- en vastgoedrisico	208.086	270.879
S3 Valutarisico	84.556	106.756
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	132.585	200.457
S6 Verzekeringstechnisch risico	69.134	92.898
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheer risico	-	5.868
Subtotaal van alle risico's	538.503	710.520
Diversificatie-effect	-200.308	-261.360
Vereist eigen vermogen (b)	338.195	449.160
Solvabiliteitseis (c = b / a)	11,5%	11,9%
Vereist eigen vermogen (art. 132 Pensioenwet) (d = a + b)	3.266.331	4.228.934
Aanwezige vermogen (e)	3.478.878	4.510.503
Surplus (f = e - d)	212.547	281.569

Voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie.

Het aanwezige vermogen bestaat uit het stichtingskapitaal en de (niet bekleemde) reserves. Zie ook de toelichting op de balanspost Algemene reserve.

Eind 2022 is het aanwezige vermogen 212.145 duizend Euro hoger dan het vereist eigen vermogen (2021: 281.569 duizend Euro hoger). Per eind 2022 is de beleidsdekkingsgraad 123,1% en dus hoger dan de vereiste dekkingsgraad van 111,5%.

RENTERISICO (S1)

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van veranderingen in de marktrente. De doelstelling, binnen het beleid van het fonds, is om een deel van het renterisico in de nominale portefeuille af te dekken, afhankelijk van het niveau van de 20-jaars swaprente. De renteafdekking van het fonds per 31 december 2022 is 75,7% op basis van de actuele rentetermijnstructuur (2021: 69,1%).

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duratie. Het betreft de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

Duratie (x € 1.000)	Ultimo 2022		Ultimo 2021	
	Waarde*	Duratie	Waarde	Duratie
Duratie van de vastrentende waarde (voor derivaten)	2.402.653	2,7	3.096.499	4,1
Duratie van de vastrentende waarde (na derivaten)	2.402.653	10,1	3.096.499	10,6
Duratie van de (nominale) pensioenverplichtingen	2.927.872	16,2	3.779.517	18,1

* Betreft vastrentende waarden uit de matchingportefeuille ten behoeve van het afdekken van het rente-effect in de technische voorziening. De vergelijkende cijfers zijn aangepast.

Bovenstaande tabel laat zien dat de duratie van vastrentende waarde na derivaten lager is dan de duratie van de pensioenverplichtingen, namelijk 10,1 versus 16,2 jaar. Dit betekent dat de beleggingen minder gevoelig zijn voor renteverandering dan de pensioenverplichtingen. Bij een rentestijging daalt de waarde van de verplichting procentueel harder dan de beleggingen en bij een rentedaling stijgt de verplichting harder.

Het verschil in rentegevoeligheid tussen de beleggingen en de verplichtingen kan ook zichtbaar worden gemaakt door de invloed op de dekkingsgraad van een renteschok van 100 basispunten (= één procentpunt):

Rente schok	1% daling	Stand 31/12/2022	1% stijging
Vermogen t.b.v. dekkingsgraad (x € 1.000)	3.841,7	3.478,9	3.120,6
Technische voorzieningen (x € 1.000)	3.341,5	2.928,1	2.565,1
Dekkingsgraad	115,0%	118,8%	121,7%

Naast de rentederivaten vormt de portefeuille langlopende staatsleningen een belangrijk onderdeel van de matchingportefeuille. De matchingportefeuille heeft als doel de ontwikkeling van de verplichtingen als gevolg van rentebewegingen te volgen. Daarom is de looptijd van de portefeuille zoveel mogelijk aangepast aan de looptijd van de verplichtingen. De beschikbaarheid van staatsleningen is voldoende tot een looptijd van circa 30 jaar. Staatsleningen met een looptijd van 30 jaar zijn ook geschikt om verplichtingen die langer lopen dan 30 jaar af te dekken. Dat komt door de hoge correlatie van de rente op de lange looptijden.

Afhankelijk van het niveau van de marktrente hanteert het fonds een beleid, zoals opgenomen in het beleggingsplan, om het renterisico van een deel van de verplichtingen af te dekken. Bij een stijging van de rente wordt een groter deel van de verplichtingen afgedekt.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

Looptijd (x € 1.000)	Ultimo 2022		Ultimo 2021	
	Waarde	%	Waarde	%
Resterende looptijd 0 tot 3 jaar	1.021.544	43	807.515	26
Resterende looptijd 3 tot 5 jaar	264.913	11	398.326	13
Resterende looptijd 5 tot 10 jaar	433.604	18	578.263	19
Resterende looptijd 10 tot 20 jaar	464.953	19	874.869	28
Resterende looptijd langer dan 20 jaar	217.639	9	437.526	14
Totaal	2.402.653	100	3.096.499	100

AANDELEN- EN VASTGOEDRISICO (S2)

Het aandelen- en vastgoedrisico (marktrisico) is het risico dat de waarde van deze zakelijke waarden verandert als gevolg van veranderingen in de desbetreffende marktprijzen. De strategie van het fonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen zoals vastgelegd in het beleggingsplan. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerd door vermogensbeheerders in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall- marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

Marktrisico heeft betrekking op winsten en verliezen die kunnen ontstaan door ongunstige marktbevingen die samenhangen met de handel in, of het aanhouden van, een positie in financiële instrumenten. Het marktrisico wordt voornamelijk gemitigeerd door het diversificeren van de beleggingsportefeuille ofwel het spreiden van de beleggingen over sectoren en regio's.

De onderstaande tabel geeft de spreiding weer van de aandelen- en vastgoedportefeuille van het fonds naar sectoren:

Sectorverdeling aandelen & vastgoed (x € 1.000)	Ultimo 2022		Ultimo 2021	
	Waarde	%	Waarde	%
Financiële instellingen	85.127	10	124.560	10
Handel- en industriële bedrijven	50.391	6	88.999	7
Nutsbedrijven	19.395	2	38.910	3
Vastgoed	369.378	46	410.423	34
Andere instellingen	289.648	36	538.800	46
Totaal	813.939	100	1.201.692	100

Het totaal aan aandelen en vastgoed in de beleggingsportefeuille ultimo 2022 is circa 23% (2021: 26%). De samenstelling wijkt in 2022 3%-punt af met 2021.

De onderstaande tabel geeft weer de spreiding van de aandelenportefeuille van het fonds naar regio's:

Regionale verdeling aandelen (x € 1.000)		
Regio	Ultimo 2022	Ultimo 2021
Aandelen Europa	144.299	266.737
Aandelen Noord Amerika	129.663	276.076
Aandelen Verre Oosten	53.245	57.602
Aandelen Opkomende Markten	117.354	190.854
Totaal	444.561	791.269

De volgende tabel geeft de spreiding van de vastgoedportefeuille naar direct en indirect en naar binnen- en buitenland weer:

Verdeling vastgoed (x € 1.000)	Ultimo 2022	Ultimo 2021
Direct/indirect		
Direct vastgoed	359.489	352.844
Indirect vastgoed	9.889	57.579
Totaal	369.378	410.423
Binnen-/ buitenland		
Nederland	369.378	363.038
Europa (exclusief Nederland)	-	47.385
Totaal	369.378	410.423

Uit de onderstaande tabel blijkt de spreiding van de gehele vastgoedportefeuille naar sectoren:

Sectorverdeling vastgoed (x € 1.000)	Ultimo 2022		Ultimo 2021	
	Waarde	%	Waarde	%
Woningen	315.360	85	316.355	77
Winkels	26.345	7	24.820	6
Kantoren	2.125	1	2.250	1
Overige	25.548	7	66.998	16
Totaal	369.378	100	410.423	100

In het standaard risicomodel wordt een standaardshock gebruikt om de benodigde buffer voor het aandelen- en vastgoedrisico te bepalen. Deze standaard shock is gebaseerd op een 30% daling voor de aandelen van ontwikkelde markten, een 40% daling voor aandelen opkomende markten, 40% voor niet beursgenoteerde aandelen en 15% voor direct vastgoed. Het effect op de dekkingsgraad van een dergelijke shock op de feitelijke portefeuille wordt hieronder weergegeven. In de shock op aandelen wordt ook de shock op private equity en beursgenoteerd vastgoed meegenomen.

Standaardshock aandelen en vastgoed (x € 1.000)	Ultimo 2022		Ultimo 2021	
	Waarde	%	Waarde	%
Aandelen, beursgenoteerd vastgoed en private equity	240.363	111	333.491	111
Niet beursgenoteerd Vastgoed	56.075	117	54.916	118

VALUTARISICO (S3)

Het valutarisico betreft het risico dat de waarde van de beleggingen en verplichtingen vermindert als gevolg van veranderingen in vreemde valutakoersen. Aangezien de pensioenverplichtingen van het fonds in Euro luiden en een aanzienlijk deel van de beleggingsportefeuille in vreemde valuta, loopt het fonds valutarisico. De voor het fonds belangrijkste valuta zijn de Amerikaanse Dollar, het Britse Pond en de Japanse Yen. Het strategisch beleid van het fonds is om valutaposities in het Britse Pond en de Japanse Yen voor 90% af te dekken. Voor de Amerikaanse Dollar wordt in de matchingportefeuille 100% en in de returnportefeuille 75% afgedekt.

Het totaalbedrag dat buiten de Euro wordt belegd bedraagt ultimo jaar circa 23% (798.456 duizend Euro) van de beleggingsportefeuille. In totaal is 14% van de totale beleggingen buiten de Euro niet afgedekt. Per einde boekjaar is de marktwaarde van de uitstaande valutaderivaten 8.900 duizend Euro positief (2021: 13.457 duizend Euro negatief). Het valutarisico, met de positie voor en na afdekking door valutaderivaten, is ultimo 2022 als volgt weer te geven:

Valuta-afdekking 2022 (x € 1.000)	voor	afdekking valutaderivaten	na (netto positie)	%	reële waarde valutaderivaten
Euro	2.643.401	326.190	2.969.591	86	8.900
Amerikaanse Dollar	364.253	-253.779	110.474	3	-
Britse Pond	70.589	-49.067	21.522	1	-
Japanse Yen	26.284	-23.344	2.940	-	-
Overige	337.330	-	337.330	10	-
Totaal	3.441.857	-	3.441.857	100	8.900

Het totale vermogen in de tabel valuta-afdekking is exclusief liquide middelen van 52.723 duizend Euro (2021: 77.931 duizend Euro) en de verplichtingen in rekening-courant aan bancaire instellingen van 968 duizend Euro (2021: 2.148 duizend Euro).

De valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is ultimo 2021 als volgt weer te geven:

Valuta-afdekking 2021 (x € 1.000)	voor	afdekking valutaderivaten	na (netto positie)	%	reële waarde valutaderivaten
Euro	3.012.409	755.719	3.768.128	84	-13.457
Amerikaanse Dollar	832.846	-646.514	186.332	4	-
Zweedse Kroon	26.276	-	26.276	1	-
Noorse Kroon	3.256	-	3.256	-	-
Britse Pond	113.902	-88.040	25.862	1	-
Japane Yen	24.290	-21.165	3.125	-	-
Overige	457.077	-	457.077	10	-
Totaal	4.470.056	-	4.470.056	100	-13.457

De slotkoersen van de belangrijkste valuta zijn:

Valutakoersen	Ultimo 2022	Ultimo 2021
	slotkoers	slotkoers
EUR/GBP	0,88725	0,83960
EUR/JPY	140,81830	130,95425
EUR/USD	1,06725	1,13720

In het standaard risicomodel wordt een standaard schok gebruikt om de benodigde buffer voor het valutarisico te bepalen. Deze standaard schok is gebaseerd op een 20% daling voor ontwikkelde valuta en 35% daling voor opkomende valuta. Het effect op de dekkingsgraad van een dergelijke schok op de feitelijke portefeuille wordt hieronder weergegeven:

Standaardschok valuta (x € 1.000)	Ultimo 2022		Ultimo 2021	
	Waarde	%	Waarde	%
Valuta	86.488	115,9%	125.821	115,9%

GRONDSTOFFENRISICO (S4)

Grondstoffen ofwel commodity's vormen een beleggingscategorie waarin veelal via index futures en swaps wordt geïnvesteerd in energie (olie), metalen, edelmetalen en agro producten. Het grondstoffennisico betreft het risico op fluctuaties in grondstofprijzen. De beleggingen in grondstoffen zijn in 2022 en 2021 nihil.

KREDIETRISICO (S5)

Kredietrisico is het risico op financiële verliezen doordat een tegenpartij in gebreke blijft om aan haar verplichtingen te voldoen, bijvoorbeeld als gevolg van faillissement of betalingsonmacht. Dit kunnen verplichtingen zijn tot het betalen van rente, maar het kan ook om de terugbetaling van de uitgeleende bedragen zelf gaan. Het kredietrisico wordt primair beperkt door te beleggen in bedrijven of staten met een hoge kredietwaardigheid.

Het kredietrisico wordt gemitigeerd door spreiding van de vastrentende waarden naar regio en sector.

In onderstaande tabel is de verdeling naar kredietwaardigheid weergegeven zoals deze door internationale rating agencies wordt toegekend. Het betreft de portefeuille vastrentende waarden die als volgt naar rating is gesplitst:

Rating S&P en Moody's (x € 1.000)	Ultimo 2022		Ultimo 2021	
	Waarde	%	Waarde	%
AAA	950.838	39	1.209.437	39
AA	373.650	16	462.181	15
A	247.876	10	436.600	14
BBB	473.626	20	517.897	17
Lager dan BBB	338.322	14	453.502	14
Geen rating	18.341	1	16.882	1
Totaal	2.402.653	100	3.096.499	100

Onder geen rating is onder andere de hypotheekportefeuille opgenomen. De hypotheekportefeuille heeft geen officiële rating.

De samenstelling van de vastrentende waarden kan als volgt worden samengevat:

Samenstelling van de vastrentende waarden (x € 1.000)				
Soort	Ultimo 2022		Ultimo 2021	
	Credit spread	Waarde	Credit spread	Waarde
Langlopend Europese staatsobligaties	0,0%	344.785	-0,4%	914.449
Bedrijfsobligaties	0,9%	590.637	0,5%	433.101
Vastrentend-hoogrentend EU obligaties	3,2%	37.171	3,5%	77.659
Vastrentend-hoogrentend US obligaties	2,7%	40.235	2,9%	70.607
Obligaties opkomende markten	4,1%	247.160	4,4%	364.314
Kortlopende staatsobligaties	-0,5%	737.088	-0,2%	530.141
Bankleningen	4,0%	155.709	4,1%	149.823
Bedrijfsobligaties USD	0,0%	-	0,5%	243.136
Subtotaal obligaties en beleggingsinstellingen		2.152.785		2.783.230
Zakelijke hypotheek		-		-
Overige hypotheek	1,0%	249.867	0,9%	308.082
Subtotaal hypotheek		249.867		308.082
Leningen op schuldbekentenis	0,4%	1	0,4%	189
Deposito's		-		4.998
Totaal		2.402.653		3.096.499

De creditspread is een maatstaf voor kredietrisico en geeft de opslag aan die de markt vraagt boven de risicovrije rente. Hoe hoger deze opslag, hoe hoger de markt het kredietrisico op een partij beoordeelt en hoe hoger de vergoeding (de spread) is die de markt wil ontvangen voor het nemen van dit kredietrisico. De credit spread is bepaald ten opzichte van de relevante swapcurves in de desbetreffende valuta van de obligatie.

De durations en credit spreads van Europese staatsobligaties, langlopende obligaties en bedrijfsobligaties zijn specifiek bepaald voor deze beleggingsfondsen. Voor alle overige vastrentende waarden (overige beleggingsfondsen en discretionaire portefeuilles) zijn deze gegevens op basis van benchmarks vastgesteld.

De langlopende Europese staatsobligaties zijn uitgegeven door landen. Obligaties kunnen luiden in verschillende Europese valuta.

De Emerging Markets obligaties zijn uitgegeven door landen in opkomende regio's zoals Latijns Amerika, Azië, Pacific en Afrika.

De vastrentend-hoogrentende portefeuilles bestaan uit hoogrentende obligaties uitgegeven door het bedrijfsleven. De hoogrentende obligaties hebben over het algemeen een lagere rating dan "Investment grade".

De bankleningen zijn, in tegenstelling tot bedrijfsobligaties, leningen aan bedrijven met duidelijke convenanten en/of onderpand. Vanwege het onderpand zijn bankleningen vergeleken met een 'gewone' obligatie van hetzelfde bedrijf minder risicovol aangezien bankleningen hoger in de kapitaalstructuur staan. Dit geeft bankleningen een betere uitgangspositie in het geval van faillissement of herstructurering ten opzichte van andere schuldeisers en met name aandeelhouders.

Deposito's en kortlopende staatsobligaties worden aangehouden om tijdelijke overtollige liquide middelen kortstondig uit te zetten.

Voor wat betreft de hypotheekportefeuille wordt het kredietrisico zoveel mogelijk beperkt door het zwaartepunt van de portefeuilleconstructie te leggen op hypotheek met een Nationale Hypotheek Garantie (NHG) en met een Loan To Value (LTV) van maximaal 90%. De marktwaarde is 250 miljoen Euro (2021: 308 miljoen Euro). Dat bestaat voor 244 miljoen Euro uit verstrekte leningen (2021: 298 miljoen Euro) en voor 6 miljoen Euro (vooral) uit liquiditeiten (2021: 10 miljoen Euro).

Ultimo 2022 heeft het pensioenfonds voor in totaal 272 miljoen Euro (2021: 272 miljoen Euro) gestort in het Nederlands Hypotheek Fonds. Dit fonds heeft ultimo 2022 hypothecaire geldleningen verstrekt. De aan het pensioenfonds toegewezen hypothecaire geldleningen hebben ultimo 2022 een marktwaarde van 244 miljoen Euro (2021: 298 miljoen Euro). Het deel van de storting in het Nederlands Hypotheek Fonds dat nog niet als hypothecaire lening is verstrekt, bestaat uit liquiditeiten en nog uit te geven hypothecaire geldleningen aangehouden door het hypotheekfonds.

De verdeling van 244 miljoen Euro naar looptijd NHG en LTV ultimo 2022 is in de volgende tabel gespecificeerd:

Samenstelling Hypothecaire leningen in het Nederlands Hypotheken Fonds (x € 1.000)						
Looptijd	Ultimo 2022					Totaal segment
	NHG	LTV <60%	LTV <60%-80%	LTV <80%-90%	LTV >90%	
Variabel	731	244	487	487	-	1.949
5 jaar	244	244	244	244	-	976
10 jaar	4.386	8.041	9.990	4.142	2.193	28.752
15 jaar	1.706	8.041	3.899	731	244	14.621
20 jaar	34.357	29.240	38.743	16.082	12.183	130.605
25 jaar	2.193	9.747	3.899	975	-	16.814
30 jaar	15.107	15.107	9.503	6.823	3.411	49.951
Totaal	58.724	70.664	66.765	29.484	18.031	243.668

Ultimo 2021 is de samenstelling als volgt:

Samenstelling Hypothecaire leningen in het Nederlands Hypotheken Fonds (x € 1.000)						
Looptijd	Ultimo 2021					Totaal segment
	NHG	LTV <60%	LTV <60%-80%	LTV <80%-90%	LTV >90%	
Variabel	-	298	-	595	298	1.191
5 jaar	298	595	298	298	-	1.489
10 jaar	5.952	11.010	10.713	6.249	595	34.519
15 jaar	2.083	10.118	6.844	893	298	20.236
20 jaar	46.422	28.864	52.372	20.830	9.820	158.308
25 jaar	2.976	12.201	3.868	2.976	-	22.021
30 jaar	19.938	17.259	10.415	8.927	3.273	59.812
Totaal	77.669	80.345	84.510	40.768	14.284	297.576

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van financiële derivaten. Als hoofdregel geldt dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor het reduceren van beleggingsrisico's. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden. Het fonds gebruikt derivaten hoofdzakelijk om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken. Eén van de belangrijkste risico's bij derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekend staande partijen. Bovendien wordt de kredietwaardigheid van tegenpartijen dagelijks gemonitord door Mn Services Vermogensbeheer BV. Het kredietrisico op derivaten wordt beperkt door zogeheten 'collateral management', waarbij liquide middelen of ontvangen/uitgeleende stukken worden gebruikt als onderpand ter bescherming tegen het kredietrisico.

Derivaten versus Collateral (CSA) (x € 1.000)	ultimo 2022		ultimo 2021	
	Derivatenposities	14.789		215.790
Verplichtingen inzake derivaten	-314.522		-44.315	
Totale derivatenpositie		-299.733		171.475
Totaal uitgegeven liquide middelen	289.285		-	
Totaal ontvangen liquide middelen*	-4.480		-200.843	
Totaal uitgegeven obligaties	46.836		26.674	
Totaal ontvangen obligaties	-		-	
Totaal gegeven zekerheden		331.641		-174.169
Resteert		31.908		-2.694

* Het betreft uitgeleende onderpanden.

De collateral via cash is verantwoord op de balans via post 19 en het vergelijkend cijfer is hierop aangepast.

Er worden stukken uitgeleend (aandelen en obligaties) door beleggingsinstellingen waarin het fonds participeert. Voor het uitlenen van deze stukken ontvangen de desbetreffende beleggingsfondsen collateral als onderpand. Het onderpand heeft gemiddeld een waarde van 103,1% van de uitgeleende stukken. Het aandeel van het fonds in de waarde van het ontvangen onderpand ultimo 2022 was circa 232 miljoen Euro (2021: 49 miljoen Euro). De collateral via stukken is niet in de balans opgenomen.

In het standaard risicomodel wordt een standaardschok gebruikt om de benodigde buffer voor het kredietrisico te bepalen. Deze standaard schok is gebaseerd op een stijging van de kredietopslag voor elke lening. Afhankelijk van de credit rating bedraagt de opslag tussen de 0,60% en de 5,30%. Het effect op de dekkinggraad van een dergelijke schok op de feitelijke portefeuille wordt hieronder weergegeven.

Standaardschok krediet (x € 1.000)	Ultimo 2022		Ultimo 2021	
	Waarde	%	Waarde	%
Krediet	147.009	113,8%	222.823	113,4%

VERZEKERINGSTECHNISCHE RISICO'S (S6, ACTUARIËLE RISICO'S)

Het verzekeringstechnisch risico bestaat uit risico's van negatieve resultaten op de verzekeringstechnische (actuariële) grondslagen die worden gebruikt voor de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevensrisico, overlijdensrisico, arbeidsongeschiktheid en toeslag.

Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Door toepassing van de AG-prognosetafel 2022 waarin een verwachte verbetering van de overlevingskansen is begrepen met adequate fondsspecifieke correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico voor een belangrijk deel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk meer nabestaandenpensioen moet toekennen dan waarvoor door het fonds voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit van deelnemers en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen. Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen deze risicopremie en de werkelijke lasten wordt verwerkt via het resultaat van het fonds. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en is tevens afhankelijk van de hoogte van de dekkinggraad van het fonds. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

Omdat pensioenen veelal worden uitgekeerd vanaf de 67-jarige leeftijd is in de onderstaande tabel de ontwikkeling opgenomen van de verwachte gemiddelde levensduur voor een 67-jarige:

Actuariële grondslagen - verwachte levensduur				
67-jarige	2022	2021	2020	2019
mannen	85,6	85,7	85,6	85,7
vrouwen	88,5	88,4	88,3	88,4

LIQUIDITEITSRISICO (S7)

Onder liquiditeitsrisico wordt verstaan het risico dat er op enig moment onvoldoende liquide middelen in het fonds aanwezig zijn om aan de korte termijn verplichtingen te voldoen. Het liquiditeitsrisico wordt door het fonds beheerd door in het beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Voor de korte termijn maakt het fonds gebruik van een liquiditeitsprognose waarbij rekening wordt gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Een van de liquiditeitsbehoeften van het fonds komt voort uit het doen van pensioenuitkeringen. Aangezien het saldo van de premie-inkomsten en de pensioenuitkeringen negatief is (de betaalde uitkeringen zijn hoger dan de ontvangen premies), is er maandelijks een netto uitstroom van liquide middelen. Deze netto uitstroom is goed voorspelbaar en vormt daardoor een relatief beperkt risico. In de liquiditeitsprognose wordt van te voren geanticipeerd op komende onttrekkingen uit het belegd vermogen.

Een andere liquiditeitsbehoefte vloeit voort uit het gebruik van derivaten. Bij een ongunstige marktbeveging kan hieruit een liquiditeitsbehoefte ontstaan in de vorm van het storten van onderpand. Dit risico is deels gemitigeerd doordat er naast kasmiddelen ook obligaties als onderpand kunnen dienen. Daarnaast heeft het fonds een beleid ingeregeld om te waarborgen dat er voldoende middelen aanwezig zijn om aan de onderpandverplichtingen te voldoen. Tot slot zijn er in de portefeuille voldoende liquide beleggingen aanwezig (onder andere staatsobligaties) die omgezet kunnen worden in liquiditeiten.

Uit het bovenstaande blijkt dat er geen verhoogd liquiditeitsrisico aanwezig is. In de solvabiliteitstoets worden hier dan ook geen additionele buffers voor aangehouden.

In totaal is 25% van de totale beleggingen illiquide (2021: 19%). Het betreft een deel van de vastrentende waarden (participaties in hypotheekfondsen, onderhandse leningen) en zakelijke waarden (infrastructuur, vastgoed, aandelen en de deelneming in Mn Services).

CONCENTRATIERISICO (S8)

Concentraties van risico's kunnen zich voordoen als gevolg van risico's ten opzichte van een debiteur of ten opzichte van een groep debiteuren met zodanig vergelijkbare kenmerken dat hun mogelijkheden om aan hun verplichtingen te voldoen naar verwachting op vergelijkbare wijze worden beïnvloed door veranderingen in economische of andere omstandigheden. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het fonds gebruik van diversificatie over landen, regio's, sectoren en tegenpartijen. Hierover zijn afspraken contractueel vastgelegd met de vermogensbeheerders en het bestuur monitort op kwartaalbasis de naleving hiervan. Hierdoor worden de concentratierisico's in voldoende mate beheerst in het reguliere beleggingsproces. Er worden geen additionele buffers opgenomen in de solvabiliteitstoets.

De spreiding in de beleggingsportefeuille is weergegeven in de tabel die is opgenomen bij de toelichting op het kredietrisico. Ultimo 2022 zijn in de beleggingsportefeuille de volgende posten met een omvang groter dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

Debiteur	Grote posten			
	Ultimo 2022		Ultimo 2021	
	waarde x € 1.000	in percentage van balanstotaal	waarde x € 1.000	in percentage van balanstotaal
<u>Vastrentende waarden:</u>				
Belgische staat	88.863	2,3	25.494	0,5
Duitse staat	409.961	10,7	523.658	10,9
Finse staat	77.375	2,0	156.445	3,3
Franse staat	86.173	2,3	68.853	1,4
Nederlandse staat	212.969	5,6	374.094	7,8
Oostenrijkse staat	-	-	108.439	2,3
	875.341	22,9	1.410.523	28,3

OPERATIONEEL RISICO (S9)

Een operationeel risico is een risico dat samenhangt met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting of procesuitvoering. Voorbeelden van operationele risico's zijn: verwerking, uitkering/betaling/settlement, informatie, productontwikkeling, kosten, personeel, fraudegevoeligheid en preacceptatie/transactie.

In tegenstelling tot sommige risico's die een pensioenfonds bewust wil lopen (zoals marktrisico) hebben operationele risico's alleen een negatieve impact op het bereiken van de doelstellingen. Vandaar dat operationele risico's zo veel mogelijk beperkt worden, tenzij een verdergaande reductie onevenredig veel inspanning en kosten met zich meeneemt.

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

In de beleidsregels uitbesteding pensioenfondsen staan voorwaarden omschreven waar een pensioenfonds aan moet voldoen bij de uitbesteding van zijn bedrijfsprocessen. Voor het fonds zijn de beleidsregels van toepassing omdat zowel de pensioenadministratie als het vermogensbeheer zijn uitbesteed. De beleidsregels schrijven onder meer voor dat het fonds het beleid vaststelt met betrekking tot de beheersing van risico's van uitbesteding. Hiertoe is het uitbestedingsbeleid vastgelegd via afspraken met de uitvoerder.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering van de vermogensbeheerder en pensioenuitvoerder. Dat gebeurt onder andere door middel van performancerapportages, SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages).

Een belangrijk onderdeel van het operationele risico is informatiebeveiliging en cybersecurity. De vermogensbeheerder en pensioenuitvoerder investeert doorlopend in het op peil houden van haar informatiebeveiliging en cybersecurity via processen ingericht voor preventie, detectie en correctie van cyberdreigingen. De systemen en het netwerk worden doorlopend bewaakt op cyberaanvallen, de beveiligingssystemen zijn up-to-date zijn en er worden regelmatig kwetsbaarheidsanalyses uit. Uitgangspunt hierbij is het normenkader van DNB ('Good practice informatiebeveiliging'). In 2022 is de aantoonbaarheid van de beheersing van informatiebeveiligingsrisico's verbeterd en is een programma voortgezet om het bewustzijn over informatiebeveiliging en cybersecurity onder de medewerkers te versterken onder andere door een 'Way of Working'-app, een e-learning tool.

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door het fonds hiervoor geen additionele buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Als onderdeel van de standaard risicobeheersing van het fonds beschikt uitvoeringsorganisatie Mn Services N.V. over continuïteitsplannen waarin onder meer vermeld is wat er minimaal nodig is aan mensen en systemen om de dienstverlening te kunnen voortzetten tijdens onvoorziene omstandigheden (zie de toelichting op onvoorziene omstandigheden aan het begin van deze paragraaf). De bedrijfsvoering is in 2022 zonder noemenswaardige problemen gecontinueerd.

ACTIEF BEHEER RISICO (S10)

Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die door portefeuillemanagers worden ingenomen ten opzichte van de strategische portefeuilles. De mate van actief beheer wordt doorgaans bepaald aan de hand van een tracking error. Deze tracking error meet de mate van afwijking tussen het rendement van een beleggingsportefeuille en het rendement op een benchmarkportefeuille. Een lage tracking error impliceert dat het rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert daarmee een hogere mate van actief risico.

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER HET BOEKJAAR 2022

BATEN			2022	2021
			x € 1.000	x € 1.000
(21) PREMIEBIJDRAGEN (VAN WERKGEVERS EN WERKNEMERS)				
De post premiebijdragen risico pensioenfondsen bestaan uit:				
	<i>werknemersdeel</i>	<i>werkgeversdeel</i>		
Verplichte verzekering	27.167	27.168	54.335	52.935
Prepensioen	1	-	1	5
Voortgezette verzekering	49	49	98	158
Gemoedsbezwaren	-	-	-	-
Subtotaal feitelijke premie	27.217	27.217	54.434	53.098
Bij: Inkoop VPL-aanspraken			12.851	3.019
Bij: Inkoop AIP-aanspraken			37	- 13
Totaal			67.322	56.104

De feitelijke premie betreft de door het fonds via adequate premiestelling opgelegde premiebijdrage. De hierboven vermelde feitelijke premie is exclusief het effect van premie egalisatie. Op basis van afspraken met de sociale partners is eind 2022 van de over 2022 gefactureerde premie geen bedrag toegevoegd aan de bestemmingsreserve premie egalisatiedepot (2021: nihil).

In de post premiebijdragen 2022 is voor een bedrag van 402 duizend Euro (last) aan premiebijdragen uit voorgaande jaren opgenomen (2021: -/- 523 duizend Euro).

In 2022 is specifiek voor VPL en AIP geen premie geheven. De kortlopende schuld in verband met de VPL-verplichting is voor 12.851 duizend Euro aangewend ter financiering van de onvoorwaardelijke aanspraken die in de voorziening pensioenverplichtingen zijn opgenomen (2021: 3.019 duizend Euro). Voor de AIP-verplichting is dat 37 duizend duizend Euro (2021: -/- 13 duizend Euro). Exclusief het effect van de inkoop VPL-aanspraken en AIP-aanspraken bedraagt de feitelijke premie 54.434 duizend Euro (2021: 53.098 duizend Euro).

Kostendekkende premie

Het fonds hanteert in het beleid een gedempte kostendekkende premie. Het pensioenfonds gaat bij de vaststelling van de premie voor 2021-2025 uit van een systeem waarmee voor de gedempte kostendekkende premie gebruik wordt gemaakt van het verwacht rendement op basis van de maximaal toegestane parameters. Deze zijn door de Commissie Parameters geadviseerd en wettelijk vanaf 1-1-2020 voor vijf jaar vastgesteld. Deze systematiek is met sociale partners en met de Pensioenraad besproken. Aanleiding voor dit besluit was enerzijds de wens van het bestuur en van sociale partners om te komen tot een zo stabiel mogelijk premie en opbouw. Stabiele en betaalbaarheid van de premie is vanuit de sociale partners een belangrijk punt. De methodiek van demping op basis van verwacht rendement is naar de mening van het bestuur het meest geschikt om de stabiliteit gedurende een vijftiaarsperiode te waarborgen. Anderzijds geeft de methodiek van de gedempte kostendekkende premie naar verwachting de financiering die op langere termijn nodig is om pensioenafspraken te realiseren.

Over 2022 bedraagt deze ex-ante bepaalde toetspremie 52.116 duizend euro. De kostendekkende premie kan achteraf worden becijferd. Deze ex-post gedempte kostendekkende premie is: 54.418 duizend Euro. De feitelijke premie over 2022 bedraagt 54.434 duizend Euro.

Kostendekkende premie x € 1.000	Ex-ante gedempte Toetspremie		Ex-post gedempte		Ex-post zuivere	
	2022	2021	2022	2021	2022	2021
	Peildatum:	30/09/2021	30/09/2020			
Overlevingstafel:	Prognosetafel AG 2020		Prognosetafel AG 2020		Prognosetafel AG 2020	
Rente RTS:	Verwacht rendement		Verwacht rendement		31/12/2021	31/12/2020
Totale lasten pensioenopbouw*	46.771	48.685	48.892	48.045	52.382	55.677
Kostenopslag	1.931	1.665	2.014	1.646	2.014	1.965
Solvabiliteitsopslag	3.414	3.365	3.540	3.298	6.208	6.403
Totaal	52.116	53.715	54.446	52.989	60.604	64.045

De totale lasten pensioenopbouw betreft de jaarinkoop pensioenen, de risicopremies in verband met voorwaardelijke onderdelen en (vanaf 2022) de toevoeging aan bestemmingsreserve toekomstige kosten. De solvabiliteitsopslag zorgt ervoor dat door de inkoop van nieuwe aanspraken de dekkingsgraad niet verwatert, maar op het benodigde peil blijft. Deze solvabiliteitsopslag hangt af van het vereiste vermogen en bedraagt voor het fonds primo 2022 11,9% (primo 2021: 11,5%). Op het ex-ante toetsmoment, per 30 september 2021, bedraagt de solvabiliteitsopslag 11,9% (30 september 2020: 11,4%).

Feitelijke versus (gedempte) kostendekkende premie

Premie x € 1.000	Ex-ante gedempte		Ex-post gedempte		Ex-post zuivere	
	(toetspremie)					
	2022	2021	2022	2021	2022	2021
Verschuldigde premie [1]	52.178	53.716	54.434	53.098	54.434	53.098
Kostendekkende premie	52.116	53.715	54.446	52.989	60.604	64.045
Saldo	62	1	- 12	109	- 6.170	- 10.947

[1] De verschuldigde premie betreft de premie voor de toets op de kostendekkende premie (ex-ante feitelijke premie).

De ex-ante feitelijke (verschuldigde) premie ter dekking van pensioenopbouw (52.178 duizend Euro) is hoger dan de kostendekkende toetspremie FTK van 52.116 duizend Euro. De ex-post feitelijke (verschuldigde) premie ter dekking van pensioenopbouw (54.434 duizend Euro) is daarentegen lager dan de ex-post gedempte kostendekkende premie (54.446 duizend Euro). Het verschil met de ex-ante vergelijking is relatief gering. De zuivere kostendekkende premie op basis van de DNB RTS per 31 december (60.604 duizend Euro) is hoger dan de ex-post feitelijke (verschuldigde) premie (54.434 duizend Euro).

(22) BELEGGINGSRESULTATEN VOOR RISICO PENSIOENFONDS

De beleggingsresultaten (op de fondsportefeuille) kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Beleggingscategorie x € 1.000	2022				
	Direct resultaat	Indirect resultaat	Kosten	Overige baten	Totaalresultaat
Vastgoedbeleggingen	12.056	- 12.490	- 1.763	-	- 2.197
Aandelen	4.006	- 77.814	- 225	-	- 74.033
Vastrentende waarden	36.284	- 417.746	- 2.202	-	- 383.664
Derivaten	10.888	- 534.955	- 18	-	- 524.085
Overige beleggingen	5.537	18.171	- 114	-	23.594
Subtotaal	68.771	- 1.024.834	- 4.322	-	- 960.385
Toerekening algemene kosten aan beleggingsresultaat					- 1.632
Netto rendement toegerekend aan de VPL-verplichting					3.568
Netto rendement toegerekend aan de AIP-verplichting					1.966
Totaal					- 956.483

Het indirect resultaat is 3.689 duizend Euro lager (2021: 1.855 duizend Euro lager) dan de waardemutaties in het verloop van de beleggingen op de balans. Dit betreft het resultaat liquide middelen, aangezien de balanspost liquide middelen geen onderdeel is van de post beleggingen.

Beleggingscategorie x € 1.000	2021				
	Direct resultaat	Indirect resultaat	Kosten	Overige baten	Totaalresultaat
Vastgoedbeleggingen	10.862	50.775	- 1.570	-	60.067
Aandelen	3.534	145.398	- 105	-	148.827
Vastrentende waarden	55.558	- 77.533	- 2.787	-	- 24.762
Derivaten	15.266	- 258.175	- 84	-	- 242.993
Overige beleggingen	4.519	18.121	- 68	-	22.572
Subtotaal	89.739	- 121.414	- 4.614	-	- 36.289
Toerekening algemene kosten aan beleggingsresultaat					- 1.474
Netto rendement toegerekend aan de VPL-verplichting					127
Netto rendement toegerekend aan de AIP-verplichting					59
Totaal					- 37.577

Onder de beleggingskosten zijn begrepen de "directe beheerkosten" waarvoor facturen zijn ontvangen. Tevens is een reservering getroffen voor de kosten die betrekking hebben op 2022, maar waarvoor nog geen facturen zijn ontvangen. Ten slotte is een deel van de algemene (bestuurs) kosten toegerekend aan de beleggingskosten.

De kosten die vermogensbeheerders direct ten laste van beleggingsinstellingen hebben gebracht zijn niet apart als kosten verantwoord, maar wel begrepen in het indirect resultaat. Dit verklaart het verschil met de in het bestuursverslag verantwoorde (deels geschatte en deels berekende) kosten van vermogensbeheer.

Onder Overige baten worden de rebates op de MN Beleggingsfondsen verantwoord. Dit dient ter compensatie van de (bruto) beheervergoedingen in de MN Beleggingsfondsen die in het indirect rendement verantwoord zijn. In 2022 waren de rebates nihil (2021: ook nihil).

De kosten van vermogensbeheer over 2022 kunnen als volgt worden uitgesplitst naar categorie:

Beleggingscategorie x € 1.000	2022		
	Beheer- kosten	Overige kosten	Totaal kosten
Vastgoedbeleggingen	1.575	-	1.575
Aandelen	-	-	-
Vastrentende waarden	875	-	875
Overige beleggingen	-	-	-
Fiduciair kosten	2.044	-	2.044
Kosten bewaarloon	-	- 172	- 172
Totaal	4.494	- 172	4.322

De kosten van vermogensbeheer over 2021 kunnen als volgt worden uitgesplitst:

Beleggingscategorie x € 1.000	2021		
	Beheer- kosten	Overige kosten	Totaal
Vastgoedbeleggingen	1.391	-	1.391
Aandelen	-	-	-
Vastrentende waarden	1.129	-	1.129
Overige beleggingen	-	-	-
Fiduciair kosten	2.081	-	2.081
Kosten bewaarloon	-	13	13
Totaal	4.601	13	4.614

In de uitsplitsing van kosten vermogensbeheer zijn de fiduciaire kosten en de kosten bewaarloon separaat gepresenteerd. Bij de verdeling van de kosten naar beleggingscategorieën zijn de niet direct toewijsbare kosten toegerekend naar rato van het belegd vermogen.

De kosten vermogensbeheer zijn exclusief de transactiekosten, die deel uitmaken van de aan- en verkoopprijzen, en daardoor onderdeel zijn van het indirect resultaat. Over 2022 en 2021 zijn er geen transactiekosten gefactureerd aan het (pensioen) fonds omdat het fonds belegt in beleggingsfondsen.

De indirecte transactiekosten zijn 3.885 duizend Euro (2021: 1.761 duizend Euro). Dit betreft voor 3.076 duizend Euro (2021: 1.185 duizend Euro) transactiekosten inzake vastrentende waarden die gefactureerd zijn aan het beleggingsfonds en betrouwbaar zijn vast te stellen. Voor de berekening wordt gebruik gemaakt van een spread (op basis van de gemiddelde spread per kwartaal). De overige indirecte transactiekosten van 809 duizend Euro (2021: 576 duizend Euro) zijn niet direct gefactureerd aan het beleggingsfonds en daardoor geschat op grond van aannames en niet betrouwbaar vast te stellen.

Relatie jaarrekening en beleggingsbeleid

De beleggingscategorieën zoals opgenomen in de jaarrekening wijken af van de categorieën zoals die worden gehanteerd in het beleggingsbeleid van het fonds. In de jaarrekening worden de beleggingen gepresenteerd naar de aard van de financiële instrumenten. In het bestuursverslag worden de beleggingscategorieën gepresenteerd conform de wijze waarop het (strategisch) beleggingsbeleid wordt vormgegeven. Het betreft vooral de toerekening van de derivaten en vorderingen en verplichtingen uit hoofde van beleggingen. Uit het volgende overzicht blijkt de aansluiting tussen de jaarrekening enerzijds en het beleggingsbeleid anderzijds:

Post x € 1.000	Jaarrekening	Beleggingsbeleid 2022			
	Totaal	Vastrentende waarden	Aandelen	Vastgoed- beleggingen	Overige beleggingen
Vastgoedbeleggingen	- 2.197	-	-	- 2.197	-
Aandelen	- 74.033	-	- 74.033	-	-
Vastrentende waarden	- 383.664	- 383.664	-	-	-
Derivaten	- 524.085	- 524.085	-	-	-
Overige beleggingen	23.594	-	-	-	23.594
Totaal	- 960.385	- 907.749	- 74.033	- 2.197	23.594

In het geval beleggingsinstrumenten in meerdere beleidscategorieën voorkomen, worden de beleggingsresultaten pro-rata toegerekend op basis van de eindejaarsverdeling. Beleggingskosten worden toebedeeld aan de beleidscategorieën voor zover van toepassing. Niet aan beleggingsinstrumenten toe te rekenen kosten worden pro-rata toegerekend op basis van de eindejaarsverdeling.

	2022 x € 1.000	2021 x € 1.000
(23) OVERIGE BATEN		
De post overige baten bestaat uit:		
Mutatie solvabiliteitsopslag AIP	- 8	- 11
Overige	123	110
Totaal	115	99

LASTEN

	2022 x € 1.000	2021 x € 1.000
(24) PENSIOENUITKERINGEN		
De post uitkeringen is als volgt opgebouwd:		
Ouderdomspensioen	97.527	97.401
Partnerpensioen	32.199	32.227
Prepensioen	1.590	2.040
Wezenpensioen	262	201
Invalideitspensioen	89	103
Overige	228	274
Subtotaal uitkeringen	131.895	132.246
Afkoopsommen	1.075	1.116
Totaal	132.970	133.362

De post "Overige" betreft vooral sluituitkeringen die worden uitgekeerd aan de nabestaanden in de maand na overlijden.

(25) PENSIOENUITVOERINGSKOSTEN

De post pensioenuitvoeringskosten is als volgt opgebouwd:

	2022	2021
Administratiekosten pensioenregeling	5.887	5.623
Advies- en actuariële kosten	591	551
Accountantskosten	79	73
Bestuurskosten	1.661	1.537
Overige kosten	346	330
Totale algemene kosten	2.677	2.491
Aan beleggingsresultaat toegerekende kosten	- 1.632	- 1.474
Subtotaal	1.045	1.017
Totaal	6.932	6.640

Administratiekosten pensioenregeling

De administratiekosten van de pensioenregeling ad 5.887 duizend Euro (2021: 5.623 duizend Euro) zijn exclusief de beleggingskosten. De uitvoering van het vermogensbeheer en de pensioenregeling is net als voorgaande jaren uitbesteed.

Algemene kosten

De algemene kosten hebben deels betrekking op vermogensbeheer. De algemene kosten die direct betrekking hebben op vermogensbeheer zijn in de jaarrekening toegerekend aan de beleggingskosten. Van de niet direct toewijsbare algemene kosten is in de jaarrekening 75% toegerekend aan de beleggingskosten. Van de totale algemene kosten (2.677 duizend Euro) is in totaal 61% (1.632 duizend Euro) toegerekend aan de beleggingskosten (post 22). In 2021 was dat 59% (1.474 duizend Euro).

Bezoldiging

Onder de bestuurskosten is onder andere opgenomen de bezoldiging van de bestuurders. Deze bezoldiging is als volgt te specificeren:

Bezoldiging x € 1.000	Vacatie 2022	Vacatie 2021
Bestuur	436	368
Verantwoordingsorgaan	65	54
Raad van Toezicht	43	46
Totaal	544	468

Het fonds heeft een bestuursbureau, maar heeft daartoe in 2022 en 2021 zelf geen personeel in dienst.

De onafhankelijke accountant is Ernst & Young Accountants LLP. Op grond van artikel 382a Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (BW) is de vermelding van de honoraria van de onafhankelijke accountant als volgt (vóór toerekening aan de beleggingskosten):

Soort honorarium (inclusief btw) x € 1.000	2022			2021		
	EY- Accountants LLP	Overig	Totaal	EY- Accountants LLP	Overig	Totaal
Onderzoek van de jaarrekening en verslagstaten	79	-	79	73	-	73
Andere controlewerkzaamheden	-	-	-	-	-	-
Fiscale advisering	-	-	-	-	-	-
Andere niet-controlediensten	-	-	-	-	-	-
Totaal	79	-	79	73	-	73

Bovenstaande honoraria betreffen de werkzaamheden die bij het fonds zijn uitgevoerd door Ernst & Young Accountants LLP. Alleen de kosten voor dienstverlening uitgevoerd in het boekjaar worden in de staat van baten en lasten verantwoord.

(26) MUTATIE VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN VOOR RISICO PENSIOENFONDS

In 2022 is de voorziening pensioenverplichtingen met 852 miljoen Euro afgenomen (2021: 350 miljoen Euro afgenomen). De mutatie onderdelen van de voorziening pensioenverplichtingen zijn weergegeven bij de toelichting op de balanspost voorziening voor pensioenverplichtingen (post 14). De volgende mutaties in de voorziening pensioenverplichting kunnen als volgt nog aanvullend worden opgesplitst:

Wijziging marktrente

De gewijzigde marktrente heeft een grote invloed op de mutatie van de voorziening. Het gaat hierbij om de omrekening van de rentetermijnstructuur primo verslagjaar naar de rentetermijnstructuur ultimo verslagjaar. Voor wat betreft 2022 betreft het de omrekening van een benaderde rekenrente van 0,56% naar 2,55% van 1.015 miljoen Euro (bate). In 2021 betrof de omrekening van 267 miljoen Euro (bate), exclusief het effect van de schattingswijziging (zie ook de toelichting op post 14).

	2022 x € 1.000	2021 x € 1.000
Pensioenopbouw		
Pensioenopbouw basisregeling	52.157	55.499
Pensioenopbouw prepensioenregeling	<u>1</u>	<u>2</u>
Totaal	<u>52.158</u>	<u>55.501</u>

Toeslagen (per 1 januari 2023 respectievelijk 2022)

De VPV wordt ultimo jaar in principe verhoogd met de toeslagen die primo het volgende boekjaar zijn toegekend. De toeslagen worden toegepast als en voor zover de middelen van het pensioenfonds dit naar het oordeel van het bestuur toelaten. Het bestuur neemt hierover jaarlijks een besluit. Gezien de financiële positie van het pensioenfonds in 2022 heeft het bestuur besloten om de aanspraken en pensioenrechten van enerzijds actieven en anderzijds niet-actieven en pensioengerechtigden per 1 januari 2023 wel te verhogen met 9,71%. Dit zorgt voor een toename van de VPV met 284.374 duizend Euro (per 1 januari 2022 te verhogen met 0,44%, toename van 16.550 duizend Euro).

Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten

Inkomende waardeoverdrachten individueel	2.627	1.340
Uitgaande waardeoverdrachten individueel	<u>- 5.836</u>	<u>- 1.299</u>
Totaal	<u>- 3.209</u>	<u>41</u>

(27) MUTATIE OVERIGE TECHNISCHE VOORZIENINGEN

Onder de overige technische voorziening zijn de volgende mutaties opgenomen:

Spaarfonds gemoedsbezwaarden	<u>7</u>	<u>30</u>
Totaal	<u>7</u>	<u>30</u>

(28) SALDO OVERDRACHTEN VAN RECHTEN

Onder het saldo overdracht van rechten is opgenomen:

Inkomende waardeoverdrachten individueel	- 2.537	- 1.358
Uitgaande waardeoverdrachten individueel	<u>5.821</u>	<u>1.384</u>
	<u>3.284</u>	<u>26</u>

(29) OVERIGE LASTEN

Onder de overige lasten zijn opgenomen:

Mutatie van de voorziening voor oninbare vorderingen	246	121
Bankrente	64	810
Afboeking inzake uitkeringen	<u>246</u>	<u>59</u>
Totaal	<u>556</u>	<u>990</u>

De mutatie van de voorziening voor oninbare vorderingen ultimo 2022 is gestegen door de toename van de debiteurenpositie ten opzichte van ultimo 2021. De bankrentelast in 2022 is lager dan in 2021 door de gestegen creditrente (die in heel 2022 meer negatief was).

ACTUARIËLE ANALYSE

	2022	2021
	x € 1.000	x € 1.000
De actuariële resultaten over het verslagjaar kunnen als volgt worden gespecificeerd:		
<i>Resultaat op premie</i>	37	- 4.544
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	- 956.483	- 37.577
Rentetoevoeging	18.083	21.756
Wijziging marktrente	<u>1.011.830</u>	<u>238.720</u>
<i>Resultaat op beleggingen</i>	73.430	222.899
<i>Resultaat op toeslagen</i>	- 284.374	- 16.551
<i>Resultaat op sterfte</i>	15.441	8.392
<i>Resultaat op arbeidsongeschiktheid</i>	209	270
<i>Resultaat op kosten</i>	- 67	- 651
Werkelijke uitkeringen	- 131.895	- 132.246
Onttrekking voor uitkeringen	<u>131.916</u>	<u>131.795</u>
<i>Resultaat op uitkeringen</i>	21	- 451
<i>Resultaat op waardeoverdrachten</i>	- 74	- 67
<i>Aanpassing overlevingstafels</i>	- 17.407	-
<i>Wijziging grondslagen</i>	30.603	-
<i>Overige resultaten</i>	1.031	18.751
Saldo van baten en lasten	<u>- 181.150</u>	<u>228.048</u>

Het resultaat op premie van positief 37 duizend Euro is inclusief het effect van 214 duizend euro negatief in verband met toevoeging aan de bestemmingsreserve kosten.

De wijziging marktrente in 2022 van 1.011.830 duizend Euro bestaat volledig uit de wijziging van de RTS in 2022 van 0,56% naar 2,55%. De wijziging marktrente in 2021 van 238.720 duizend Euro bestaat volledig uit de wijziging van de RTS in 2021 van 0,19% naar 0,56%.

Het resultaat op toeslagen over 2022 met betrekking tot de indexering van de aanspraken en pensioenrechten per 1 januari 2023 is 10,84%. Per 1 januari 2022 was deze indexering 0,44%.

Het resultaat op kosten over 2022 is negatief, zodat ultimo 2022 een onttrekking heeft plaats gevonden aan de bestemmingsreserve kosten ten gunste van de algemene reserve van 1.377 duizend Euro. Deze onttrekking dient als dekking van het negatieve resultaat op kosten, dat daardoor (nog) 67 duizend Euro negatief is. Dit betreft de pensioenuitvoeringskosten voor het pensioenakkoord (na toerekening van een deel van de algemene kosten aan het beleggingsresultaat). Gezien het doel van de de bestemmingsreserve kosten vindt voor deze kosten geen onttrekking uit de bestemmingsreserve plaats.

GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

De technische voorzieningen zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur van De Nederlandsche Bank per 31 december 2022 en de factoren zoals genoemd in de grondslagen bij de jaarrekening. De Nederlandsche Bank heeft toegelicht dat de rentetermijnstructuur vanaf 1 januari 2023 wordt gewijzigd. De huidige UFR-methodiek, waarbij de UFR vanaf 1 januari 2021 in vier stappen wordt gewijzigd, komt vanaf 1 januari 2023 te vervallen. Deze wijziging heeft een verhogend effect op de technische voorzieningen, wat een drukkend heeft op de dekkingsgraad. Het effect van deze nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2023 op de technische voorzieningen per 31 december 2022 is een toename van 10.065 duizend Euro en op de dekkingsgraad is dat 0,4%-punt negatief.

Den Haag, 17 mei 2023

R. Kloos
Voorzitter

R.L.H. Devue
plv. voorzitter

C.R. Boekkooi

S. van Hoogdalem

M.H.W. van Dam

W.B.E. Rutgers

R.M. Eltingh

A.W.P.M. Zimmerman

G.X. Hollaar

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij te Amsterdam is aan Mercer (Nederland) B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een Actuariële Verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2022.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie. Omdat Mercer (Nederland) B.V. beschikt over een door de toezichthouder goedgekeurde gedragscode, is het toegestaan dat andere actuarissen en deskundigen aangesloten bij Mercer (Nederland) B.V. wel andere werkzaamheden verrichten voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 5,9 miljoen. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 1,7 miljoen te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-personregel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn, als geheel gezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

Het pensioenfonds heeft in 2022 gebruik gemaakt van het 'Besluit toeslagverlening in bijzondere omstandigheden' van 7 juni 2022 (Staatsblad 2022, 211) bij de besluiten tot reguliere en extra toeslagverleningen per 1 januari 2023. Daarbij heeft het pensioenfonds onderbouwd dat is voldaan aan de in het Besluit gestelde voorwaarden. Ik merk op dat de AFM heeft aangegeven dat het pensioenfonds niet heeft voldaan aan artikel 15c, zesde lid, Bftk. Het pensioenfonds heeft de communicatie op de website inmiddels aangepast.

Actuariële verklaring

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Amstelveen, 17 mei 2023

drs K. Kusters-van Meurs AAG

verbonden aan Mercer (Nederland) B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds voor de Koopvaardij.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening voor het boekjaar geëindigd op 31 december 2022 van Stichting Pensioenfonds voor de Koopvaardij te Den Haag gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds voor de Koopvaardij per 31 december 2022 en van het resultaat over 2022 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2022
- de staat van baten en lasten over 2022
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie *Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening*.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds voor de Koopvaardij (hierna ook wel het pensioenfonds) zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Ons inzicht in het pensioenfonds

Stichting Pensioenfonds voor de Koopvaardij voert als bedrijfstakpensioenfonds de pensioenregeling uit voor zeevarenden en oud-zeevarenden in de koopvaardij. Het vermogensbeheer en het pensioenbeheer zijn uitbesteed aan gespecialiseerde dienstverleners, te weten Mn Services N.V. en Mn Services Vermogensbeheer B.V. Wij hebben bijzondere aandacht in onze controle besteed aan deze onderwerpen op basis van de activiteiten van het pensioenfonds en onze risicoanalyse.

Wij hebben de materialiteit bepaald en de risico's geïdentificeerd en ingeschat dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, om in reactie op deze risico's de controlewerkzaamheden te bepalen ter verkrijging van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Materialiteit	€ 34 miljoen (2021: € 46 miljoen)
Toegepaste benchmark	1% van het pensioenvermogen (2021: 1% van het pensioenvermogen) per 31 december 2022, zijnde het totaal van de technische voorzieningen voor pensioenverplichtingen, het stichtingskapitaal en de reserves.
Nadere toelichting	Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit het vermogen betreft dat de basis vormt voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Voor het bepalen van het percentage hebben wij gelet op de financiële positie van het pensioenfonds en de mate waarin de beleidsdekkingsgraad zich rondom een kritieke grens bevindt. Gelet op het reserveoverschot hebben wij de materialiteit gesteld op 1,0% van het pensioenvermogen. De wijze waarop wij de materialiteit hebben bepaald, is niet gewijzigd ten opzichte van voorgaand boekjaar.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij aan het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 1,7 miljoen rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Stichting Pensioenfonds voor de Koopvaardij kent een aantal activiteiten, welke grotendeels zijn uitbesteed aan externe serviceorganisaties. De financiële informatie van het geheel van deze activiteiten is opgenomen in de jaarrekening van Stichting Pensioenfonds voor de Koopvaardij.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de controle van de jaarrekening als geheel. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de verschillende activiteiten van het pensioenfonds. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de activiteiten geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was en deze vastgelegd in instructies aan de accountant van deze externe serviceorganisaties. Daarnaast hebben wij een kwaliteitsreview uitgevoerd met betrekking tot de uitgevoerde werkzaamheden en de uitkomsten daarvan.

De controle heeft zich met name gericht op de significante activiteiten:

- vermogensbeheer;
- pensioenbeheer;
- actuariaat;
- financiële administratie;
- bestuur en toezicht.

Door bovengenoemde werkzaamheden bij de significante activiteiten, gecombineerd met zelfstandig verrichte werkzaamheden op het totaalniveau, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van het geheel verkregen om een oordeel te geven over de jaarrekening.

Opdrachtteam en gebruikmaken van het werk van specialisten

Wij hebben zorggedragen dat het opdrachtteam over de juiste kennis en vaardigheden beschikt die nodig zijn voor de controle van een bedrijfstakpensioenfonds. Wij hebben in het opdrachtteam specialisten opgenomen op het gebied van IT audit. Daarnaast hebben wij eigen deskundigen ingeschakeld voor de controle van de waardering de technische voorzieningen voor pensioenverplichtingen. Voort is voor de controle van de waardering van de beleggingen gebruik gemaakt van onafhankelijke waarderingsspecialisten.

Onze focus op fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving

Onze verantwoordelijkheid

Hoewel wij niet verantwoordelijk zijn voor het voorkomen van fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving en van ons niet verwacht kan worden dat wij het niet-naleven van alle wet- en regelgeving ontdekken, is het onze verantwoordelijkheid om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Onze controle-aanpak met betrekking tot frauderisico's

Wij hebben de risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en diens omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop het toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

Wij verwijzen naar de risicoparagraaf van het jaarverslag, waarin het bestuur zijn (fraude)risicoanalyse heeft opgenomen.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode en de incidentenregistratie. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Zoals in al onze controles houden wij rekening met het risico dat het bestuur interne beheersmaatregelen kan doorbreken. Vanwege dit risico hebben wij onder meer schattingen beoordeeld op tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang, met name gericht op belangrijke gebieden die oordeelsvorming vereisen en significante schattingsposten, zoals toegelicht in toelichting 14 'Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds' tot en met toelichting 17 'Overige technische

voorzieningen' in de jaarrekening, waaronder de subjectieve elementen in de waardering van de technische voorzieningen. Wij verwijzen in dit kader verder naar het kernpunt 'Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen'.

Ook hebben wij data analyse gebruikt om journalposten met een verhoogd risico te signaleren en te toetsen en de zakelijke beweegredenen (of het ontbreken daarvan) beoordeeld van bijzondere transacties. Wij hebben geen frauderisico geïdentificeerd ten aanzien van de opbrengstenverantwoording.

Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur, sleutelfunctionarissen (waaronder sleutelfunctiehouders, de compliance officer, medewerkers van het bestuursbureau en de uitvoeringsorganisatie(s)) en de raad van toezicht.

Uit onze evaluatie van het risico op mogelijke doorbreking van interne beheersmaatregelen of andere ongeoorloofde vormen van beïnvloeding van het proces van financiële verslaggeving, ontvangen inlichtingen en andere beschikbare informatie volgen geen specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude met een mogelijk materieel belang voor het beeld van de jaarrekening.

Onze controle-aanpak met betrekking tot het risico van niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben passende controlewerkzaamheden verricht inzake de naleving van de bepalingen van de relevante wet- en regelgeving die van directe invloed zijn op de verantwoorde bedragen en toelichtingen in de jaarrekening. Daarnaast hebben wij de omstandigheden ingeschat met betrekking tot het risico van niet-naleven van wet- en regelgeving waarvan redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze van materiële invloed kunnen zijn op de jaarrekening. In lijn met NBA-handreiking 1144 *Specifieke verplichtingen vanuit de toezichtwet- en regelgeving voor de interne auditor en de externe accountant bij pensioenfondsen*, is onze inschatting gebaseerd op onze ervaring in de sector, afstemming met het bestuur, het kennis nemen van de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA), het lezen van notulen, het kennismaken van rapporten van de compliance officer en het uitvoeren van gegevensgerichte werkzaamheden gericht op transactiestromen, jaarrekeningposten en toelichtingen.

We hebben verder kennis genomen van correspondentie met toezichthouders en zijn alert gebleven op indicaties voor een (mogelijke) niet-naleving gedurende de controle. Ten slotte hebben we schriftelijk de bevestiging ontvangen dat alle bekende gebeurtenissen van niet-naleving van wet- en regelgeving met ons zijn gedeeld.

Onze controle-aanpak met betrekking tot de continuïteitsveronderstelling

De jaarrekening is opgemaakt op basis van de continuïteitsveronderstelling. Bij het opmaken van de jaarrekening heeft het bestuur een specifieke beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van het pensioenfonds om zijn continuïteit te handhaven en de activiteiten voort te zetten voor de voorzienbare toekomst.

Wij hebben de specifieke beoordeling met het bestuur besproken en professioneel-kritisch geëvalueerd. Wij hebben overwogen of de specifieke beoordeling van het bestuur op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, alle relevante gebeurtenissen en omstandigheden bevat waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten en in hoeverre het pensioenfonds voldoet aan de prudentiële vereisten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen.

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen materiële onzekerheden ten aanzien van de continuïteit geïdentificeerd. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze

controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een pensioenfonds zijn continuïteit niet langer kan handhaven.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

In vergelijking met voorgaand jaar, hebben wij geen relevante wijzigingen aangebracht in de kernpunten van onze controle.

Ontwikkeling en toelichting van de (beleids)dekkingsgraad	
Risico	<p>De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de twaalf maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling.</p> <p>Het pensioenfonds is wettelijk verplicht om de beleidsdekkingsgraad te hanteren als basis voor bepaalde beleidsbeslissingen, bijvoorbeeld inzake indexatie en kortingen. Daarnaast is de beleidsdekkingsgraad onder meer van belang om te bepalen of het pensioenfonds voldoende buffers heeft.</p> <p>De dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad zijn toegelicht in toelichting 9 'Stichtingskapitaal en reserves' van de jaarrekening.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de (beleids)dekkingsgraad niet juist wordt vastgesteld.</p>
Onze controleaanpak	<p>Door controle van de balans onderzoeken wij de samenstellende delen van de dekkingsgraad. De balans en daarmee de dekkingsgraad per 31 december 2022 hebben wij mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van de certifierend actuaris gecontroleerd. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van het pensioenfonds beoordeeld op basis van het actuariële rapport van de certifierend actuaris en onze controle van de jaarcijfers. Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van de (illiquide) beleggingen en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn in de kernpunten hierna beschreven.</p> <p>Wij controleren geen andere maandelijkse dekkingsgraden dan de dekkingsgraad ultimo boekjaar. Ten aanzien van andere maandelijkse dekkingsgraden hebben wij de navolgende toetsingswerkzaamheden verricht, die minder zekerheid geven dan een controle van twaalf maands-dekkingsgraden:</p> <ul style="list-style-type: none"> Wij hebben de opzet van het totstandkomingsproces van de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad onderzocht alsmede de juiste maandtoerekening van zogenaamde key items vastgesteld. Dit jaar betroffen key items: de in 2022 toegezegde indexatie, de toepassing van de Prognosetafels AG2022 en de gewijzigde inschatting van de fondsspecifieke ervaringssterfte.

	<ul style="list-style-type: none"> • Daarnaast heeft de certificerend actuaire een plausibiliteitstoets uitgevoerd op de ontwikkeling van de dekkingsgraad gedurende het jaar in relatie tot de ontwikkelingen in de belangrijkste factoren, zoals de rentecurve. Wij hebben kennisgenomen van de uitkomst van deze werkzaamheden van de certificerend actuaire. <p>Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de (beleids)dekkingsgraad geëvalueerd.</p>
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd in de vaststelling van de dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2022 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.

Waardering en toelichting van beleggingen zonder genoteerde marktprijzen

Risico	<p>De beleggingen zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds. Alle beleggingen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Voor een groot deel van de beleggingen is deze marktwaarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (marktprijzen). Er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van onafhankelijke taxaties, netto contante waardeberekeningen of een andere geschikte methode, waaronder de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen.</p> <p>De waarderingsonzekerheid neemt inherent toe bij (onafhankelijke) taxaties en netto contante waardeberekeningen en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij het pensioenfonds betreffen dit de posities in direct vastgoed en derivaten. De posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen, met name indirect vastgoed, participaties in hypotheekfondsen en infrastructuur kennen eveneens inherent relatief veel waarderingsonzekerheid doordat de waarde wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum.</p> <p>Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de beleggingen beschreven in paragraaf 'Grondslagen voor de waardering' en een nadere toelichting opgenomen in toelichting opgenomen in toelichting 1 'Vastgoedbeleggingen', toelichting 3 'Vastrentende waarden', toelichting 4 'Derivaten' en toelichting 5 'Overige beleggingen' in de jaarrekening. Uit deze toelichting blijkt dat per 31 december 2022 € 359 miljoen is belegd in direct vastgoed, € 10 miljoen in indirect vastgoed, € 300 miljoen (per saldo negatief) in derivaten, € 250 miljoen in participaties in hypotheekfondsen en € 237 miljoen in infrastructuur. Dit betreft circa 33% van de totale beleggingen.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen niet juist gewaardeerd zijn en dat de toelichting niet voldoet aan relevante verslaggevingsvereisten.</p>
Onze controleaanpak	Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen, uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2022.

	<ul style="list-style-type: none"> • Voor de posities in direct vastgoed hebben wij de interne beheersingsmaatregelen van het taxatieproces onderzocht en met gebruikmaking van vastgoedspecialisten voor een selectie van objecten de onafhankelijke taxaties en daarbij gehanteerde uitgangspunten getoetst op basis van marktgegevens (bandbreedtes). • Voor de posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen hebben wij de waardering gecontroleerd op basis van de gecontroleerde jaarrekeningen van de betreffende fondsen met daarin opgenomen de gecontroleerde waarde per aandeel of participatie per 31 december 2022. Verder hebben wij vastgesteld of de gekozen waarderingsgrondslagen en de belangrijkste uitgangspunten daarbij aansluiten op de grondslagen van het pensioenfonds. Voor zover wij geen zekerheid kunnen verkrijgen uit een jaarrekening per 31 december 2022, omdat deze niet tijdig beschikbaar is of omdat het boekjaar van de betreffende fondsen niet gelijk is aan het boekjaar van het pensioenfonds, hebben wij aanvullende werkzaamheden uitgevoerd. Deze werkzaamheden bestonden uit het onderzoeken van eerdere jaarrekeningen (back-testing) en het vaststellen van de aansluiting met de meeste recente (niet gecontroleerde) rapportages van de fondsmanagers, waar van toepassing gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum. Als onderdeel van de genoemde werkzaamheden hebben wij de impact van nieuwe informatie tot de datum van onze controleverklaring gemonitord en vastgesteld dat significante ontwikkelingen op adequate wijze zijn verwerkt. • Voor de waardering van de hypotheekleningen hebben wij een controle uitgevoerd op de netto contante waardeberekening en de geschiktheid van de gehanteerde rentecurve, inclusief opslagen voor de risicokenmerken van de portefeuille, onderzocht. • Voor de waardering van de derivaten hebben wij een controle uitgevoerd op het gehanteerde waarderingsmodel en op de gehanteerde input waaronder de uit de markt afgeleide gegevens zoals valuta(termijn)koersen, rentevolatiliteit en rentecurves. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij waarderingspecialisten betrokken. <p>Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de beleggingen geëvalueerd.</p>
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering van de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen per 31 december 2022 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen	
Risico	<p>De technische voorzieningen waaronder de voorziening pensioenverplichtingen betreffen een significante post in de balans van het pensioenfonds. De technische voorzieningen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur alsmede de meest recente informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG). In aanvulling op de tafels wordt gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij het pensioenfonds, zijnde de fondsspecifieke ervaringssterfte. Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenopslag, waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle. Wij hebben aan het subjectieve element ervaringssterfte van de bepaling van de technische voorziening een frauderisico gekoppeld en de waardering en de toelichting daarop als kernpunt van onze controle aangemerkt.</p>

	<p>Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen beschreven in paragraaf 'Grondslagen voor de waardering' en een nadere toelichting opgenomen in toelichting 14 'Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds' tot en met toelichting 17 'Overige technische voorzieningen' in de jaarrekening. Uit deze toelichtingen blijkt dat (schattings)wijzigingen hebben plaatsgevonden door aanpassing van de UFR methodiek, overgang naar nieuwe Prognosetafels, aanpassing van de ervaringssterfte dan wel aanpassing kostenopslag op basis van nader onderzoek. Volgens deze toelichting is de voorziening pensioenverplichtingen hierdoor € 8,2 miljoen lager uitgekomen.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische voorzieningen niet toereikend gewaardeerd en toegelicht zijn.</p>
<p>Onze controleaanpak</p>	<p>Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaaris van het pensioenfonds. De certificerend actuaaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaaris heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaaris onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2022. Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de ervaringssterfte op basis van de toegepaste prognosetafels en de effecten van de wijzigingen hierin, de toereikendheid van de kostenopslag alsmede de toepassing van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.</p> <p>Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2022:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen, alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerend actuaaris. • Hierbij hebben wij met inachtneming van het oordeel van de certificerend actuaaris en met gebruikmaking van onze eigen actuariële specialist gelet op de besluitvorming van het bestuur, de recentheid van beschikbaar grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van beschikbare tussentijdse evaluaties, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn. • Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde basisgegevens te toetsen, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen bij de pensioenuitvoeringsorganisatie, het verrichten van aansluitwerkzaamheden met de pensioenadministratie voor wat betreft de aantallen en de aanspraken en het beoordelen van het verloop en de uitkomsten van de actuariële analyse. <p>Tevens hebben wij de toelichtingen ten aanzien van de technische voorzieningen geëvalueerd.</p>
<p>Belangrijke observaties</p>	<p>Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering per 31 december 2022 of de toelichting van de technische voorzieningen.</p>

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Benoeming

Wij zijn door het bestuur op 13 mei 2015 benoemd als accountant van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij vanaf de controle van het boekjaar 2015 en zijn sinds dat boekjaar tot nu toe de externe accountant.

Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om zijn werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De sectie 'Informatie ter ondersteuning van ons oordeel' hierboven, bevat een informatieve samenvatting van onze verantwoordelijkheden en de uitgevoerde werkzaamheden als basis voor ons oordeel.

Onze controle bestond verder onder andere uit:

- Het in reactie op de ingeschatte risico's uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen

Communicatie

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de raad van toezicht en het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Den Haag, 17 mei 2023

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. S.B. Spiessens RA

Bijlage – Lijst nevenfuncties ultimo 2022

Naam	Functie	Nevenfunctie
Bestuur		
Dhr. R. Kloos	Voorzitter	Directeur Fugro Marine services bv, Directeur Fugro Marine Personnel PI, Lid Werkgeversraad PGB, Voorzitter Offshore Workvessels Committee KVNR en Lid MPRA van IMCA
Dhr. A.W.P.M. Zimmerman	Bestuurslid	O&O fonds Zeescheepvaart - Lid beleggingscommissie OWM Zeerisico 1996 U A - Lid beleggingscommissie Vereniging Zeerisico 1967 - Lid beleggingscommissie OWM AZVZ - Lid beleggingscommissie Vereniging Deelnemers Nedlloyd Pensioenfonds - Bestuurslid/secretaris Stichting Middelburg VOLkoren - Bestuurslid penningmeester Tennisvereniging MLTC - Lid sponsorcommissie
Dhr. M.H.W. van Dam	Bestuurslid	Senior National Secretary Nautilus International Bestuurder Vereniging Maritiem Platform Gepensioneerden Bestuurder Vereniging Zeerisico 1967 Bestuurder Stichting Zeerisico 1996 Bestuurder Stichting Scheepvaart Bestuurder Stichting NOK Bestuurder Stichting Huyskensfonds Bestuurder Maritiem Plattform
Dhr. R.M. Eltingh	Bestuurslid/ Sleutelfunctiehouder Risicobeheer	Manager Compensation & Benefits bij Wagenborg Scheepvaart BV (full-time dienstverband) Ad Twice

Bijlage – Lijst nevenfuncties ultimo 2022

Naam	Functie	Nevenfunctie
Bestuur		
Dhr. E. Rutgers	Bestuurslid	Pensioenbestuurder FNV, Bestuurslid Bedrijfstakpensioenfonds Mode-, Interieur-, Tapijt- en Textielindustrie (Bpf MITT), Bestuurslid bedrijfspensioenfonds Molenaars
Mevr. C. Boekkooi	Bestuurslid	FNV Bestuurslid Bpf Waterbouw Bestuursbureau PF Heineken
Mevr. S. van Hoogdalem	Bestuurslid	Consultant Ortec Finance Bestuurder Pensioenfonds voor Zuivel en aanverwante industrie
Dhr R. Devue	Bestuurslid	Pensioenbestuurder bij FNV en Niet-uitvoerend bestuurder bij Bedrijfstakpensioenfonds voor de Banden- en Wielenbranche (sinds 1 december 2022)

Bijlage – Lijst nevenfuncties ultimo 2022

Naam	Functie	Nevenfunctie
Bestuur		
Dhr. G.X. Hollaar	Bestuurslid	<p>Hoofd Arbeidszaken van de Koninklijke Vereniging van Nederlandse Reders (KVNR), Rotterdam, (bezoldigd);</p> <p>Nevenfuncties:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bestuurslid van de Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij, Hoofddorp (bezoldigd). - Voorzitter van de Stichting De Zee*, Rotterdam; - Bestuurslid van Stichting Sociaal Maritieme Voorzieningen*, Rotterdam - Bestuurslid van Stichting Sociaal Maritieme Voorzieningen Zeescheepvaart*, Rotterdam - Secretaris van de Raad van Commissarissen van Anker Insurance Company n.v., Groningen (bezoldigd) - Lid raad van toezicht van de Stichting Koersvast, Groningen en lid van de Raad van Commissarissen van Noorderimpact B.V. (personele unie, bezoldigd); - (duo)-voorzitter van de Vereniging van Werkgevers in de Handelsvaart, Rotterdam*; - Bestuurslid van Netherlands Maritime Employers' Association*, Rotterdam; - Lid van cao-onderhandelingsteams* van Vereniging van Werkgevers in de Handelsvaart, Rotterdam, Netherlands Maritime Employers' Association, Rotterdam, Sociaal Maritiem Werkgeversverbond, Rotterdam en Maritime Employers' Association Neptune, Rotterdam; - Werkgeverslid van de commissies vergunningen* niet-EU-zeevarenden RAZ, RTO en RTK, Rotterdam;; - Lid Raad van Advies van Stichting Maritiem Strategisch en Technologisch Onderzoek `Matso`*, Delft; - Bestuurslid van Stichting Ouderkerkfonds*, Amsterdam - Bestuurslid van de Stichting Johan van der Veeckengroep, Capelle aan den IJssel (lokale scoutinggroep)

Bijlage – Lijst nevenfuncties ultimo 2022

Naam	Functie	Nevenfunctie
Pensioenraad		
Dhr J. van Vuuren		geen
Dhr. D.J. Lakerveld		geen
Dhr. H. van der Laan		Secretaris Ouderkerk Fonds, bestuurslid NVKK
Dhr. J. de Boer	Plv. voorzitter	adjunct bestuurder Nautilus International
Dhr. J. Kooij		Lid raad van advies Nautilus
Dhr. C. Herfst		1) voorzitter Koninklijk College Zeemanshoop in Amsterdam 2) varend commissaris voor de NVKK , de kapiteinsvereniging,
Dhr. M. Mobach	Voorzitter	Vessel Manager bij mijn eigen shipmanagement bedrijf in Rotterdam
Dhr. C. Zuidweg		Lid sectorraad Waterbouw Fnv , diaken PGR te Rhenen, lid Verantwoordingsorgaan Pf Waterbouw
Dhr.J.M. Verest		Marine Super Intendent bij Wilhelmsen Ahrenkiel
Dhr. R. Holwerda		Directeur Holwerda Shipping groep inclusief dochters Bestuurslid Nederlandse Bond Makelaars in Schepen
Dhr. L. Gabriels		Lid raad van Advies Nautilus International NL
Dhr. E. Magel		Loondienst bij MF shipping

Bijlage – Lijst nevenfuncties ultimo 2022

Naam	Functie	Nevenfunctie
Raad van Toezicht		
Mevr. E. van Kalmthout	Lid RvT	Lid RvT Stichting Pensioenfonds DHL Nederland, lid visitatiecommissie Stichting CRH Pensioenfonds en lid RvT Stichting CRH Pensioenfonds, lid visitatiecommissie Pensioenfonds Blue Sky Group
Mevr. M.J. Hoekstra	Voorzitter RvT	bestuurder, Het Nederlandse Pensioenfonds voorzitter RvT Pensioenfonds Heineken, lid RvT Pensioenfonds TNO tot juli 2022 lid RvT Pensioenfonds DSM, lid Bestuur Vitp
Dhr. J. Kuijsten	Lid RvT	Lid Financiële Adviesraad van Missionarissen van Afrika ook bekend als Witte Paters Mentor bij Stichting Mentorschap Zuidoost Brabant Bestuurslid (Penningmeester) bij de Stichting Mentorschap Zuidoost Brabant Bestuurslid (penningmeester) bij Tennis- en Padelclub Metzpoint te Veldhoven

Model voor de periodieke informatieverstopping voor de financiële producten als bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, lid 1, van Verordening (EU) 2020/852

Productbenaming: Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij (Bpf Koopvaardij)

Identificatiecode voor juridische entiteiten (LEI): 7P4UV0MBECNZ2V4P3798

Ecologische en/of sociale kenmerken (E/S kenmerken)

Had dit financiële product een duurzame beleggingsdoelstelling?

Ja

Er zijn **duurzame beleggingen met een milieudoelstelling** gedaan: ___%

in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie

in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie

Er zijn **duurzame beleggingen met een sociale doelstelling** gedaan: ___%

Nee

Het product **promootte ecologische/social (E/S) kenmerken** en hoewel het geen duurzame beleggingen als doelstelling had, had het een minimaal aandeel duurzame beleggingen van.

met een milieudoelstelling in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie

met een milieudoelstelling in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie

met een sociale doelstelling

Het product promootte E/S-kenmerken, maar **deed geen duurzame beleggingen**

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Bpf Koopvaardij belegt voor een goed pensioen. Dat doet Bpf Koopvaardij verantwoord, zodat gepensioneerden hun pensioen ontvangen in een wereld die toekomstbestendig, rechtvaardig en leefbaar is. Bpf Koopvaardij heeft zicht met name gericht op:

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een milieudoelstelling of een sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan milieu- of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De **EU-taxonomie** is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852, waarbij een lijst van **ecologisch duurzame economische activiteiten** is vastgesteld. In de verordening is geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten vastgesteld. Duurzame beleggingen met een milieudoelstelling kunnen al dan niet in overeenstemming zijn met de taxonomie.

1. Het uitsluiten van ongewenste activiteiten zoals tabak, controversiële wapens, handvuurwapens voor civiel gebruik, adult entertainment, en bont. Deze ongewenste activiteiten waren geen onderdeel van de beleggingen van Bpf Koopvaardij in het jaar 2022¹.
2. Het beperken van negatieve effecten van beleggingen door het betrekken van milieu- en sociale factoren en ondernemingsbestuur (ESG) bij beleggingsbeslissingen. Bpf Koopvaardij heeft in 2022 hoofdzakelijk belegd in ondernemingen en landen die op basis van ESG indicatoren van externe dataproviders relatief beter hebben gescoord dan gemiddeld.
3. Klimaat: Bpf Koopvaardij heeft de financiële risico's en mogelijke negatieve gevolgen van haar beleggingen op de leefomgeving in kaart gebracht en heeft beleid met als doel klimaatrisico's te beheersen en bij te dragen aan de energietransitie. Daarnaast is Bpf Koopvaardij in gesprek gegaan met ondernemingen die veel kunnen betekenen voor de energietransitie en een groot risico lopen als zij hun bedrijfsmodel niet aanpassen. Ook heeft Bpf Koopvaardij gestemd op aandeelhoudersvergaderingen over milieu-onderwerpen.
4. Arbeidsrechten en mensenrechten: Bpf Koopvaardij beschouwt haar dialoogbeleid als een belangrijk instrument bij het aanpakken van sociale aspecten. Zo is Bpf Koopvaardij in gesprek gegaan met ondernemingen over leefbare lonen en inkomens in toeleveringsketens en ondernemingen waar zich ernstige misstanden voordoen en die derhalve de OESO-richtlijnen, *UN Guiding Principles on Business and Human Rights* (UNGP's) en de *UN Global Compact Principles* schenden. Daarnaast is de impact van technologische ontwikkelingen op banen een belangrijk onderwerp geweest. Ook in het stembeleid neemt Bpf Koopvaardij het onderwerp mensenrechten mee. In het algemeen heeft Bpf Koopvaardij voor aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van sociale aangelegenheden gestemd als deze maatschappelijk verantwoordelijk gedrag stimuleren en langetermijnwaarde van ondernemingen voor aandeelhouders en andere belanghebbenden verbeteren.

De pensioenregeling als zodanig heeft niet een referentiebenchmark zoals bedoeld in SFDR.

Meer informatie over de gerealiseerde duurzame ambities is opgenomen in het jaarverslag van Bpf Koopvaardij.

● **Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?**

De duurzaamheidsindicatoren die Bpf Koopvaardij hanteert hebben als volgt gepresteerd:

- Gewogen gemiddelde MSCI Industry Adjusted ESG score (beursgenoteerde aandelen & bedrijfsobligaties). Dit bedroeg voor de aandelenportefeuilles 7,23 en voor de bedrijfsobligatieportefeuilles 7,50. Deze score geeft een indicatie hoe goed ondernemingen in de portefeuille hun materiele ESG risico's beheren ten opzichte van sector peers². De schaal van de MSCI ESG Industry Adjusted score loopt van 10 (best presterend) tot 0 (slechtst presterend).
- CO₂-uitstoot (beursgenoteerde aandelen & bedrijfsobligaties): De absolute uitstoot van de totale portefeuille was ultimo 2022 153,586tCO₂e. De absolute uitstoot van de aandelenfondsen was 60,098tCO₂e, voor de bedrijfsobligatiefondsen was dit 93,488tCO₂e.

¹ De uitsluitingen zijn gedaan op basis van data van externe dataproviders. De volledigheid van de uitsluitingen op deze activiteiten is afhankelijk van de volledigheid van de beschikbare data van de dataprovider.

² In volgend document wordt de methodologie van deze score beschreven [MSCI ESG Metrics Calculation Methodology](#)

- Het aantal bedrijven waarmee ultimo 2022 engagement werd gevoerd:

Engagementthema	Aantal ondernemingen
Arbeidstransitie & automatisering	5
Beloningsbeleid ³	-
Biodiversiteit	5
Energietransitie 2021 – 2023	37
IMVB cases	6
Incidenten & controverses	50
Leefbaar inkomen in agrifood	5
Leefbaar loon in textiel	6
Mensenrechten in mijnbouw en hernieuwbare energie	4
Nederlandse Beurgenoteerde Ondernemingen	8
Tax (belasting)	5

- Gewogen gemiddelde score op indicatoren landenraamwerk (staatsobligaties):

Aspect ESG ontwikkeling	Indicator	Schaal*	Uitleg	Score Fonds
Governance & sociaal	Corruption Perception Index	0-100	0 = laagste niveau van corruptie 100 = hoogste niveau van corruptie	37,72
	Democracy Index	0-100	0 = laagste niveau van democratie 100 = hoogste niveau van democratie	64,51
Sociale ontwikkeling	Human Development Index	0-100	0 = laagste ontwikkelingsniveau 100 = hoogste ontwikkelingsniveau	75,81
Milieurisico	Vulnerability Index	0-100	0 = niet kwetsbaar 100 = kwetsbaar	40,98
	Readiness Index	0-100	0 = niet gereed 100 = volledig voorbereid	38,69

* In bovenstaande tabel zijn scores geconverteerd naar een schaal van 0-100.

● **...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?**

Dit is het eerste jaar dat aan de hand van dit gedetailleerde template gerapporteerd dient te worden voor SFDR. Daarom kan er nog geen vergelijking ten opzichte van vorig jaar getoond worden.

³ Voor het programma beloningsbeleid zijn in 2022 geen gesprekken gevoerd met de bedrijven binnen het programma. Wel is er invloed uitgeoefend binnen dit thema door actief op dit onderdeel te stemmen–bij algemene aandeelhoudersvergaderingen. In 2023 wordt onderzocht hoe de dialoog binnen dit programma op een effectieve wijze kan worden voortgezet.

- **Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?**

Bpf Koopvaardij heeft vooralsnog geen commitment afgegeven naar duurzame beleggingen en rapporteert hier daarom ook niet over.

- **Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen?**

n.v.t.

- *Hoe is rekening gehouden met de indicatoren voor ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?*

n.v.t.

- *Waren duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten? Details:*

n.v.t.

De belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping.

In de EU-taxonomie is het beginsel "geen ernstige afbreuk doen" vastgesteld, dat inhoudt dat op taxonomie afgestemde beleggingen geen ernstige afbreuk mogen doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie en dat vergezeld gaat van specifieke EU-criteria.

Het beginsel "geen ernstige afbreuk doen" is alleen van toepassing op de onderliggende beleggingen van het financiële product die rekening houden met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten. De onderliggende beleggingen van het resterende deel van dit financiële product houden geen rekening met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten.

Andere duurzame beleggingen mogen ook geen ernstige afbreuk doen aan milieu- of sociale doelstellingen.

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

Bpf Koopvaardij heeft rekening gehouden met de belangrijkste negatieve effecten van de beleggingen op duurzaamheidsfactoren. Duurzaamheidsfactoren worden wettelijk gedefinieerd als ecologische, sociale en werkgelegenheidszaken, eerbiediging van mensenrechten en bestrijding van corruptie en van omkoping.

Ondernemingen met ondermaatse prestaties op ESG gebied zijn uitgesloten met als doel de belangrijkste negatieve effecten van de beleggingen op duurzaamheidsfactoren te beperken. De duurzaamheid van de bedrijfsvoering van ondernemingen is beoordeeld op basis van verschillende onderwerpen als CO₂-uitstoot, energie- en waterverbruik, ethiek, anti-corruptie en mensen- en arbeidsrechten. Bpf Koopvaardij gelooft dat ondernemingen met een lage ESG-score verantwoordelijk zijn voor de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren. Daarom is niet belegd in deze ondernemingen. Ook is er specifiek gekeken naar ondernemingen met activiteiten die een grote impact kunnen hebben op het milieu. De laagst scorende ondernemingen actief in sectoren met een hoog klimaatrisico zijn uitgesloten om de belangrijkste ongunstige effecten op het milieu te beperken. Daarnaast is niet belegd in ondernemingen waarvan de producten of diensten geacht worden een negatief effect op de maatschappij te hebben, zoals controversiële wapens.

Naast het uitsluiten van ondernemingen heeft Bpf Koopvaardij invloed beogen uit te oefenen op de strategie van ondernemingen om de negatieve effecten op duurzaamheidsfactoren te beperken. Door middel van het dialoogprogramma is engagement gevoerd met ondernemingen waar zich misstanden voordoen en die internationale standaarden omtrent mensen- en arbeidsrechten onvoldoende naleven. Ook is er engagement gevoerd op de thema's: leefbaar inkomen en leefbaar loon, biodiversiteit en de energietransitie. Daarnaast is voor aandelenbeleggingen gestemd op aandeelhoudersvergaderingen over onderwerpen als goed ondernemingsbestuur en klimaat.

Ook is niet belegd in overheden die slecht scoren op ecologische en sociale aspecten. Op grond van het landenraamwerk zijn overheden beoordeeld op verschillende onderwerpen zoals de kwetsbaarheid voor klimaatrisico's, de bereidheid en mogelijkheid van landen zich aan te passen aan klimaatverandering, de mate van democratie en de sociale ontwikkeling van een land. Wanneer een land op een van deze indicatoren tenminste tot de 25% slechts-presterende landen behoort, is niet belegd in het land. Bpf Koopvaardij gelooft dat landen die ondermaats presteren op klimaat en sociale onderwerpen onvoldoende verantwoordelijkheid nemen voor de belangrijkste ongunstige effecten van overheden op duurzaamheidsfactoren. Daarom zijn staatsobligaties van deze landen uitgesloten van de beleggingen.

Op de website van Bpf Koopvaardij is de verklaring te vinden over hoe wordt omgegaan met de belangrijkste negatieve effecten van beleggingen. Vóór 30 juni 2023 rapporteert Bpf Koopvaardij middels deze verklaring over de 18 verplichte indicatoren en twee geselecteerde optionele indicatoren.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

De lijst bevat de beleggingen die het grootste aandeel beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentieperiode, te weten:

Grootste beleggingen	Sector	% Activa	Land
Staatsobligaties Duitsland	Government	11,86%	Duitsland
Staatsobligaties Nederland	Government	6,16%	Nederland
Staatsobligaties België	Government	2,57%	België
Staatsobligaties Frankrijk	Government	2,49%	Frankrijk
Staatsobligaties Finland	Government	2,24%	Finland
Staatsobligaties Europese Unie	Government	1,52%	Europese Unie
Staatsobligaties Europees stabilisatie mechanisme	Government	1,31%	Europese Unie
Staatsobligaties Oostenrijk	Government	1,20%	Oostenrijk
Staatsobligaties Portugal	Government	1,04%	Portugal
Staatsobligaties Ierland	Government	0,99%	Ierland
Staatsobligaties Brazilië	Government	0,89%	Brazilië
Staatsobligaties Zuid-Afrika	Government	0,83%	Zuid-Afrika
Staatsobligaties Mexico	Government	0,76%	Mexico
Staatsobligaties Indonesië	Government	0,63%	Indonesië
Staatsobligaties Thailand	Government	0,47%	Thailand

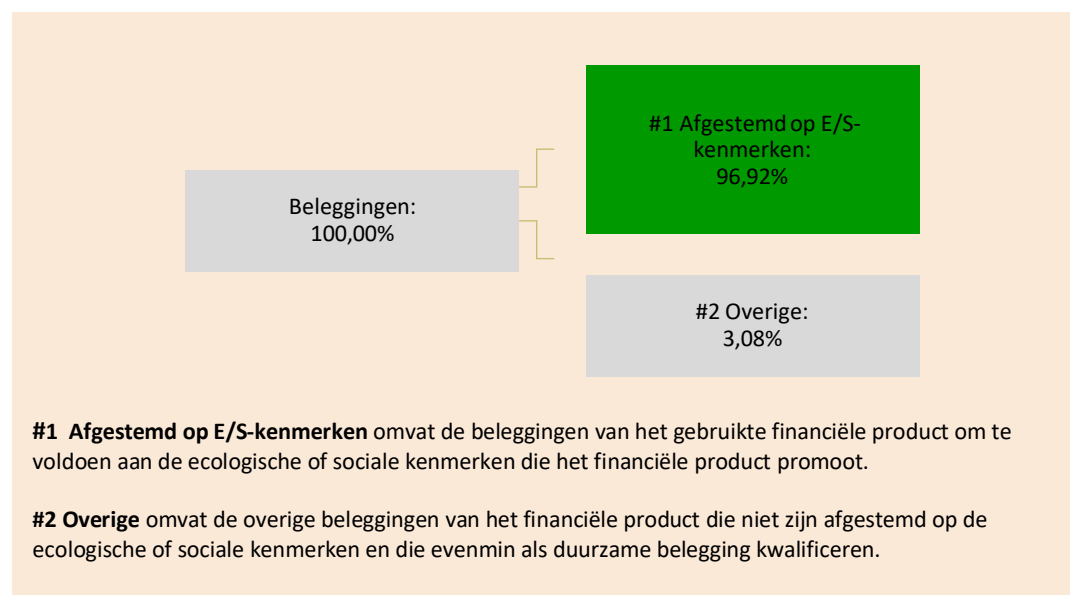

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Het percentage beleggingen die in afstemming was met ecologische en sociale kenmerken bedroeg per ultimo 2022 96,92%.

De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in bepaalde activa.

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

De meeste beleggingen van de pensioenregeling van Bpf Koopvaardij dragen bij aan de ecologische – of sociale kenmerken van de pensioenregeling (#1). Deze categorie bedroeg per ultimo 2022 96,92%. Hieronder vallen de volgende beleggingsproducten: beursgenoteerde aandelen ontwikkeld, beursgenoteerde aandelen opkomend, high yield bedrijfsobligaties (Euro & US), investment grade bedrijfsobligaties (euro), emerging market debt, staatsobligaties ontwikkeld, direct onroerend goed, infrastructuur en hypotheke.

Om het risicoprofiel van de pensioenregeling te beheersen, de beleggingsportefeuille te diversifiëren of om de beleggingsportefeuille op een efficiënte manier te beheren worden financiële instrumenten ingezet die geen ecologische en sociale kenmerken promoten. Hierbij kan worden gedacht aan financiële instrumenten zoals cash en derivaten. Deze instrumenten zijn opgenomen in de categorie “Overige” (#2), en worden later in het template beschreven. Deze categorie bedroeg per ultimo 2022 3,08%.

● In welke economische sectoren werd belegd?

Economische sectoren die hieronder niet zijn opgenomen hadden op het moment van rapporteren geen beleggingen. Het percentage “unknown” is substantieel. Hieronder vallen met name staatsobligaties, liquiditeiten, bankleningen, vastgoed en hypotheke.

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een milieudoelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissiesniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

<i>Economische sectoren</i>	<i>% Activa</i>	<i>Economische sectoren</i>	<i>% Activa</i>
Commercial Banks & Capital Markets	3,50%	Household & Personal Products	0,56%
Pharmaceuticals & Biotechnology	1,87%	Electronic Components	0,54%
Telecommunications	1,41%	Semiconductors	0,50%
Chemicals	1,10%	Automobile	0,50%
Insurance	1,04%	IT Consulting & Other Services	0,47%
Retail	1,00%	Industrial Machinery & Equipment	0,47%
Beverages	0,99%	Transportation Infrastructure	0,46%
Gas and Electricity Network Operators	0,94%	Software & Diversified IT Services	0,45%
Food Products	0,91%	Air Freight & Logistics	0,44%
Integrated Oil & Gas	0,89%	Digital Finance & Payment Processing	0,43%
Interactive Media & Online Consumer Services	0,87%	Auto Components	0,36%
Health Care Equipment & Supplies	0,84%	Heavy Trucks & Construction & Farm Machinery	0,35%
Electric Utilities	0,70%	Multi-Utilities	0,33%
Real Estate	0,60%	Construction Materials	0,32%
Media	0,59%	Asset Management & Brokerage	0,31%
Electronic Devices & Appliances	0,59%	Trading Companies & Distributors	0,30%

<i>Economische sectoren</i>	<i>% Activa</i>	<i>Economische sectoren</i>	<i>% Activa</i>
Commercial Support Services	0,27%	Oil & Gas Exploration & Production	0,11%
Research & Consulting Services	0,26%	Human Resource & Employment Services	0,07%
Mining & Integrated Production	0,25%	Development Banks	0,07%
Textiles & Apparel	0,24%	Metals Processing & Production	0,07%
Restaurants	0,24%	Industrial Support Services	0,05%
Financial Exchanges	0,23%	Aerospace & Defence	0,05%
Mortgage & Public Sector Finance	0,23%	Water and Waste Utilities	0,05%
Semiconductor Equipment	0,20%	Airlines	0,05%
Construction	0,20%	Managed Health Care	0,04%
Paper & Forest Products	0,19%	Oil & Gas Refining & Marketing	0,03%
Packaging	0,19%	Marine Transportation	0,03%
Public & Regional Banks	0,17%	Road Transportation	0,02%
Multi-Sector Holdings	0,16%	Leisure Products	0,02%
Rail Transportation	0,16%	Furniture & Fittings	0,02%
Auxiliary Financial Services & Data	0,15%	Renewable Electricity	0,01%
Health Care Facilities & Services	0,15%	Oil & Gas Storage & Pipelines	0,01%
Electrical Equipment	0,15%	Education Services	0,01%
Industrial Conglomerates	0,13%	Health Care Technology & Services	0,00%
Leisure	0,12%	Unknown	70,71%
Specialized Finance	0,12%		
Oil & Gas Equipment/Services	0,12%		

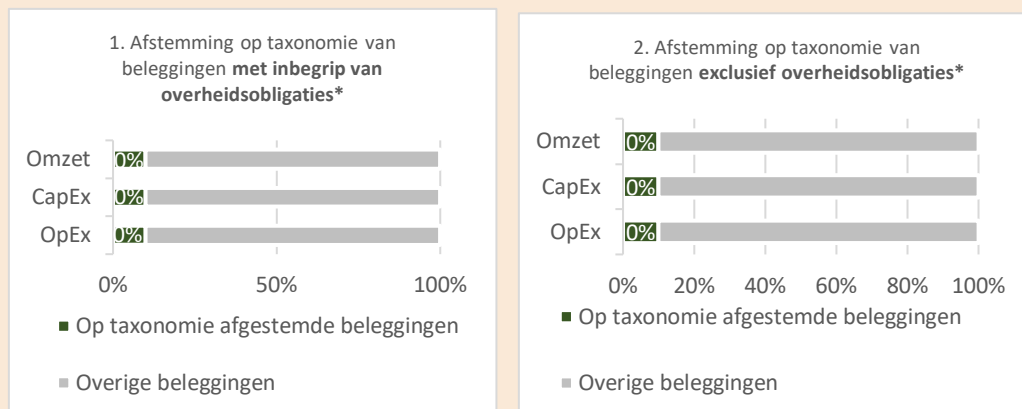

zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die geen rekening houden met de criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

In welke mate waren de duurzame beleggingen met een milieudoelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

De onderstaande grafieken tonen in groen het percentage beleggingen dat was afgestemd op de EU-taxonomie. Aangezien er geen geschikte methode is om te bepalen of overheidsobligaties zijn afgestemd op de taxonomie*, toont de eerste grafiek de afstemming op de taxonomie voor alle beleggingen van het financiële product, met inbegrip van overheidsobligaties, terwijl de tweede grafiek de afstemming op de taxonomie toont voor uitsluitend de beleggingen van het financiële product anders dan in overheidsobligaties.

*Voor deze grafieken omvatten "overheidsobligaties" alle blootstellingen aan overheidsschulden.

- **Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten**
n.v.t.
- **Hoe verhoudt het percentage beleggingen dat is afgestemd op de EU-taxonomie zich tot het percentage tijdens eerdere referentieperiodes?**
n.v.t.

Wat was het minimumaandeel duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die niet waren afgestemd op de EU-taxonomie?

n.v.t.

Wat was het minimumaandeel sociaal duurzame beleggingen?

n.v.t.

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de **omzet** die aangeeft hoe "groen" de ondernemingen waarin is belegd vandaag zijn;
- de **kapitaaluitgaven** (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen zijn gedaan door de ondernemingen waarin is belegd die relevant zijn voor een transitie naar een groene economie;
- de **operationele uitgaven** (OpEx) die de groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd weerspiegelen.

Welke beleggingen zijn opgenomen in “overige”? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

Een aantal van de beleggingen zijn opgenomen onder categorie “#2 Overige”. Deze beleggingen zijn nodig om de portefeuille op een efficiënte manier te beheren (1), om het risicoprofiel van de pensioenregeling te beheersen (2), en te diversifiëren (3). Bij deze instrumenten is er geen sprake van promotie van ecologische of sociale kenmerken:

1. De verwachte marktwaarde van derivaten
2. Liquide middelen
3. Bank loans

Het totale percentage naar deze beleggingen bedroeg per ultimo 2022 3,08%. Dit betrof derivaten, liquide middelen en bank loans.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om te voldoen aan de ecologische en/of sociale kenmerken?

De volgende maatregelen zijn getroffen om te voldoen aan de ecologische en sociale kenmerken van de pensioenregeling van Bpf Koopvaardij:

- Bpf Koopvaardij integreert ESG factoren in de aandelenportefeuilles en heeft middels deze portefeuilles hoofdzakelijk belegd in bedrijven die relatief goed presteren ten aanzien van ESG factoren. Dit is bepaald aan de hand van data van externe dataproviders. Sinds eind 2022 worden deze ESG factoren ook geïntegreerd in de bedrijfsobligatiesportefeuilles.
- Overheden zijn getoetst op basis van ecologische en sociale kenmerken. Er is niet belegd in overheden die onvoldoende scores op onderwerpen zoals de kwetsbaarheid voor klimaatrisico's, de bereidheid en mogelijkheid van landen zich aan te passen aan klimaatverandering, de mate van democratie en de sociale ontwikkeling van een land. Ook dit is bepaald aan de hand van data van externe dataproviders.
- Bpf Koopvaardij heeft engagement gevoerd op verschillende ecologische en sociale thema's zoals energietransitie, biodiversiteit, leefbaar loon en inkomen. Hiermee heeft Bpf Koopvaardij haar invloed als aandeelhouder aangewend om ondernemingen aan te zetten tot een duurzame strategie. Dit jaar heeft er een intensivering plaatsgevonden op klimaatengagement. Ook heeft Bpf Koopvaardij het engagement op Incidenten & Controverses uitgebreid in 2022 dat zich richt op schenders van de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen, de United Nations Global Compact Principles en de Guiding Principles on Business and Human Rights.
- Bpf Koopvaardij heeft gestemd op aandeelhoudersvergaderingen over onderwerpen als goed ondernemingsbestuur en klimaat.

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?

Referentiebenchmarks

zijn indices waarmee wordt gemeten of het financiële product voldoet aan de ecologische of sociale kenmerken die dat product promoot.

Om de beleggingsportefeuille van Bpf Koopvaardij vorm te geven en om prestaties van de beleggingen te meten, worden verscheidene benchmarks gebruikt afhankelijk van de beleggingscategorie. Voor de liquide beleggingen geldt het streven om duurzaamheidskenmerken zoveel mogelijk in de benchmark te implementeren, middels maatwerk ESG benchmarks. Op deze wijze is er sprake van een eenduidig ESG-beleid voor de liquide portefeuilles. Voor illiquide portefeuilles worden reguliere benchmarks gebruikt zonder duurzaamheidskenmerken. De pensioenregeling als zodanig heeft niet een referentiebenchmark zoals bedoeld in SFDR.

- ***In welk opzicht verschilt de referentiebenchmark van een brede marktindex?***
n.v.t.
- ***Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten aanzien van de duurzaamheidsindicatoren voor het bepalen van de afstemming van de referentiebenchmark op de gepromote ecologische en sociale kenmerken?***
n.v.t.
- ***Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?***
n.v.t.
- ***Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de brede marktindex?***
n.v.t.